

การจบเรื่องของเรื่องเล่าในวรรณกรรมชุดที่รู้ที่รู้มิรู้ในเงาไม้ในเงาตะวัน

นางสาววิมลวรรณ สุนทรญาณกิจ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ภาควิชาตะวันออก
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2556
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR) are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

THE ENDING OF THE TALES IN THE *TSUTSUMI CHUNAGON MONOGATARI*

Miss Vimolwan Soonthonyanakit

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Master of Arts Program in Japanese

Department of Eastern Languages

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2013

Copyright of Chulalongkorn University

วิมลวรรณ สุนทรญาณกิจ: การจบเรื่องของเรื่องเล่าในวรรณกรรมชุดที่ซุซุมิซุนงะนโมะโนะงะตะริ. (THE ENDING OF THE TALES IN THE *TSUTSUMI CHUNAGON MONOGATARI*) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ. ดร. อรรธยา สุวรรณระดา 216 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาเกี่ยวกับการจบเรื่องของเรื่องเล่าในวรรณกรรมชุดที่ซุซุมิซุนงะนโมะโนะงะตะริ เพื่อศึกษาการจบเรื่องของเรื่องราวนิยายในวรรณกรรมชุดดังกล่าว และเพื่อศึกษาผลของการจบเรื่องแต่ละรูปแบบ

ผลจากการวิจัยพบว่า เรื่องเล่าในวรรณกรรมชุดที่ซุซุมิซุนงะนโมะโนะงะตะริมีรูปแบบการจบ 2 รูปแบบ ด้วยกัน คือการจบแบบผิดคาด และการจบแบบไม่มีข้อสรุป โดยเรื่องเล่าในกลุ่มการจบแบบผิดค่านั้นเป็นเรื่องเล่าที่สร้างความตลกขบขันโดยการเสียดสีตัวละครในเรื่อง ส่วนการจบแบบไม่มีข้อสรุปยังแบ่งออกเป็น การจบแบบซึ่งนำไปให้อ่านคาดเดาบทสรุปอย่างใดอย่างหนึ่ง และการจบแบบซึ่งนำไปให้อ่านขบคิดถึงบทสรุปที่แตกต่างหลากหลาย โดยเรื่องเล่าในกลุ่มการจบแบบซึ่งนำไปให้อ่านคาดเดาบทสรุปอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น ผู้เล่าจะจบเรื่องด้วยการซึ่งนำว่าเรื่องเล่าสามารถจบได้ 2 แบบ โดยในเรื่องจะประกอบด้วยข้อมูลต่างๆให้อ่านได้ขบคิดเพื่อคาดเดาบทสรุปของเรื่อง และเรื่องเล่าในกลุ่มการจบแบบซึ่งนำไปให้อ่านขบคิดถึงบทสรุปที่แตกต่างหลากหลายนั้น ผู้เล่าจะจบเรื่องด้วยประโยคคำพูดที่ซึ่งให้อ่านได้ย้อนกลับไปพิจารณาพฤติกรรมของตัวละครในเรื่อง

นอกจากนี้แล้วในการศึกษายังทำให้เข้าใจสภาพสังคมสมัยเฮอันที่สะท้อนผ่านวรรณกรรมชุดที่ซุซุมิซุนงะนโมะโนะงะตะริ อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการศึกษาวรรณคดีสมัยเฮอันเรื่องอื่นๆต่อไป

ภาควิชา.....ภาษาตะวันออก..... ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา.....ภาษาญี่ปุ่น..... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
ปีการศึกษา.....2556.....

#5380169222 : MAJOR JAPANESE

KEYWORDS : TSUTSUMI CHUNAGON MONOGATARI/ THE ENDING OF TALES/
JAPANESE LITERATURE

VIMOLWAN SOONTHORNYANKIT: THE ENDING OF THE TALES IN THE
TSUTSUMI CHUNAGON MONOGATARI . ADVISOR: ASSOC. PROF. ATTAYA
SUWANRADA, Ph.D., 216 pp.

This research aims to study on ending of tales in The Tsutsumi Chunagon Monogatari in order to learn ending of tales in such series and to study on effects of each format for ending story.

The results showed that there were two formats for the ending of the Tsutsumi Chunagon Monogatari including: surprise ending and ending without conclusion. The tales with surprise ending were humorous through satirizing characters. On the other hand, ending without conclusion was divided into: ending leading readers to expect specific conclusion; and ending directing readers to consider on various conclusions. For the tales with ending leading readers to expect specific conclusion, the teller will end the tale by indicating that such tale was able to be ended into two directions and the tale was also consisted of information for readers to guess the conclusion of the tale. For the tale with ending directing readers to consider on various conclusions, the teller will end the tale with some dialogues leading the readers to reconsider on behaviors of all characters.

Moreover, this research also provides understanding on social condition of Heian period that is reflected through the Tsutsumi Chunagon Monogatari. In addition, this research is also a guideline for further studies on other literatures in Heian period.

Department : Eastern Languages..... Student's Signature

Field of Study : Japanese..... Advisor's Signature

Academic Year : 2013.....

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.อรรยา สุวรรณระดา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ให้องค์ความรู้ต่างๆที่เป็นพื้นฐานในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ อีกทั้งยังให้ความอนุเคราะห์อีกนานับประการจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.อิระอิ นิเมะกิ อดีตอาจารย์สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ ผู้ให้คำชี้แนะในการทำวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยาณี สีสสุวรรณ อาจารย์สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ ผู้คอยให้คำชี้แนะ การอบรม และกำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดการทำวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่าน ที่ให้วิชาความรู้ต่างๆมากมาย ทั้งความรู้ทางด้านวิธีการวิจัย ประวัติศาสตร์วรรณคดีญี่ปุ่น อีกทั้งลักษณะของวรรณคดีญี่ปุ่นในยุคต่างๆ อันเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณคดีญี่ปุ่นทั้งในเชิงลึกและกว้าง ซึ่งเป็นพื้นฐานในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และเป็นองค์ความรู้พื้นฐานในการศึกษาเกี่ยวกับวรรณคดีญี่ปุ่นสืบต่อไป

ขอขอบคุณ The Japan Foundation ที่อนุเคราะห์ทุนสนับสนุนการเดินทางไปเก็บข้อมูลประกอบการทำวิจัย และนำเสนองานวิจัยที่ประเทศญี่ปุ่น ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่มีค่ามากมายในการศึกษาวิจัย

ขอขอบคุณครอบครัว ที่คอยให้กำลังใจมาโดยตลอด

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่1บทนำ.....	1
1.1ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3สมมติฐาน.....	3
1.4ขอบเขตของการวิจัย.....	3
1.5วิธีดำเนินการวิจัย.....	3
1.6ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
1.7ข้อตกลงเบื้องต้น.....	4
1.8ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย.....	7
1.9ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
1.10คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย.....	10
บทที่2 วรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุเนงนโมะโนะงะตะริ.....	11
2.1ประวัติการแต่ง.....	11
2.2ประวัติการวิจัย.....	13
2.3การจบเรื่อง.....	15
บทที่3 เรื่องเล่าที่จบแบบผิดคาด.....	20
3.1“ฮะนะซะกุระโอะรุชูโจ”(Hanasakuraoruchuujou 「花桜折る中将」)	20
3.1.1ประวัติความเป็นมา.....	20
3.1.2เรื่องย่อ.....	22
3.1.3ขั้นตอนที่นำไปสู่การจบเรื่อง.....	22
3.1.4การล้อเลียนตัวละครชูโจ.....	32
3.1.5สรุป.....	35
3.2“อะคุซะกะโกะเอะนุงงชูเนงน”(Ausakakoenugonchuunagon 「逢坂超えぬ権 中納言」).....	35

บทที่	หน้า
3.2.1 ประวัติความเป็นมา.....	35
3.2.2 เรื่องย่อ.....	36
3.2.3 ขั้นตอนนำไปสู่การจบเรื่อง.....	36
3.2.4 การล้อเลียนตัวละครเอกชาย.....	46
3.2.5 สรุป.....	47
3.3 “โอะโมะวะระนุกะตะนิโตะมะริซุรุโฌโฌ”(Omowanukatanitomarishurushoushou 「思 はぬ方にとまりする少将」).....	47
3.3.1 ประวัติความเป็นมา.....	47
3.3.2 เรื่องย่อ.....	48
3.3.3 ขั้นตอนนำไปสู่การจบเรื่อง.....	48
3.3.4 การล้อเลียนชื่อเรื่อง.....	58
3.3.5 สรุป.....	60
3.4 “ฮะอิซุมิ” (Haizumi 「はいずみ」).....	60
3.4.1 ประวัติความเป็นมา.....	60
3.4.2 เรื่องย่อ.....	61
3.4.3 ขั้นตอนนำไปสู่การจบเรื่อง.....	61
3.4.4 การล้อเลียนตัวละคร.....	75
3.4.5 สรุป.....	77
3.5 “โยะฉินะฉิโงะโตะ”(Yoshinashigoto 「よしなしごと」).....	77
3.5.1 ประวัติความเป็นมา.....	77
3.5.2 เรื่องย่อ.....	77
3.5.3 ขั้นตอนนำไปสู่การจบเรื่อง.....	78
3.5.4 การเสียดสีล้อเลียนพระสมณสูง.....	91
3.5.5 สรุป.....	94
3.6 สรุป.....	94
บทที่ 4 เรื่องเล่าที่จบแบบไม่มีข้อสรุป: การจบแบบที่ทำให้ผู้อ่านคาดเดาข้อสรุปอย่างไร อย่างหนึ่ง.....	95
4.1 “โคะโนะทซึอึเดะ”(Konotsuide 「このついで」).....	96
4.1.1 ประวัติความเป็นมา.....	96

บทที่	หน้า
4.1.2 เรื่องย่อ.....	96
4.1.3 ขั้นตอนที่น่าไปสู่การจบเรื่อง.....	97
4.1.4 ข้อมูลที่ชี้้นำผู้อ่านไปสู่บทสรุปของเรื่อง.....	112
4.1.5 สรุป.....	116
4.2 “มุชิเมะสุรุฮิเมะจิมิ”(Mushimezuruhimegimi 「虫めづる姫君」).....	116
4.2.1 ประวัติความเป็นมา.....	116
4.2.2 เรื่องย่อ.....	117
4.2.3 ขั้นตอนที่น่าไปสู่การจบเรื่อง.....	118
4.2.4 ข้อมูลที่ชี้นำผู้อ่านไปสู่บทสรุปของเรื่อง.....	135
4.2.5 สรุป.....	138
4.3 “โฮะโดะโอะโฮะโดะโนะเกะโซ”(Hodohodonokesou 「ほどほどの懸想」).....	138
4.3.1 ประวัติความเป็นมา.....	138
4.3.2 เรื่องย่อ.....	138
4.3.3 ขั้นตอนที่น่าไปสู่การจบเรื่อง.....	139
4.3.4 ข้อมูลที่ชี้นำผู้อ่านไปสู่บทสรุปของเรื่อง.....	143
4.3.5 สรุป.....	151
4.4 สรุป.....	151
บทที่ 5.....	152
5.1 “คะอิอะวะเซะ”(Kaiawase 「貝合」).....	153
5.1.1 ประวัติความเป็นมา.....	153
5.1.2 เรื่องย่อ.....	155
5.1.3 ขั้นตอนที่น่าไปสู่การจบเรื่อง.....	155
5.1.4 ข้อมูลที่ชี้นำให้ผู้อ่านได้ขบคิด.....	162
5.1.5 สรุป.....	166
5.2 “ฮะนะตะโนะเนียวโงะ”(Hanadanonyougo 「はなだの女御」).....	167
5.2.1 ประวัติความเป็นมา.....	167
5.2.2 เรื่องย่อ.....	167
5.2.3 ขั้นตอนที่น่าไปสู่การจบเรื่อง.....	167
5.2.4 ข้อมูลที่ชี้นำให้ผู้อ่านได้ขบคิด.....	192

	ญ
บทที่	หน้า
5.2.5สรุป.....	204
5.3สรุป.....	204
บทที่6สรุป.....	205
รายการอ้างอิง.....	209
บรรณานุกรม.....	213
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	216

บทที่ 1

บทนำ

1.1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วรรณกรรมชุดที่ซุซุมิซึนงอนโมะโนะงะตะริ(Tsutsumi Chuunagon Monogatari 『堤中納言物語』) เป็นวรรณกรรมประเภทเรื่องเล่าซึ่งประกอบด้วยเรื่องเล่าที่แต่งขึ้นในช่วงปลายสมัยเฮอัน¹ จนถึงช่วงต้นสมัยคะมะกุระ² ในเล่มประกอบด้วยเรื่องเล่าขนาดสั้นจำนวน 10 เรื่อง ที่อ่านง่ายและสนุกสนาน เนื้อหาของเรื่องโดยส่วนใหญ่เกี่ยวกับความรักของข้าราชการสำนักในระดับกลางถึงระดับสูง ตัวละครเอกของเรื่องอยู่ในกลุ่มอายุที่หลากหลายคือตั้งแต่วัยแรกรุ่ง ไปจนถึงวัยกลางคน และในบางเรื่องก็พบตัวละครสำคัญอยู่ในวัยชรา โดยในเรื่องเล่าบางเรื่องจะมีการสอดแทรกแนวคิดเกี่ยวกับศาสนาพุทธ และบางเรื่องมีการสอดแทรกอารมณ์แบบอะวะระระ³ (Aware あわれ) หรือโอะกะชิ⁴ (Okashi おかし) เรื่องเล่าส่วนใหญ่ในวรรณกรรมชุดดังกล่าวจะเป็นเรื่องเล่าตลกขบขัน

โดยเรื่องเล่าทั้ง 10 เรื่อง ได้แก่

1. “ฮะนะซะกะกุระโอะรุชูโจ”(Hanasakuraoruchujou 「花桜折る中将」) ชูโจได้ตัดสินใจลักพาตัวหญิงสาวที่เขาหมายปอง แต่ในตอนจบเรื่องแทนที่เขาจะได้หญิงสาวมาครอง แต่เขากลับได้หญิงแก่มาครอบครองแทน
2. “โคะโนะทซึอึเดะ”(Konotsuide 「このついで」) เป็นเรื่องเล่าที่ประกอบด้วยเรื่องเล่าย่อยอีก 3 เรื่องที่ชูโจและนางกำนัลสลับกันเล่าให้พระสนมฟังในเวลาเที่ยงของวันที่ฝนตก เพื่อคลายความเบื่อหน่ายของพระสนม
3. “มุชิเมะสุรุฮิเมะงิมิ”(Mushimezuruhimegimi 「虫めづる姫君」) เป็นเรื่องราวการพบกันของเด็กสาวที่ชื่นชอบแมลง และเด็กหนุ่มวัยซน

¹ คศ. 794 - 1185

² คศ. 1185 - 1333

³ เป็นคำอธิบายอารมณ์ที่มักพบในบทกวีของสมัยเฮอัน คำดังกล่าวใช้เพื่อแสดงให้เห็นถึงห้วงอารมณ์ซาบซึ้งเกี่ยวกับอะไรบางอย่าง ทั้งนี้การใช้คำดังกล่าวเพื่อแสดงความรู้สึกได้หลากหลายรูปแบบ ทั้งความรัก ความเจ็บปวด ความงาม ความสงสาร และความประทับใจ ในยุคโบราณ(中古) คำดังกล่าวจะใช้เพื่อแสดงความรัก(愛情) และความเจ็บปวด(悲哀) แต่จากยุคกลางเป็นต้นมาคำดังกล่าวใช้เพื่อแสดงถึงความรู้สึกเจ็บปวด

⁴ เป็นคำที่นิยมใช้ในสมัยเฮอันในความหมายที่หลากหลาย ได้แก่ น่าสนใจ งดงาม มีเสน่ห์ ยอดเยี่ยม มีรสขม ตลกขบขัน หรือแปลกประหลาด

4. “โฮะโตะโฮะโตะโนะเกะไซ”(Hodohodonokesou 「ほどほどの懸想」) ในเรื่อง ประกอบด้วยการพบรักของคู่รัก 3 คู่ โดยเริ่มจากคู่ของคนรับใช้ คู่ของคนสนิท และสุดท้าย คือการเริ่มต้นผูกสัมพันธ์กันของคู่เจ้านาย
5. “อะอุซะกะโกะเอะนุงชูนะงัน”(Ausakakoenugonchuunagon 「逢坂越えぬ権中納言」) เป็นเรื่องเล่าความรักของผู้ชายเปี่ยมเสน่ห์ที่มีใจรักมั่นคงต่อผู้หญิงคนหนึ่ง แต่นางกลับไม่เคยมอบความรักให้แก่เขา
6. “คะอิอะวะเซะ”(Kaiawase 「貝合」) เป็นเรื่องที่คูโรโตะโนะโฌโฌ (Kuroudonoshoushou 蔵人少将) แอบดูเด็กหญิงจากตระกูลข้าราชการคนหนึ่งขณะเตรียมตัวแข่งขันคะอิอะวะเซะ(Kaiawase 貝合) และต่อมาเขาได้ยื่นมือเข้าช่วยนาง
7. “โอะโมะวะนะกะตะนิโตะมะริซุโฌโฌ”(Omowanukatanitomarishurushoushou 「思はぬ方にとまりする少将」) คือเรื่องราวความรักของโฌโฌ(ตำแหน่งขุนนาง) 2 คน ที่เป็นญาติสนิทกันและต่างคนต่างก็มีคนรัก โดยหญิงคนรักของโฌโฌทั้งสองนั้นเป็นพี่น้องกัน จากนั้นโฌโฌทั้งคู่ได้สลับตัวคนรักกันด้วยความบังเอิญ
8. “ฮะนะดะโนะเนียวโงะ”(Hanadanonyougo 「はなだの女御」) คือเรื่องของหนุ่มนักรักที่แอบดูนางกำนัล 21 คนพูดคุยกันถึงนายหญิงของพวกนาง โดยพวกนางเปรียบเทียบนายหญิงกับดอกไม้
9. “ฮะอิซุมิ”(Haizumi 「はいずみ」) เป็นเรื่องของผู้ชายที่มีภรรยาสองคน และเขาจำเป็นต้องพาภรรยาใหม่เข้าบ้าน เขาจึงจำเป็นต้องให้ภรรยาเก่าออกไป
10. “โยะฉินะฉิโงะโตะ”(Yoshinashigoto 「よしなしごと」) เป็นเนื้อหาในจดหมายที่พระองค์หนึ่งเขียนถึงสตรีชั้นสูง เพื่อขอปัจจัยต่างๆจากนาง

เรื่องเล่าในวรรณกรรมชุดที่ซุซุมิซุเนงันโอะโนะงะตะริจิงเป็นผลงานที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต และทัศนคติของคนในสมัยเฮอัน อีกทั้งยังมีวิธีการเล่าเรื่องที่สนุกสนานน่าติดตาม โดยเฉพาะวิธีการจบเรื่องเล่าแต่ละเรื่องนั้นพบว่า เรื่องเล่าบางเรื่องก็มีลักษณะการจบที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกผิดคาด และเรื่องเล่าบางเรื่องก็จบแบบที่ไม่มีข้อสรุปจึงทำให้ผู้อ่านสงสัยและพยายามขบคิดเกี่ยวกับตอนจบของเรื่อง อย่างไรก็ตามรูปแบบการจบเรื่องที่แตกต่างกันเหล่านี้นอกจากจะทำให้เรื่องเล่า

ในวรรณกรรมชุดดังกล่าวสนุกสนานเพลิดเพลินแล้ว ก็น่าจะส่งผลต่อความคิดของผู้อ่านแตกต่างกันด้วย นอกจากนี้กลุ่มของเรื่องเล่าที่มีรูปแบบการจบที่เหมือนกันก็น่าจะมีลักษณะอะไรบางอย่างที่เหมือนกันด้วย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุโนะงะนโมะโนะงะตะริโดยเฉพาะการจบของเรื่องเล่าต่างๆว่าแต่ละเรื่องผู้เล่ามีกลวิธีนำไปสู่การจบเรื่องอย่างไร การจบแต่ละแบบส่งผลต่อเรื่องและผู้อ่านอย่างไรซึ่งประเด็นเหล่านี้เป็นหัวข้อที่น่าสนใจหยิบยกมาศึกษา

1.2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการจบเรื่องของเรื่องเล่าในวรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุโนะงะนโมะโนะงะตะริ และผลของการจบเรื่องแต่ละรูปแบบ

1.3. สมมติฐานการวิจัย

รูปแบบการจบเรื่องเล่าในวรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุโนะงะนโมะโนะงะตะริ แบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ การจบแบบผิดคาด และ การจบแบบไม่มีข้อสรุป โดยการจบแบบผิดคาดแสดงการเสียดสีตัวละครในเรื่อง ส่วนการจบแบบไม่มีข้อสรุปมักนำเสนอประเด็นให้ผู้อ่านขบคิดต่อไป

1.4. ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาการจบเรื่องของเรื่องเล่าแต่ละเรื่องในวรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุโนะงะนโมะโนะงะตะริ 『堤中納言物語』 โดยอ้างอิงหนังสือของสำนักพิมพ์ไฉงะกุกัน(Shougakukan 「小学館」) ตีพิมพ์เมื่อปีค.ศ. 2004
2. ศึกษาบทวิเคราะห์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.5. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาการจบเรื่องของเรื่องเล่าในวรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุโนะงะนโมะโนะงะตะริ
2. ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนประวัติความเป็นมาของเรื่อง และการวิเคราะห์เนื้อเรื่อง
3. ดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์

4. สรุปผลการวิจัย

1.6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เข้าใจรูปแบบการจบเรื่องเล่าในวรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุนงะนโมะโนะงะตะริ
2. เข้าใจสภาพสังคมสมัยเฮอันที่สะท้อนผ่านวรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุนงะนโมะโนะงะตะริ
3. เป็นแนวทางในการศึกษาวรรณคดีสมัยเฮอัน

1.7. ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ผู้วิจัยจะใช้ต้นฉบับภาษาโบราณจากหนังสือ 『新編日本古典文学全集 17 落窪物語・堤中納言物語』 ฉบับสำนักพิมพ์ โมงะกุกัน (Shougakukan 小学館), ปี ค.ศ. 2004
2. การวิเคราะห์การจบเรื่องของเรื่องเล่า และผลของการจบของเรื่องเล่าแต่ละเรื่อง ผู้วิจัยจะใช้อ้างอิงทั้งในส่วนของตัวบทภาษาโบราณ และอ้างอิงเทียบความในส่วนของความหมาย โดยอ้างอิงจากการถอดความภาษาญี่ปุ่นปัจจุบันที่อยู่ภายในเล่ม 『新編日本古典文学全集 17 落窪物語・堤中納言物語』 ฉบับสำนักพิมพ์ โมงะกุกัน (Shougakukan 小学館), ปีค.ศ. 2004, 『新潮日本古典集成 堤中納言物語』 ฉบับสำนักพิมพ์ ฉินโจชะ (Shinjousha 新潮社), ปีค.ศ. 1983, 『堤中納言物語』 ฉบับสำนักพิมพ์ โคดันฉะ (Koudansha 講談社), พิมพ์ครั้งที่ 29 ปีค.ศ. 2011, 『堤中納言物語』 ฉบับสำนักพิมพ์ คะโดะกะวะงะกุเงงชูปปัง (Kadokawagakugeishuppan 角川学芸出版), ปีค.ศ. 2009
3. วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้ระบบถอดอักษรภาษาญี่ปุ่นซึ่งเป็นผลงานวิจัยของอาจารย์สาขาญี่ปุ่น ได้แก่ ผศ.ดร.กัลยาณี สีสสุวรรณ, ผศ.สุชาติ สัตยพงศ์, ผศ.เสาวลักษณ์ สุริยะวงศ์ไพศาล (ปัจจุบันคือ รศ. ดร. สิริมนพร สุริยะวงศ์ไพศาล) อาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ ผศ.ดร.สุดาพร ลักษณะนิยานาวิน และอาจารย์ภาควิชาภาษาไทย ผศ.ดุษฎีพร ชำนิโรคศาสตร์ แห่งอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ระบบถอดอักษรภาษาญี่ปุ่นนี้ กำหนดการถอดอักษรภาษาญี่ปุ่นที่เขียนด้วยอักษรโรมัน (อักษรโรมะจิ) เป็นอักษรไทยซึ่งของอธิบายโดยสังเขปดังนี้

ตารางถอดอักษรภาษาญี่ปุ่น

สระ	
อักษรโรมะจิ	อักษรไทย
(สระเสียงสั้น, สระเสียงยาว)	
a, aa	อะ, อา
i, ii	อิ, อี
u, uu	อุ, อู
e, ee	เอะ, เอ
o, oo	โอะ, โอ
-ya, -yaa	เคียะ, เคีย
-yu, -yuu	คิว, คิว
-yo, -yoo	เคียว, เคียว
p เมื่อเกิดต้นคำ	พ
เมื่อเกิดที่อื่นๆ	ป
b	บ
พยัญชนะ	
อักษรโรมะจิ	อักษรไทย
m	ม
f	ฟ

พยัญชนะ	
อักษรโรมัน	อักษรไทย
w	ว
t เมื่อเกิดต้นคำ	ท
เมื่อเกิดที่อื่นๆ	ต
ts	ทซ์
ch	ช
d	ด
n	น
n (ที่เป็นพยัญชนะก่อกพยางค์ที่ทำหน้าที่คล้าย ตัวสะกด) เมื่อเกิดหน้า p, b, m	ม
เมื่อเกิดหน้า k, g, w	ง
n เมื่อเกิดที่อื่นๆ	น
n' (ทำหน้าที่เป็นตัวสะกดและตามด้วยสระ)	น
s	ซ
*sh	ฌ
*z	ซ
j	จ

พยัญชนะ	
อักษรโรมัน	อักษรไทย
r	ร
y	ย
k เมื่อเกิดต้นคำ	ค
เมื่อเกิดที่อื่นๆ	ก
g เมื่อเกิดต้นคำ	ก
เมื่อเกิดที่อื่นๆ	ง
h	ฮ

(*คือส่วนที่ผู้อ่านทั่วไปอาจยังไม่คุ้นเคยนัก)

- ชื่อที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์จะถอดเสียงชื่อตัว และชื่อสกุลออกมาเป็นภาษาไทย โดยเรียงชื่อสกุลขึ้นก่อนแล้วตามด้วยชื่อตัวตามประเพณีนิยมของญี่ปุ่น เช่น ฟุจิวะระ โนะ ทะเมะอูจิ (Fujiwara no Tameuji 藤原為氏) อิชิโกะ เทะอิจิ (Ichiko Teiji 市古貞次) เป็นต้น
- การเรียกชื่อบุคคลที่ปรากฏในงานวิจัย จะเรียกทั้งชื่อตัวและชื่อสกุลในครั้งแรกที่ปรากฏในแต่ละบท โดยจะเรียงจากชื่อสกุลแล้วจึงเป็นชื่อตัว โดยมีวงเล็บหลังชื่อเป็นอักษรโรมัน และตามด้วยตัวอักษรคันจิ

1.8. ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีศึกษาค้นคว้าโดยศึกษาจากเอกสารและหนังสือเป็นหลัก โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- ศึกษาการจบเรื่องของเรื่องเล่าในวรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุนะงะโมะโนะงะตะริจากหนังสือที่กำหนดตามข้อตกลงเบื้องต้น รวมถึงเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ศึกษารายละเอียดส่วนอื่นๆของเรื่องเล่าแต่ละเรื่อง เช่น ประวัติความเป็นมาของเรื่องเล่าแต่ละเรื่อง ตัวละครในเรื่อง กลวิธีการดำเนินเรื่อง และกลวิธีการเล่าเรื่อง เพื่อให้ประกอบกรวิเคราะห์การจบของเรื่องเล่า
3. วิเคราะห์การจบของเรื่องเล่าแต่ละเรื่อง และวิเคราะห์ผลของการจบเรื่องที่มีต่อเรื่องเล่า
4. เรียบเรียงข้อมูล สรุปผลที่ได้จากการศึกษา และนำเสนอเป็นรูปเล่มวิทยานิพนธ์

1.9. ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อิโนะอุเอะ ฉินโกะ(Inoue Shinko 井上新子, 2006: 296-323) ได้ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มบุคคลที่จะรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลินกับเรื่องเล่าในวรรณกรรมชุดดังกล่าวไว้ว่ากลุ่มบุคคลที่เพลิดเพลินกับเรื่องเล่า ได้แก่ ฟุจิวะระ โนะ ซะตะอิเอะจะเพลิดเพลินกับ “สะนะตะโนะเนียวโงะ” และ “โอะโมะวะระนุกะตะนิโตะมะริซุโฌโฌ” ส่วนกวีในยุคกลางที่มีความเกี่ยวข้องกับซะตะอิเอะ (อินปุมอนอิน โนะ ทะอิฟู⁵(Inpumonin no Taifu 殷富門院大輔) ฟุจิวะระ โนะ คินฮิระ⁶(Fujiwara no Kinhira 藤原公衝) จะกุเร็น⁷(Jakuren 寂蓮) ซะอิอนจิ คินท์ซุเนะ⁸(Saionji Kintsune 西園寺公経) ซะนะเกะ โนะ ฮะฮะ(Saneki no Haha 実材母))นั้นชื่นชอบ “สะนะชะกุระโอะรุชูโจ” “อะอุชะกะโกะเอะนุงนุซุนะงน” และ “สะนะตะโนะเนียวโงะ” นอกจากนี้แล้วอิโนะอุเอะ ฉินโกะ ยังอธิบายไว้ว่าวรรณกรรมเรื่อง*อิวะชิมิสุมอนogatari* 『岩清水物語』) เป็นผลงานที่แต่งขึ้นโดยได้รับอิทธิพลจาก “สะนะชะกุระโอะรุชูโจ” และ “อะอุชะกะโกะเอะนุงนุซุนะงน” และเรื่อง*โคะเกะ โนะ โคะโระโมะ*(Koke no Koromo 『苔の衣』)ก็ได้รับอิทธิพลจาก “สะนะชะกุระโอะรุชูโจ”

ชิมิซุ ยูตะกะ (Shimizu Yutaka 清水泰, 1959: 33) ได้ศึกษา “การหัวเราะ” หรือความตลกขำขันของเรื่องเล่าในวรรณกรรมชุด*ซุทซุมิซุนะงนโอะโมะโนะงะตะริ* อีกทั้งยังแบ่งประเภท “การหัวเราะ” ของเรื่องเล่าในวรรณกรรมดังกล่าว ออกเป็น 4 กลุ่มดังต่อไปนี้“กลุ่มที่ 1 คือ “การหัวเราะ” ที่เกิดขึ้นอย่างผิดที่ผิดทาง หรือที่เกิดขึ้นจากความเข้าใจผิด เป็นความตลกขบขัน กลุ่มที่ 2 คือการหัวเราะที่เกิดจากลักษณะนิสัย หรือรูปลักษณะภายนอกที่แตกต่างไปจากธรรมชาติทั่วไป ในกลุ่มที่ 3 คือสิ่งที่เมื่อได้เห็นแล้วไม่ทราบว่าจะอย่างไร จะรู้สึกได้ถึงบรรยากาศอันน่าหัวเราะ ส่วนในกลุ่มที่ 4

⁵ นางก้านที่มีความสามารถทางด้านกวี ในสมัยคะมะกุระ

⁶ เป็นคนในตระกูลฟุจิวะระ มีความสามารถโดดเด่นทางด้านกวีอยู่ในสมัยคะมะกุระ

⁷ พระที่มีผลงานทางด้านกวี

⁸ เป็นข้าราชการระดับสูงที่มีผลงานทางด้านกวี

⁹ เป็นเรื่องเล่าที่สร้างขึ้นในสมัยคะมะกุระ มีความยาว 2 ม้วน ไม่พบหลักฐานเกี่ยวกับผู้แต่ง

คือวรรณกรรมประเภทล้อเล่นโดยปราศจากจิตมุ่งร้าย” ทั้งนี้เรื่องเล่าในกลุ่มที่ 1 ได้แก่เรื่อง “สะนะชะกะวะโอะรุชูโจ” “โอะโมะวะนะนุกะตะนิโตะมะริชูรุโฌโฌ” และ “สะอิสุมิ” เรื่องเล่าในกลุ่มที่ 2 คือเรื่อง “มุมิเมะสุรุฮิเมะงิมิ” เรื่องเล่าในกลุ่มที่ 3 ได้แก่เรื่อง “อะอุชะกะโกะเอะนงุนชุนะงน” และเรื่อง “คะอิอะวะเซะ” และกลุ่มสุดท้ายคือเรื่อง “โยะฉินะฉิมิโงะโตะ” ดังนั้นจากงานวิจัยดังกล่าวจึงสรุปได้ว่าเรื่องเล่าส่วนใหญ่ในวรรณกรรมชุดดังกล่าวเป็นเรื่องเล่าประเภทตลกขบขันที่สร้างเสียงหัวเราะให้แก่ผู้อ่านด้วยวิธีการที่แตกต่างหลากหลาย

คันดะ ทะทซุมิ(Kanda Tatsumi 神田 龍身, 1980: 417-425) ได้อธิบายไว้ว่า เรื่องเล่าขนาดสั้นส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจากเรื่องเล่าขนาดยาวไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ทางด้านโครงสร้างของทั้งเรื่องหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของเรื่อง ในส่วนของเรื่องเล่าในวรรณกรรมชุดดังกล่าวพบว่ามีการนำเรื่องเล่าที่โดยรูปแบบของผลงานแล้วเรื่องได้จบลง แต่ในทางตรงกันข้ามแล้วเป็นการเปิดเรื่องของเรื่องเล่าขนาดยาว โดยไม่ใช้วิธีบอกเล่าตรงๆ แต่เป็นการบอกใบ้ให้ผู้อ่านได้คาดเดาเอง เรื่องเล่าที่มีแนวโน้มดังกล่าวได้แก่ “สะนะชะกะวะโอะรุชูโจ” “โคะโนะทซุอิเตะ” “อะอุชะกะโกะเอะนงุนชุนะงน” “คะอิอะวะเซะ” และ “สะนะคะโนะเนียวโงะ”

อิชิโกะ เทะอิจิ(Ichiko Teiji 市古 貞次) และคณะ(1988: 369-371) ที่อธิบายถึงเสน่ห์ดึงดูดใจสำคัญอย่างหนึ่งของเรื่องเล่าในวรรณกรรมชุดดังกล่าวคือการจบของเรื่องเล่าในเล่ม ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปคำอธิบายเกี่ยวกับการจบเรื่องของเรื่องเล่าในวรรณกรรมชุดดังกล่าวไว้ดังนี้ “ใน “มุมิเมะสุรุฮิเมะงิมิ” ผู้เล่าได้จบเรื่องไว้ว่า “คงจะมีต่อไปในม้วนที่ 2 นะ” 「二の巻にあるべし」 การจบดังกล่าวอาจจะเป็นการรักษาวิธีการจบเรื่องเล่าโดยทั่วไปก็ได้ หรืออาจจะเป็นการหยุดพักตอนต่อไปของเรื่องเล่าที่ไม่มีอยู่จริง หรืออาจจะเป็นการตั้งใจของผู้เขียนที่จะแต่งเติมตอนต่อไปก็ได้ ส่วนการจบของ “สะนะชะกะวะโอะรุชูโจ” และการจบของ “สะนะคะโนะเนียวโงะ” นั้นมีลักษณะเหมือนกัน นั่นคือผู้อ่านได้รับการเชิญชวนจากผู้แต่งในการริเริ่มแต่งเติมตอนต่อไปของเรื่อง ส่วน “โคะโนะทซุอิเตะ” “โอะโตะโอะโตะโตะโตะโตะโตะ” และ “คะอิอะวะเซะ” เป็นเรื่องเล่าที่จบด้วยไวยากรณ์ที่แสดงถึงการจบบริบูรณ์เหมือนกัน ส่วน “โอะโมะวะนะนุกะตะนิโตะมะริชูรุโฌโฌ” นั้นเป็นเรื่องเล่าที่จบตามรูปแบบของเรื่องเล่าโดยทั่วไป และ “อะอุชะกะโกะเอะนงุนชุนะงน” เป็นเรื่องเล่าขนาดสั้นที่เป็นส่วนหนึ่งของเรื่องเล่าขนาดยาว”

นอกจากนี้แล้วยังพบงานวิจัยที่ศึกษารูปแบบของเรื่องราวในวรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุนะงน โมะโนะวะตะริ โดยอันโด ยูกิซุเกะ(Andou Yukisuke 安藤 幸輔, 1983) ได้ศึกษารูปแบบ ของเรื่องเล่าในวรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุนะงน โมะโนะวะตะริแล้วพบว่า มีรูปแบบเช่นเดียวกับเรื่องสั้น กล่าวคือ เรื่องเล่าในซุทซุมิซุนะงน โมะโนะวะตะริมีองค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ คำโครงเรื่อง

ประกอบด้วย ตัวละคร เหตุการณ์ และฉากกวีวิธีในการนำเสนอ ประกอบด้วย บทบรรยาย การพรรณนา และบทสนทนา และประสิทธิผล ได้แก่ ความรู้สึกประทับใจ ทราบซึ่งใจ เช่นเดียวกับรูปแบบเรื่องสั้นโดยทั่วไป อีกทั้งยังพบว่ารูปแบบของเรื่องเล่าในผลงานชิ้นดังกล่าวยังเป็นต้นแบบเรื่องสั้นบางเรื่องในสมัยใหม่(kindai 近代)ด้วย จากงานวิจัยดังกล่าวจึงสรุปได้ว่าแม้วรรณกรรมชุดดังกล่าวจะสร้างขึ้นในยุคโบราณ แต่ก็ยังคงเข้าได้กับทุกยุคทุกสมัย

1.10. คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

1. เนื่องจากชื่อ “วรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิทซุนะงะนโมะโนะงะตะริ” เป็นชื่อที่ค่อนข้างยาว ในการกล่าวถึงชื่อเรื่องดังกล่าวจึงมีบางครั้งที่ผู้วิจัยไม่ได้เขียนชื่อเต็ม แต่จะเขียนเพียงแค่วรรณกรรมชุดดังกล่าว เป็นต้น ทั้งนี้เมื่อใดก็ตามที่ผู้วิจัยเขียนว่า “วรรณกรรมชุด” โดยไม่ได้ระบุชื่อเรื่องลงไปหมายถึง “วรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิทซุนะงะนโมะโนะงะตะริ”
2. การจบเรื่อง ในการวิจัยชิ้นนี้หมายถึง เนื้อเรื่องในช่วงสุดท้ายของเรื่อง หรือฉากสุดท้ายของเรื่องเล่าในวรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิทซุนะงะนโมะโนะงะตะริ
3. การจบแบบผิดคาด ในการวิจัยคือเนื้อเรื่องในช่วงสุดท้ายของเรื่อง หรือฉากสุดท้ายของเรื่องเล่าในวรรณกรรมชุด โดยการจบนั้นมีเนื้อหาสาระแตกต่างไปจากที่ผู้อ่านคาดหวังไว้
4. การจบแบบไม่มีข้อสรุป ในการวิจัยคือ เนื้อเรื่องในช่วงสุดท้ายของเรื่อง หรือฉากสุดท้ายของเรื่องเล่าในวรรณกรรมชุดที่ไม่ปรากฏบทสรุปของเหตุการณ์ในเรื่องเล่า แต่มีการชี้ชวนให้ผู้อ่านได้คิดถึงบทสรุปของเรื่อง หรือแต่งเติมเนื้อหาตอนต่อไปของเรื่องเอง
5. การใช้คำแทนผู้แต่ง เนื่องจากผลงานประเภทเรื่องเล่าจะมีจุดเด่นอยู่ที่การนำเอาเรื่องเล่าที่แต่เดิมเป็นการถ่ายทอดจากการเล่าเรื่องของบุคคล สู่บุคคล มาเรียบเรียงลงในหนังสือ โดยที่วิธีการเขียนยังคงรูปแบบเหมือนการเล่าเรื่อง ในการกล่าวถึงผู้แต่งเรื่องเล่าในวรรณกรรมดังกล่าว ผู้วิจัยจึงจะขอแทนด้วย “ผู้เล่า”

บทที่ 2

วรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุเนงนโมะโนะงะตะริ

2.1. ประวัติการแต่ง

วรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุเนงนโมะโนะงะตะริ (Tsutsumi Chuunagon Monogatari 『堤中納言物語』) เป็นวรรณกรรมชุดที่รวบรวมเรื่องเล่าขนาดสั้นจำนวน 10 เรื่อง และช่วงต้นของเรื่องเล่า (danshou 断章) เรื่องหนึ่งไว้ด้วยกัน โดยภายในเล่มไม่ได้ระบุประวัติการแต่งไว้ว่าใครแต่งขึ้น หรือมีจุดประสงค์ในการแต่งอย่างไร นักวิจัยชาวญี่ปุ่นจึงศึกษาความเป็นมาของวรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุเนงนโมะโนะงะตะริจากข้อมูลต่างๆ ได้แก่ ความเป็นมาของเรื่องเล่าแต่ละเรื่อง การรวบรวมเรื่องเล่าแต่ละเรื่องเข้าไว้ด้วยกัน และผู้ที่รวบรวมเรื่องเล่า เรื่องเล่าในวรรณกรรมชุดดังกล่าวได้แก่ “ฮะนะซะกุระโอะรุชูโจ”(Hanasakuraoruchuujou 「花桜折る中将」) “โคะโนะทซุอิเดะ”(Konotsuide 「このついで」) “มุชิมะสุรุฮิเมะงิมิ”(Mushimezuru himegimi 「虫めづる姫君」) “โฮะโดะโฮะโดะโนะเกะโซ”(Hodohodonokesou 「ほどほどの懸想」) “อะคุซะกะโกะเอะนงนซุเนงน”(Ausakakoenugonchuunagon 「逢坂越えぬ権中納言」) “คะอิอะวะเซะ”(Kaiawase 「貝合」) “โอะโมะวะนะกะตะนิโตะมะริซุรุโอมิ”(Omwanukatanitomarisurushoushou 「思はぬ方にとまりする少将」) “ฮะนะดะนะเนียวโงะ”(Hanadanonyougo 「はなだの女御」) “ฮะอิซุมิ”(Haizumi 「はいずみ」) “โยะชินะมิโงะโตะ”(Yoshinashigoto 「よしなしごと」)

การค้นคว้าที่มาของเรื่องเล่าแต่ละเรื่องนั้น พบว่ามีเพียง “อะคุซะกะโกะเอะนงนซุเนงน” เท่านั้นที่มีหลักฐานบันทึกไว้ชัดเจนว่าแต่งขึ้นเมื่อปีค.ศ. 1055 โดยโคะชิคิบุ (Koshikibu 小式部) เพื่อใช้ในการประชันเล่าเรื่อง (Monogatariawase 物語合) ที่ตำหนักของพระนางโรกุโจชะอิอินบะอิฉินะอิฉินโน (Rokujousaiinbaishinaishinnou 六条斎院禰子内親王) ส่วนเรื่องเล่าเรื่องอื่นๆนั้น ยังไม่พบหลักฐานชี้ชัดว่าแต่งขึ้นเมื่อไหร่ โดยใคร และเพื่ออะไร จึงทำให้การศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมาของวรรณกรรมชุดดังกล่าวเปลี่ยนจากการศึกษาทางด้านประวัติการแต่งเรื่องเล่าแต่ละเรื่อง มาเป็นการศึกษาทางด้านประวัติการรวบรวม

เนื่องจากพบว่าในหนังสือรวมกลอนฟูโยวะกะฉุ (Fuuyouwakashuu 風葉和歌集) นั้น ได้รวบรวมบทกลอนจากเรื่องเล่า ในวรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุเนงนโมะโนะงะตะริจำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ ฮะนะซะกุระโอะรุชูโจ อะคุซะกะโกะเอะนงนซุเนงน โฮะโดะโฮะโดะโนะเกะโซ คะอิอะวะเซะ

และ ฮะอิสุมิ จึงทำให้มีข้อสันนิษฐานว่าวรรณกรรมชุดดังกล่าวควรจะสร้างขึ้นก่อนปี ค.ศ. 1271 ซึ่งเป็นปีที่หนังสือรวมกลอนฟูโยวะกะฉุรวบรวมสำเร็จ แต่เนื่องจาก “โยะฉินะฉิโงะโตะะ” ซึ่งเป็นเรื่องเล่าเรื่องหนึ่งในวรรณกรรมชุด และเป็นเรื่องเล่าที่นักวิจัยส่วนใหญ่อธิบายว่าแต่งขึ้นช่วงต้นสมัยคะมะกุระ จึงทำให้ไม่สามารถสรุปได้ว่าวรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุเนงนโมะโนะงะตะริรวบรวมสำเร็จในช่วงปลายสมัยเฮอัน

ในขณะที่เดียวกันนั้นยังพบวรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุเนงนโมะโนะงะตะริฉบับคัดลอกด้วยลายมือ¹⁰ ที่ทำฉบับได้ลงชื่อว่าเป็นของฟูจิวะระ โนะ ทะเมะอูจิ¹¹ (Fujiwara no Tameuji 藤原為氏) และนอกจากนี้ยังพบฉบับที่ลงท้ายเล่มว่าคัดลอก¹² โดยฟูจิวะระ โนะ ทะเมะอิเอะ¹³ (Fujiwara no Tameie 藤原為家) (อิเกะตะ คิกัน (Ikeda Kinkan 池田龜鑑), 1953 อ้างถึงในอิชิโกะ เทะอิจิ (Ichiko Teiji 市古貞次) และคณะ, 1988: 368) โดยที่ทั้งฟูจิวะระ โนะ ทะเมะอูจิ และ ทะเมะอิเอะ เป็นบุคคลที่มีชีวิตอยู่ในสมัยคะมะกุระจึงมีคำอธิบายที่กล่าวว่าวรรณกรรมดังกล่าวรวบรวมสำเร็จในช่วงต้นสมัยคะมะกุระ (อิชิโกะ เทะอิจิ และคณะ, 1988: 368) ซึ่งคำอธิบายดังกล่าวน่าเชื่อถือมากที่สุด

นอกจากนี้ชื่อวรรณกรรมว่า “ที่ซุทซุมิซุเนงนโมะโนะงะตะริ” ยังสามารถตีความหมายตามแนวคิด 2 แนวคิด แนวคิดแรกได้ตีความหมายของคำว่า “ที่ซุทซุมิ” (Tsutsumi 堤) ใน “ที่ซุทซุมิซุเนงนโมะโนะงะตะริ” (Tsutsumi Chuunagom Monogatari 『堤中納言物語』) ว่าเป็นคำพ้องเสียงของคำว่า “ที่ซุทซุมิ” (Tsutsumi 包み) ที่แปลว่า “การห่อของ ของที่ห่อไว้” (จุฟาร์ตัน เตชะโซคิวิวัฒน์ และคณะ, 2554: 654) ส่วนคำว่า “ซุเนงน” นั้นหมายถึงข้าราชการระดับ 3 และคำว่า “โมะโนะงะตะริ” นั้นหมายถึง เรื่องเล่า ดังนั้น การตีความหมายของ “ที่ซุทซุมิซุเนงนโมะโนะงะตะริ” ตามแนวคิดแรก จึงหมายถึง เรื่องเล่าเกี่ยวกับข้าราชการระดับ 3 ที่รวบรวมไว้ในเล่มเดียว ซึ่งยังไม่พบหลักฐานยืนยันชัดเจน ส่วนแนวคิดต่อมาได้ตีความหมายของ “ที่ซุทซุมิซุเนงน” (堤中納

¹⁰ ในสมัยโบราณการทำซ้ำหนังสือทำได้โดยการคัดลอก จึงทำให้มีวรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุเนงนโมะโนะงะตะริฉบับคัดลอกอยู่หลายฉบับ โดยฉบับที่กล่าวถึงนั้นคือฉบับที่คัดลอกโดยอิมะอิจิกัน (Imai Jikan 今井似閑) ในสมัยเอโดะ และจำหน่ายภายใต้ชื่อ มิเตะบุนโกะ (Mitebunko 三手文庫)

¹¹ ฟูจิวะระ โนะ ทะเมะอูจิเป็นกวีในยุคกลางสมัยคะมะกุระที่มีชีวิตอยู่ในช่วงปีค.ศ. 1222-1286 นอกจากนั้นเขายังเป็นบุตรชายคนโตของฟูจิวะระ โนะ ทะเมะอิเอะ (ผู้วิจัย)

¹² หนังสือฉบับดังกล่าวเป็นฉบับที่อยู่ในคลังหนังสือของตระกูลซุซุเกะรุ (Tsugaruke no Kyuuzouhon 津軽家旧蔵本)

¹³ ฟูจิวะระ โนะ ทะเมะอิเอะเป็นบุตรของฟูจิวะระ โนะ ซะดะอิเอะ (Fujiwara no Sadaie 藤原定家) ฟูจิวะระ โนะ ทะเมะอิเอะนั้นได้เป็นข้าราชการสำนัก และเป็นกวีในสมัยคะมะกุระเช่นเดียวกับบิดาของเขา ทะเมะอิเอะมีชีวิตอยู่ในช่วงปีค.ศ. 1198 – 1275

言) ว่าเป็นชื่อของบุคคลที่มีอยู่จริงตามประวัติศาสตร์ คือ ทัตซุมิซึนงะนคะเนซุเกะ (Tsumichuunagonkanesuke 堤中納言兼輔) ซึ่งเป็นชื่อที่ใช้เรียกฟูจิวะระ โนะ คะเนะซุเกะ (Fujiwara no Kanesuke 藤原兼輔(ค.ศ.877-933)) ขณะที่เขาดำรงตำแหน่งซุนงะน ดังนั้นตามแนวคิดดังกล่าวชื่อทัตซุมิซึนงะนโมะโนะงะตะริจึงหมายถึง เรื่องเล่าของฟูจิวะระ โนะ คะเนะซุเกะ ในขณะที่ดำรงตำแหน่งซุนงะน

ทั้งนี้ในการค้นคว้าเกี่ยวกับผู้รวบรวมเรื่องเล่าทั้งหมดไว้ในวรรณกรรมชุดนั้น มีนักวิจัยหลายท่าน เช่น อิเกะตะ คิกัน(Ikeda Kikan 池田亀鑑, 1939 อ้างถึงใน อินะงะ เคะอิจิ(Inaga Keiji 稲賀敬二), 2004: 530) เป็นต้น เห็นพ้องกันว่าฟูจิวะระ โนะ ซะตะอิเอะ(Fujiwara no Sadaie 藤原定家) เป็นผู้รวบรวมขึ้น โดยอินะงะ เคะอิจียังได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ฟูจิวะระ โนะ ซะตะอิเอะได้รวบรวมเรื่องเล่าต่างๆที่ทำให้นึกถึงฟูจิวะระ โนะ คะเนะซุเกะ ขณะที่ดำรงตำแหน่งกนซุนงะน

แม้ว่าในวรรณกรรมชุดทัตซุมิซึนงะนโมะโนะงะตะริจะมีเพียง “อะคุซะกะโกะเอะนงุซุนงะน” เพียงเรื่องเดียวที่พบหลักฐานความเป็นมาในการแต่ง แต่จากการศึกษาค้นคว้าทางด้านการรวบรวม และผู้รวบรวมเรื่องเล่าโดยนักวิจัยหลายท่าน จึงได้ข้อสรุปได้ว่าวรรณกรรมชุดทัตซุมิซึนงะนโมะโนะงะตะริรวบรวมสำเร็จในช่วงต้นสมัยคะมะกุระ โดยเรื่องเล่าที่ปรากฏอยู่ในเล่มนั้น แต่งขึ้นในช่วงปลายสมัยเฮอัน จนถึงต้นสมัยคะมะกุระ นอกจากนี้นักวิจัยส่วนใหญ่ยังเห็นพ้องกันว่าฟูจิวะระ โนะ ซะตะอิเอะ เป็นผู้รวบรวมเรื่องราวต่างๆที่ทำให้นึกถึงฟูจิวะระ โนะ คะเนะซุเกะ ขณะที่ดำรงตำแหน่งกนซุนงะน

ดังนั้นแม้ว่าจะยังไม่พบหลักฐานชี้ชัดว่าวรรณกรรมชุดดังกล่าวแต่งขึ้นเมื่อไหร่ โดยใคร และเพื่ออะไร แต่จากการศึกษาทำให้พบว่าเรื่องเล่าต่างๆในวรรณกรรมชุดนั้นมีฉากอยู่ในช่วงปลายสมัยเฮอัน จนถึงช่วงต้นสมัยคะมะกุระ โดยเรื่องเล่าต่างๆในวรรณกรรมชุดนั้นได้รับความนิยมในหมู่ข้าราชการระดับกลางและระดับสูงในช่วงปลายสมัยเฮอันถึงช่วงต้นสมัยคะมะกุระ

2.2. ประวัติการวิจัย

แม้ว่าวรรณกรรมชุดทัตซุมิซึนงะนโมะโนะงะตะริจะเป็นผลงานที่ไม่พบหลักฐานยืนยันความเป็นมาของเรื่อง แต่จากหลักฐานการบันทึกของผู้คนในประวัติศาสตร์ยุคต่างๆ จึงทำให้รู้ว่าเริ่มมีผู้ให้ความสนใจค้นคว้าวรรณกรรมชุดดังกล่าวตั้งแต่เมื่อไหร่ และเป็นอย่างไร

การศึกษาผลงานวรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุเนงนโมะโนะงะตะริเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยคะมะกุระ จากหลักฐานที่พบในคลังหนังสือของมารดาของกนซุเนงนซะเนะกิเกียว¹⁴ (Gonchuunagon Sanekikyō no Haha 権中納言実佐材卿の母) พบหลักฐานการค้นคว้าบทกวีดั้งเดิม(Honka 本歌) จากบทกลอนวะกะ(Waka 和歌)ที่พบในวรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุเนงนโมะโนะงะตะริ (อิชิโกะ เทะอิจิ และคณะ, 1988: 371) นอกจากนั้นแล้วในคลังของพิพิธภัณฑ์โทะกุงะวะ (Tokugawabijutsukanzō 徳川美術館蔵) ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์ที่รวบรวมข้าวของเครื่องใช้ต่างๆของ โทะกุงะวะ อิเอะยะซุ(Tokugawa Iyasu 徳川家康) ยังพบม้วนภาพประกอบของเรื่องเล่าสะอิซุมิ (Haizumimonogatariemaki 『掃墨物語絵巻』) ซึ่งเป็นม้วนภาพที่วาดจากเรื่องเล่าสะอิซุมิซึ่งเป็นเรื่องเล่าเรื่องหนึ่งในวรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุเนงนโมะโนะงะตะริ (เทะระโมะโตะนะโอะฮิโตะ (Teramoto Naohito 寺本直彦), 1968, 1969 อ้างถึงใน อิชิโกะ เทะอิจิ และคณะ, 1988: 371) จากข้อมูลดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมชุดดังกล่าวได้รับความสนใจและศึกษาเพิ่มเติมโดยกลุ่มชนชั้นสูงมาตั้งแต่สมัยคะมะกุระ

ในปัจจุบันนั้นพบว่ามิได้มีต้น (Denpon 伝本) หรือหนังสือที่คัดลอกสืบต่อกันมาของวรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุเนงนโมะโนะงะตะริถึง 60 รูปแบบ จึงได้มีการศึกษาเปรียบเทียบหนังสือเหล่านั้น พบว่าต้นทั้งหมดนั้นได้คัดลอกในส่วนที่ยากแก่การเข้าใจไว้เหมือนกันด้วย ดังนั้นต้นเหล่านั้นจึงมาจากฉะฮอน (Shahon 写本 หรือหนังสือที่คัดลอกแบ่งปันกัน) เล่มเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องจากสภาพสังคมที่วุ่นวายในช่วงปลายยุคกลางจึงทำให้ฉะฮอนของวรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุเนงนโมะโนะงะตะริที่มีผู้คัดลอกไว้แต่เดิมสูญหายไปมากนั่นเอง ดังนั้นเมื่อเข้าสู่ยุคสมัยที่สภาพสังคมสงบสุขวรรณกรรมชุดดังกล่าวจึงได้รับความนิยมคัดลอกขึ้นเผยแพร่สืบต่อกันมา

จนกระทั่งปัจจุบันได้มีการศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมชุดดังกล่าวในมุมมองที่แตกต่างหลากหลาย เช่น การค้นคว้าเชิงประวัติ(Seiritsuron 成立論)ที่ค้นคว้าประวัติความเป็นมาของเรื่อง การค้นคว้าเปรียบเทียบเนื้อเรื่องกับวรรณกรรมชื่อดังอย่างเช่น เก็นจิโมะโนะงะตะริ (Genjimonogatari 『源氏物語』) อิเซโมะโนะงะตะริ(Isemonogatari 『伊勢物語』) ยะมะโตะโมะโนะงะตะริ(Yamatomonogatari 『大和物語』) เป็นต้น และนอกจากนี้แล้วยังมีผลงานวิจัยอีกมากมายที่ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับผลงานวรรณกรรมดังกล่าว

¹⁴ มารดาของกนซุเนงนซะเนะกิเกียว หรือ ซะเนะกิ โนะ สะซะ(Saneki no Haha 実材の母) นางเป็นกวีหญิงในสมัยคะมะกุระ ผลงานที่โดดเด่นของนางคือเรื่องกนซุเนงนซะเนะกิเกียว โนะ สะซะ(Gonchuunagonsanekikyō no Hahashū 『権中納言実材卿の母集』) นางเป็นสมาชิกของตระกูลซะอิอนจิ(Saionjike 西園寺家) ซึ่งเป็นสายตระกูลหนึ่งของฟูจิวะระ(Fujiwara 藤原)

วรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุเนงนโมะโนะงะตะริเป็นผลงานรวมเรื่องเล่าที่ได้รับความนิยมมาตั้งแต่สมัยคะมะกุระ มีผู้ที่สนใจศึกษาเนื้อหารายละเอียดต่างๆของเรื่อง และนำเรื่องเล่าในเล่มมาดัดแปลงเป็นหนังสือภาพ จากนั้นเมื่อเข้าสู่ปลายยุคกลาง ด้วยสภาพสังคมที่วุ่นวายจึงทำให้ฉะฮนของวรรณกรรมชุดดังกล่าวสูญหายไปเป็นจำนวนมาก เมื่อเข้าสู่ยุคก่อนสมัยใหม่จึงมีการคัดลอกเล่มที่ยังคงหลงเหลืออยู่ขึ้นเผยแพร่เป็นจำนวนมากอีกครั้ง จนมาสู่ยุคปัจจุบันมีการศึกษาวรรณกรรมชุดดังกล่าวด้วยวิธีการและมุมมองที่แตกต่างหลากหลายมากขึ้น

จากการศึกษาประวัติการวิจัยจึงทำให้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าวรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุเนงนโมะโนะงะตะริ เป็นวรรณกรรมประเภทเรื่องเล่าที่รวบรวมเรื่องเล่าตลกขำขันหลากหลายรูปแบบไว้ในเล่ม โดยเรื่องเล่าส่วนใหญ่เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับข้าราชการชั้นระดับกลางถึงระดับสูงในสมัยเออัน และจากหลักฐานต่างๆล้วนชี้ให้เห็นว่าผลงานดังกล่าวได้รับความนิยมจากข้าราชการชั้นระดับสูงในสมัยคะมะกุระ อย่างไรก็ตามแม้กาลเวลาจะผ่านไปก็ยังคงพบว่ามันักวิจัยมากมายสนใจศึกษาเรื่องเล่าดังกล่าวด้วยมุมมองที่แตกต่างหลากหลาย อันแสดงให้เห็นว่าเรื่องเล่าต่างๆที่อยู่ในเล่มยังคงดึงดูดความสนใจ และให้ความสนุกสนานแก่คนทุกยุคทุกสมัย

2.3. การจบเรื่อง

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อเรื่องของแต่ละเรื่องในวรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุเนงนโมะโนะงะตะริแล้ว พบว่าการจบของเรื่องเล่าแต่ละเรื่องมีส่วนสำคัญคือทำให้ผู้อ่านรู้สึกสนุกสนานมีส่วนสำคัญในการดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน และเรื่องเล่าบางเรื่องยังสะท้อนถึงความคิดเห็นของผู้คนในยุคสมัยนั้นอีกด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงเริ่มศึกษาการจบเรื่องของเรื่องเล่าในวรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุเนงนโมะโนะงะตะริ โดยผู้วิจัยเริ่มจากการศึกษาเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจบเรื่องของเรื่องเล่าในวรรณกรรมชุดดังกล่าว การวิเคราะห์รูปแบบไวยากรณ์ในประโยคจบของเรื่องเล่าแต่ละเรื่อง และการวิเคราะห์การจบจากเนื้อเรื่อง

ดังนั้นในการวิเคราะห์การจบเรื่องของเรื่องเล่าในวรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุเนงนโมะโนะงะตะริ ผู้วิจัยจึงจะวิเคราะห์จากเนื้อเรื่องและรายละเอียดของเรื่องทีนำไปสู่จุดจบเพื่อแบ่งประเภทการจบเรื่องของเรื่องเล่าต่างๆในเล่ม เช่น ชื่อเรื่อง การเปิดเรื่อง ตัวละคร และเหตุการณ์ ที่นำไปสู่การจบเรื่อง

ทั้งนี้การจบเรื่องสามารถแบ่งได้ตามรูปแบบต่างๆ ดังต่อไปนี้

การจบเรื่อง (Ending) ของเรื่องสั้น จัดเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของโครงเรื่อง และมีลักษณะแตกต่างไปจากงานเขียนประเภทอื่นๆ คือประเภทนวนิยายและบทละคร เพราะตอนจบของเรื่องจะทำให้ความรู้สึกแก่ผู้อ่านถึงความสมบูรณ์ของเนื้อหาหรือการสิ้นสุดกระแสความ ในลักษณะที่มีการคลี่คลายปมเป็นส่วนใหญ่ มิได้จบเรื่องหรือจบเนื้อความอย่างจบเรื่องเล่า แต่เป็นการจบสิ้นกระบวนการความขัดแย้งที่ตัวละครสามารถเอาชนะอุปสรรคหรือแก้ปัญหา นั้น ๆ ได้ หรือในทางตรงกันข้าม ตัวละครอาจประสบความล้มเหลวหรือพ่ายแพ้แก่อุปสรรคนั้น ๆ การจบเรื่องในเรื่องสั้นจึงอาจจบได้หลายลักษณะดังต่อไปนี้

(1) จบแบบไม่คาดคิดหรือจบแบบหักมุม

(surprise or Twist ending) เป็นการจบเรื่องแบบพลิกความคาดหมายหรือความคิดของผู้อ่าน การจบเรื่องด้วยลักษณะนี้ทำให้ผู้อ่านเพื่อความเพลิดเพลินจะรู้สึกพอใจ (ย่อ)

(2) จบแบบตัวละครประสบความสำเร็จ (Happy Ending)

เป็นการจบในลักษณะที่ตัวละครในเรื่องสามารถแก้ปัญหาหรือขจัดความขัดแย้ง เอาชนะอุปสรรคหรือชนะผู้ร้าย ได้รับความสมหวังในสิ่งที่ปรารถนา

(3) จบแบบตัวละครประสบความสำเร็จ (Unhappy ending)

เป็นการจบในลักษณะที่ตรงกันข้ามกับแบบที่ 2 ตัวละครสำคัญอาจถูกทำร้าย ทำลาย หรือพ่ายแพ้แก่อุปสรรค หรือประสบความสูญเสียต่าง ๆ เช่น ทรัพย์สสิน สิ่งที่ตนเองรักและหวงแหนรวมทั้งอาจเสียชีวิต ผู้อ่านจะรู้สึกโศกเศร้าไปกับชะตากรรมของตัวละครและเหตุการณ์นั้น ๆ (ย่อ)

(4) จบแบบไม่มีข้อยุติที่ชัดเจน (Intermediate ending)

การจบเรื่องลักษณะนี้ ผู้อ่านจะไม่สามารถรู้ผลหรือข้อยุติเอง เหตุการณ์ว่าเหตุการณ์ต่อไปควรเป็นไปอย่างไร หรือมีจุดจบอย่างไรเพราะในชีวิตจริงก็อาจมีโอกาสมพบกับภาวะที่ไม่สามารถแก้ปัญหาหรือเอาชนะอุปสรรคบางอย่างได้เช่นกัน (ย่อ) จึงเป็นปัญหาขบคิดสำหรับผู้อ่าน มีข้อ

น่าสังเกตว่าเรื่องสั้นสมัยใหม่มักจะจบเรื่องในลักษณะนี้ ต่างจากเรื่องสั้นแบบฉบับที่จะจบเรื่องแบบหักมุม

(เถกิง พันธุ์เถกิงอมร, 2541: 298-299)

ในการวิจัย “การจบเรื่องของเรื่องเล่าในวรรณกรรมชุดที่ชุดที่มีชื่อนะโนะโมะโนะงะตะริ” ผู้วิจัยจะทำการวิจัยเฉพาะเรื่องเล่าจำนวน 10 เรื่อง เพราะเป็นเรื่องเล่าที่มีเนื้อหาครบถ้วนสมบูรณ์ กล่าวคือเป็นเรื่องเล่าที่ประกอบด้วย การเปิดเรื่อง เนื้อเรื่อง และที่สำคัญคือการจบเรื่อง ส่วนเรื่องฟูยูงะโมะรุ (Fuyugomoru 冬ごもる) นั้นมีเพียงการเริ่มเรื่อง แต่ไม่พบเนื้อเรื่อง และการจบเรื่อง ผู้วิจัยจึงไม่นำมาวิเคราะห์ในที่นี้

โดยเรื่องเล่าทั้ง 10 เรื่องที่ศึกษานั้น มีเนื้อเรื่องและการจบเรื่องดังต่อไปนี้

1. “ฮะนะซะกะกุระโอะรุชูโจ”(Hanasakuraoruchujou 「花桜折る中将」) เป็นเรื่องเล่าของชูโจที่ตัดสินใจลักพาตัวหญิงสาวที่เขาหมายปอง แต่ในตอนจบเรื่องแทนที่เขาจะได้หญิงสาวมาครองตามที่เขาคาดหวังไว้ แต่เขากลับได้หญิงแก่มาครอบครองแทน จึงทำให้เรื่องเล่าจบลงอย่างผิดคาด
2. “โคะโนะทซุอิเดะ”(Konotsuide 「このついで」) เป็นเรื่องเล่าที่ประกอบด้วยเรื่องเล่าย่อยอีก 3 เรื่องที่ชูโจและนางกำนัลสลับกันเล่าให้พระสนมฟังในเวลาเที่ยงของวันที่ฝนตก เพื่อคลายความเบื่อหน่ายของพระสนม แต่ในขณะที่ตัวละครต่างๆ ในเรื่องกำลังพูดคุยกันอยู่นั้นองค์จักรพรรดิทรงเสด็จมาจึงทำให้ผู้คนที่พูดกันอยู่นั้นต้องแยกย้ายกันไป จึงไม่ทราบว่าการเล่าเรื่องราวต่าง ๆ นั้นทำให้พระสนมคลายความเบื่อหน่ายได้หรือไม่ เรื่องจึงจบลงโดยไม่มีข้อสรุป
3. “มุชิมะซุรุฮิเมะจิมิ”(Mushimezuruhimegimi 「虫めづる姫君」) เป็นเรื่องราวการพบกันของเด็กสาวที่ชื่นชอบแมลง และเด็กหนุ่มวัยชน จากนั้นผู้เล่าจึงจบเรื่องโดยกล่าวว่า “คงจะมีต่อในม้วนที่ 2 นะ” จึงทำให้เรื่องเล่าจบลงโดยไม่มีข้อสรุป
4. “โฮโดโฮโดโนะเกะโซ”(Hodohodonokesou 「ほどほどの懸想」) ในเรื่องประกอบด้วยกรพบรักของคู่รัก 3 คู่ โดยเริ่มจากคู่ของคนรับใช้ คู่ของคนสนิท และสุดท้ายคือการเริ่มต้นผูกสัมพันธ์กันของคู่เจ้านาย โดยฝ่ายชายเป็นฝ่ายส่งจดหมายหาฝ่ายหญิง จากนั้นผู้เล่าจึงจบเรื่องลงว่า “ดูเหมือนท่านคงจะกำลังคิดว่า “เพราะเหตุใดจึงส่งจดหมาย

เกี่ยวให้ท่านหญิงไปได้นะ” 「「いかで言ひつきし」など、おぼしけるとかや。」 จึงทำให้ไม่สามารถสรุปได้ว่าคู่เจ้านายนั้นสมหวังในความรักหรือไม่

5. “อะคุซะกะโกะเอะนุงชูนงะงัน”(Ausakakoenugonchuunagon 「逢坂越えぬ権中納言」) เป็นเรื่องเล่าความรักของผู้ชายเปี่ยมเสน่ห์ที่มีใจรักมั่นคงต่อผู้หญิงคนหนึ่ง แต่นางกลับไม่เคยมอบความรักให้แก่เขา ถึงอย่างนั้นเขาก็ยังบุกเข้าไปหาฝ่ายหญิง แต่สุดท้ายเรื่องราวกลับผิดพลาดเพราะเขากลับออกมาโดยไม่ได้ผูกสัมพันธ์กับผู้หญิงแต่อย่างใด
6. “คะอิอะวะเซะ”(Kaiawase 「貝合」) เป็นเรื่องที่คูโรโตะโนะโฌโฌ (Kuroudonoshoushou 蔵人少将) หรือตัวละครเอกชายของเรื่อง แอบดูเด็กหญิงจากตระกูลข้าราชการคนหนึ่ง เตรียมตัวแข่งขันคะอิอะวะเซะ(Kaiawase 貝合) และต่อมาเขาได้ยื่นมือเข้าช่วยนางด้วย แต่ผลการแข่งขันนั้นเป็นเช่นไร ในเรื่องกลับไม่ได้กล่าวไว้
7. “โอะโมะวะนุกะตะนิโตะมะริชูโฌโฌ”(Omowanukatanitomarishushoushou 「思はぬ方にとまりする少将」) คือเรื่องราวความรักของโฌโฌ 2 คน ที่เป็นญาติสนิทกัน และต่างคนต่างก็มีคนรัก โดยหญิงคนรักของโฌโฌทั้งสองนั้นเป็นพี่น้องกัน จากนั้นเรื่องเล่าจึงจบลงอย่างผิดพลาดเพราะโฌโฌทั้งคู่ได้สลับตัวคนรักกันด้วยความบังเอิญ
8. “ฮะนะดะโนะเนียวโงะ”(Hanadanonyougo 「はなだの女御」) คือเรื่องของหนุ่มนักรักที่แอบดูนางกำนัล 21 คนพูดคุยกันถึงนายหญิงของพวกนาง จนกระทั่งเมื่อถึงตอนจบเรื่องผู้เล่ากลับเสนอแนะให้ผู้อ่านที่รู้จักตัวละครในเรื่องช่วยเขียนรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับตัวละครในเรื่องเพิ่มเติมลงไปโดยที่ไม่ได้กล่าวถึงบทสรุปของเรื่อง
9. “ฮะอิซุมิ”(Haizumi 「はいずみ」) เป็นเรื่องของผู้ชายที่มีภรรยา 2 คน และเขาจำเป็นต้องพาภรรยาใหม่เข้าบ้าน เขาจึงจำเป็นต้องให้ภรรยาเก่าออกไป แต่สุดท้ายเขาก็กลับไปคืนดีกับภรรยาเก่า แต่สิ่งที่ผิดพลาดคือเมื่อตัวละครเอกชายกลับไปหาภรรยาใหม่อีกครั้ง เขากลับพบว่านางมีใบหน้าสีดำนากแล้ว เขาจึงจากนางมาอย่างไม่ไยดี
10. “โยะฉินะฉิโงะโตะ”(Yoshinashigoto 「よしなしごと」) เป็นเนื้อหาในจดหมายที่พระองค์หนึ่งเขียนถึงสตรีชั้นสูง เพื่อขอปัจจัยต่างๆจากนาง แต่ในตอนจบของจดหมายพระองค์นั้นก็กลับบอกว่าเนื้อหาในจดหมายทั้งหมดนั้นเป็นเรื่องล้อเล่น

จากการที่ผู้วิจัยได้พิจารณาการจบเรื่องของเรื่องเล่าทั้ง 10 เรื่องพบว่า อาจแบ่งการจบเรื่องได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มการจบแบบผิดคาด และ กลุ่มการจบแบบไม่มีข้อสรุป โดยกลุ่มการจบแบบผิดค่านั้นได้แก่ “ฮะนะชะกะระโอะรุซุโจ” “อะอุชะกะโกะเอะนุงนชุนะงน” “โอะโมะวะนุกะตะนิโตะมะริซุโฌโมโฌ” “ฮะอิสุมิ” และ “โยะฉินะฉินะโตะ” ส่วนกลุ่มการจบแบบไม่มีข้อสรุปนั้นได้แก่ “โคะโนะทซุอิโตะ” “มุฉิเมะสุซุอิเมะงิมิ” “โอะโตะโอะโตะโตะโนะเกะไซ” “คะอิอะวะเซะ” และ “ฮะนะตะโนะเนียวโงะ”

ดังนั้นในเบื้องต้นผู้วิจัยจะขอแบ่งเรื่องเป็น 2 กลุ่ม ใหญ่ๆ คือ กลุ่มการจบแบบผิดคาด และ กลุ่มการจบแบบไม่มีข้อสรุป โดยในขั้นตอนต่อไปผู้วิจัยจะวิเคราะห์ถึงรายละเอียดต่างๆ ของเรื่อง เพื่อแสดงให้เห็นถึงกลวิธีต่างๆ ที่นำไปสู่การจบเรื่อง และเพื่อแสดงให้เห็นถึงลักษณะร่วมบางประการของเรื่องเล่าแต่ละกลุ่ม และเพื่อวิเคราะห์ว่าการจบแต่ละรูปแบบส่งผลต่อผู้อ่านอย่างไร

บทที่ 3

เรื่องเล่าที่จบแบบผิดคาด

การจบแบบผิดคาดหมายถึงการจบเรื่องที่แตกต่างไปจากการคาดเดาของผู้อ่าน ทั้งนี้ในการอ่านผลงานเรื่องหนึ่งนั้นผู้อ่านจะได้รับข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับตัวเรื่องไปตามลำดับขั้น และในแต่ละลำดับนั้นผู้อ่านจะได้คิดวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับแล้วจึงคาดเดาว่าเรื่องราวจะดำเนินต่อไป สำหรับเรื่องเล่าที่จบแบบผิดคานั้นจะเป็นเรื่องเล่าที่ให้ข้อมูลเพื่อลวงให้ผู้อ่านคาดเดาว่าเรื่องราวจะต้องจบลงไปทิศทางหนึ่ง แต่เรื่องราวกลับจบลงแบบผิดความคาดหมาย โดยเรื่องเล่าที่มีลักษณะการจบแบบผิดคาดในวรรณกรรมชุดที่ซุซุมิซุนะงนโมะโนะงะตะริ ได้แก่เรื่อง “ฮะนะซะกะกุระโอะรุชูโจ” (Hanasakuraoruchuujou 「花桜折る中将」) “อะคุซะกะโกะเอะนุงนชูนะงน” (Ausakaoenugonchuunagon 「逢坂越えぬ権中納言」) “โอะโมะวะนะกะตะนิโตะมะริชูรุโอมโอม” (Omowanukatanitomarishurushou 思はぬ方にとまりする少将) “ฮะอิซุมิ” (Haizumi はいずみ) และ “โยะชิโนะชิโงะโตะ” (Yoshinashigoto よしなしごと)

ในการวิจัยเรื่องเล่าที่มีลักษณะการจบแบบผิดคานั้นจะวิจัยทีละเรื่อง โดยจะวิจัยจากข้อมูลต่างๆในเรื่องที่มีส่วนสนับสนุนให้ผู้อ่านคาดเดาว่าการจบในทิศทางที่แตกต่างจากการจบของเรื่อง และวิเคราะห์ถึงจุดร่วมของเรื่องเล่าที่จบแบบผิดคาด

3.1 “ฮะนะซะกะกุระโอะรุชูโจ” (Hanasakuraoruchuujou 「花桜折る中将」)

3.1.1 ประวัติความเป็นมาของเรื่อง

“ฮะนะซะกะกุระโอะรุชูโจ” เป็นเรื่องเล่าที่ไม่พบหลักฐานยืนยันเกี่ยวกับความเป็นมา แต่เนื่องจากพบว่า มีบทประพันธ์ที่ใช้ชื่อ “ฮะนะซะกะกุระโอะรุชูโจ” (Hanasakuraorushuujou 「花さくらを折る中将」) รวมอยู่ในหนังสือ *ฟูโยวะกะฉู* (Fuuyowakashuu 『風葉和歌集』)¹⁵ เรื่องเล่าดังกล่าวจึงควรแต่งขึ้นก่อนการรวมหนังสือฟูโยวะกะฉู ทั้งนี้ฟูโยวะกะฉูเป็นหนังสือที่รวบรวมกลอนสำเร็จในปีค.ศ. 1271 “ฮะนะซะกะกุระโอะรุชูโจ” จึงควรสร้างขึ้นก่อนปี ค.ศ. 1271 นั้นเอง ทางด้านผู้แต่งพบว่า มีนักวิจัยให้คำอธิบายเกี่ยวกับผู้แต่งไว้มากมาย เช่น โทะกิ ทะกะจิ (Toki Takeji 土岐武治) อธิบายไว้ว่าเรื่องเล่าชิ้นนี้น่าจะเป็นผลงานของโคะชิคิบุโนะนะชิ¹⁶ แต่

¹⁵ รวบรวมกลอนประเภทเรื่องเล่า (Monogatariwaka 物語和歌) ที่สร้างขึ้นในปีค.ศ. 1271 มีจำนวนทั้งสิ้น 20 ม้วน

¹⁶ โคะชิคิบุ โนะ นะชิ (Koshikibu no Naishi 小式部内侍) (ค.ศ. 999-1025) กวีหญิงผู้ขับบทกวีโบราณ บุตรสาวของทะชิบะนะโนะมิชิซะตะ (Tachibana no Michisada 橘道貞) และ อิซุมิชิคิบุ (Izumishikibu 和泉式部)

ไม่พบหลักฐานยืนยันใดๆ จึงไม่สามารถสรุปได้ว่าเรื่องเล่าดังกล่าวเป็นผลงานของโคะมิชิบุ นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ข้อคิดเห็นว่าเรื่องเล่าดังกล่าวน่าจะมีข้องเกี่ยวกับ ฟุจิวาระโนะมิชิเนงะ (Fujiwara no Michinaga 藤原道長)¹⁷ ทั้งนี้เนื่องจากพบบทความที่บันทึกไว้ในอะคะโสะเมะอะมอนชู (Akazomeemonshuu 『赤染衛門集』)¹⁸ ว่ามีการแต่งเรื่องเล่าชื่อ “อะนะซะกุระ” (Hanasakura はなさくら) มอบให้แก่มิชิเนงะซึ่งอาจจะเป็นเรื่องเดียวกับเรื่อง “อะนะซะกุระโอะรุโอะโมโอะ” (Hanasakuraeushoushou 「花桜折る少将」)¹⁹ แต่การพิจารณาจากเพียงชื่อเรื่องไม่สามารถให้ข้อยืนยันที่แน่ชัดได้ข้อสมมติฐานนี้จึงยังไม่ได้รับการยอมรับ ข้อสันนิษฐานสุดท้ายคือเทระโมะโตะ นะโอะฮิโกะ (Teramoto Naohiko 寺本直彦) อธิบายไว้ว่าฟุจิวาระโนะซะดะอิเอะ (Fujiwara no Sadaie 藤原定家)²⁰ เป็นผู้แต่งเรื่องเล่าดังกล่าว ทั้งนี้เนื่องจากใน “อะนะซะกุระโอะรุโอะโจ” พบตัวละครที่ชื่อ มิทซุโตะโอะ (Mitsutowo みつとを) ซุเอะมิทซุ (Suemitsu すゑみつ) และ มิทซุซุเอะ (Mitsusue みつすゑ) และหากนำชื่อทั้ง 3 เหล่านี้มาเทียบกับตัวอักษรคันจิจะได้คันจิ 2 ตัวต่อไปนี้คือ 光季 และ 季光 ซึ่งชื่อที่เขียนขึ้นด้วยคันจิทั้ง 2 ชื่อดังกล่าวเป็นชื่อที่ซะดะอิเอะ มักใช้เป็นนามแฝงในการแต่งบทประพันธ์ นอกจากนี้ชื่อของตัวละครในเรื่องที่ตรงกับนามแฝงของซะดะอิเอะแล้ว ยังพบว่ามีกลอนบางบทที่ปรากฏใน “อะนะซะกุระโอะรุโอะโจ” รวบรวมอยู่ในหนังสือ *โอะซะกะกุเฮียะกุมุ* (Shogakuhyakushu 『初学百首』)²¹ ซึ่งเป็นผลงานของซะดะอิเอะ จึงเป็นไปได้ว่าผลงานชิ้นนี้น่าจะเป็นของเขาแต่เนื่องจากไม่พบหลักฐานยืนยันแน่ชัด จึงยังไม่อาจสรุปได้ว่า ผู้แต่งเรื่องเล่าเรื่องดังกล่าวคือใคร เพราะฉะนั้นจึงยังไม่พบผลงานวิจัยที่สามารถยืนยันเกี่ยวกับปีที่สร้างและผู้สร้าง “อะนะซะกุระโอะรุโอะโจ” ได้

ถึงแม้ว่าจะไม่พบหลักฐานยืนยันได้ว่าเรื่องเล่าดังกล่าวแต่งขึ้นเมื่อใดและใครเป็นผู้แต่ง แต่จากหลักฐานที่หลงเหลืออยู่ในปัจจุบันนี้ทำให้สรุปได้ว่าเรื่องเล่าดังกล่าวถูกบันทึกลงเป็นลาย

¹⁷ ฟุจิวาระ โนะ มิชิเนงะ (Fujiwara no Michinaga 藤原道長) (ค.ศ. 966-1027) เป็นผู้สำเร็จราชการแทนของจักรพรรดิโกะอิชิโจ

¹⁸ ผลงานรวมกลอนของ “อะคะโสะเมะอะมอน” ซึ่งเป็นนางกำนัลในสมัยเฮอัน

¹⁹ นอกจากชื่อเรื่องที่ใช้ในการวิจัยแล้วพบว่าเรื่องเล่าดังกล่าวยังเป็นที่รู้จักกันภายใต้ชื่อเรื่องอื่นดังต่อไปนี้ “อะนะซะกุระโอะรุโอะโมโอะ” (Hanasakuraoruchujou 「花さくらをる大将」) “อะนะซะกุระ” (Hanasakura 「花サクラ」) “อะนะซะกุระโอะโอะระโมโอะ” (Hanasakuraorushoushou 「はなさくらをる少将」) “อะนะซะกุระโอะรุโอะโมโอะ” (Hanasakuraorushoushou 「花桜折る少将」) “อะนะโอะโอะรุโอะโมโอะ” (Hanaorushoushou 「はなをる少将」) “อะนะซะกุระโอะรุโอะโจ” (Hanasakuraoruchujou 「花さくらをる中將」) ทั้งนี้ผู้วิจัยจะขอใช้ชื่อ “อะนะซะกุระโอะรุโอะโจ” เป็นหลัก

²⁰ ขุนนางและกวีในสมัยคะมะกุระ มีชีวิตอยู่ในช่วงปี ค.ศ. 1162-1241

²¹ หนังสือรวมกลอนผลงานยุคแรกของซะดะอิเอะที่สร้างขึ้นในปี ค.ศ. 1181

ลักษณะอักษรในช่วงปลายสมัยเฮอัน โดยหลักฐานหลายอย่างชี้ให้เห็นว่าฟูจิวะระ โนะ ซะตะอิเอะ เป็นผู้ที่น่าจะนำเรื่องเล่าดังกล่าวมาเรียบเรียงมากที่สุด

3.1.2 เรื่องย่อ

ในคืนฤดูใบไม้ผลิที่แสงจันทร์ส่องสว่าง แสงสว่างนั้นลวงให้ชู่โจเข้าใจว่าเป็นยามเช้าแล้ว เขาจึงเร่งเดินทางออกจากบ้านของหญิงคนรัก เมื่อเดินทางออกมาได้ซักพักเขาก็รู้ว่าแสงสว่างนั้นเป็นแสงจันทร์ แต่เขาก็ตัดสินใจไม่กลับไปหานางอีก จากนั้นเขาก็เดินไปเรื่อยๆ ระหว่างทางที่เขาเดินไปนั้น มีซากุระเบ่งบานงดงามตลอดทาง เขาเดินไปจนถึงคฤหาสน์แห่งหนึ่ง ที่นั่นเขาได้พบธิดาผู้เลอโฉม นางเป็นหญิงสาวร่างเล็กหน้าทะนุถนอม เขาหลงใหลในตัวนางมากจนเก็บเอาเรื่องที่ได้พบกับนางมาเล่าให้มิทซุซุเอะฟัง จากนั้นทั้งสองจึงวางแผนลักพาตัวนางมาก่อนที่ลุงของนางจะถวายนางให้แก่องค์จักรพรรดิ การลักพาตัวสำเร็จตามแผนที่ชู่โจและมิทซุซุเอะวางไว้ เพียงแต่ผู้หญิงที่ชู่โจได้ตัวมาไม่ใช่หญิงสาว แต่เป็นหญิงชรา

3.1.3 ขั้นตอนที่น่าไปสู่การจบเรื่อง

“อะนะซะกุระโอะรุชู่โจ” เป็นเรื่องเล่าที่จบแบบผิดคาด โดยผู้อ่านไม่สามารถคาดเดาบทสรุปที่แน่นอนได้หากไม่อ่านจนจบเรื่อง ทั้งนี้เรื่องเล่าดังกล่าวประพันธ์ด้วยกลวิธีที่สร้างความสนใจผู้อ่านได้ตลอดเรื่อง ทำให้ผู้อ่านติดตามอ่านเรื่องราวด้วยความสนุกสนาน กลวิธีการสร้างเรื่องเล่าอะนะซะกุระโอะรุชู่โจที่มีส่วนทำให้เรื่องราวจบลงแบบผิดคาด ได้แก่ การตั้งชื่อเรื่อง ลักษณะของตัวละคร และกลวิธีการเล่าเรื่อง

3.1.3.1 ชื่อเรื่อง

“อะนะซะกุระโอะรุชู่โจ” (Hanasakuraoruchuujou 花桜折る中將) เป็นวลีที่มีนัยยะตีความได้มากมาย ทั้งการตีความจากคำแต่ละคำ ทั้งการตีความหมายของวลีดังกล่าวที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องอื่น ทั้งนี้พบว่าการตีความเหล่านั้นมีทิศทางที่คล้ายคลึงกันโดยซะกะงุชิยุมิโกะ (Sakaguchi Yumiko 坂口由美子, 2009: 17-18)สรุปไว้ว่า “อะนะซะกุระโอะรุ” หมายถึง ได้ครอบครองหญิงงาม นอกจากนั้นแล้วยังหมายถึงรูปร่างหน้าตาอันงดงามด้วย จากความหมายดังกล่าวผู้อ่านอาจจินตนาการว่าเป็น “เรื่องเล่าเกี่ยวกับหนุ่มรูปงามผู้สูงศักดิ์ได้ครอบครองหญิงงาม” ดังนั้นชื่อเรื่องจึงมีผลต่อการคาดเดาบทสรุปของเรื่องกล่าวคือเรื่องควรจบลงโดยที่ผู้ชายได้สมรักรักกับหญิงสาวดังต้องการ

3.1.3.2 ตัวละคร

จากชื่อเรื่องที่แสดงให้เห็นว่าเรื่องเล่าดังกล่าวเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับตัวละครสำคัญสองตัว ได้แก่ หนุ่มรูปงาม และหญิงงาม ซึ่งน่าจะได้ครองคู่กันในตอนท้ายเรื่อง เพราะฉะนั้นลักษณะของตัวละครทั้งสองจึงมีส่วนสำคัญต่อการคาดเดาของผู้อ่านเช่นเดียวกัน

(1) ตัวละครเอกชาย

หัวใจตัวละครเอกชายเป็นหนุ่มรูปงามตามที่ชื่อเรื่องกล่าวไว้ อีกทั้งยังเป็นชายหนุ่มผู้เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติอีกหลายประการตามที่ปรากฏในเนื้อเรื่อง

ประการแรก เขาเป็นชายหนุ่มที่มีชั้นเชิงมัดใจหญิงสาว เข้าวินรุ่งขึ้นหลังจากหัวใจตื่นนอน แล้วเขาจึงเขียนกลอนส่งให้แก่คนรักปัจจุบัน²² ซึ่งเป็นธรรมเนียมของคนรักในสมัยเฮอันที่ฝ่ายชายจะต้องเขียนกลอนส่งให้หญิงคนรักหลังจากแวะเวียนไปหานาง หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่ากลอนคินูจินุ(kinuginu 後朝) “บทกลอนคินูจินุจะส่งไปอย่างรวดเร็ว จุดประสงค์เพื่อบอกเล่าความรู้สึกที่ร้อนแรง ความปลาบปลื้มที่ได้ผูกสัมพันธ์ ความสุขสมหวังในรัก ให้เร็วที่สุด” (Kawamura Yuuko 川村裕子, 2005: 120) การส่งกลอนดังกล่าวเป็นการแสดงถึงความรักที่ชายหนุ่มมีต่อหญิงสาว หากฝ่ายชายส่งจดหมายถึงหญิงคนรักของตนเร็วเท่าไรนั่นหมายถึงความรักที่เขามีให้นางนั้นร้อนแรงมากเท่านั้น ตัวหัวใจเองเมื่อกลับถึงที่พักแล้วก็ควรจะส่งกลอนให้หญิงคนรักทันที แต่เขาก็กลับไม่ทำเช่นนั้น

日さしあがるほどに起きたまひて、昨夜の所に文書きたまふ。
青き薄様に柳につけて、
เขาตื่นขึ้นหลังอาทิตย์ฉายแสง จากนั้นจึงเขียนกลอนให้นางที่ได้ร่วมเคียง
หมอนเมื่อคืนก่อน
...จากนั้นจึงแนบกิ่งหลิวไปพร้อมกับกระดาษสีฟ้า

ดังจะเห็นว่าหัวใจไม่ได้ส่งกลอนให้คนรักทันทีที่ถึงที่พัก แต่ส่งกลอนให้นางหลังจากตื่นนอนแล้ว ซึ่งการกระทำดังกล่าวย่อมทำให้หญิงคนรักของเขาไม่พอใจ อย่างไรก็ตามชะกะงุชิให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการประดับตกแต่งจดหมายไว้ว่า “หากได้รับจดหมายที่ประดับตกแต่งสวยงามเช่นนี้จากคนรัก ก็ยอมมอบให้ทุกอย่าง” ทั้งนี้เนื่องจากการเลือกสีกระดาษที่เขียนกลอนหรือจดหมาย และการเลือกประดับด้วยกิ่งไม้ดอกไม้ประจำฤดูอย่างเหมาะสมเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้เขียน

²² ในเนื้อเรื่องปรากฏหญิงสาวที่เป็นคนรักของหัวใจ 3 คนซึ่งเรียกแทนว่า คนรักปัจจุบัน คนรักเก่า และคนรักใหม่

จดหมายเป็นคนที่มีความรู้ มีสุนทรียะ และมีความระมัดระวัง เหล่านี้เป็นสิ่งที่หญิงสาวในสมัยนั้นหลงใหล ฉะนั้นเมื่อคนรักของชูโจได้รับจดหมายแล้วจึงคลายความไม่พอใจลง การกระทำดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่า ชูโจเป็นคนมีชั้นเชิงในการมัดใจหญิงสาว

คุณสมบัติประการต่อมาของชูโจคือ มีความสามารถ สำหรับชูโจ มีความสามารถโดดเด่นทางด้านดนตรี ทั้งนี้ผู้ที่มีความสามารถทางด้านดนตรีในสมัยเฮอันมักเป็นเหล่าขุนนางชั้นสูง เพราะพวกเขาต้องเข้าร่วมบรรเลงดนตรีในการชุมนุมบรรเลงมโหรีในราชวัง ดังนั้นเหล่าขุนนางชั้นสูงจึงต้องมีความสามารถทางด้านดนตรีอย่างน้อยคนละหนึ่งประเภท สำหรับ “สะนะชะกะระโอะรุชูโจ” มีการกล่าวถึงความสามารถทางด้านดนตรีของชูโจในฉากที่เขากำลังอ่านจดหมายตอบรับจากหญิงคนรักปัจจุบัน เพื่อนของชูโจได้แก่ เก็นชูโจ (Genchuujou 源中将) และเฮียวเอะโนะซุเกะ (Hyouenosuke 兵衛の佐) แวะมาเยี่ยมเยียนและได้ถามว่าเมื่อคืนเขาไปไหน

『昨夜はいづくに隠れたまへりぞ。内裏に御遊びありて召ししかども、
見つけたてまつらでこそ』

“เมื่อคืนนี้ท่านไปซ่อนตัวที่แห่งใด มีการเล่นดนตรี ขับกลอนกันในช่วง องค์

จักรพรรดิเรียกหาท่าน แต่เมื่อมาหาก็ไม่พบ”

จากประโยคดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าชูโจไม่เพียงมีความสามารถทางด้านดนตรี แต่ความสามารถนั้นยังโดดเด่น เป็นที่พอพระทัยขององค์จักรพรรดิอีกด้วย

ประการสุดท้าย คือใบหน้าอันงดงาม ความงามของชูโจที่ปรากฏตามคำบอกเล่าของผู้เล่าในฉากที่ชูโจบรรเลงเครื่องดนตรีในยามเย็น

「ながめ出でたまへる御かたち、いはむかたなく光りみちて、花のに
ほひも、むげにけおさるる心地ぞする。」

“ใบหน้าที่เหม่อมองออกไป ส่องประกายสว่าง งดงามเหนือคำบรรยาย ช่าง

จับใจเหนือกลิ่นดอกไม้ เหนือกว่าสิ่งใดๆทั้งปวง”

ยามอาทิตย์อัสดงแสงแดดสาดส่องใบหน้าของชูโจขับให้ใบหน้านั้นงดงามจนแม้แต่ผู้เล่ายังไม่สามารถอธิบายออกมาเป็นคำพูดได้ จากนั้นผู้เล่ายังบรรยายท่วงทำนองงดงามของชูโจขณะบรรเลงเพลงด้วยปิระว่า

いとのだやかに、ををしく弾きたまふ。御手つきなど、「かぎりなき女も、かくはえあらじ」と見ゆ。

“ท่วงท่าการบรรเลงนั้น สงบนิ่งสมชาย มองดู ปลายนิ้วที่ขยับไหว “แม้หญิงงามก็ไม่อาจเทียบเทียม”

ทั้งนี้การเปรียบเทียบความงามของตัวละครเอกชายกับความงามของหญิงสาวในสมัยเฮอัน เป็นการแสดงให้เห็นว่าชู้ใจงดงามมาก ดังที่ชะกะงุชิ ยูมิโกะ (Sakaguchi Yumiko 坂口由美子, 2009: 31) กล่าวไว้ว่า “ชายหนุ่มชนชั้นสูง ที่งดงามแบบสตรีเพศกำลังเป็นที่ต้องการในยุคสมัยนี้” นอกจากชู้ใจจาก “สะนะชะกะวะโอะรุชู้ใจ” แล้ว ยังพบว่าตัวละครเอกชายจากวรรณกรรมเรื่องอื่นในสมัยเฮอันที่มีความงดงามเฉกเช่นหญิงสาว เช่น อิเกะรุเก็นจิ จากเรื่องเก็นจิโมะโนะงะตะริ เป็นต้น

ดังนั้นตัวละครเอกชายของเรื่องจึงเป็นตัวละครที่สร้างขึ้นจากลักษณะต่างๆอันได้แก่ เป็นผู้ มีชั้นเชิงมัดใจหญิงสาว มีความสามารถทางด้านดนตรีโดดเด่น เป็นคนชนชั้นสูง มีรูปร่างหน้าตา งดงามตามสมัยนิยม จากลักษณะข้างต้นที่รวมขึ้นเป็นตัวละครเอกชายแสดงให้เห็นว่าตัวละครดังกล่าวเป็นบุคคลที่เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติต่างๆ ควบคู่กับหญิงสาวสูงศักดิ์ผู้งดงาม

(2) ตัวละครเอกหญิง

นอกจากลักษณะของตัวละครชายที่แสดงให้เห็นความเพียบพร้อมในด้านต่างๆแล้ว ตัวละครหญิงก็ประกอบด้วยคุณสมบัติที่น่าพึงพอใจหลายประการ
a นางเป็นหญิงสาวที่มีรูปร่างหน้าตางดงาม จากคำบอกเล่าของตัวละครเอกชายที่ได้พบหญิงสาวในฉากแรก กล่าวไว้ว่า

「衣ぬぎかけたるやうだいささやかに、いみじう児めいたり。もの言ひたるも、らうたきものの、ゆゑゆゑしく聞ゆ。『うれしくも見つるかな』と思ふに、. . .」

“รูปร่างที่ห่มคลุมด้วยผ้าดูเล็ก มองดูเหมือนเด็กเสียจริง ทั้งการพูดจาที่น่ารัก น่าเอ็นดู ถึงกระนั้นก็ยังฟังดูน่าเกรงขาม “ช่างน่ายินดีที่ได้มาพบเจอ” เขาคิด . . .”

สิ่งที่เขาเห็นคือหญิงสาวร่างเล็กบอบบาง น่ารักน่าเอ็นดู โดยยูมิโกะ(2009: 24)กล่าวไว้ว่า “เงื่อนไขของหญิงงามในสมัยนั้นคือการมีรูปร่างเล็กเหมือนเด็ก” เพราะฉะนั้นแล้วตัวละครเอกหญิงจึงมีรูปร่างลักษณะงดงามตามสมัยนิยมเช่นเดียวกับตัวละครเอกชายของเรื่อง นอกจากนี้ชู้ใจยัง

กล่าวถึงน้ำเสียงของหญิงสาวไว้อีกว่า “ฟังดูน่าเกรงขาม” แสดงให้เห็นว่า ถึงแม้หญิงสาวจะมีรูปร่างบอบบางน่าปกป้อง แต่น้ำเสียงที่แผ่อำนาจน่าเกรงขามก็เป็นอีกจุดหนึ่งที่ทำให้ชายหนุ่มสนใจในตัวนาง

b นางเป็นหญิงสาวสูงค่า ชูใจเล่าเรื่องราวที่เธอได้พบกับคุณาสน์แห่งหนึ่งให้มิทซุซุเอะฟัง ปรากฏว่ามิทซุซุเอะรู้จักสถานที่แห่งนั้นดีเนื่องจากเขามีความสัมพันธ์กับหญิงรับใช้ของคุณาสน์แห่งนั้นอยู่ เขาจึงเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับหญิงสาวที่ชูใจได้พบไว้ว่า

『故源中納言のむすめになむ。まことにをかしげにぞはべるなる。かの御をちの大將なむ、『迎へて、内裏にたてまつらむ』と申すなる』

“นางเป็นบุตรสาวของเกินขุนนางที่ลี้ภัย ได้ยินมาว่างดงามมาก ดะอิโมะซึ่งเป็นลูกของนางลั่นวาจาไว้ว่าจะ “ส่งตัวนางเข้าวัง”

ตามปกติแล้วหญิงสาวในสมัยเฮอันจะต้องอยู่ภายใต้การดูแลของบิดา หรือสามี หากบิดาของนางเสียชีวิตในขณะที่นางยังไม่ได้แต่งงาน หรือหากสามีของนางเสียชีวิต สถานะทางสังคมของนางก็จะตกลงไปด้วยเนื่องจากขาดผู้ปกป้องคุ้มครอง เพราะฉะนั้นโดยส่วนใหญ่หญิงสาวเหล่านี้จึงมักออกบวช หรือมีชีวิตอยู่อย่างลำบาก แต่ตัวละครเอกหญิงของเรื่องกลับได้รับการเลี้ยงดูจากลุงซึ่งเป็นข้าราชการชั้นสูง นางจึงไม่สามารถโต้แย้งได้หากลุงของนางจะกำหนดส่งตัวนางให้แก่องค์จักรพรรดิ อย่างไรก็ตามข้อความเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า นอกจากหญิงสาวจะเป็นคนงามแล้ว ยังเป็นหญิงสาวสูงค่าเพราะมีกำหนดการว่าจะส่งตัวนางให้องค์จักรพรรดิ

c นางได้รับการปกป้องอย่างเข้มงวด เนื่องจากนางเป็นหญิงงาม และลุงของนางกำลังจะส่งตัวนางเข้าวังจึงมีการป้องกันไม่ให้ชายอื่นเข้าใกล้นางอย่างเข้มงวด เมื่อชูใจตกลงใจที่จะลักพาตัวหญิงสาวมาเป็นของตนแล้ว มิทซุซุเอะจึงเดินทางไปที่บ้านของหญิงสาวแล้วเข้าไปพูดคุยกับหญิงรับใช้ที่ตนคบหาอยู่ จากการพูดคุยกับหญิงรับใช้คนนั้นทำให้รู้ว่า ลุงและยายของหญิงสาวปกป้องดูแลหญิงสาวอย่างดี

「大將殿の、つねにわづらはしく聞えたまへば、人の御文伝ふることだに、大上いみじくのたまふものを」

“ท่านดะอิโมะมักคอยพูดจาจู้จู้ว่าน่าย หากมีเจตนาหมายจากหนุ่มคนไหนส่งมายายของนางก็จะคอยจู้จี้ด้วยเช่นกัน”

จากประโยคที่ยกมาแสดงให้เห็นว่าผู้คนรอบของหญิงสาวที่ชูโจะหมายถึงคอยระแวดระวังไม่ให้ชายหนุ่มคนไหนเข้าใกล้ตัวนางได้ ทั้งนี้เนื่องจากลุงของนางมุ่งส่งตัวนางให้องค์จักรพรรดิอยู่ ดังนั้นตัวละครเอกหญิงของเรื่องจึงประกอบไปด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการอันได้แก่ รูปร่างหน้าตางดงาม เป็นหญิงสาวสูงค่า และได้รับการป้องกันอย่างเข้มงวด ทั้งนี้ความงามเป็นคุณสมบัติที่ทำให้ชายหนุ่มเกิดความปรารถนาในตัวหญิงสาว หากพิจารณาพร้อมกับชื่อเรื่องจะทำให้ผู้อ่านอนุมานว่า ชายหนุ่มรูปงามควรคู่กับหญิงสาวที่งดงามด้วยเช่นกัน ส่วนความสูงค่า และการได้รับการป้องกันอย่างเข้มงวด เป็นสิ่งท้าทายให้ชายหนุ่มที่มั่นใจในตัวเองได้ทดลองช่วงชิงนางมาเป็นของตน

3.1.3.3 กลวิธีการเล่าเรื่อง

โดยทั่วไปเรื่องเล่ามักจะดำเนินเรื่องผ่านมุมมองของผู้เล่าหรือผ่านบุคคลที่สาม ซึ่งเป็นวิธีที่ผู้เล่ามีอิทธิพลต่อความคิดความรู้สึกของผู้อ่านสูง ทั้งนี้เรื่องเล่ามักจะประกอบด้วยการเปิดเรื่อง ที่ผู้เล่ามักจะเปิดเรื่องโดยกล่าวถึงจุดประสงค์การเล่าเรื่อง เนื้อเรื่อง ที่ผู้เล่ามักจะสอดแทรกความคิดความรู้สึกของตนลงไป และการปิดเรื่อง ที่ผู้เล่ามักจะสรุปเรื่องราวผ่านมุมมองของตน หรือการสอดแทรกความคิดเห็นของตน จากองค์ประกอบที่ได้กล่าวไปแสดงให้เห็นว่าผู้เล่าเรื่องมีอิทธิพลต่อผู้อ่านสูง ทั้งในการแทรกแซงความคิดของผู้อ่าน และในการชี้้นำความคาดหวังของผู้อ่านที่มีต่อเนื้อเรื่อง

สำหรับ “ชนะชะกะระโอะรุชูโจ” อิโนะอุเอะ ฉินโกะ(Inoue Shinko 井上新子, 1995) อธิบายเกี่ยวกับการใช้ไวยากรณ์ท้ายเรื่องกับมุมมองของผู้เล่าที่เปลี่ยนแปลงไป ไว้ว่า ในช่วงต้นเรื่องมีความเปลี่ยนแปลงเป็น 3 ชั้น

ชั้นแรก พบว่ามีการใช้ไวยากรณ์ (meri ぢり) และ(nari ぢり) ในตอนท้ายประโยค การใช้ไวยากรณ์ดังกล่าวมีส่วนทำให้ “ทำให้ผู้อ่านจินตนาการว่ากำลังยืนอยู่ในจุดเดียวกับตัวละครเอกชาย และได้เห็นในสิ่งที่ตัวละครเอกชายเห็น”(อิโนะอุเอะ ฉินโกะ, 1995: 18) เพราะฉะนั้นความสนใจของผู้อ่านจะรวมกันอยู่ที่ตัวละครเอกชาย และทำให้ผู้อ่านซึมซับเรื่องราวผ่านสายตาของตัวละครเอก

ชั้นต่อมาผู้เล่าเริ่มใช้(kikoe 聞こえ)²³และ(notomau のとまふ)²⁴ซึ่งเป็นคำยกย่องที่ใช้ต่อท้ายประโยค ความสนใจของผู้อ่านจึงเริ่มถ่ายเทจากตัวละครเอกชายไปสู่ผู้เล่า

²³ 「聞こえ」 รูป連用形 ของ 「聞こゆ」 เป็นคำแสดงการถ่อมตน มีความหมายว่า “พูด” “ให้” แก่ผู้ที่มีสถานะสูงกว่า

²⁴ 「のたまふ」 คำแสดงการยกย่องหมายถึง “พูด”

ขั้นสุดท้ายยังแบ่งออกเป็นช่วงต้น ช่วงกลาง และช่วงจบ โดยในช่วงต้นเรื่องคือการใช้ (niyaaranu にやあらむ)²⁵ และ (beshi べし)²⁶ ซึ่งเป็นไวยากรณ์ที่ผู้เล่าใช้เพื่อแสดงความคิดเห็น ส่วนตัวของผู้เล่า ช่วงกลางเป็นช่วงที่แสดงการใช้ชีวิตประจำวันของตัวละครเอกชายผ่านการถ่ายทอดของผู้เล่า และช่วงจบซึ่งเป็นช่วงที่ปมปัญหาคลี่คลาย สังเกตว่าไวยากรณ์ท้ายประโยคที่พบในเนื้อเรื่องทั้ง 2 ส่วน ดังกล่าวโดยส่วนใหญ่เป็นคำยกย่อง

นอกจากนี้ผลงานวิจัยจาก “งานสัมมนาวรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุเนงนโมะโนะงะตะริ ประจำปี 2004” (二〇〇四年度『堤中納言物語』ゼミ, 2006) ได้นำเนื้อเรื่องในฉากจบมาแบ่งออกเป็นบทสนทนาระหว่างผู้เล่าและผู้ฟังไว้ดังนี้

語り手	「車寄するほどに、～とのたまふ」
聞き手 A	「その後いかが」
聞き手 B	「をこがましうこそ」
語り手	「御かたちはかぎりなかりけれど」
ผู้เล่า	“ ขณะที่(นำตัวนาง)ขึ้นรถเทียมวัว (นาง)พูดขึ้น(ด้วยเสียงที่แก่ชราว่า “อู๋ตายนี่ใครนะ”)
ผู้ฟัง ก	“แล้วต่อจากนั้นเป็นเช่นไร”
ผู้ฟัง ข	“ช่างน่าหวัร้อเสียจริง”
ผู้เล่า	“ทั้งๆที่รูปร่างของนางนั้นงดงามไม่มีใครเทียม”

ในงานวิจัยดังกล่าวยังได้อธิบายไว้อีกว่า “เกี่ยวกับส่วนบทสรุปในตอนท้ายเรื่อง หากมองว่าเป็นการสรุปด้วยบทสนทนาของตัวละครที่พูดได้ตอบกับผู้เล่า แทนที่จะมองว่าเป็นการเล่าเรื่องของผู้เล่าเพียงฝ่ายเดียวก็จะรู้สึกได้ว่าเป็นการแสดงออกที่มีชีวิตชีวา” (二〇〇四年度『堤中納言物語』ゼミ, 2006)

จากการวิจัยของอิโนะอุเอะ มิโนโกะ และ ผลงานวิจัยของ “งานสัมมนาวรรณกรรมที่ซุทซุมิซุเนงนโมะโนะงะตะริ ประจำปี 2004” จึงสรุปได้ว่า “ชะนะชะกะระโอะรุชูโจ” ดำเนินเรื่องโดยเริ่มจากการเล่าเรื่องผ่านตัวละครเอก จากนั้นผู้เล่าจึงเป็นผู้เปิดเผยปมปัญหาของเรื่อง จนกระทั่งปมของเรื่องขมวดแน่นขึ้น จากนั้นปมของเรื่องจึงคลี่คลายลง แล้วเรื่องจึงจบลงผ่านการเล่าเรื่องแบบบทสนทนา

²⁵ 「にやあらむ」... เป็นเช่นนั้นหรือ

²⁶ 「べし」 ใช้เพื่อแสดง 1. การคาดคะเนด้วยความมั่นใจ 2. สิ่งที่น่าจะเกิดขึ้น 3. สิ่งที่เหมาะสม เหมาะสมจะกระทำ 4. สิ่งที่เป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำ 5. ความตั้งใจ 6. ความสามารถ ความเป็นไปได้

ในการอธิบายกลวิธีการเล่าเรื่อง เพื่อให้ง่ายแก่การอธิบายผู้วิจัยจึงแบ่งเนื้อเรื่องเพื่ออธิบายออกเป็น 4 ฉาก ได้แก่

- (1) ฉากเปิดเรื่อง ประกอบด้วยเหตุการณ์ดังต่อไปนี้ ชูโจถูกแสงจันทร์ลวง - ไฟรักระหว่างชูโจกับหญิงคนปัจจุบันกำลังมอดลง - ชูโจรำลึกถึงคนรักเก่า - ชูโจได้พบรักครั้งใหม่
- (2) ฉากชีวิตประจำวัน ประกอบด้วยเหตุการณ์ดังต่อไปนี้ เริ่มต้นเช้าวันใหม่ - ชูโจส่งจดหมายตอบโต้กับคนรักปัจจุบัน - บทสนทนาเกี่ยวกับดอกซากุระที่กำลังร่วงโรยระหว่างชูโจกับเพื่อนชายสองคน - การบรรยายภาพความงดงามของชูโจที่กำลังเล่นดนตรีในยามเย็น
- (3) ฉากบรรยายกระบวนการลักพาตัว ประกอบด้วยเหตุการณ์ต่างๆ ได้แก่ ชูโจและมีที่ซุกซุกอะเริ่มต้นวางแผน - เตรียมการ - ลงมือลักพาตัว
- (4) ฉากเฉลย ผู้เล่าเฉลยว่าตัวหญิงสาวที่ชูโจลักพามา นั้นเป็นใคร เหตุใดจึงเข้ามาอยู่ในสถานที่นั้นๆ

(1) ฉากเปิดเรื่อง

หากพิจารณาจากไวยากรณ์ท้ายประโยคที่ปรากฏในฉากเปิดเรื่องจะไม่พบการใช้คำสุภาพ และ คำช่วยกริยา(keri けり)²⁷ (namu なむ)²⁸ ซึ่งประโยคที่ลงท้ายด้วยไวยากรณ์ดังกล่าวมักเป็นประโยคที่เล่าโดยบุรุษที่ 3 ซึ่งเป็นกลวิธีที่มักพบในการประพันธ์เรื่องเล่า แต่กลับพบว่ามีการใช้ (meri めり)²⁹ และ(nari なり)³⁰ ลงท้ายประโยค ซึ่งเป็นไวยากรณ์ที่ผู้พูดใช้เพื่อบอกเล่าประสบการณ์ตรงของตนเอง ด้วยการเล่าเรื่องแบบผู้เล่าบุรุษที่ 1 ในเหตุการณ์ที่ตัวละครเอกชายจากหญิงคนรักมาเพราะแสงจันทร์ลวงให้เขาคิดว่าเป็นเวลาเช้า จากนั้นเขาจึงชมดอกซากุระที่บ้านสะพานอยู่ตามทางจนพบกับซากปรักหักพังของปราสาทแห่งหนึ่ง ซึ่งเขาจำได้ว่าเป็นที่อยู่ของหญิงสาวที่เขาเคยมีความสัมพันธ์ด้วย จากนั้นจึงเริ่มมีการใช้คำยกย่องเพื่อเล่าการกระทำของตัวละครเอกชายซึ่งเป็นการเล่าเรื่องแบบบุรุษที่ 3 เพื่อเล่าเหตุการณ์ที่ชูโจแอบดูหญิงสาวคนหนึ่ง ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการเปิดเรื่องด้วยกลวิธีดังกล่าว ทำให้ผู้อ่านสัมผัสบรรยากาศอัน

²⁷ “ใช้แสดงความเป็นอดีตในการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้อื่น (過去の助動詞=過)” เป็นไวยากรณ์ที่มักพบในเรื่องเล่า ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเรื่องราวเล่าโดยบุรุษที่ 3

²⁸ “เมื่อ なむ อยู่ท้ายประโยค จะเท่ากับเป็นการละ ある”

²⁹ ใช้เพื่อแสดงความคิดเห็นของผู้พูด โดย “แสดงการคาดคะเนเกี่ยวกับสิ่งที่เห็นอยู่ตรงหน้า ในความหมายว่า “ดูเหมือนว่า ดูท่าทาง” (推量・推定の助動詞)”

³⁰ “ใช้ในความหมาย “เป็น” “คือ” (断定の助動詞)”

งดงามที่รายล้อมรอบตัวละครเอกชายขณะพบรักครั้งใหม่แล้วรู้สึกเคลิบเคลิ้มไปกับการบรรยายในเรื่องที่เหมือนรายล้อมอยู่รอบตัวจริงๆ ทำให้ผู้อ่านลุ่มระทึกไปกับความรักครั้งใหม่นี้ด้วย

(2) ฉากชีวิตประจำวัน

ประกอบด้วยเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของชูใจโดยผู้เล่าใช้คำสุภาพในกลุ่มคำยกย่อง เช่น (notamau 「のたまふ」) และ (tamau 「たまふ」) กำกับการกระทำของตัวละครเอกชายตลอดทั้งฉาก ทั้งนี้คำยกย่องมักปรากฏในวรรณกรรมโบราณเพื่อ “แสดงการกระทำหรือสภาพของบุรุษที่ 2 และ 3 ที่มีส่วนสัมพันธ์กับบุคคลที่อยู่ในสถานะต่ำกว่าโดยที่ผู้พูดหรือผู้เขียน (บุรุษที่ 1) แสดงความยกย่องประธานผู้กระทำกริยา หรืออยู่ในสภาพนั้นๆ” ดังนั้นการใช้คำยกย่องจึงแสดงให้เห็นว่าผู้เล่ากำลังพูดถึงบุคคลที่มีสถานะทางสังคมสูงกว่าตนอีก ทั้งยังเป็นการบ่งบอกความรู้สึกเคารพยกย่องของผู้พูดต่อบุคคลนั้นๆ เหตุการณ์ในฉากนี้เริ่มขึ้นในเช้าวันรุ่งขึ้นหลังจากที่ชูใจพบรักครั้งใหม่ เหตุการณ์ต่างๆแสดงให้เห็นภาพการใช้ชีวิตประจำวันของคนชั้นสูง เช่น ธรรมเนียมการส่งจดหมาย (Kinuginunofumi 後朝の文) การขับกลอนตอบโต้กัน การเล่นดนตรี นอกจากนี้แล้วการพูดคุยระหว่างชูใจและเพื่อนฝูงยังแสดงให้เห็นมุมมองของผู้คนรอบข้างที่ยอมรับความสามารถทางด้านกวีกลอนและดนตรีของชูใจ และสุดท้ายการบรรยายความงามของชูใจผ่านคำบอกเล่าผู้เล่าแสดงให้เห็นว่าผู้เล่ามองชูใจเป็นหนุ่มรูปงามเปี่ยมเสน่ห์ จากวิถีชีวิตดังกล่าว รวมถึงการเล่าด้วยคำยกย่องแล้วทำให้ภาพของชูใจในฉากเปิดเรื่องกับฉากชีวิตประจำวันแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ทั้งนี้เนื่องจากในฉากเปิดเรื่องใช้วิธีการเล่าแบบบุรุษที่ 1 ผู้เล่าไม่ได้ระบุว่าตัวละครเอกเป็นใคร มีฐานะอย่างไร เพียงแต่บรรยายภาพต่างๆตามที่เห็นอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งสภาพแวดล้อมที่เขาบรรยายนั้นเป็นบริเวณนอกเมือง ทำให้จินตนาการว่า ผู้เล่าเป็นเพียงเด็กหนุ่มธรรมดาที่ไปหลงรักสาวงามเข้า แต่ในฉากชีวิตประจำวันที่ใช้คำยกย่องกับกำการกระทำต่างๆของตัวละครเอกชาย และมีการบรรยายกิจวัตรประจำวันของตัวละครเอกชาย ซึ่งล้วนเป็นกิจวัตรของชนชั้นสูง ทำให้ตัวละครเอกชายเป็นชายหนุ่มผู้เพียบพร้อมควรได้ครองคู่กับสาวงามดังที่ใจเขาต้องการ

(3) ฉากบรรยายกระบวนการลักพาตัว

ฉากบรรยายกระบวนการลักพาตัว เป็นฉากที่เล่าโดยบุรุษที่ 3 เช่นเดียวกับฉากในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วยเหตุการณ์ที่ชูใจนำเรื่องผู้หญิงที่เขาได้พบไปเล่าให้มิทซุซุเอะฟัง ทั้งคู่จึงเริ่มวางแผน และจัดแจงเตรียมการต่างๆ การบรรยายฉากดังกล่าวของผู้เล่าทำให้เห็นว่าทั้งสองดำเนินขั้นตอนต่างๆอย่างละเอียด ได้แก่ การขอคำปรึกษาเกี่ยวกับระบบปกป้องของฝ่ายหญิงสาว

การนัดแนะวันเวลาที่เหมาะสม การพูดคุยเตรียมการกับหญิงรับใช้ของฝ่ายหญิง การเตรียมรถ ความทรงจำของชู่โจเกี่ยวกับหญิงที่ตนหมายปอง ทั้งนี้การบอกเล่าเหตุการณ์ต่างๆอย่างละเอียด ทำให้ผู้อ่านอนุมานว่าชู่โจน่าจะลักพาตัวสำเร็จ จากนั้นผู้เล่ายังบรรยายเหตุการณ์ที่ชู่โจเข้าลักพาตัวหญิงสาวอย่างละเอียด ทั้งบรรยายภาคโดยรอบที่มีดสลัวทำให้ชายหนุ่มมองเห็นได้เพียงกลางเลือน เขาจึงคิดว่าเอาตัวหญิงสาวร่างเล็กออกจากที่นอนในห้องของนาง

(4) ฉากเฉลย

ฉากเฉลยเป็นฉากที่ผู้เล่าเฉลยให้รู้ว่าหญิงสาวที่ชู่โจลักพามาเป็นใคร เพราะอะไรนางจึงมาอยู่ที่นั่น จากนั้นเรื่องเล่าดังกล่าวจึงจบลง ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกับงานวิจัยจาก “งานสัมมนาวรรณกรรมชุดที่ชู่โจมิซุนะงะโนะวะระตะริประจำปี2004” เกี่ยวกับการจบเรื่องด้วยบทสนทนา โดยผู้วิจัยคิดว่าโดยทั่วไปการเล่าเรื่องย่อมต้องมีผู้เล่าและผู้ฟัง ในขณะเดียวกัน การอ่านย่อมต้องมีผู้เขียนและผู้อ่าน แต่การที่ผู้เล่าหรือผู้บันทึกเรื่องเล่าดังกล่าวแสดงบทบาทของผู้ฟังขึ้นในตอนท้ายเรื่อง แสดงให้เห็นว่าเรื่องเล่าดังกล่าวประกอบขึ้นด้วยเรื่องเล่า ผู้เล่า และผู้ฟัง ครอบคลุมในเนื้อเรื่อง เรื่องเล่าเรื่องดังกล่าวจึงควรจบลงตั้งแต่ตอนที่ชู่โจลักพาตัวหญิงสาวมา แต่เพื่อเพิ่มความกระจำงให้ผู้ฟังที่ปรากฏในเรื่องผู้เล่าจึงเล่าความเป็นมาของผู้หญิงที่ชู่โจลักพาตัวไปว่า

「中将の乳母、聞きたまひて、祖母上のうしろめたがりたまひて、臥したまへるになむ。もとより小さくおはしけるを、老いたまひて、法師にさへなりたまへば、かしら寒くて、御衣を引きかづきて臥したまへるなむ、それとおぼえけるもことわりなり。」

“ได้ฟังจากแม่นมของชู่โจท่านยายจึงรู้สึกกังวลแล้วเข้านอน ณ ที่ดังกล่าว แต่เดิมเป็นหญิงชราร่างเล็กที่ออกบวช เมื่อศิระะเย็นจึงใช้ผ้าคลุมแล้วนอนไปด้วยเหตุนี้จึงเข้าใจว่านางเป็นท่านหญิง”

จากนั้นจึงเป็นการแสดงความคิดเห็นระหว่างผู้เล่าและผู้ฟังเกี่ยวกับเรื่องราวที่ฟังเล่าจบไป

ฉะนั้นกลวิธีการเล่า “ชะนะชะกะระโอะรุชู่โจ” ในแต่ละฉากจึงส่งผลต่ออารมณ์ของผู้อ่านที่มีต่อเนื้อเรื่องแตกต่างกันไป โดยฉากเปิดเรื่องผู้เล่าใช้กลวิธีการบรรยายเรื่องราวให้ผู้อ่านรู้สึกเหมือนได้เข้าไปอยู่ในเหตุการณ์ร่วมกับชู่โจทำให้ผู้อ่านเคลิบเคลิ้มไปกับภาพฉากที่ตนได้ฟัง ฉากชีวิตประจำวันผู้เล่าบรรยายเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในวันหนึ่งด้วยการเล่าที่เปลี่ยนจากบุรุษที่ 1 เป็นบุรุษที่ 3 ทำให้ผู้อ่านแยกจากการรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับตัวละคร มาจดจ่อกับรายละเอียด

ที่ผู้เล่าบรรยาย ฉากบรรยายกระบวนการลักพาตัว ผู้อ่านยังคงให้ความสำคัญกับเรื่องราวที่ผู้เล่าบรรยายซึ่งนำไปสู่จุดจบที่ผิดคาด จากนั้นผู้เล่าจึงเฉลยสาเหตุต่างๆที่เกิดขึ้นในตอนจบด้วยบทสนทนาระหว่างผู้เล่า กับผู้ฟังที่ปรากฏในเรื่อง รวมถึงความคิดเห็นของผู้เล่าและผู้ฟังในเรื่องต่อเนื้อเรื่อง ซึ่งสร้างความตลกขบขันให้แก่ผู้อ่าน

3.1.4 การล้อเลียนตัวละครชู้ใจ

หลังจากที่ชู้ใจลักพาตัวหญิงสาวที่ตนหมายปองได้สำเร็จ ผู้เล่าใช้กลวิธีเล่าเรื่องแบบบทสนทนา เพื่อเล่าที่มาของหญิงสาวที่ชู้ใจลักพาตัวมา จากคำบอกเล่ากล่าวไว้ว่าหญิงสาวที่ชู้ใจลักพาตัวมาไม่ใช่หญิงสาวเยาว์วัยที่ชู้ใจหมายปองไว้แต่แรก หากแต่เป็นหญิงชราซึ่งเป็นแม่นมของนาง จากคำบอกเล่ายังกล่าวอีกว่าแม่นมของหญิงสาวรู้สึกเป็นห่วงหญิงสาว แม่นมของหญิงสาวจึงเข้าไปนอนในห้องแทนตัวหญิงสาว ชู้ใจจึงได้ตัวหญิงแก่มาแทนหญิงสาว ความผิดพลาดในตอนท้ายเรื่องของตัวละครชายผู้เพียบพร้อมสร้าง ความตลกขบขันให้กับผู้อ่านที่ไม่ได้คาดเดาผลลัพธ์ดังกล่าว

ความผิดพลาดของชายหนุ่มผู้เพียบพร้อมเปี่ยมเสน่ห์ เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยคิดว่าผู้แต่งล้อเลียนภาพของหนุ่มน่ารัก (irokonomi 色好み) ทั้งนี้กอบกุล อิงคุทานนท์(116)ให้คำจำกัดความ “การเสียดสีล้อเลียน” (Satire) ไว้ว่าเป็น “ศิลปะทางวรรณศิลป์ชนิดหนึ่ง ซึ่งใช้กลวิธีลดทอนคุณลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยการทำให้ดูน่าหัวร่อ เพื่อปลุกความบันเทิงผสมผสานไปด้วยการดูถูกเยาะหยัน เสียดสี...การเสียดสียั่วล้อสิ่งที่เกี่ยวข้องซึ่งอยู่นอกเหนือไปจากงานด้วยสิ่งที่เกี่ยวข้องนั้นอาจเป็นเอกัตบุคคล (ในกรณี เสียดสีบุคคลคนเดียว) หรือกลุ่มบุคคล ชนชั้นใดชนชั้นหนึ่ง ชาติใดชาติหนึ่งหรือแม้แต่ชาติพันธ์ของมนุษย์เอง” ดังนั้นการเสียดสีล้อเลียนจึงเป็นการนำสิ่งที่มีค่าตามความคิดเห็นของผู้คนในสังคม มาลดทอนคุณค่าลงโดยมีเป้าหมายเพื่อความบันเทิง แต่ก็แฝงไว้ด้วยน้ำเสียงดูถูก เสียดสี ทั้งนี้การเสียดสีล้อเลียนไม่เฉพาะแต่เสียดสีล้อเลียนสิ่งที่ปรากฏในผลงานชิ้นนั้นๆเสมอไป แต่เป็นการเสียดสีล้อเลียนบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือเป็นการเสียดสีล้อเลียนกลุ่มคนใดกลุ่มคนหนึ่ง สำหรับ “สะนะชะกะระโอะรุชู้ใจ” ผู้เล่า เสียดสีล้อเลียนกลุ่มชายหนุ่มที่ได้ชื่อว่าเป็นหนุ่มน่ารักทางอ้อม³¹ ผ่านชู้ใจตัวละครเอกของเรื่อง

ทั้งนี้ซุกุชิ ฮิเดะโอะ(Suzuki Hideo 鈴木日出男, 1991: 41)ให้ความหมายเกี่ยวกับหนุ่มน่ารักในสมัยเอโดะไว้ว่า “เป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกับ “ชอบ” เช่นกัน โดยใช้ในความหมาย

³¹ Indirect Satire เป็นการเสียดสีที่อยู่ในเค้าโครงเรื่อง (plot) ซึ่งตัวละครทำตัวให้ดูน่าหัวร่อ เย้ยหยันด้วยความคิด คำพูด หรือการกระทำ และบางทีก็เพิ่มการเสียดสีโดยการบรรยายของผู้แต่ง บางครั้งก็สอดแทรกการวิพากษ์ส่วนตัวตนเข้าไปด้วย (กอบกุล อิงคุทานนท์ : 116)

ว่า “เข้าใจความรู้สึกของฝ่ายตรงข้าม หลงใหลในความรัก” จากข้อความดังกล่าวทำให้เห็นว่า ความหมายดั้งเดิมของ “หนุ่มน่ารัก” มีพื้นเพเดิมมาจากคำว่า “ชอบ” ซึ่งใช้ในสมัยเฮอันนั้น บุคคลที่จะเป็นน่ารักได้ ต้องเข้าใจความรู้สึกของฝ่ายตรงข้าม (เพศตรงข้าม) หรืออาจกล่าวในอีกนัยหนึ่งว่า เป็นผู้ที่มีชัยชนะในการมัดใจเพศตรงข้าม นอกจากนั้นแล้วหนุ่มน่ารักยังจะต้องหลงใหลในความรัก หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นคนที่ต้องการความรักมาหล่อเลี้ยงจิตใจอยู่ตลอด นอกจากนี้ยูมิโกะ (2009: 16) ยังกล่าวถึงลักษณะของหนุ่มน่ารักในสมัยเฮอันไว้อีกว่า “ในขณะที่เดียวกัน ‘รักสนุก’ ‘น่ารัก’ หรือที่เรียกว่าเพลย์บอยนั้นจะเป็นคำชมเสียมากกว่า เพราะแม้จะเป็นหนุ่มรูปงามเพียงใด มีความสามารถโดดเด่นแค่ไหน แต่หากจริงจังมากจนเกินไปจะถูกมองว่าเป็นตำหนิบนอญมณี เพราะแก่นแท้ของความสง่างามในวัฒนธรรมราชวงศ์ คือความรัก” ดังนั้นชนชั้นสูงในสมัยเฮอันจึงนิยมบุคคลที่มีเสน่ห์เป็น “เพลย์บอย” มากกว่าชายหนุ่มผู้เพียบพร้อมด้วยหน้าตาความสามารถแต่เป็นคนจริงจังไม่มีเสน่ห์ โดยใช้คำเปรียบเทียบกับบุคคลที่มีบุคลิก “จริงจัง” ว่า นอญมณีที่มีตำหนิ จากข้อมูลดังกล่าวจึงสรุปได้ว่าหนุ่มน่ารักเป็นชายหนุ่มที่ประกอบด้วยลักษณะต่างๆ อันได้แก่ หลงใหลในความรัก คือต้องการความรักเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงจิตใจ เข้าใจความรู้สึกของเพศตรงข้าม กล่าวคือมีชัยชนะมัดใจเพศตรงข้าม นอกจากนี้แล้วเขายังต้องมีความสามารถทางด้านกายภาพกลอนคารมคมคายดี หน้าตาดี และเป็นคนที่มีบุคลิกน่ารัก โดยบุคลิกดังกล่าวพบได้ในตัวละครเอกจากวรรณคดีชื่อดังเช่นเรื่อง เก็นจิโมะโนะงะตะริ 『源氏物語』 และเรื่อง อิเซะโมะโนะงะตะริ 『伊勢物語』

ส่วนหัวใจซึ่งเป็นตัวละครเอกของเรื่องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติต่างๆ อันได้แก่ รูปร่างหน้าตาดี มีความสามารถทางด้านกายภาพกลอน และดนตรี เป็นบุตรชายของข้าราชการชั้นสูง เหล่านี้เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยทั่วไป ส่วนคุณสมบัติสำคัญประการหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าเขาเป็นหนุ่มน่ารักคือ ต้องการความรักมาหล่อเลี้ยงจิตใจอยู่ตลอด ทั้งนี้มีการกล่าวถึงคนรัก 3 คนของตัวละครเอกในช่วงต้นเรื่อง ได้แก่ คนรักปัจจุบัน คนรักเก่า และคนรักใหม่ โดยผู้เล่าแสดงความสัมพันธ์ระหว่างหัวใจกับคนรักปัจจุบันไว้ในในคินฤดูไบไม่ผลิที่แสงจันทร์ส่องสว่างจนหัวใจเข้าใจผิดคิดว่าแสงนั้นคือแสงอาทิตย์ยามเช้า เขาจึงจากคนรักมาในทันที

「月にはかられて、夜ふかく起きにけるも、思ふらむところいとほしけれど、たち帰らむ遠きほどなれば、(中略)

“จันทร์ที่ดวงหลอก ให้ข้าตื่นขึ้นในกลางดึก นางคงจะเป็นกังวล เจ็บปวดอยู่

ในใจแต่จะให้ย้อนกลับไปหานางก็ไกลเกินไปเสียแล้ว(ย่อ) “

ต่อเมื่อเขารู้ว่าแสงสว่างที่เห็นไม่ใช่สัญญาณบอกเวลาเช้า แต่เป็นแสงจันทร์ที่ลวงหลอก เขาจึงรู้สึกเป็นห่วงคนรักปัจจุบันเพราะเขาจากนางมาก่อนเวลาอันควรซึ่งอาจทำให้นางเสียใจ ทั้งนี้ธรรมชาตินิยมของคนรักหรือสามีภรรยาในสมัยเฮอัน สามีสามารถมีภรรยาได้หลายคน โดยฝ่ายชายจะเป็นฝ่ายแวะเวียนไปหาหญิงคนรักของตนในเวลากลางคืน แล้วฝ่ายชายจะออกจากที่พำนักของฝ่ายหญิงในเวลาเช้า หากฝ่ายชายจากหญิงสาวคนรักมาก่อนเวลาจะทำให้ฝ่ายหญิงเข้าใจว่าความรักของฝ่ายชายที่มีต่อตนเริ่มจืดจางลงแล้ว แต่ถึงอย่างนั้นชู้โจกกลับเดินชมดอกไม้ที่กำลังบานสะพรั่งต่อไป

เส้นทางที่ชู้โจกเดินชมดอกชะกุระเป็นเส้นทางที่ผ่านบริเวณซากปรักหักพังแห่งหนึ่ง สถานที่นั้นเดิมเคยเป็นที่อยู่อาศัยของคนรักเก่าของเขา

「はやく、ここにももの言ひし人あり」
 “เมื่อนานมาแล้ว ข้าเคยผูกสัมพันธ์กับสตรีที่นี่”

แสดงว่าชู้โจกเคยมีคนรักคนหนึ่ง แต่เมื่อทั้งสองเลิกรักกันก็ไม่เคยได้ติดต่อกันอีก จึงทำให้เขาไม่ทราบข่าวคราวของหญิงสาวคนนั้น จนเพิ่งมารู้ว่านางบวช³² แล้ว

จากนั้นเขาจึงออกเดินทางต่อจนพบกับปราสาทอีกแห่งหนึ่ง ที่นั่นเขาได้พบกับบิดาของปราสาทแห่งนั้น เนื้อเรื่องบรรยายภาพของหญิงสาวผู้นั้นไว้ว่า

「衣ぬぎかけたるやうだいささやかに、いみじう児めいたり。もの言ひたるも、らうたきものの、ゆゑゆゑしくきこ聞ゆ。『うれしくも見つるかな』と思ふに、．．．」
 “รูปร่างที่ห่มคลุมด้วยผ้าดูเล็ก มองดูเหมือนเด็กเสียจริง ทั้งการพูดจาที่น่ารัก น่าเอ็นดู ถึงกระนั้นก็ยังฟังดูน่าเกรงขาม “ช่างน่ายินดีที่ได้มาพบเจอ” เขาคิด
 ...”

จากประโยคที่ยกมาแสดงให้เห็นว่าชู้โจกรู้สึกประทับใจในตัวหญิงสาวตั้งแต่แรกเห็น

จากเนื้อเรื่องจึงแสดงให้เห็นว่า ชู้โจกมีคนรัก 3 คน ได้แก่ คนรักปัจจุบัน คนรักเก่า และคนรักใหม่ โดยคนรักปัจจุบันคือหญิงสาวที่ชู้โจกกำลังมีความสัมพันธ์ด้วย แต่ความรักที่เขาให้หญิงสาวนี้กำลังจืดจางลง คนรักในอดีตคือหญิงสาวที่เขาเคยมีความสัมพันธ์ด้วยแต่ไม่ได้ติดต่อกันมานานแล้ว ส่วนคนรักใหม่คือหญิงสาวที่ชู้โจกเพิ่งได้พบและตกหลุมรัก การเปลี่ยนหญิงคนรักไปตาม

³² หญิงสาวสูงศักดิ์ในสมัยเฮอันมักจะออกบวชในกรณีที่ บิดามารดา หรือสามีเสียชีวิตทำให้ไม่มีผู้ดูแลคุ้มครองนาง

กาลเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่าชายหนุ่มหลงใหลในความรัก จำต้องมีความรักเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงจิตใจ เมื่อความรักที่มีต่อหญิงคนเก่าเริ่มจืดจางลง จึงเริ่มความรักกับหญิงคนใหม่ต่อไป

จึงสรุปได้ว่าชู้ใจมีลักษณะต่างๆตรงตามลักษณะของหนุ่มนักรักในสมัยเฮอัน ทั้งนี้ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นกับชายหนุ่มเป็นการเสียดสีล้อเลียนโดยลดทอนคุณค่าของ “หนุ่มนักรัก” โดยการทำให้เป็นเรื่องตลกขบขัน

3.1.5 สรุป

“อะคุซะกะโกะเอะนุงนชูนะงน” เป็นเรื่องที่จบลงอย่างผิดความคาดหมาย คือแทนที่ชายหนุ่มจะได้ตัวหญิงสาวมาครองคู่ แต่กลับได้ตัวหญิงแก่มาแทน ทั้งนี้ผู้เล่าใช้กลวิธีการเล่าเรื่องที่น่าสนใจโดยการเปลี่ยนมุมมองผู้เล่าตลอดทั้งเรื่อง โดยเริ่มจากการเปิดเรื่องด้วยการเล่าแบบบุรุษที่ 1 แล้วจึงเปลี่ยนเป็นการเล่าแบบบุคคลที่ 3 และจบเรื่องด้วยบทสนทนา ทำให้การดำเนินเรื่องเป็นไปอย่างสนุกสนาน น่าติดตาม อย่างไรก็ตาม จากองค์ประกอบที่ได้กล่าวไป แสดงให้เห็นว่าเรื่องเล่าดังกล่าวเสียดสีล้อเลียนหนุ่มนักรักซึ่งก็คือตัวละครเอกชายของเรื่อง

3.2. “อะคุซะกะโกะเอะนุงนชูนะงน” (Ausakakoenugonchuunagon 「逢坂越えぬ権中納言」)

3.2.1. ประวัติความเป็นมาของเรื่อง

“อะคุซะกะโกะเอะนุงนชูนะงน” เป็นเรื่องเล่าเพียงเรื่องเดียวในวรรณกรรมชุดที่ชู้ที่ชู้มิชูนะงนโมะโนะวะระตะริที่มีบันทึกเกี่ยวกับการสร้างชัดเจน จากข้อมูลในหนังสืออูจิวะอะวะเซะ (Ruijuutaawase 『類聚歌合』) ม้วนที่ 8 ในส่วนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการประชันเล่าเรื่องที่ปราสาทของโระกุโจชะอิอิน (Rokujousaiin 六条斎院) พบข้อความซึ่งมีเนื้อหาว่า “อะคุซะกะโกะเอะนุงนชูนะงน โคะฉิกิบุ” บันทึกอยู่ จึงทำให้ทราบว่า “อะคุซะกะโกะเอะนุงนชูนะงน” เป็นเรื่องเล่าที่แต่งขึ้นโดยโคะฉิกิบุ ในวันที่ 3 เดือน 5 ปี ค.ศ. 1055 ทั้งนี้เนื่องจากโคะฉิกิบุเป็นตำแหน่งของนางกำนัลจึงไม่อาจจะพูดว่า “โคะฉิกิบุ” ผู้แต่ง “อะคุซะกะโกะเอะนุ” เป็นใคร แต่จากหลักฐานต่างๆพบว่าบุตรสาวของฟูจิวะระโนะโนะริตะตะ (Fujiwara no Noritada 藤原義忠) มีความสามารถทางด้านกาพย์กลอน และเข้าร่วมการแข่งขันอูตะอะวะเซะ (utaawase 歌合) กับพระนางบะชิฉินะอิฉินโน (Baishinaishinnou 褌子内親王 เจ้าของปราสาทโระกุโจชะอิอิน) ถึง 5 ครั้งจึงมีคำอธิบายว่าบุตรสาวของฟูจิวะระโนะโนะริตะตะคือผู้แต่ง

3.2.2. เรื่องย่อ

กนชุนะงน (Gonchunagon 権中納言) คือชายหนุ่มที่มีความสามารถทางด้านภาพลักษณ์ และได้รับความชื่นชอบในหมู่นางกำนัลแต่ในใจของเขามีหญิงสาวสูงศักดิ์อยู่คนหนึ่ง (Miya 宮) เขารักนางมาก และเพียรส่งจดหมายรักหานางอยู่เสมอ แต่นางไม่เคยเหลียวแลเขาเลยไฟรักที่สุ่มทรวงชายหนุ่มค่อยๆ ลุกโชนขึ้นทุกวัน ในวันหนึ่งชายหนุ่มจึงตัดสินใจบุกกรุกเข้าห้องนอนของฝ่ายหญิงในยามวิกาล และกลับออกมาจากห้องของนางในเช้าวันรุ่งขึ้น โดยแต่งกลอนบทหนึ่งมอบให้แก่นางก่อนจากมา

3.2.3. ขั้นตอนนำไปสู่การจบเรื่อง

กนชุนะงน ชายหนุ่มที่รักหญิงสาวจนหมดใจ แต่เพราะหญิงสาวมีท่าทีเฉยชาจึงทำให้ชายหนุ่มยิ่งกระวนกระวายใจ นอกจากนี้ในเรื่องยังประกอบด้วยข้อมูลต่างๆ ที่นำไปสู่การจบแบบผิดคาดนั้นได้แก่ ชื่อเรื่อง ลักษณะของตัวละครเอกชาย เหตุการณ์ที่ผิดความคาดหมาย และการจบเรื่อง

3.2.3.1 ชื่อเรื่อง

ชื่อเรื่อง “อะอุซะกะโกะเอะนุงนชุนะงน” เป็นชื่อที่ประกอบขึ้นจากคำว่า “อะอุซะกะ” (Ausaka 逢坂) “โกะเอะนุ” (Koenu 越えぬ) และ “กนชุนะงน” (Gonchunagon 権中納言)

คำว่า “ไอชะกะ” อรรถยา สุวรรณระดา(2555) ได้อธิบายไว้ว่า เป็นคำพ้องเสียงกับคำว่า “ไอ³³” (au 逢ふ) ที่แปลว่าการพบเจอกัน ทั้งนี้พบว่าในสมัยเฮอันมักมีการใช้คำว่า “ไอชะกะ” (Ausaka 逢坂) ในการแต่งกลอนต่างๆ เช่น กลอนบทที่ 1089 ในหนังสือรวมกลอนโกะเซ็งวะกะฉู (Gosenwakashuu 『後選和歌集』)

これやこの 行くも帰るも 別れては 知るも知らないも 逢坂の
関

ที่แห่งนี้คือด่านไอชะกะ ที่ซึ่งทั้งคนที่ออกเดินทางไปและคนที่กลับมา ทั้งคนที่

รู้จักและคนที่ไม่รู้จักพรากจากกันไปและกลับมาพบกันใหม่

³³ เนื่องจากเป็นคำที่สามารถเทียบด้วยเสียงโรมะจิว่า au 逢ふ ซึ่งสามารถอ่านว่า อะอุ ส่วนวิธีการอ่านตามเสียงโบราณคำว่า au 逢ふ นั้นอ่านว่า ไอ คำดังกล่าวจึงสามารถถอดเป็นเสียงภาษาไทยได้เป็นคำว่า อะอุ หรือ ไอ ก็ได้

จากบทกลอนดังกล่าวคำว่า “โอะซะกะ” (逢坂) คือชื่อด่านแห่งหนึ่ง ด่านดังกล่าวเป็นสถานที่ซึ่งมีผู้คนสัญจรไปมามากมาย ทั้งที่เดินทางจากไป และเดินทางกลับมา โดยคำว่า “โอะ” พ้องเสียงกับคำกริยา ที่แปลว่า “พบ” (逢 逢 au) ดังนั้นนอกจากจะเป็นชื่อด่านแล้วยังสื่อความหมายถึงการพบกันด้วย” ทั้งนี้เมื่อรวมคำว่า “โอะ” กับคำว่า “別れては(wakaretewa) ในวรรคที่ 3 จึงสื่อความหมายว่า เมื่อมีพบกันก็ย่อมต้องมีจากกัน และเมื่อจากกันไปแล้วก็กลับมาเจอกันใหม่อีก” (เล่มและหน้าเดียวกัน) ด่านโอะซะกะนี้จึงเป็นคำที่แสดงนัยของการพบเจอและในทางตรงกันข้ามคือการจากลา(อรรถยา สุวรรณระดา, 2555: 31)

นอกจากนี้ยังพบว่ามีการใช้ “โอะซะกะ” (逢坂) ในกลอนบทอื่นอีกเช่น กลอนบทที่ 700 ในหนังสือรวมกลอนโกะเซ็งวะกะฉู (後 5 選和歌集)

名にしおはば 逢坂山の さねかつら 人にしられで くるよしも
 かな
 ดันชะเนะกะสุระแห่งภูเขาโอะซะกะซึ่งมีชื่อสื่อถึงการพบเจอและร่วมหลับนอน
 กัน หากมีวิธีที่ฉันจะเข้าหาเธอได้โดยไม่มีใครรู้เหมือนเป็นการดึงเอาเถา
 ชะเนะกะสุระเข้ามาหาตัวก็คงจะดี

กลอนบทดังกล่าวแสดงให้เห็น “ความรักอันร้อนแรงที่ไม่อาจสมหวังได้” โดยคำว่า “โอะซะกะ” ในกลอนดังกล่าว เป็นชื่อของภูเขาสูงหนึ่ง ปัจจุบันตั้งอยู่ในเขตเมืองเกียวโตและเมืองโอมิ (Oumi 近江) โดยคำว่า “โอะ” ในภูเขาโอะซะกะ เป็นคำที่พ้องเสียงกับคำว่า อะอุ (au 逢 逢) ซึ่งมีความหมายว่า “พบ เจอ” ส่วนคำว่า ชะเนะ(sane さね) เป็นคำพ้องเสียงกับคำว่า ชะเนะ (sane さ寝) ที่แปลว่า “ร่วมหลับนอนกัน” อีกทั้งคำว่า ชะเนะ(さね)ยังเป็นคำสัมพันธ์³⁴ ของคำว่าพบเจอ (au 逢 逢) (อรรถยา สุวรรณระดา, 2555:78) กลอนบทดังกล่าวจึง แสดงให้เห็นภาพของการที่ชายหนุ่มหญิงสาวได้พบเจอกัน และร่วมหลับนอนกัน

ส่วน “โคะเอะนู” (koenu 越 之 ぬ) เป็นคำกริยารูปปฏิเสธของคำว่า “โคะยู” (koyu 越 之) ซึ่งมีความหมายต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- ① ข้ามผ่าน (สถานที่ เขตแดน สิ่งกีดขวาง เวลา)
- ② เกิน (มาตรฐาน ระดับ ซีดจำกัด) เกินมากกว่า เหนือกว่า

³⁴ เอ็งโงะ (縁語 คำสัมพันธ์) คือคำที่มีความหมายเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทางความหมายอย่างลึกซึ้งกับคำหลัก (อรรถยา สุวรรณระดา, 2555: 4)

③ เลื่อน (ตำแหน่ง)

① (ある場所・境界・障害物・時点などを) 越える。通り過ぎる。

② (水準・程度・限度などを) 越える。上回る。まさる。

③ (官位などが) 上になる。

เนื่องจากคำว่า “โคะเอะนุ” เป็นกริยาที่ใช้ร่วมกับคำว่า “โอะชะกะ” ซึ่งเป็นชื่อสถานที่ ในกรณีนี้ “โคะเอะนุ” จึงหมายความว่าไม่สามารถข้ามผ่าน โดยรวมแล้ว “โอะชะกะโคะเอะนุ” จึงหมายถึง ไม่สามารถข้ามผ่านโอะชะกะ ซึ่งมีนัยว่าไม่ได้พบเจอกัน หรือไม่ได้ร่วมเรียงเคียงหมอน ซึ่งเป็นความหมายที่มีใช้กันโดยทั่วไป

และสุดท้ายคำว่า “กนชุนะงน”³⁵ (Gonchuunagon 権中納言) นั้นเป็นชื่อเรียกข้าราชการระดับ 3 ซึ่งถือว่าเป็นระดับสูง (ที่ชูกะฮะระ เทะที่ชูโอะ: 134) ในที่นี้ “กนชุนะงน” เป็นคำเรียกตัวละครเอกชายของเรื่อง

จากความหมายของชื่อเรื่อง “อะอุชะกะโกะเอะนุชุนะงน” จึงคาดเดาได้ว่าเป็นเรื่องของ กนชุนะงนที่ไม่สมหวังในรัก

3.2.3.2 ตัวละครเอกชาย

ตัวละครเอกชายของเรื่องหรือ “กนชุนะงน” เป็นตัวละครสำคัญที่ขับเคลื่อนให้เหตุการณ์ต่างๆดำเนินไปอย่างน่าสนใจ ในการวิเคราะห์ตัวละครดังกล่าวผู้วิจัยจะวิเคราะห์จากลักษณะต่างๆของตัวละครที่ผู้แต่งสร้างขึ้นอันได้แก่ ฐานะของตัวละคร ความสามารถทางด้านกายภาพกลอน และนิสัยถ่อมตัวของตัวละคร

ฐานะของตัวละครเป็นข้อมูลสำคัญประการหนึ่งในการวิเคราะห์ลักษณะพื้นฐานของตัวละคร สำหรับกนชุนะงนซึ่งเป็นตัวละครเอกใน “อะอุชะกะโกะเอะนุชุนะงน” นั้นพบว่ามีข้อมูลต่างๆที่บ่งบอกถึงฐานะของตัวละคร อันได้แก่ ชื่อเรียกของตัวละคร และความสัมพันธ์ของตัวละครกับพระมเหสี

ในเรื่องผู้แต่งได้แทนชื่อของตัวละครเอกชายไว้ว่า “กนชุนะงน” (権中納言) ทั้งนี้ชื่อดังกล่าวเป็นคำแสดงตำแหน่งขุนนางในสมัยเฮอันโดยคำว่า “กนชุนะงน” (Gonchuunagon 権中納言) คือข้าราชการที่ทำหน้าที่เป็นผู้แทนของข้าราชการตำแหน่ง “ชุนะงน” (Chuunagon 中納言) ทั้งนี้ “ชุนะงน” หมายถึงข้าราชการระดับ 3 ซึ่งเป็นตำแหน่งของข้าราชการที่ได้รับอนุญาตให้เข้าเฝ้าองค์จักรพรรดิในเขตพระราชฐาน ตำแหน่งชุนะงนจึงถือว่าเป็นตำแหน่งของ

³⁵ ในการถอดเสียงภาษาญี่ปุ่นตามอักษรโรมะจิ ตัวอักษรที่แทนด้วย g จะเทียบได้กับ “ก” เมื่อเป็นพยัญชนะตัวแรกของคำ แต่จะแทนด้วย “ง” เมื่อเป็นพยัญชนะตัวถัดไป

ข้าราชการระดับสูง ทั้งนี้แม้ว่าตัวละครเอกของเรื่องจะทำหน้าที่เป็นตัวแทนของตำแหน่งขุนนาง แต่เงื่อนไขในการเข้ารับราชการของผู้คนในสมัยเฮอันจะต้องประกอบด้วยฐานะทางครอบครัว(ผู้ที่เข้ารับราชการได้นั้นต้องมาจากครอบครัวข้าราชการเช่นกัน) อายุ(อายุมากขึ้นตำแหน่งก็จะสูงขึ้นไปด้วย) และความสามารถ ฉะนั้นการที่ตัวละครเอกชายได้รับหน้าที่เป็นตัวแทนของข้าราชการระดับสูง แสดงให้เห็นว่าเขาจะต้องมาจากตระกูลของข้าราชการ และจะต้องมีความสามารถ แต่เพราะเขายังมีอายุน้อยจึงต้องทำหน้าที่เป็นตัวแทนก่อน ดังนั้นตำแหน่งกนชุนงะนงของตัวละครเอกจึงบ่งบอกว่าเขาเป็นข้าราชการสำนักหนุ่มที่มีความรู้ความสามารถ

นอกจากนี้แล้วในเรื่องยังปรากฏเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของตัวละครเอกชายและอัครมเหสี(Chuuguu 中宮) อย่างเช่นในช่วงต้นเรื่องหลังจากที่การบรรเลงดนตรีจบลงชุนงะนงจึงขึ้นไปหาอัครมเหสีที่ตำหนักของนาง โดยผู้เล่าได้กล่าวถึงฉากดังกล่าวไว้ว่า

「御遊びはてて、中納言、中宮の御方にさしのぞきたまへれば、若き人々…」

“หลังจากการบรรเลงดนตรีจบลง ชุนงะนงจึงแวะขึ้นไปเยี่ยมยังตำหนักของอัครมเหสี...”

ทั้งนี้เนื่องจากตำหนักของพระมเหสีถือว่าเป็นเขตหวงห้ามในพระราชฐานฝ่ายในที่ห้ามไม่ให้คนนอกเข้าออก โดยเฉพาะผู้ชาย แต่ฉากดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากนชุนงะนงสามารถเข้าออกเขตหวงห้ามที่มีการป้องกันหนาแน่นได้ ดังนั้นกนชุนงะนงจึงต้องเป็นข้าราชการหนุ่มที่มีความสนิทสนมและได้รับความไว้วางใจทั้งจากอัครมเหสี และจากองค์จักรพรรดิมาก ทั้งนี้จากเหตุการณ์ดังกล่าว อินะงะ เคะอิจิได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า “เนื้อหาในส่วนนี้ให้ความกระจ่างกับฐานะของตัวละครเอก การเข้าออกได้อย่างอิสระทำให้รู้ว่าชุนงะนงและพระมเหสีเป็นพี่น้องท้องเดียวกัน” (อินะงะ เคะอิจิ, 2004: 432) นอกจากนี้แล้วที่ซุกะฮะระ เทะทซุโอะยังแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของกนชุนงะนงและอัครมเหสีไว้อีกว่า “กนชุนงะนงที่อาจจะเป็นพี่น้องกับอัครมเหสี...” (ที่ซุกะฮะระ เทะทซุโอะ) จากเหตุการณ์ดังกล่าว รวมถึงความคิดเห็นที่สอดคล้องกันของที่ซุกะฮะระ เทะทซุโอะ และอินะงะ เคะอิจิ จึงสรุปได้ว่าชุนงะนงและพระมเหสีเป็นพี่น้องกัน

จากคำเรียกแทนชื่อของตัวละครเอกชายที่แสดงให้เห็นว่าตัวละครเอกชายเป็นชายหนุ่มที่มีหน้าที่การงานดี มีความสามารถและอนาคตไกล และจากเหตุการณ์ในเรื่องแสดงให้เห็นว่าตัวละครเอกชายเป็นพี่น้องร่วมท้องกับอัครมเหสีแสดงให้เห็นว่ากนชุนงะนงนั้นมาจากครอบครัวของข้าราชการระดับสูง ดังนั้นตัวละครเอกชายจึงเป็นคนมีฐานะดี

นอกจากในเรื่องจะประกอบด้วยเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครเอกชายและอัศวมเหสีแล้ว ในเรื่องยังประกอบด้วยเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นความสามารถทางด้านกายภาพกลอนของตัวละครเอกชายอีกด้วย

ดังเช่นในเหตุการณ์ที่เหล่านางกำนัลในตำหนักของอัศวมเหสีหว่านล้อมให้กนชุนะงนขณะที่กนชุนะงนแวะเข้าร่วมแข่งขันอะยะยะเซะ (เป็นการแข่งขันที่จะแบ่งผู้ หลังจากนั้นก็ทั้งสองฝ่ายจะนำรากต้น “อะยะยะมะ” (ayame 菖蒲) หรือรากต้นไอริสมาประชันความยาวโดยมีการขับกลอนประกอบการแข่งขัน) ที่จะจัดขึ้นในอีกสองวัน โดยในการแข่งขันจะมีการแบ่งผู้เข้าแข่งขันออกเป็นฝ่ายซ้าย และฝ่ายขวาเหล่านางกำนัลในตำหนักของพระมเหสีที่แบ่งฝักแบ่งฝ่ายแล้วจึงต่างพูดจาหว่านล้อมให้กนชุนะงนเข้ามาร่วมในฝ่ายเดียวกับตน ส่วนกนชุนะงนเมื่อได้ยินดังนั้นแล้วเขาจึงกล่าวขึ้นว่า

「あやめも知らぬ身なれども引き取りたまはむ方にこそは」とのたまへは、
 「あやめも知らせたまはさなれば、右には不用にこそは。さらば、あなたに」とて、
 小宰相の君、押し取りきこえさせつれば、…」
 “หากมีใครดึงตัวข้าที่ไม่รู้จักแม่แต่อะยะยะมะไปเป็นสมาชิกของกลุ่มแล้วละก็ข้าก็จะขอเข้าร่วมกับคนกลุ่มนั้น”เมื่อ(กนชุนะงน)พูดเช่นนั้นแล้ว
 โคะสะอิโคโนะคิมิจึงกล่าวว่า “หากไม่รู้จักอะยะยะมะแล้วละก็คงไม่จำเป็นต่อฝ่ายขวาหรอก เพราะฉะนั้นขอให้ท่านมาเข้าทางฝ่ายนี้เถิด” ช่วงชิง(ชุนะงน)ให้มาอยู่ฝ่ายตน...”

ทั้งนี้คำว่า “อะยะยะมะ” เป็นคำพ้องเสียงของคำว่า “ดอกไอริส” (ayame 菖蒲) และคำว่า “ความถูกต้องตามหลักเหตุผล” (mononoayame 物のあやめ (douri 道理)) ประโยคที่กนชุนะงนกล่าวว่า 「あやめも知らぬ身...」 จึงตีความได้ว่า “ตัวข้าที่ไม่รู้จักแม่แต่ดอกไอริส” และมีความหมายแฝงว่า “ตัวข้าที่ไม่รู้จักหลักการของความถูกต้อง” การที่กนชุนะงนซึ่งผู้คนต่างยอมรับในความสามารถทางด้านดนตรีและกาพย์กลอนกล่าวเช่นนี้แสดงให้เห็นความอ่อนน้อมถ่อมตน นอกจากนี้ข้อความดังกล่าวคัดมาจากเหตุการณ์ที่นางกำนัลชักชวนให้กนชุนะงนมาเป็นสมาชิกในการแข่งขัน การพูดจาของฝ่ายซ้ายที่กล่าวว่า “หากไม่รู้จักอะยะยะมะแล้วละก็คงไม่จำเป็นต่อฝ่ายขวาหรอก” เป็นคำพูดรวบรัดหากชุนะงนผู้อ่อนน้อมถ่อมตนต้องการปฏิเสธก็ไม่คงไม่กล้าปฏิเสธ และทำให้ฝ่ายขวาไม่สามารถโต้แย้ง นอกจากนี้ผู้เล่ายังใช้คำว่า “ช่วงชิง” 「押し

取る」 เพื่อบอกเล่าการกระทำของโคะสะอิโมโนะคิมิ ทำให้เห็นภาพการแย่งชิงกนซุเนงงมา เป็นสมาชิกในกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มของนางได้รับชัยชนะ

ในการแข่งขันจริงหลังจากที่กนซุเนงงและซันมิโนะซุโจ (sanminoshuutjou 三位の中將) ต่างฝ่ายต่างประชันความยาวของรากต้นไทรสพร้อมกับแต่งกลอนประกอบกันอย่างสู้สีจนมาถึง รากไม้ต้นสุดท้ายซึ่งเป็นรากที่กนซุเนงงเตรียมมาเป็นอย่างดี พร้อมกับแต่งกลอนประกอบว่า

「君が代のながきためしにあやめ草千ひろにあまる根をぞ引きつる」
“ดึงรากอะยะเมะที่ยาวเหมือนกับความยาวนานของการขึ้นครองราชย์ของ
องค์จักรพรรดิ ที่ทรงครองราชย์นานนับพันปี(หมื่นปี)”

กลอนดังกล่าวกนซุเนงงแต่งขึ้นโดยเปรียบเทียบความยาวของรากต้นไทรสกับการครองราชย์อัน ยาวนานขององค์จักรพรรดิ บทกลอนที่กนซุเนงงแต่งขึ้นให้สอดคล้องกับลักษณะของรากไม้แสดงให้เห็นความสามารถทางด้านกาพย์กลอนที่เหนือกว่าคู่แข่ง จึงทำให้เขาได้รับชัยชนะ

นอกจากนี้เมื่อองค์จักรพรรดิทรงเสด็จผ่านมาได้ยินการแข่งขันดังกล่าวเข้าจึงตรัสว่า

「小宰相、少將がけしきこそいみじかめれ。いづれ勝ち負けたる。さ
りとも、中納言負けじ」
“ทั้งโคะสะอิโม และโมโมโตะต่างก็แข่งขันกันอย่างสูสี แต่ผลแพ้ชนะจะเป็น
อย่างไร ซุเนงงไม่ต้องไม่แพ้แน่นอน”

จากที่องค์จักรพรรดิทรงตรัสไว้แสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงมีใจเอนเอียงไปทางกนซุเนงง ซึ่งใน ส่วนนี้อาจตีความได้ว่ากนซุเนงงมีความสามารถทางด้านกาพย์กลอนมาก และเป็นที่ยื่นชอบของ องค์จักรพรรดิ

จากการที่นางกำนัลฝ่ายซ้ายแย่งชิงกนซุเนงงมาเป็นสมาชิกในฝ่ายตน การแสดง ความสามารถในการแต่งกลอนประกอบรากไม้ รวมถึงความคาดหวังที่องค์จักรพรรดิมีต่อกนซุ เนงง แสดงให้เห็นว่ากนซุเนงงมีความสามารถทางด้านกาพย์กลอน

นอกจากนี้กนซุเนงงพูดอย่างถ่อมตัวว่า “ตัวข้าที่ไม่รู้จักหลักการของความถูกต้อง” ภายในเรื่องยังมีอีกหลายเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นความอ่อนน้อมถ่อม และอภิปรัชญาของกนซุเนงง ในวันแข่งขันเมื่อกนซุเนงงมาถึงสถานที่แข่งขันแล้วเขาได้พูดถึงการเตรียมรากไม้มาว่า

「心幼く取り寄せたまひしが心苦しさに、若々しき心地すれど、安積の沼をたづねてはべり。さりとも、負けたまはじ」

“ทั้งที่ข้าด้อยปัญญา แต่ท่านกลับชักชวนให้ข้าเข้าร่วมการแข่งขัน ทำให้ข้ารู้สึกผิด แม้ตัวข้ายังไร้เดียงสา แต่ได้เดินทางไปถึงหนองน้ำอะชะกะะ ถึงอย่างไรก็ตามข้าจะไม่ยอมแพ้โดยเด็ดขาด”

ทั้งนี้ในการแข่งขันกนชุนะงนเตรียมตัวโดยการนำเอารากต้นไทรที่มีขนาดยาวมากมาด้วย การกระทำดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากนชุนะงนได้เตรียมตัวมาอย่างดี แต่เขากลับพูดอย่างถ่อมตนว่าตัวเขาเป็นคน “ด้อยปัญญา” และเป็นคน “ไร้เดียงสา”

จากคำพูดดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่า ถึงกนชุนะงนจะเป็นผู้มีความสามารถ ฉลาดเฉลียว แต่ก็ไม่ได้อวดอ้างความสามารถของตนอีกทั้งยังถ่อมตน

จากชื่อของตัวละครรวมถึงฉากเหตุการณ์ต่างๆในเรื่องจึงแสดงให้เห็นว่าตัวละครเอกชายเป็นข้าราชการหนุ่มที่มีความสามารถจึงได้รับความไว้วางใจให้ทำหน้าที่แทนในตำแหน่งของข้าราชการระดับสูง เขามีความสามารถโดดเด่นทางด้านกายภาพกลอนจนผู้คนมากมายต่างให้การยอมรับ แต่ถึงอย่างนั้นเขาก็เป็นคนสุภาพถ่อมตน จากลักษณะต่างๆที่ได้กล่าวไปนั้นทำให้ผู้อ่านคิดว่าตัวละครดังกล่าวควรจะเป็นชายหนุ่มเจ้าเสน่ห์ที่มีผู้หญิงมากมายห้อมล้อม

แม้ว่าตัวละครเอกจะเป็นชายหนุ่มที่เพียบพร้อมด้วยคุณลักษณะต่างๆที่ผู้หญิงส่วนใหญ่ควรจะพึงพอใจ แต่ชื่อของเรื่องเล่าดังกล่าวกลับทำให้ผู้อ่านคาดเดาไปว่าตัวละครชายนั้นจะต้องไม่สมหวังในรัก ลักษณะของตัวละครและชื่อเรื่องที่ไม่สอดคล้องกันยิ่งทำให้ผู้อ่านติดตามว่าเรื่องราวความรักของตัวละครเอกชายจะเป็นอย่างไรต่อไป

3.2.3.3 เหตุการณ์ที่ผิดความคาดหมาย

จากลักษณะต่างๆแสดงให้เห็นว่ากนชุนะงนเป็นชายหนุ่มสมบูรณ์แบบทั้งนิสัย หน้าตา ความรู้ และชาติกำเนิด และถึงเขาจะเป็นชายหนุ่มที่มีความสามารถแต่เขาก็ยังถ่อมตัวไม่โอ้อวดความสามารถของเขาแต่อย่างใด จากลักษณะต่างๆเหล่านี้ย่อมจะทำให้ผู้อ่านมองว่าเขาเป็นผู้ชายที่เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติทางด้านต่างๆ และยิ่งมองได้อีกว่าเขาเป็นคนสุขุมไม่ทำอะไรบูมบ่าม

แต่หลังจากที่กนชุนะงนพยายามติดต่อหญิงสาวที่เขารักผ่านจดหมายเป็นเวลานาน แต่กลับไม่เคยได้รับจดหมายตอบ สุดท้ายเขาจึงตัดสินใจแอบเข้าหาหญิงสาวทั้งๆที่การกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่ไม่สมควร

「例の、かひなくとも、かくと聞きつばかりの御ことのはをだに」とせめたなへば、「いさや」とうちなげきて入るに、やをらつづきて入りぬ。臥したまへるところにさし寄りて、

“นางคงจะไม่ยอมให้ข้าได้เข้าพบเหมือนดังที่ผ่านมา แต่หากได้ถามนางแล้ว

นางตอบมาว่าเช่นนั้นล่ะก็” เขาอ้อนวอน (ชะอิโคโนะกิมิจิง) พึมพำขึ้นว่า

“แล้วข้าจะทำอย่างไรดีล่ะ” จากนั้นนางจึงเข้าไป(ในที่พำนักของหญิงสูงศักดิ์)

แล้วเขาก็เดินตามหลังนางเข้าไป

เมื่อถึงที่นอนของนางแล้ว (ชะอิโคโนะคิมิ) ก็เข้าไปกระซิบกับนาง

จากเหตุการณ์ดังกล่าวจะเห็นว่า จะเห็นว่าเมื่อกนชุนะงนได้ขอร้องให้ชะอิโคโนะคิมิเข้าไปเจรจากับหญิงสูงศักดิ์แล้วเขาก็ได้เดินตามชะอิโคโนะคิมิเข้าไปด้วย ทั้งนี้จะเห็นว่าชะอิโคโนะคิมิเดินเข้าไปถึงที่นอนของหญิงสูงศักดิ์

แล้วเมื่อตัวละครเอกชายกำลังจะจากหญิงที่เขารักมา เขาก็พูดกับนางว่า

「見る人あらば、事あり顔にこそは」

หากมีใครเข้ามาพบล่ะก็ เขาจะต้องทำหน้าที่เหมือนกับว่าได้เห็นเรามี

ความสัมพันธ์อะไรกันแน่นอน

จากข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากนชุนะงนและผู้หญิงที่เขารักนั้นจะต้องได้พบเจอกันอย่างใกล้ชิดจนอาจทำให้ผู้ที่ได้เข้ามาพบเห็นเข้าใจไปว่าทั้งคู่ได้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน

ทั้งนี้คะวะมุระ ยูโกะกล่าวถึงการเข้าพบหญิงสาวสูงศักดิ์โดยทั่วไปไว้ว่า “โดยส่วนใหญ่แขกที่มาจากข้างนอกจะไม่เข้ามาจนถึงเรือนใหญ่(母屋)จะนั่งอยู่ที่ซานบ้าน(簀子)หรือที่ชายคา(庵)ในเบื้องต้นจะไม่เข้าพูดคุยกับแขกหรือสามีในทันที แต่จะให้ใครคนหนึ่งเป็นผู้สื่อสารเพื่อส่งต่อคำพูดกับแขก หรือสามีจนเมื่อถึงรู้สึกพอใจแล้วจึงจะพูดคุยเองโดยตรง แต่ถึงกระนั้นก็ยังต้องมีม่านบังตา(御簾)ไม่ได้เผชิญหน้ากันโดยตรง เนื่องจากผู้หญิงเมื่อถึงวัยที่เข้าร่วมการพิธีฉลองการบรรลุนิติภาวะแล้วจะไม่ยอมให้ผู้อื่นเห็นตนโดยตรง(โดยเฉพาะผู้ชายที่เป็นผู้ใหญ่แล้ว) หากได้เห็นหน้าจะหมายถึง แต่งงาน” (คะวะมุระ ยูโกะ, 2005: 14) จากข้อความดังกล่าวสรุปได้ว่าตามธรรมเนียมในสมัยเฮอันฝ่ายชายจะเข้าพบหญิงสาวได้ก็ต่อเมื่อฝ่ายหญิงอนุญาตให้เข้าพบ และจะต้องพบกันผ่านม่านบังตา

ดังนั้นการที่ชายหนุ่มแอบเข้าหาหญิงสาวจึงเป็นการกระทำไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง โดยเฉพาะชุนะงนเข้าหาฝ่ายหญิงในเวลาากลางคืน โดยที่ฝ่ายหญิงไม่อนุญาตให้เขาเข้าพบ การ

กระทำดังกล่าวจึงเป็นการกระทำที่เหนือความคาดหมาย เพราะเป็นเหตุการณ์กระทำที่ขัดต่อขนบธรรมเนียมในสมัยโบราณ และขัดกับลักษณะนิสัยของตัวละครเอกชายที่เป็นคนสุขุม นอกจากนี้แล้วการกระทำดังกล่าวยังทำให้ผู้อ่านยิ่งติดตามต่อไปอีกว่าเรื่องราวจะจบลงอย่างไร เพราะจากชื่อเรื่องทำให้ผู้อ่านคาดคิดไว้แล้วว่ากนฐนะงจะไม่สมหวังในความรัก แต่การกระทำที่เขาได้ทำลงไปนั้นย่อมทำให้ผู้อ่านคาดหวังว่าเขาอาจจะสมหวังในความรักก็ได้แต่ไม่ว่าผลจะเป็นอย่างไร การกระทำดังกล่าวก็ทำให้ผู้อ่านติดตามอ่านว่าเรื่องราวจะเป็นอย่างไรต่อไป

3.2.3.4 การจบเรื่อง

แม้ว่าชื่อของเรื่องเล่าจะทำให้ผู้อ่านคาดเดาว่าเรื่องเล่าดังกล่าวเป็นเรื่องของชายหนุ่มที่ไม่สมหวังในรัก แต่จากความรักที่เขามีให้หญิงสูงศักดิ์จึงทำให้เขากระทำการสิ่งที่ไม่คาดคิด อย่งไรก็ตามการกระทำนั้นทำให้ผู้อ่านคาดหวังว่าเรื่องราวอาจจะจบลงโดยที่ตัวละครเอกชายสมหวังในความรักก็ได้

แต่เมื่อกนฐนะงได้อยู่ใกล้ชิดกับผู้หญิงที่เขารักแล้วนางกลับแสดงท่าทีหวาดกลัว

思しまどひたるさま、心ぐるしければ、

เพราะท่าทีที่ตื่นตกใจของท่านหญิงจึงทำให้ชายหนุ่มต้องเจ็บปวดใจ

และเพราะท่าทีที่หวาดกลัวของท่านหญิงจึงทำให้กนฐนะงเจ็บปวดใจจนไม่สามารถล่วงเกินท่านหญิงได้ จนเมื่อเวลาใกล้รุ่ง เขาจึงจากนางมาโดยแต่งกลอนบทหนึ่งทิ้งท้ายไว้

うらむべきかたこそなけれ夏衣うすきへだてのつれなきやなぞ

“ข้าไม่ทำให้ใครคับแค้นใจหรอก แต่การที่ใจของเราสื่อไม่ถึงกัน ทั้งๆที่ระยะห่างระหว่างเราใกล้กันเหมือนมีเสื้อฝ้ายฤดูร้อน เป็นเพราะเหตุใด”

กลอนบทดังกล่าวผู้แต่งแต่งขึ้นโดยอ้างอิงกลอนจากหนังสือฉุอิวะกะฉุ(Shuuwakashuu 『拾遺和歌集』) โดยกลอนบทดังกล่าวมีเนื้อความว่า “ทั้งที่ฝ้ายคลุมของนักร้อนนั้นบาง แต่สิ่งเดียวที่อยากร้องขอ คือให้ท่านได้มาอยู่แนบกายข้า” 「夏衣うすきながらぞ頼まるるひとへなるしも身に近ければ」 นอกจากนี้ผู้แต่งยังใช้กลวิธีอื่น ๆ ในการแต่งกลอนเพื่อสื่อความรู้สึกของตัว

ละครขายออกมา เช่น คำซ้อนทับพ้องเสียง³⁶ และคำสัมผัส³⁷ โดยพบว่าคำว่า “อุระ(มุ)” (uramu うら (む))เป็นคำซ้อนทับพ้องเสียงกับคำว่า “อุระ”(ura 裏) ซึ่งหมายถึง “ด้านหลัง เบื้องหลัง” (จุฬารัตน์ เตชะโชควิวัฒน์ และคณ(2554:89))และคำว่า “อุระมุ”(uramu 恨む)ซึ่งแปลว่า “เคียดแค้นชิงชัง ผูกใจเจ็บ”³⁸ ในที่นี้ชายหนุ่มอาจต้องการขอให้หญิงสาวที่อยู่หลังมานอย่าแค้นเคืองตัวเขา นอกจากนี้ยังพบว่า โคะโรมะโมะ(koromo 衣)เป็น คำสัมผัสพ้องกับคำว่าอุระ(ura 裏)เมื่อกกล่าวถึงคำว่าโคะโรมะโมะ หรือเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มแล้ว จึงทำให้คิดไปถึง ด้านหลัง หรือเบื้องหลัง ในที่นี้อาจหมายถึงท่าทีที่เย็นชาของหญิงสาวเบื้องหลังผ้าผืนบาง

เนื่องจากบทกลอนดังกล่าวเป็นบทกลอนที่แต่งขึ้นโดยชายหนุ่มคนหนึ่งที่เคยพยายามบอกรักหญิงสาวคนหนึ่งมาเป็นเวลานาน แม้หญิงสาวจะปฏิเสธ แต่ชายหนุ่มก็ไม่เคยย่อท้อ จนในที่สุดเขาจึงทำในสิ่งที่ขัดต่อธรรมเนียม ทั้งนี้บทกลอนดังกล่าวแต่งขึ้นหลังจากที่เขายอมจำนนต่อความจริงที่ว่าหญิงสาวไม่เคยมีใจให้ อย่างไรก็ตามเขาก็ยังคงรักนางอยู่เช่นเดิม ดังนั้นกลอนบทดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่าถึงแม้หญิงสาวจะไม่มีเยื่อใยให้ชายหนุ่มแต่เขาจะไม่ทำให้หญิงสาวเจ็บปวด และเขาขอความเห็นใจจากนางโดยขอให้เลิกทำตัวเย็นชาต่อเขา

ดังจะเห็นว่า “อะอุชะกะโกะโอะอะนุงนซุนะงน” จบลงด้วยบทกลอนที่ตัวละครเอกชายแต่งขึ้นเพื่อตัดพ้อความเห็นชาของผู้หญิงที่เขารัก ถึงแม้ชื่อเรื่องจะบ่งบอกว่าเป็นเรื่องของชายหนุ่มที่ไม่สมหวังในรัก แต่ตัวละครเอกชายก็พยายามติดต่อขอความรักจากฝ่ายหญิงอย่างไม่ลดละแม้ฝ่ายหญิงจะไม่เคยตอบรับความรักของเขา จนในที่สุดตัวละครเอกชายตัดสินใจบุกเข้าหาฝ่ายหญิง ทำให้ผู้อ่านสนใจติดตามต่อไปว่าฝ่ายชายอาจจะสมหวังในความรักก็ได้ ความพยายามของตัวละครเอกชายนี้เองจึงทำให้ผู้อ่านคาดหวังว่าตัวละครเอกชายอาจจะสมหวังในความรักก็ได้ ผู้อ่านจึงติดตามอ่านต่อไปว่าจะเกิดเหตุการณ์อะไรต่อ แต่เมื่อผู้อ่านได้ติดตามอ่านไปจนถึงตอนจบปรากฏว่าตัวละครเอกชายเพียงแค่อ่านกลอนตัดพ้อแล้วจากไป จึงทำให้ผู้อ่านรู้สึกผิดหวัง

³⁶ อะอะโกะโตะอะอะ 「掛詞」 “คำในกลอนที่ซ้อนทับกันอยู่โดยเป็นคำพ้องเสียงกันจึงตีความหมายได้ 2 ความหมาย” หน้า ๔ “คำที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทางความหมายอย่างลึกซึ้งกับคำหลัก” (อรรถยา สุวรรณระดา, 2555 :4)

³⁷ เอ็นโกะ 「縁語」 “คำที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทางความหมายอย่างลึกซึ้งกับคำหลัก” (อรรถยา สุวรรณระดา, 2555 :4)

³⁸ เรื่องเดียวกันหน้า 90

3.2.4 การล้อเลียนตัวละครเอกชาย

จากเนื้อเรื่องจะเห็นได้ว่าตัวละครเอกชายเป็นข้าราชการระดับสูงที่มีความรู้ความสามารถ มีคารมคมคายดี และยังเป็นคนสุภาพถ่อมตัว

ซุซูกิ คะสุโอะ(Suzuki Kazuo 鈴木一雄, 1956) อธิบายไว้ว่ากนชุนงะนซึ่งเป็นตัวละครเอกชายของเรื่องนั้นสร้างขึ้นตามลักษณะของตัวละครชื่อ คะโอะรุ(Kaoru 薫) จากเรื่องเก็นจิโมะโนะงะตะริ โดยซุซูกิ คะสุโอะได้สรุปลักษณะที่ตรงกันของกนชุนงะนและคะโอะรุไว้ว่า

1. ตัวละครทั้งคู่ดำรงตำแหน่งทางราชการตำแหน่งเดียวกัน (โดยเฉพาะในเรื่องเก็นจิโมะโนะงะตะริ ตอนอะงะมะกิ(Agemaki 総角)
2. คู่แข่งในการแข่งขันนะอะวะเซะของคะโอะรุและกนชุนงะนนั้นดำรงตำแหน่งทางราชการตำแหน่งเดียวกัน
3. เครื่องดนตรีที่ตัวละครทั้งสองบรรเลง และตัวละครที่ทำหน้าที่ขับร้องในการแข่งขันนั้นมีลักษณะคล้ายกัน
4. ตัวละครทั้งคู่ต่างก็ไม่สมหวังในความรักเหมือนกัน โดยกนชุนงะนถูกหญิงสูงศักดิ์ปฏิเสธ และคะโอะรุถูกโออิกิมิ(Ooikimi 大君)ปฏิเสธความรัก

ดังนั้นจากการค้นคว้าของซุซูกิ คะสุโอะจึงสรุปได้ว่ากนชุนงะนซึ่งเป็นตัวละครเอกใน “อะอุซะกะโกะเอะนะงะนชุนงะน” เป็นตัวละครที่มีลักษณะตรงกับคะโอะรุจากเรื่องเก็นจิโมะโนะงะตะริ

นอกจากนี้แล้วในเรื่องเก็นจิโมะโนะงะตะริตอนอะงะมะกินั้นยังพบฉากเหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกับในเรื่องอะอุซะกะโกะเอะนะงะนชุนงะน โดยเรื่องเก็นจิโมะโนะงะตะริตอนอะงะมะกินั้นเป็นตอนที่คะโอะรุแวะไปแสดงความเสียใจให้แก่ครอบครัวของอุจิสะชิโนะมิมะ(Uji Hachi no Miya 宇治八の宮) หลังจากที่สะชิโนะมิมะซึ่งเป็นเจ้าบ้านเสียชีวิตลง ในเรื่องคะโอะรุได้พูดคุยปลอบใจโออิกิมิซึ่งเป็นธิดาคนโตของสะชิโนะมิมะ แต่เนื่องจากคะโอะรุมีใจให้โออิกิมิอยู่แล้วเขาจึงอยู่พูดคุยกับโออิกิมิจนดึก แล้วจึงพยายามพูดจาหว่านล้อมให้โออิกิมิยอมตกลงปลงใจกับเขา โออิกิมิเองก็รู้ดี แต่เนื่องจากนางตกลงใจจะยกน้องสาวของนาง (Naka no Kimi 中の君) ให้แก่คะโอะรุแล้ว นางจึงแสดงท่าทีเฉยชา คะโอะรุจึงไม่กล้าล่วงเกินนาง

จากข้อมูลต่างๆเหล่านี้จะเห็นว่ากนฐนงนจาก “อะอุชะกะโกะเอะนงนฐนงน” มีลักษณะคล้ายคลึงกับคะโอะรุจากเรื่องเก็นจิโมะโนะงะตะริ อีกทั้งจากเหตุการณ์ใน “อะอุชะกะโกะเอะนงนฐนงน” ก็ยังคล้ายกับจากเหตุการณ์ในเรื่องเก็นจิโมะโนะงะตะริตอนอะเงะมะกิ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าตัวละครชายของทั้งสองเรื่องจะไม่สมหวังในรัก แต่จะเห็นได้ว่า ไออิกิมินันปฎิเสธคะโอะรุ เพราะนางตัดสินใจจะยกน้องสาวให้แต่งงานกับคะโอะรุ ในขณะที่หญิงสูงศักดิ์ปฏิเสธกนฐนงน เพราะนางไม่เคยมีใจให้แก่เขาเลย ดังนั้นกนฐนงนซึ่งเป็นตัวละครเอกของ “อะอุชะกะโกะเอะนงนฐนงน” จึงแต่งขึ้นเพื่อล้อเลียนคะโอะรุจากเรื่องเก็นจิโมะโนะงะตะริตอนอะเงะมะกิ

3.2.5 สรุป

“อะอุชะกะโกะเอะนงนฐนงน” เป็นเรื่องเล่าเพียงเรื่องเดียวในวรรณกรรมชุดที่มีหลักฐานชี้ชัดว่าที่สร้างขึ้นในวันที่ 3 เดือน 5 ปีค.ศ. 1055 โดยเรื่องเล่าเป็นเรื่องของกนฐนงนที่ไปหลงรักกับหญิงสูงศักดิ์คนหนึ่ง แต่นางไม่เคยรับรักของเขาเลย ในที่สุดกนฐนงนจึงตัดสินใจทำสิ่งที่คาดไม่ถึงคือบุกเข้าหาฝ่ายหญิงในยามค่ำคืน จากนั้นเรื่องเล่าจึงจบลงด้วยความผิดคาดอีกครั้งเพราะเมื่อกนฐนงนได้โอกาสผูกสัมพันธ์กับผู้หญิงที่เขารักแล้วเขาก็กลับไม่คว้าโอกาสนั้นไว้ และจากมาโดยแต่งกลอนตัดพ้อฝ่ายหญิงเพียงบทเดียว ทั้งนี้ลักษณะของกนฐนงนนั้นคล้ายคลึงกับคะโอะรุจากเรื่องเก็นจิโมะโนะงะตะริ โดยเฉพาะตอนอะเงะมะกิ กนฐนงนจาก “อะอุชะกะโกะเอะนงนฐนงน” จึงถูกแต่งขึ้นเพื่อล้อเลียนคะโอะรุจากเรื่องเก็นจิโมะโนะงะตะริ

3.3 “โอะโมะวะนะนุกะตะนิโตะมะริซุรุโฌโฌ” (Oowanukatanitomarishushou)

「思はぬ方にとまりする少将」)

3.3.1 ประวัติความเป็นมาของเรื่อง

“โอะโมะวะนะนุกะตะนิโตะมะริซุรุโฌโฌ” เป็นเรื่องเล่าที่มีคำอธิบายเกี่ยวกับที่มาหลากหลายโดยอินะงะ เคะอิชิ (2004: 456) สรุปข้อสันนิษฐานต่างๆไว้ว่า

1. “โอะโมะวะนะนุกะตะนิโตะมะริซุรุโฌโฌ” เป็นเรื่องที่มีองค์ประกอบบางประการร่วมกับ “ชะนะชะกะวะโอะรุโฌ” จึงเป็นไปได้ว่า “โอะโมะวะนะนุกะตะนิโตะมะริซุรุโฌโฌ” อาจสร้างขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ 10 โดยผู้แต่งอาจเป็นคนที่มีความเกี่ยวข้องกับ มินะโมะโตะ เคะเงะอะกิระ (Minamoto Kageakira 源景明)
2. เป็นเรื่องเล่าที่อาจสร้างขึ้นพร้อมกับ “คะอิอะวะซะ” คือสร้างขึ้นในช่วงปีค.ศ. 1053-1065
3. นอกจากนี้ยังพบกลอนบทที่ตรงกับภายในเรื่องชะโกะโระโอะโมะโอะโนะงะตะริ

(Sakoromomonogatari 『狭衣物語』) ม้วนที่ 4 ช่วง จึงอาจกล่าวได้ว่า “โอะโมะวะนะกะตะนิโตะมะริซุโฌโมโฌ” เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นหลังจาก *ชะโงะโระโมะโอะโระโนะงะตะริ* เพียงไม่นาน ซึ่งอยู่ในช่วงปีค.ศ. 1120-1124

แม้ว่า “โอะโมะวะนะกะตะนิโตะมะริซุโฌโมโฌ” จะเป็นเรื่องเล่าที่ยังไม่พบหลักฐานที่ชัดเจนว่าแต่งขึ้นเมื่อไหร่ แต่เนื่องจากข้อสันนิษฐานต่างๆ ที่ได้กล่าวไป ล้วนชี้ไปในทิศทางเดียวกัน จึงสรุปได้ว่า “โอะโมะวะนะกะตะนิโตะมะริซุโฌโมโฌ” น่าจะเป็นเรื่องเล่าที่สร้างขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ 10 ถึงช่วงกลางศตวรรษที่ 11

3.3.2 เรื่องย่อ

“โอะโมะวะนะกะตะนิโตะมะริซุโฌโมโฌ” เป็นเรื่องราวความรักของชายหญิง 2 คู่ โดยฝ่ายหญิงเป็นพี่น้องกัน ส่วนฝ่ายชายเป็นญาติกัน และมีตำแหน่งทางราชการตำแหน่งเดียวกัน เหตุการณ์ความวุ่นวายต่างๆ จึงเกิดขึ้น โดยในคืนหนึ่ง เมื่อกอนโนะโฌโมโฌ (Gonnoshoushou 権少将) ซึ่งเป็นสามีของน้องสาว (Naka no Kimi 中の君) ส่งคนรับใช้ไปรับตัวแต่กลับได้ตัวพี่สาว (Himegimi 姫君) มาแทน ในคืนเดียวกัน โฌโมโฌ (Shoushou 少将) ซึ่งเป็นสามีของพี่สาว แวะเวียนไปหาพี่สาวที่บ้านแต่กลับพบน้องสาวแทน เหตุการณ์ไม่คาดคิดจึงเกิดขึ้นเมื่อคู่รักทั้ง 2 คู่ สลับคู่กัน

3.3.3 ขั้นตอนที่นำไปสู่การจบเรื่อง

ในการวิเคราะห์การจบแบบผิดคาดของ “โอะโมะวะนะกะตะนิโตะมะริซุโฌโมโฌ” นั้น ผู้วิจัยจะวิเคราะห์จากรายละเอียดต่างๆ ที่นำไปสู่การจบแบบผิดคาด อันได้แก่ ชื่อเรื่อง ตัวละครหญิง ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครหญิงกับโฌโมโฌ เหตุการณ์ที่ผิดคาด และการจบเรื่อง

3.3.3.1 ชื่อเรื่อง

ชื่อเรื่อง “โอะโมะวะนะกะตะนิโตะมะริซุโฌโมโฌ” (Omowanukatanitomarishoushou 「思はぬ方にとまりする少将」) เป็นชื่อเรื่องที่สามารถแบ่งออกเป็น “โอะโมะวะนะกะตะนิโตะมะริซุ” (Omowanukatanitomarishuru 思はぬ方にとまりする) และคำว่า “โฌโมโฌ” (shoushou 少将)

สำหรับ “โอะโมะวะนะกะตะนิโตะมะริซุ” (思はぬ方にとまりする) นักวิจัยส่วนใหญ่ต่างยอมรับว่ามีพื้นฐานจากกลอนบทหนึ่งในหนังสือรวมกลอน *อิวะกะฉู* (Shuuiwakashuu 『拾遺

和歌集』) ที่แต่งโดยมินะโมะโตะ คะเงะอะกิระ (Minamoto Kageakira 源影明) โดยเนื้อหาของกลอนได้แก่

女のもとにまかりけるを、もとの妻の制し侍ければ
 風をいたみ思はぬ方に泊する海人の小舟もかくやわぶらん (276)
 “จะไปหาหญิงคนรัก แต่ภรรยาหลวงเข้าขัดขวาง
 เหมือนดั่งเรือลำน้อยของชาวประมงที่พบลมพายุแรงทำให้ต้องเข้าพักใน
 สถานที่ที่ไม่คิดอยากไป ช่างน่าเศร้าเสียจริง”

กลอนดังกล่าวเป็นกลอนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับชายคนหนึ่ง กำลังจะเดินทางไปหาหญิงสาวคนรัก แต่เพราะภรรยาหลวงของเขาขัดขวางไว้ เขาจึงไปหาหญิงคนรักไม่ได้ โดยผู้แต่งเปรียบเทียบผู้ชายคนดังกล่าวกับชาวประมง เปรียบเทียบพายุโหมกระหน่ำกับอารมณ์โมโหร้ายของภรรยาหลวงและเปรียบเทียบบ้านของภรรยาหลวงไว้ว่าเป็นสถานที่ที่ชาวประมงไม่คิดอยากไป กลอนบทดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นภาพของผู้ชายที่เศร้าเสียใจเพราะไม่สามารถพบหญิงสาวคนรักได้ดังหวัง ช้ำร้ายยังต้องผ่านพ้นคำคืนกับภรรยาหลวงที่ดูร้าย อารมณ์รุนแรงอีกด้วย

ส่วนคำว่า “โฌโฌ” นั้นเป็นคำเรียกตำแหน่งของข้าราชการสำนักระดับ 5 ซึ่งเป็นระดับที่ได้รับอนุญาตให้เข้าเฝ้าองค์จักรพรรดิในเขตพระราชฐานได้จึงถือว่าตำแหน่งดังกล่าวเป็นตำแหน่งที่ค่อนข้างสูง

ดังนั้นชื่อเรื่อง “โอะโอะวะนะกะตะนิโตะมะริซุโฌโฌ” จึงประกอบขึ้นจาก กลอนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับชายหนุ่มที่พบอุปสรรคในรัก ทั้งที่เขาต้องการไปพบกับหญิงคนรักคนหนึ่ง แต่ถูกหญิงคนรักอีกคนหนึ่งขัดขวางไว้ จึงต้องจำใจอยู่กับผู้หญิงที่ไม่อยากอยู่ด้วย และคำว่า “โฌโฌ” ซึ่งเป็นชื่อเรียกตำแหน่งของข้าราชการสำนัก โดยรวมแล้ว “โอะโอะวะนะกะตะนิโตะมะริซุโฌโฌ” จึงหมายถึงโฌโฌที่ต้องอยู่กับคนรักคนหนึ่ง แต่ใจของเขากลับคิดถึงคนรักอีกคนหนึ่ง

จากชื่อเรื่องดังกล่าวจึงทำให้ผู้อ่านคาดเดาได้ว่าเรื่องเล่าควรจะเป็นเรื่องราวของโฌโฌที่ไม่สามารถพบกับหญิงคนรักได้อย่างใจปรารถนา อีกทั้งยังต้องอยู่กับผู้หญิงอีกคนหนึ่งที่อารมณ์รุนแรง

3.3.3.2 ตัวละครหญิง

ในโอะโอะวะนะกะตะนิโตะมะริซุโฌโฌประกอบด้วยตัวละครหญิงที่สำคัญอยู่ 2 ตัว โดยตัวละครทั้งคู่เป็นพี่น้องกัน และบิดามารดาของพวกนางเสียชีวิตไปแล้ว ดังที่ผู้เล่าได้กล่าวไว้ว่า

「大納言の姫君、二人ものしたまひし、まことに物語に書きつけたるありさまに劣るまじく、何事につけても生ひ出でたまひしに、故大納言も母上も、うちつづきかくれたまひにしかば、いと心細き古里に、ながめ過したまひしかど、はかばかしく御乳母だつ人もなし。ただ、常に候ふ侍従 弁などいふ若き人々のみ候へば、年に添へて人目まれにのみなり行く古里に、いと心細くておはせしに、」

“มีธิดาของคะอินะงะนอยู่สองคน เป็นหญิงสาวที่ไม่ด้อยกว่าที่วาดไว้ในเรื่องเล่าใดใด ทั้งคู่เติบโตมาท่ามกลางความเพียบพร้อม แต่เมื่อคะอินะงะนผู้เป็นบิดา รวมถึงมารดาของพวกนางลาจากโลกนี้ไปแล้ว พวกนางจึงต้องใช้ชีวิตอยู่อย่างไร้ที่พึ่งที่บ้านเกิด แม่นมผู้คอยช่วยเหลือดูแลซักคนหนึ่งก็ไม่มี จะมีก็แต่เพียงนางกำนัลวัยแรกรุ่งอย่างเช่น จิจู 「侍従」 หรือ เบน 「弁」 ที่คอยดูแลรับใช้ เวลาผ่านไปผู้คนที่แวะเวียนมาเยี่ยมเยียนก็น้อยลงไปทุกที พี่น้องสองสาวจึงใช้ชีวิตที่เหลืออยู่อย่างไม่มีที่พึ่งพา”

จากคำบอกเล่าของผู้เล่ากล่าวไว้ว่า บิดาของตัวละครเอกหญิงทั้งสองดำรงตำแหน่งคะอินะงะน (Dainagon 大納言) หรือ ตำแหน่งที่ปรึกษาอาวุโส(พิพาดา ยังเจริญ, 2003: 37) ในสภาบริหาร โดยจะเรียกสมาชิกของสภาบริหารว่าขุนนางคุเงียว (Kugyouu 公卿) ซึ่งเป็นขุนนางชั้นสูงสุดของหน่วยงานของจักรพรรดิ จึงถือได้ว่าบิดาของตัวละครเอกหญิงทั้งสองเป็นข้าราชการชั้นสูง ทั้งนี้หากข้าราชการในตำแหน่งคะอินะงะนมีบุตรสาวแล้ว เขาสามารถส่งตัวบุตรสาวเข้าเป็นนางกำนัลในห้องฉลองพระองค์ขององค์จักรพรรดิได้(สภาบริหารหรือในภาษาญี่ปุ่นเรียกว่า คะอิโจกัน (太政官) ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติโยโร, ค.ศ.718) แต่เนื่องจากคะอินะงะนซึ่งเป็นบิดาของตัวละครเอกหญิงเสียชีวิตลง ความเป็นอยู่ของพวกนางจึงเปลี่ยนไป

ทั้งนี้กุลสตรีชั้นสูงในสมัยเฮอันจะประกอบด้วยคุณสมบัติต่างๆ เช่น มีความรู้ทางด้านกาพย์กลอนญี่ปุ่น(วะกะ) มีความสามารถทางด้านการคัดลายมือ สามารถเล่นเครื่องดนตรีได้ และองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดคือมีผู้ปกครองที่ดำรงตำแหน่งทางราชการสูง ซึ่งองค์ประกอบข้อสุดท้ายนี้ถือว่ามีค่ามากที่สุด เพราะการแต่งงานกับหญิงสาวที่มีผู้ปกครองเป็นข้าราชการชั้นสูง หรือเป็นผู้ที่มีพื้นฐานทางด้านสังคมดีมีอำนาจ จะมีส่วนช่วยส่งเสริมให้การทำงานของฝ่ายชายที่แต่งงานด้วยมั่นคงขึ้น ทั้งนี้ผู้ปกครองของฝ่ายหญิงที่กล่าวไว้มักจะเป็นบิดาของนางเอง หรืออาจมีบางกรณีที่นางได้รับอุปการะจากญาติผู้ใหญ่ท่านอื่น เช่น ลุง สำหรับตัวละครหญิงทั้งสองผู้เล่าได้กล่าวไว้ว่า “มีธิดาของคะอินะงะนอยู่สองคน เป็นหญิงสาวที่ไม่ด้อยกว่าที่วาดไว้ในเรื่องเล่าใดใด ทั้งคู่เติบโตมาท่ามกลางความเพียบพร้อม” จึงหมายถึง หญิงสาวทั้งสองเป็นหญิงสาวที่เพียบพร้อมด้วยองค์ประกอบต่างๆ ทั้งรูปโฉม และความรู้ความสามารถที่กุลสตรีชั้นสูงในสมัยนั้นพึงมี แต่

เนื่องจากสองพี่น้องกำพร้าบิดาถึงแม้ทั้งคู่จะเป็นหญิงสาวที่พรั่งพร้อมด้วยองค์ประกอบครบทุกข้อ ก็ไม่สามารถทดแทนส่วนที่ขาดนี้ได้ ชีวิตความเป็นอยู่ของพวกนางจึงพลิกผัน โอกาสที่จะได้เข้าไป อยู่ในวังจึงหายไป จากที่เคยอยู่ในปราสาทหลังงาม ก็ต้องย้ายไปอยู่ในปราสาทหลังเก่าทรุดโทรม

ผู้เล่ายังกล่าวไว้อีกว่า “แม่นมผู้คอยช่วยเหลือดูแลซักคนหนึ่งก็ไม่มี จะมีก็แต่เพียงนางกำนัลวัยแรกรุ่งอย่างเช่น จิจู 「侍従」 หรือ เบน 「弁」 ที่คอยดูแลรับใช้” ทั้งนี้แม่นมจะทำหน้าที่ดูแลหญิงสาวในด้านต่างๆ คอยอบรมหญิงสาวว่าสิ่งใดควรทำไม่ควรทำ สอนวิชาความรู้ต่างๆ ที่กุลสตรีพึงมี และหากมีชายหนุ่มคนไหนเข้ามาเกี้ยวพาหญิงสาว แม่นมจะมีหน้าที่สอดส่องด้วยว่าชายหนุ่มเป็นคนเช่นไร เหมาะสมกับหญิงสาวที่ตนดูแลอยู่หรือไม่ เพราะฉะนั้นแม่นมจึงควรเป็นผู้มีอายุพอสมควร เป็นผู้พร้อมด้วยวัยวุฒิและคุณวุฒิ รวมถึงความรู้ในด้านต่างๆ แต่หลังจากที่หญิงสาวสูญเสียบิดาและมารดาไป ทั้งคู่ก็เติบโตขึ้นโดยปราศจากแม่นมดูแล และเติบโตขึ้นท่ามกลางหญิงรับใช้วัยสาวซึ่งอาจบกพร่องทางด้านคุณสมบัติบางประการได้

เมื่ออ่านเรื่องราวมาถึงจุดนี้แล้วจึงประเมินได้ว่า “โอะโอะวะระนุกะตะนิโตะมะริซุรุโฌโฌ” เป็นเรื่องราวของสองพี่น้องที่เคยมีฐานะดี เคยใช้ชีวิตอย่างมีความสุข แต่เมื่อโชคชะตาพลิกผันจึงต้องใช้ชีวิตอย่างไม่มีผู้ใดเหลียวแล

นอกจากนี้แล้วในเรื่องเล่ายังกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครหญิงกับโฌโฌ โดยในเรื่องเล่าประกอบด้วยคูรัก 2 คู่ได้แก่ คูรักของพี่สาว และคูรักของน้องสาว โดยชายหนุ่มที่หญิงสาวคนพี่ได้มีความสัมพันธ์ด้วยคือโฌโฌ ส่วนชายหนุ่มที่หญิงสาวคนน้องได้มีความสัมพันธ์ด้วยคือ กนโนะโฌโฌ

สำหรับคู่ของพี่สาวและโฌโฌนั้น ฝ่ายชายได้ยินมาว่าฝ่ายหญิงนั้นงดงามมาก เขาจึงเพียงส่งจดหมายให้นาง แต่นางก็ปฏิเสธไม่ติดต่อกับฝ่ายชายมาโดยตลอด เพราะตัวนางรู้ดีว่านางไม่คู่ควรกับฝ่ายชาย แต่ในที่สุดฝ่ายชายก็ได้ลอบเข้าหานาง และได้ผูกสัมพันธ์ลึกซึ้งกัน หลังจากนั้นคู่ของทั้งสองคนก็เป็นไปอย่างราบรื่นดังที่ผู้เล่ากล่าวไว้ว่า

おしはかりたまひにしも過ぎて、あはれに思さるれば、うち忍びつつ
通ひたまふを、父殿聞きたまひて、「人のほど、くちをしかるべき
にはあらねど、何かは、いと心細きところに」など、許しなくのた
まへば、思ふほどにもおはせず。

“เมื่อเหตุการณ์ตามที่คาดหมายไว้ผ่านพ้นไป เนื่องจากโฌโฌรู้สึกเอ็นดูนาง เขาจึงแอบแวะเวียนมาหานางอยู่เรื่อยๆ แต่เมื่อบิดาของเขารู้เข้าก็ออกปากห้ามว่า “ทั้งที่ฐานะของนางไม่คู่ควรกับเจ้าเลย แล้วเจ้ายังจะไปมี

“ความสัมพันธ์กับสตรีไร้ที่พึ่งพิงเช่นนั้น” โฉโมโฉโมจึงไม่สามารถออกไปหาหญิงสาวได้ตั้งใจคิด”

จากคำบอกเล่าดังกล่าวจะเห็นว่าหลังจากที่พี่สาวและโฉโมโฉโมได้ผูกสัมพันธ์กันแล้วชีวิตรักของทั้งคู่ก็ค่อนข้างราบรื่น จนเมื่อบิดาของฝ่ายชายรู้เรื่องความสัมพันธ์เข้าก็กลับไม่ยอมรับในความสัมพันธ์นั้น โดยบิดาให้เหตุผลว่าหญิงสาวไม่คู่ควรกับบุตรชายของตน

ทั้งนี้เนื่องจากโฉโมโฉโมเป็นบุตรชายของข้าราชการตำแหน่งอุตะอิโฉโม (Udaishou 右大将) ซึ่งเป็นตำแหน่งของข้าราชการระดับ 3 ซึ่งเป็นระดับที่เท่ากับตำแหน่งราชการของบิดาทางฝ่ายหญิง แต่เนื่องจากบิดาของนางเสียชีวิตไปแล้วทำให้สถานะทางสังคมของนางเสื่อมถอยลงไปด้วย เป็นสาเหตุที่ทำให้นางไม่คู่ควรกับชายหนุ่ม ฝ่ายชายเองก็ไม่สามารถตัดทอนบิดาของเขาได้ เขาจึงหายหน้าหายตาไปทำให้หญิงสาวกังวลว่าความสัมพันธ์ระหว่างเขาและนางอาจไม่ยั่งยืน ชักวันหนึ่งเขาอาจจากนางไป

「人の御心もいと たのみがたく、いつまでとのみながめられたまふに、四、五日いぶせて積りぬるを、「思ひしことかな」と心細きに、御袖ただならぬを、」
 “หัวใจของชายผู้นั้นช่างเอาแน่เอานอนไม่ได้ ความรักที่เขามีให้จะดำเนินไปถึงเมื่อไรกันหนอ เขาเองก็ไม่มาหาซักที หัววันได้แล้ว ได้แต่คิดด้วยหัวใจที่ปวดร้าวว่า “เป็นอย่างที่คาดไว้เลย” แล้วก็ซบหน้าลงบนแขนเสื้อ”

เนื่องจากสถานะทางสังคมที่เปลี่ยนไปหญิงสาวคนพี่จึงปลดปล่อยแล้วว่าตนคงไม่คู่ควรกับชายหนุ่มคนไหนทั้งสิ้น จึงไม่ยอมเปิดใจให้ใคร แต่เมื่อมีความสัมพันธ์กับโฉโมโฉโม และโฉโมโฉโมไปมาหาสู่ทุกวันนางจึงค่อยๆ เปิดใจให้เขาแต่ไม่นานโฉโมโฉโมก็เริ่มห่างเหินจากหญิงสาวไป ทำให้หญิงสาวรู้สึกเจ็บปวดใจ

ดังนั้นพี่สาว และโฉโมโฉโมจึงเป็นคู่สามีภรรยาที่รักใคร่กันดี แต่เนื่องจากสถานะทางสังคมของผู้หญิงจึงทำให้บิดาของฝ่ายชายไม่ยอมรับ และบิดาของฝ่ายชายก็ห้ามปรามไม่ให้โฉโมโฉโมคบหากับหญิงคนรัก โฉโมโฉโมเองก็ไม่สามารถขัดคำสั่งของบิดาได้ เขาจึงห่างหายไปจากหญิงคนรัก

ส่วนคู่ของน้องสาวและกนโนะโฌโฌนั้น เนื่องจากกนโนะโฌโฌได้ยินเสียงเล่าลือถึงความงามของน้องสาวจากคนรับใช้ของเขาซึ่งได้ยินมาจากภรรยาที่มีมารดาเป็นอดีตแม่นมของน้องสาวมาอีกทอดหนึ่ง กนโนะโฌโฌจึงส่งจดหมายเกี่ยวพาหญิงสาวผู้น้อง แต่เพราะพี่สาวรู้ว่ากนโนะโฌโฌเป็นคนเจ้าชู้มาก และมีภรรยาอยู่แล้วพี่สาวจึงไม่ยินยอมให้ทั้งคู่ได้ครองรักกันเพราะเกรงว่าน้องสาวอาจจะเจ็บปวดอย่างที่ตนเป็น จนเมื่อชายหนุ่มสบโอกาสเหมาะในวันพี่สาวออกเดินทางไปปฏิบัติธรรมที่วัด กนโนะโฌโฌจึงลอบเข้าหาน้องสาวและได้ผูกสัมพันธ์กับนาง เมื่อหญิงสาวคนพี่กลับมาพบว่าน้องสาวได้คบหาเป็นสามีภรรยากับกนโนะโฌโฌแล้วจึงพากันรำไห้

「さまざまにさすらふも、世の人、聞き思ふらむことも心憂く、なきかげにも、いかに見たまふらむと、恥づかしう、契りくちをしう思さるれど、今はいふかひなきことなれば、いかがはせむにて見たまふ。」

“(ในตอนนี้พี่สาวของนางก็ได้พบชะตากรรมเดียวกันเสียแล้ว พี่สาวกังวลว่าหากมีใครมาได้ยิน(เรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้น)พวกเขาจะคิดกันอย่างไร แม้แต่บิดามารดาที่สิ้นไปแล้วหากรู้เรื่องเข้าจะมองด้วยสายตาเช่นไร ช่างน่าอัศจรรย์เหลือทน เรื่องราวที่เกิดขึ้นคงจะเป็นเพราะเวรกรรมจากชาติปางก่อน ถึงตอนนี้แล้วจะคร่ำครวญอย่างไรก็ไม่มีความประโยชน์ นางจึงได้แต่มองเฉยเสีย”

ทั้งนี้สาเหตุที่หญิงสาวคนพี่ไม่ยอมให้น้องสาวได้ผูกสัมพันธ์กับกนโนะโฌโฌเป็นเพราะนางรู้ว่ากนโนะโฌโฌเป็นคนเจ้าชู้มีภรรยาเอกอยู่แล้วแต่ยังคงมีความสัมพันธ์กับหญิงสาวมากหน้าหลายตา และนางเกรงว่าน้องสาวจะต้องเจ็บช้ำ

แต่หลังจากที่กนโนะโฌโฌมีความสัมพันธ์กับน้องสาวแล้วเขาก็ค่อยๆห่างเหินจากนางไปโดยผู้เล่ากล่าวถึงสาเหตุไว้ว่า

これも、いとおろかならず思さるれど、按察使の大納言聞きたまはむところをぞ、父殿いと急にいさめたまへば、今一方よりは、いと待ち遠に見えたまふ。

“กนโนะโฌโฌเองก็รักคนน้องอยู่ไม่น้อย แต่เพราะบิดาของกนโนะโฌโฌเกรงว่าเรื่องจะไปถึงหูของอะเสะจิโนะคะอินะงนบิดาของภรรยาหลวง เขาจึงห้ามไม่ให้กนโนะโฌโฌมีความสัมพันธ์กับหญิงสาวคนน้องในทันที น้องสาวจึงได้แต่รอคอยกนโนะโฌโฌอยู่รำไป”

เนื่องจากภรรยาหลวงของกนโนะโฌโฌมีบิดาเป็นข้าราชการตำแหน่ง อะเซะจิโนะตะอิโนะงน(Asejinodainagon 按察使の大納言) ซึ่งเป็นข้าราชการที่ดำรงตำแหน่งตะอินะงนพร้อมทั้งควบตำแหน่ง อะเซะจิ³⁹ ไว้ด้วยกันซึ่งถือว่าเป็นตำแหน่งสูง จึงทำให้บิดาของกนโนะโฌโฌรู้สึกเกรงใจและสั่งให้กนโนะโฌโฌยุติความสัมพันธ์กับหญิงสาวคนน้องในทันที ความสัมพันธ์ของคนที่ทั้งคู่จึงห่างเหินกันไป

ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อโฌโฌได้คบหาเป็นสามีภรรยากับพี่สาวแล้วก็ถูกบิดาขัดขวางทำให้ไม่สามารถไปหาฝ่ายหญิงได้อย่างที่ใจของเขาต้องการ ส่วนกนโนะโฌโฌนั้นมีภรรยาอยู่แล้วจึงทำให้เขาไม่สามารถไปหาน้องสาวได้สะดวกนั้น เมื่อรวมเนื้อหาส่วนนี้เข้ากับความหมายของบทกลอนในชื่อเรื่องแล้วจะพบว่ามีความสอดคล้องกัน กล่าวคือ ผู้ชายในบทกลอนต้องการไปหาหญิงคนรัก แต่ก็ถูกภรรยาอีกคนขัดขวางไว้ โฌโฌเองก็ต้องการไปหาพี่สาวแต่บิดาของเขาขัดขวางไว้ ส่วนกนโนะโฌโฌนั้นต้องการคบหากับน้องสาวแต่เพราะบิดาของเขาเกรงจะเกิดปัญหาระหว่างกนโนะโฌโฌกับภรรยาเอกของกนโนะโฌโฌขึ้นจึงห้ามปรามไม่ให้กนโนะโฌโฌได้พบกับน้องสาว จากความสอดคล้องกันระหว่างบทกลอนในชื่อเรื่อง และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละครชายในเรื่องจึงทำให้ผู้อ่านคาดเดาได้ว่าเรื่องเล่าดังกล่าวเป็นเรื่องของผู้ชายที่ไม่สามารถไปหาหญิงคนรักได้อย่างใจหวัง ขำร้ายยังต้องอยู่กับผู้หญิงที่มีอารมณ์ร้ายอีกด้วย

3.3.3.3 เหตุการณ์ที่ผิดคาด

เมื่อเรื่องเล่าดำเนินมาถึงจุดที่คู่รักของทั้งพี่สาว และน้องสาวเริ่มห่างเหินจากพวกนางไปด้วยสาเหตุที่บิดาของโฌโฌและกนโนะโฌโฌห้ามปรามไม่ให้ฝ่ายชายทั้งสองคนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับฝ่ายหญิง ซึ่งเนื้อหาดังกล่าวสอดคล้องกับความหมายของกลอนในชื่อเรื่อง แต่เนื้อเรื่องก็ยังคงดำเนินต่อไปจนถึงเหตุการณ์ที่ผิดไปจากความคาดหมายโดยสิ้นเชิง

เนื่องจากโฌโฌและกนโนะโฌโฌเป็นญาติกันโดยบิดาของกนโนะโฌโฌซึ่งดำรงตำแหน่ง อูตะอิจิน (Udaijin 右大臣) เป็นพี่น้องกับมารดาของโฌโฌซึ่งมีศักดิ์เป็นภรรยาหลวงของอูตะอิโฌ (Udaishou 右大将) จึงถือได้ว่าโฌโฌและกนโนะโฌโฌเป็นญาติใกล้ชิดกัน ด้วยความเป็นญาติใกล้ชิดกันนี้เองจึงทำให้กนโนะโฌโฌคิดหาแผนการเพื่อลักลอบมาหาน้องสาว โดยกนโนะโฌโฌจะแสร้งทำเป็นมาเยี่ยมภรรยาหลวงของอูตะอิโฌ แล้วจึงแอบไปหาหญิงสาวผู้น้อง วันหนึ่ง

³⁹ เป็นตำแหน่งของข้าราชการประจำท้องถิ่น เป็นข้าราชการระดับ4 ทำหน้าที่ตรวจสอบสภาพความเป็นอยู่ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น

ภรรยาหลวงของอุตะอิโม่เกิดป่วยกนโนะโม่โม่จึงแสวงมาเยี่ยมโดยมีแผนว่าจะแอบพบกับหญิงสาวคนน้อง แต่เนื่องจากมีผู้คนมากมายมาเยี่ยมอาการป่วยของภรรยาของอุตะอิโม่จึงทำให้ภายในปราสาทของอุตะอิโม่ค่อนข้างวุ่นวาย ซะอะม่อนโนะโจ (Saemon no Jou 左衛門の尉) คนรับใช้ของกนโนะโม่โม่ซึ่งมีหน้าที่ติดต่อระหว่างน้องสาวกับกนโนะโม่โม่ก็ไม่อยู่ กนโนะโม่โม่จึงใช้ให้คนรับใช้ที่เขาไม่ค่อยคุ้นหน้าไปรับตัวน้องสาวมาโดยไม่ได้เขียนจดหมายส่งไปด้วย แต่เนื่องจากคนรับใช้ไม่เคยคุ้นกับหญิงสาวสองพี่น้องจึงทำให้เขาไม่รู้ว่าหญิงสาวที่เขาต้องไปรับเป็นคนไหน อีกทั้งเขาบอกกับทางฝ่ายหญิงแต่เพียงโม่โม่ให้มารับ โดยที่ไม่มีจุดหมายระบุแน่นอนว่าเป็นโม่โม่คนไหน และโดยเฉพาะตอนนั้นเป็นช่วงเวลาที่ดีมากแล้วมีเพียงหญิงคนรับใช้ของพี่สาวที่ยังตื่นอยู่ จึงทำให้เกิดเหตุการณ์ที่ผิดพลาด กล่าวคือแทนที่กนโนะโม่โม่จะได้พบกับหญิงสาวคนน้องเขาก็กลับได้ตัวคนพี่แทน แต่แทนที่กนโนะโม่โม่จะผิดหวังที่ไม่ได้พบเจอหญิงคนรักแต่เขาก็กลับรู้สึกยินดีในตอนที่พี่สาวกลับทุกขระทม โดยผู้เล่ากล่าวถึงเหตุการณ์ที่กนโนะโม่โม่ได้พบกับพี่สาวไว้ว่า

「かの、昔夢見しはじめよりも、なかなか恐ろしうあさましきに、やがて、ひきかづきたまひぬ。侍従こそは、「いかにと侍ることにか」と、「これは、あらぬことになむ。御車寄せはべらむ」と、泣く泣く言ふを、さばかり色なる御心には、許したまひてむや。寄り引き放ち聞こゆべきならねば、泣く泣く几帳の後ろに居たりし。」

“เมื่อเปรียบเทียบกับความฝันในครั้งก่อนแล้ว สิ่งที่พบเจอในครั้งนี้น่ากลัวกว่า แต่ถึงกระนั้นก็ได้เพียงชุกหน้าลงที่แขนเสื้อ ส่วนจริงนั้นก็แค่แต่รำร้องว่า “นี่มันเรื่องอะไรกัน” “นี่ท่านพามาผิดคนแล้ว รีบเรียกรถมาเถอะ” นางพูดไปร้องไห้ไป ส่วนผู้ชายเจ้าชู้อย่างกนโนะโม่โม่ยอมไม่ปล่อยให้โอกาสนี้หลุดมืออย่างแน่นอน เขาจึงเข้าแยกตัวหญิงผู้พี่ออกมาแล้วปล่อยให้จู่รำให้อยู่นอกม่านกันห้อง”

หลังจากที่หญิงผู้พี่มาถึงปราสาทของอุตะอิโม่แล้วพบว่าชายหนุ่มที่นางมาหาไม่ใช่คนเดียวกับที่นางคาดไว้จึงทำให้นางรู้สึกตกใจและหวาดกลัว ในขณะที่ฝ่ายชายกลับรู้สึกยินดีกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ในคืนเดียวกันนั้นเองเหตุการณ์สลับตัวก็ได้เกิดขึ้นกับน้องสาวและโม่โม่ด้วยเช่นกัน กล่าวคือในคืนนั้นโม่โม่สามีของพี่สาวเดินทางไปหานางหลังจากที่นางออกมาแล้วเขาจึงพบกับน้องสาวแทน เมื่อโม่โม่ได้เห็นหญิงผู้น้องก็รู้สึกหลงใหลในความงามของนางและปรารถนาจะได้นางมาเป็นของตน

「御車寄に少将おはして、物などのたまふに、あらぬ御けは ひなれば、弁の君、「いとあさましくなむ侍」と申すに、. . . . 「何か。あらずとて、うとく思すべき」とて、かき抱きて、…女君は、ただわななかれて、動きだにしたまはず。弁いと近う、つととらへたれど、何とかは思さむ。「今は、たださるべきに思しなせ。よに、人の御ためあしき心は侍らじ」とて、几帳おし隔てたまへれば、せむかたなくて泣き居たり。」

“โม่โม่ที่รออยู่บริเวณรถมีท่าที่ผิดแปลกไป เบนจึงกล่าวขึ้นว่า “นี่มันเรื่องเหลือเชื่ออะไรกัน”... “ทำไมล่ะ หากข้าไม่ใช่คนที่เจ้าคิดแล้ว เจ้าคงจะนึกรังเกียจสินะ” เมื่อโม่โม่พูดเช่นนั้นแล้วก็เข้าสวมกอด (หญิงสาวคนน้อง) แล้วพาลงจากรถ ...ฝ่ายน้องสาวได้แต่ตัวสั่น ขยับเขยื้อนไม่ได้ มีเบนอยู่เคียงข้างคอยจับแขนเสื้อไว้ไม่ให้หลุดมือ แต่โม่โม่ก็ไม่สนใจแม้แต่น้อย “ในครั้งนี้ เจ้าจงยินยอมให้แก่โชคชะตาเถอะ อย่่างไรเสียข้าก็ไม่มีจิตคิดร้ายต่อนายของเจ้าหรอก” เมื่อพูดเช่นนั้นแล้วจึงแยกทั้งคู่ออกจากกันแล้วปล่อย (เบน) ไว้ที่จิตใจ นางได้แต่ทำอะไรไม่ถูก จึงร้องให้อยู่อย่างนั้น”

เมื่อหญิงสาวคนน้องรู้ว่าชายหนุ่มที่มาหานางไม่ใช่สามีของนางแต่เป็นสามีของพี่สาวก็ทำให้นางรู้สึกหวาดกลัว ส่วนโม่โม่รู้สึกยินดีที่ได้พบหญิงสาวคนน้องที่มีรูปร่างหน้าตางดงามสมคำเล่าลือ เพื่อไม่ให้เสียโอกาสโม่โม่จึงสานสัมพันธ์ลึกซึ้งกับหญิงสาว

ดังนั้นการสลับคู่จึงเกิดขึ้นดังที่ผู้เล่ากล่าวไว้ว่า

「へだてなくさへなりぬるを、女は死ぬばかりぞ心憂く思したる。かかることは、例の、あはれも浅からぬにや、たぐひなくぞ思さるる。」

“เมื่อทั้งคู่ได้มีสัมพันธ์ลึกซึ้งต่อกันแล้ว ฝ่ายหญิงสาวนั้นเจ็บปวดใจเจียนตายในขณะเดียวกัน เกี่ยวกับความสัมพันธ์เช่นนี้(กนโนะโม่โม่)คงจะจมอยู่ในความเปรมปรีดีอย่างที่เคยมีมา เขายังคิดว่าอีกว่าสองสาวพี่น้องต่างก็มีบุคลิกเฉพาะตน”

หลังจากที่หญิงสาวผู้พี่ได้มีความสัมพันธ์ลึกซึ้งกับกนโระโคโนแล้ว ผู้เล่ากล่าวไว้ว่าหญิงสาวรู้สึกเจ็บปวดอย่างมาก ในขณะที่ฝ่ายชายกลับรู้สึกเปรมปรีดี จากคำบอกเล่าดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าสำหรับฝ่ายชายแล้ว เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นเหมือนกำไรชีวิตที่ทำให้พวกเขาได้มีประสบการณ์ที่ดีกับทั้งพี่สาวและน้องสาว

จากเหตุการณ์ความวุ่นวายที่เกิดขึ้นทำให้ตัวละครชายในเรื่องไม่ได้พบเจอกับหญิงคนรักดังที่ใจเขาปรารถนา อีกทั้งยังต้องเจอกับผู้หญิงคนอื่นที่เขาไม่เคยมีใจรักให้ ทั้งนี้หากเนื้อเรื่องเป็นไปตามบทกลอนในชื่อเรื่องแล้ว ฝ่ายชายจะต้องรู้สึกไม่พอใจมาก แต่ความผิดพลาดดังกล่าวกลับทำให้ตัวละครชายในเรื่องรู้สึกเปรมปรีดี

3.3.3.4 การจบเรื่อง

เนื่องจาก “โอะโมะวะนะกะตะนิโตะมะริซุรุโคโนโคโน” เป็นเรื่องเล่าที่หากคาดเดาเนื้อเรื่องจากชื่อเรื่องแล้วย่อมจะทำให้ผู้อ่านคาดคิดว่าเรื่องเล่าดังกล่าวเป็นเรื่องเล่าของผู้ชายที่ไม่ได้พบกับหญิงคนรักดังที่ใจเขาปรารถนา และจากที่บิดาของตัวละครชายในเรื่องไม่ยินยอมให้ตัวละครชายได้คบหากับผู้หญิงที่เขารัก ก็ทำให้เห็นได้ว่าเรื่องเล่าเป็นไปตามชื่อเรื่อง แต่ถึงอย่างนั้นตัวละครชายในเรื่องก็ยังแอบพบกับหญิงคนรักของพวกเขาโดยไม่ให้คนทางบ้านรู้ จนเรื่องราวยิ่งเกิดความน่าสนใจขึ้นเมื่อผู้หญิงที่เขาได้พบกลับไม่ใช่ผู้หญิงที่พวกเขาคาดหวังว่าจะเจอ แต่ความผิดพลาดในครั้งนี้กลับทำให้ตัวละครชายทั้งคู่เกิดความพึงพอใจ

แต่ในตอนท้ายของเรื่องกลับเกิดเหตุการณ์ที่ผิดคาดอีกครั้งเพราะผู้เล่ากลับบอกเล่าถึงความรู้สึกของตัวละครชายเอาไว้ว่า

「また、もとおろかにはあらぬ 御思ひどもの、めづらしきにも劣らず、いつかたも限りなかりけるこそ、なかなか深きしも苦しかりけれ。」

“อย่างไรก็ตาม ผู้หญิงคนเก่าก็ยังคงโดดเด่น ผู้หญิงคนใหม่ก็ยังไม่ดีพอ ไม้ว่าจะเป็นผู้หญิงคนไหนความรักที่ชายหนุ่มมีให้ก็ยังคงเหลือล้น เพราะฉะนั้น (ชายหนุ่มจึง) รู้สึกปวดใจอย่างสุดซึ้ง”

ดังจะเห็นได้ว่าแทนที่ตัวละครชายจะรู้สึกดีมีความสุขที่พวกเขาเพิ่งได้รับแต่พวกเขากลับต้องรู้สึกเจ็บปวดใจเพราะเขาไม่สามารถตัดสินใจเลือกผู้หญิงคนใดคนหนึ่งได้ซึ่งความเจ็บปวดดังกล่าวย่อมเป็นสิ่งที่เห็นเนื่องจากความคาดหวังของผู้อ่าน ทั้งนี้เนื่องจากบทกลอนในชื่อ

เรื่องแสดงให้เห็นว่าผู้ชายในบทกลอนไม่มีความสุขนักเมื่ออยู่กับภรรยาคนเก่า ดังนั้นหากเรื่องเล่าสอดคล้องกับบทกลอนดังกล่าวโคมโตะ และกอนโนะโคมโตะก็ควรรู้สึกหลงใหลในตัวภรรยาคนใหม่ แต่จากความรู้สึกกังวลที่ผู้เล่าได้กล่าวไว้ทำให้รู้ว่าตัวละครชายในเรื่องเล่ายังคงหลงใหลภรรยาเก่าอยู่

ดังนั้น“โอะโมะวะนะกุะตะนิโตะมะริซุรุโคมโตะ”จึงเป็นเรื่องเล่าที่จบลงอย่างผิดคาดเพราะแทนที่ตัวละครชายในเรื่องจะมีความสุขที่ได้ผูกสัมพันธ์กับผู้หญิงที่งดงามน่าค้นหา แต่เขากลับต้องทุกข์ใจเพราะไม่สามารถตัดสินใจเลือกระหว่างคนรักเก่าและคนรักใหม่ได้

3.3.4 การล้อเลียนชื่อเรื่อง

“โอะโมะวะนะกุะตะนิโตะมะริซุรุโคมโตะ” เป็นเรื่องเล่าที่มีชื่อเรื่องอ้างอิงจากกลอนโบราณที่มีเนื้อหาว่า “จะไปหาหญิงคนรัก แต่ภรรยาหลวงเข้าขัดขวาง เหมือนตั้งเรือลำน้อยของชาวประมงที่พบลมพายุแรงทำให้ต้องเข้าพักในสถานที่ที่ไม่คิดอยากไป ช่างน่าเศร้าเสียจริง” ดังจะเห็นว่าบทกลอนสะท้อนถึงอารมณ์ความรู้สึกของผู้ชายที่ไม่สามารถไปหาหญิงคนรักอีกคนหนึ่งได้เพราะต้องอยู่กับภรรยาเอกทั้งที่เขาไม่เต็มใจ ทั้งนี้แม้ว่าเรื่องเล่าในช่วงต้นจะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับตัวละครหญิงสองพี่น้องที่ต้องพบชะตาชีวิตที่โหดร้าย แต่เมื่อพิจารณาจากเนื้อเรื่องจนจบแล้วจะพบว่า “โอะโมะวะนะกุะตะนิโตะมะริซุรุโคมโตะ” เป็นเรื่องเล่าที่ผู้เล่าต้องการชี้ให้เห็นถึงโชคชะตาชีวิตที่ส่งผลให้ตัวละครชายได้พบกับความเจ็บปวดใจ โดยเฉพาะเนื้อหาในบทกลอนคินุกินุที่ตัวละครชายทั้งคู่ส่งให้หญิงสาวที่ตนได้มีความสัมพันธ์ในคืนก่อนหน้า

โดยบทกลอนที่โคมโตะแต่งให้แก่หญิงสาวคนที่มีเนื้อหาว่า

「思はずにわが手になるる梓弓深き契りのひけばなりけり」

“ทั้งที่ไม่ได้คาดคิด แต่สองเรายังได้ผูกสัมพันธ์ลึกซึ้งเหมือนคนคุ้นเคย คงเป็น

เพราะโชคชะตาจากชาติก่อนชักนำ”

ทั้งนี้คำว่าโอะโมะวะสะ (omowazu 思はず) เป็นคำซ้อนทับพ้องเสียงของคำว่า ยุมิโนะสะสะ (yumi no hazu 弓の「筈」) ซึ่งแปลว่าปลายคันธนู ส่วนคำว่า นะรุรุ (naruru なるる) เป็นคำซ้อนทับพ้องเสียงของคำว่า คันธนูที่คุ้นมือ 「手馴れの弓」 และ หญิงสาวที่คุ้นเคย 「女が馴染むこと」 ส่วนคำว่า 「はず」 「手になるる」 และ 「ひく」 เป็นคำสัมพันธ์ของคำว่า

「梓弓」 ทั้งนี้ ทซุกะสะระะกล่าวไว้ว่าเป็นเพราะผู้แต่งมีตำแหน่งโคะโนะเอะโนะโคมโตะ (konoe no shoushou 近衛少将) เขาจึงนำอะสุซะยุมิหรือคันธนูซึ่งเป็นอาวุธประจำกายมาให้เป็นวัตถุอุปมาในการแต่งกลอน สำหรับผู้วิจัยคิดว่าเป็นเพราะโคมโตะแต่งกลอนโดยระบุชื่อของสามีของหญิงสาวคน

น้องแทนชื่อของตนเองเพื่อปิดบังไม่ให้คนทั่วไป การแต่งบทกลอนโดยใช้อาวุธประจำตัวเป็น
วัตถุติดในการแต่งจึงเป็นการบอกให้หญิงสาวคนนั้นรู้ว่าแท้จริงแล้วผู้แต่งกลอนเป็นใคร

อย่างไรก็ตามกลอนบทดังกล่าวเป็นกลอนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโชคชะตาฟ้าลิขิต โดยโณโณ
กล่าวว่าที่เขาารู้สึกคุ้นเคยกับหญิงสาวคนนั้นทั้งที่เขาได้ผูกสัมพันธ์กับหญิงสาวเป็นครั้งแรก คงเป็น
เพราะความสัมพันธ์ที่เกิดจากคำสัญญาในชาติปางก่อน

ส่วนกนโณโณโณส่งจดหมายหาหญิงสาวคนพี่โดยจ่าหน้าจดหมายว่า โณโณ เป็นผู้ส่ง
โดยเนื้อหาของจดหมายมีใจความว่า

浅からぬ契りなればぞ涙川同じ流れに袖ぬらすらむ

“เพียงเพราะความสัมพันธ์ลึกซึ้งที่มีมาแต่ชาติปางก่อน จึงทำให้ชายแขนเสื้อ
ของข้าต้องเปียกปอนไปด้วยสายน้ำแห่งน้ำตาที่ข้าได้ร่วมไหลเวียนไปกับนาง
ทั้งสอง”

ทั้งนี้กนโณโณโณแต่งกลอนบทดังกล่าวเพื่อมอบให้แก่หญิงสาวคนพี่ โดยมีเนื้อหาว่า
เนื่องด้วยคำสัญญาจากชาติก่อน จึงทำให้เขาได้พบความรักที่นำความซึ่งน้ำตา ในคราวนี้เขาได้
ผูกสัมพันธ์กับหญิงสาวทั้งสองพี่น้องน้ำตาที่ไหลนองเหมือนแม่น้ำสองสายจึงมาบรรจบกันทำให้
แขนเสื้อของเขาเปียกปอน ทั้งนี้เนื่องจากเขามีภรรยาเอกอยู่แล้ว และบิดาของนางก็เป็นคนมี
อำนาจ เขาจึงไม่สามารถผูกสัมพันธ์กับหญิงสาวคนน้องได้ตามแบบที่หญิงสาวคนพี่ปรารถนา จน
เมื่อเกิดเหตุบังเอิญทำให้เขาได้ผูกสัมพันธ์กับหญิงสาวคนพี่แล้วจึงทำให้เขายิ่งเสียใจขึ้นไปอีก
เพราะอย่างไรเสียความสัมพันธ์ที่เขามีให้แก่หญิงสาวคนพี่ก็ยังคงต้องเป็นไปอย่างหลบซ่อน ซึ่งทำ
ให้เขารู้สึกเสียใจมาก

อย่างไรก็ตามกนโณโณโณกล่าวถึงความสัมพันธ์ที่เขามีกับพี่น้องสองสาวว่าเป็นเพราะคำ
สัญญาจากชาติปางก่อนทำให้เขาได้มีความสัมพันธ์รักใคร่กับสองพี่น้อง

ดังนั้นเรื่องเล่าที่ผู้เล่ากล่าวเปิดเรื่องไว้ว่า “เป็นเหตุการณ์ที่ทำให้นึกถึงความลึกซึ้งของ
โชคชะตา” จึงเป็นเรื่องของโชคชะตาที่ทำให้ฝ่ายชายได้พบรักกับหญิงสาวด้วยความบังเอิญ แต่ก็
เป็นความรักที่ไม่ราบรื่นนักเพราะพวกเขาต้องปิดบังตัวเองไม่ให้ผู้ใดรู้ถึงความสัมพันธ์

เมื่อพิจารณาจากชื่อเรื่องและเนื้อเรื่องแล้วจะพบว่ามีความสอดคล้องกันในเรื่องที่แตกต่างกัน
สะท้อนถึงผู้ชายที่ทุกข์เศร้าเพราะความรัก โดยตัวละครเอกจาก “โอะโมะวะนะคุะตะนิโตะมะริสุโณโณ
โณ” โศกเศร้าเพราะไม่สามารถเลือกหญิงสาวคนใดคนหนึ่งได้ ส่วนบทกลอนจากชื่อเรื่องสะท้อนให้
เห็นผู้ชายที่ทุกข์เศร้าเพราะต้องจำใจอยู่กับภรรยาเอกที่ดูร้ายทั้งที่ในใจอยากจะไปหาหญิงคนรัก

ใหม่ ความแตกต่างระหว่างความหมายของบทกลอน และเนื้อหาของเรื่องเล่าคือตัวละครชายของเรื่องเล่ายังไม่สามารถเลือกได้ว่าตนรักหญิงสาวคนไหนมากกว่ากัน ส่วนผู้ชายในบทกลอนรู้ตัวแล้วว่ารักหญิงสาวคนไหนมากกว่า ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากความคิดเห็นเพิ่มเติมที่ผู้คัดลอกบันทึกเพิ่มขึ้นมาว่า “แน่นอนว่าความสัมพันธ์ครั้งใหม่ย่อมมีความโดดเด่นให้เห็นชัดเจน อย่างไรก็ตามเหตุใดความสัมพันธ์ที่ยาวนานแรมปีจึงด้อยกว่า” จึงสะท้อนให้เห็นว่าเรื่องเล่าดังกล่าวเป็นการล้อเลียนบทกลอนของมินะโอะโตะ อะเงะอะกิระว่า ถึงฝ่ายชายจะมีสัมพันธ์ลึกซึ้งกับภรรยาเก่ามากแค่ไหนหรือภรรยาเก่าจะโดดเด่นเพียงใด ก็มักจะให้ความรักความสนใจกับผู้หญิงคนใหม่มากกว่าอยู่ดี

3.3.5 สรุป

จากการศึกษาขั้นตอนที่นำไปสู่การจบของเรื่องพบว่า ชื่อ “โอะโอะวะนะกะตะนิโตะมะริซุรุ” เป็นชื่อเรื่องที่อ้างอิงมาจากบทกลอน เนื่องจากบทกลอนแสดงให้เห็นถึงความเศร้าโศกเสียใจของผู้ชายที่ไม่ได้ค้างคืนกับภรรยาใหม่แต่ต้องอยู่ค้างคืนกับภรรยาเก่าที่มีนิสัยดูร้าย จากชื่อเรื่องจึงทำให้ผู้อ่านคาดเดาว่าเรื่องเล่าดังกล่าวคงเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับโณโณที่ไม่ได้ค้างคืนกับภรรยาใหม่ ทั้งนี้ในการสร้างตัวละครผู้เล่าได้สร้างตัวละครหญิงที่เป็นพี่น้องที่สนิทสนมกัน ส่วนฝ่ายชายเป็นญาติสนิทที่มีตำแหน่งทางราชการตำแหน่งเดียวกันคือโณโณ จากนั้นจึงสร้างเหตุการณ์ความวุ่นวายในเรื่องที่ทำให้คู่รักระหว่างโณโณกับพี่สาว และกนโนะโณโณกับน้องสาวนั้นสลับคู่กัน จากนั้นเรื่องเล่าจึงจบลงอย่างผิดความคาดเพราะแทนที่ตัวละครชายจะเสียใจที่ไม่ได้ค้างคืนกับภรรยาใหม่ดังที่ผู้อ่านคาดหวัง แต่ตัวละครเอกชายกลับเสียใจที่เมื่อได้ผูกสัมพันธ์กับผู้หญิงคนใหม่แล้วเขากลับยังรักใคร่หลงใหลผู้หญิงคนเก่าอยู่ด้วย ดังนั้น “โอะโอะวะนะกะตะนิโตะมะริซุรุโณโณ” จึงเป็นเรื่องเล่าที่แต่งขึ้นเพื่อล้อเลียนบทกลอนในชื่อเรื่อง

3.4 “ฮะอิซุมิ” (Haizumi 「はいずみ」)

3.4.1. ประวัติความเป็นมาของเรื่อง

เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของ “ฮะอิซุมิ” นั้น เนื่องจากพบว่าในเรื่องมีบทกลอนที่รวบรวมอยู่ในหนังสือรวมกลอนฟูโยวะกะฉุ 『風葉和歌集』 ซึ่งเป็นหนังสือรวมกลอนที่สร้างขึ้นในปี.ศ. 1271 “ฮะอิซุมิ” จึงเป็นเรื่องเล่าที่สร้างขึ้นก่อนปีดังกล่าว เนื่องจากปี.ศ.1271 นั้นคือช่วงต้นสมัยคะมะกุระ(Kamakura 鎌倉時代 ค.ศ.1185-1333) หากเรื่องเล่าดังกล่าวสร้างขึ้นก่อนหน้านั้น เรื่องเล่าดังกล่าวจึงสร้างขึ้นในช่วงปลายสมัยเฮอัน ถึงต้นคะมะกุระ นอกจากนี้ยังพบคำอธิบายของอินะระ เคะอิจิที่ได้อธิบายไว้ว่าผลงานดังกล่าวเป็นผลงานของฟูจิระระโนะชะตะอิ

เอะ(Fujiwara Sadaie 藤原定家) ที่แต่งขึ้นในวัยหนุ่ม ทั้งนี้ชะตะอิเอะเป็นข้าราชการสำนักที่มีชีวิตอยู่ในช่วงปีค.ศ.1162-1241 ซึ่งเป็นช่วงคาบเกี่ยวระหว่างสมัยเฮอันและคะมะกุระเช่นเดียวกัน จากข้อมูลต่างๆที่ตรงกันเช่นนี้จึงสรุปได้ว่า “อะอิสุมิ” แต่งขึ้นในช่วงปลายสมัยเฮอันถึงต้นคะมะกุระ

3.4.2. เรื่องย่อ

คู่สามีภรรยาคนหนึ่งใช้ชีวิตอยู่กินกันมานาน จนเมื่อฝ่ายชายไปมีภรรยาใหม่ความสัมพันธ์ระหว่างเขาและภรรยาเก่าจึงห่างเหินไป ต่อมาบิดาของภรรยาใหม่ขอให้ฝ่ายชายเลิกกับภรรยาเก่า เขาจึงยอมทำตามที่พ่อตาขอ แต่เมื่อภรรยาเก่าออกจากบ้านไปฝ่ายชายกลับรู้สึกเสียใจ ต่อมาเมื่อเขา รู้จากคนรับใช้ว่าภรรยาเก่าเองก็เสียใจที่ต้องจากไปเช่นกัน ฝ่ายชายจึงไปรับตัวภรรยาเก่ากลับมาแล้วทั้งคู่จึงคืนดีกัน เพียงวันถัดมาฝ่ายชายไปหาภรรยาใหม่ แต่ภรรยาใหม่ที่เขาพบเป็นหญิงสาวที่มีใบหน้าที่ดำ ทำตากลอกไปมา ด้วยความหวาดกลัวฝ่ายชายจึงรีบจากไปในทันที

3.4.3. ขั้นตอนที่นำไปสู่การจบเรื่อง

“อะอิสุมิ” เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่คลอนแคลนของสามีภรรยาคนหนึ่งที่ทำให้ผู้อ่านได้ร่วมลุ้นว่าทั้งคู่จะได้กลับมาครองรักกันดังเดิมหรือไม่ ทั้งนี้เมื่อเรื่องเล่าดำเนินไปสู่จุดจบก็กลับพบเหตุการณ์ไม่คาดฝันซึ่งทำให้เรื่องเล่าจบลงอย่างตลกขบขัน ในการวิเคราะห์การจบเรื่องของเรื่องเล่าอะอิสุมิ ผู้วิจัยจึงจะวิเคราะห์จากรายละเอียดต่างๆที่ทำให้เรื่องจบอย่างผิดคาด รายละเอียดเหล่านั้นได้แก่ ชื่อเรื่อง ตัวละคร กลวิธีการดำเนินเรื่องและการจบเรื่อง

3.4.3.1 ชื่อเรื่อง

ชื่อเรื่อง “อะอิสุมิ” นั้นเป็นคำที่มีความหมายว่า หมึกที่ได้จาก เขม่าของน้ำมันงาหรือน้ำมันจากเมล็ดองุ่นผสมกับขาว ใช้เพื่อปิดคิ้ว หรือใช้เพื่อเป็นยา จากชื่อเรื่องจึงทำให้ผู้อ่านรู้ได้ว่าเรื่องเล่าดังกล่าวเป็นเรื่องเล่าที่มีความเกี่ยวข้องกับหมึกเขียนคิ้ว โดยหมึกเขียนคิ้วจะมีความสำคัญอย่างไรกับเนื้อเรื่องนั้นผู้อ่านจะต้องติดตามอ่านต่อไป

3.4.3.2 ตัวละคร

ในเรื่องนั้นประกอบด้วยตัวละครที่มีความสำคัญต่อเนื้อเรื่องด้วยกัน 3 ตัว ได้แก่ ตัวละครเอกชาย ตัวละครเอกหญิง และตัวละครภรรยาใหม่

(1) ตัวละครเอกชาย

ตัวละครเอกชายใน “อะฮิสุมิ” คือผู้ชายที่มีภรรยาอยู่แล้วคนหนึ่งทั้งคู่อยู่กินกันมาเป็นเวลานาน ต่อมาเขาได้คบหาเป็นสามีภรรยากับผู้หญิงอีกคนหนึ่ง แต่ข้างฝ่ายภรรยาใหม่ไม่ยินยอมให้ตัวละครเอกชายคบหากับภรรยาเก่าอีกต่อไป ตัวละครเอกชายจึงเป็นตัวละครสำคัญที่ทำให้ผู้อ่านจับตามองว่าเขาจะเลือกใครระหว่างภรรยาเก่าหรือภรรยาใหม่

ทั้งนี้ในเรื่องนั้นได้บอกเล่าถึงฐานะของตัวละครชาย และลักษณะนิสัยของตัวละครชายไว้ในด้านฐานะของตัวละครเอกชายผู้เล่าได้กล่าวไว้ในตอนเปิดเรื่องว่า

「下わたりに、品いやしからぬ人の、(中略)」

“ที่ด้านล่างมีผู้ชายฐานะไม่ย่ำแย่เท่าไร”

ผู้เล่าได้กล่าวถึงบริเวณที่อยู่อาศัยของตัวละครชายไว้ว่า “อยู่ทางด้านล่าง” ในที่นี้ ทางด้านล่างนั้น หมายถึงทางทิศใต้ของเมืองเฮอัน ทั้งนี้เมืองเฮอันได้ถูกแบ่งเขตที่อยู่อาศัยออกเป็นส่วนๆ โดยทางด้านทิศเหนือของเมืองเป็นที่อยู่อาศัยขององค์จักรพรรดิ รวมถึงเหล่าข้าราชการสำนัก เรียกได้ว่าเป็นที่อยู่ของกลุ่มชนชั้นสูง ส่วนด้านทิศใต้เป็นที่อยู่ของพ่อค้าระดับกลางและระดับเล็ก รวมถึงช่างฝีมือ เรียกได้ว่าเป็นที่อยู่ของสามัญชน ดังนั้นจากแหล่งที่อยู่อาศัยจึงทำให้รู้ว่าตัวละครเอกชายของเรื่องเป็นสามัญชน นอกจากนี้แล้วผู้เล่ายังกล่าวเสริมอีกว่าตัวละครเอกชายมี “ฐานะไม่ย่ำแย่เท่าไร” จึงทำให้เห็นว่าตัวละครเอกชายของเรื่องเป็นสามัญชนในสมัยเฮอันที่มีฐานะปานกลาง

นอกจากนี้ในเรื่องยังแสดงให้เห็นว่าตัวละครเอกชายเป็นคนมีจิตใจโลเล กล่าวคือฝ่ายชายมีภรรยาที่ร่วมชีวิตด้วยกันมาเป็นเวลานานแล้วคนหนึ่ง แต่เมื่อเขาได้ผูกสัมพันธ์กับหญิงสาวคนใหม่ก็เริ่มมีใจออกจากภรรยาเก่า ต่อมาทั้งที่เขาตัดสินใจว่าจะเลิกกับภรรยาเก่าแล้วไปอยู่กินกับภรรยาใหม่แล้วเขาก็ยังรู้สึกลังเลไม่แน่ใจว่าจะเลิกกับนางดีไหม จนเมื่อภรรยาเก่าจากเขาไปแล้วเขากลับทนไม่ได้จึงไปรับตัวนางกลับมาและสัญญาว่าจะไม่ไปพบกับภรรยาใหม่อีก แต่ต่อมาเขาก็ไปพบภรรยาใหม่ ดังที่ปรากฏในเรื่องว่า

「この男、いとひききりなりける心にて、「あからさまに」とて、今の人のもとに、」

“ผู้ชายคนนี้เป็นคนมีจิตใจวุ่นวายมาก เมื่อเขาพูดว่า “เดี๋ยวกลับมาละ” แล้วเขาก็ออกไปหาภรรยาใหม่ทันที”

ดังนั้นตัวละครเอกชายจึงเป็นสามัญชนที่มีฐานะปานกลาง มีนิสัยโลเลไม่แน่นอน แต่นิสัยโลเลนี้เองที่มีส่วนทำให้ผู้อ่านลุ่มไปตลอดเรื่องว่าเขาจะตัดสินใจเลือกใครระหว่างภรรยาเก่าและภรรยาใหม่

(2) ตัวละครเอกหญิง

ตัวละครเอกหญิงเป็นตัวละครที่มีความสำคัญคือเป็นภรรยาที่อยู่กินกันมานานของตัวละครเอกชาย แต่ต่อมาตัวละครเอกชายก็ค่อยๆห่างเหินนางไป ทั้งนี้จากเนื้อเรื่องทำให้เห็นฐานะของตัวละคร รวมทั้งลักษณะนิสัยต่างๆของตัวละครดังต่อไปนี้

เกี่ยวกับฐานะของตัวละครนั้นผู้เล่าได้กล่าวไว้ในตอนเปิดเรื่องว่า

「品いよしからぬ人の、こともかなはぬ人をにくからず思ひて、年ごろふるほどに、(中略)」

“ที่ด้านล่างมีผู้ชายฐานะไม่ย่ำแย่เท่าไรเขาอยู่กินกับหญิงสาวฐานะยากจนคนหนึ่งมานานแรมปี”

จากคำบอกเล่าดังกล่าวจึงทำให้รู้ว่าตัวละครเอกหญิงนั้นมีฐานะยากจน นอกจากนี้แล้วในเนื้อเรื่องยังพบเนื้อหาที่แสดงให้เห็นว่าตัวละครเอกหญิงมีฐานะอย่างไร ดังคำบอกเล่าของผู้เล่าว่านอกจากตัวละครเอกชายแล้วนางก็ไม่มีที่พึ่งพิงที่ไหนอีก

「行くべきところもかな。つらくなりはてぬさきに、離れなむ」

“สถานที่ที่จะให้เราไปพึ่งพิงก็ไม่มี อย่งไรเสียเราก็ควรจากไปก่อนที่เขาจะมีท่าทีเย็นชาต่อเรามากกว่า”

จากข้อความดังกล่าวจึงทำให้รู้ว่าตัวละครเอกหญิงนั้นมีฐานะยากจน และไม่มีที่พึ่งพิง แต่ถึงอย่างไรนางก็ต้องออกจากบ้านของตัวละครเอกชาย เพื่อให้ตัวละครเอกชายพาภรรยาใหม่เข้าบ้านได้ นางจึงต้องไปขอพักอาศัยอยู่กับคนรับใช้เก่าชั่วคราว ดังที่ผู้เล่ากล่าวไว้ว่า

「かの大原のいまこが家へ行かむ。かれよりほかには知りたる人なし」

“ถ้าเช่นนั้นจะลองไปที่บ้านของอิมะโกะที่อยู่ที่โอะฮะระก็แล้วกัน คนที่รู้จักกันนอกจากนางแล้วก็ไม่มีใคร”

จากข้อความดังกล่าวได้ระบุไว้ว่าที่อยู่ของอิมะโกะอยู่ที่ “โอะฮะระ” ทั้งนี้ซึ่งในสมัยนั้นเป็นที่รู้จักกันดีว่าเป็นถิ่นธูระกันดารที่ตั้งอยู่บริเวณชายแดนของเมืองเกียวโต จากข้อความดังกล่าวจึงทำให้

รู้ว่าแม่ตัวละครหญิงนั้นนอกจากตัวละครเอกชายแล้วนางก็ไม่มีที่พึ่งพิงอื่นได้อีก แต่เพื่อไม่ให้เป็นการรบกวนตัวละครเอกชาย และภรรยาใหม่ นางจึงออกจากบ้านทันที แม่นางจะต้องมีชีวิตความเป็นอยู่ลำบากขึ้นก็ตาม

นอกจากนี้แล้วในเนื้อเรื่องยังแสดงให้เห็นลักษณะนิสัยที่เด็ดเดี่ยวของนางอีก เช่น ในขณะที่นางเก็บข้าวของเพื่อออกจากบ้านของฝ่ายชาย นางเก็บของไปพร้อมกับความเศร้าโศกเสียใจที่ต้องจากสามีของนางไป แต่นางก็ไม่แสดงความรู้สึกใดๆ ให้ฝ่ายชายเห็น จนคนรับใช้ที่ติดตามนางไปถึงโอสระแฉังให้ฝ่ายชายรู้ในภายหลังว่าภรรยาเก่าเศร้าโศกเสียใจมากที่ต้องจากฝ่ายชายไป จากเหตุการณ์ต่างๆ นี้จึงแสดงให้เห็นว่าภรรยาเก่าเป็นคนเข้มแข็งไม่ยอมแสดงความอ่อนแอให้ฝ่ายชายล่วงรู้

ดังนั้นจากคำบอกเล่าของผู้เล่า และจากการกระทำของตัวละครเอกหญิงในเรื่อง จึงทำให้รู้ว่าตัวละครเอกหญิงนั้นมีฐานะยากจน ไร้ที่พึ่งพิง แต่ก็เป็นผู้หญิงที่มีความเด็ดเดี่ยวเข้มแข็ง ไม่แสดงความอ่อนแอให้สามีของตนล่วงรู้

(3) ตัวละครภรรยาใหม่

ตัวละครภรรยาใหม่ เป็นตัวละครที่ตัวละครเอกชายได้มีความสัมพันธ์ด้วยในภายหลัง โดยในเรื่องผู้เล่าได้กล่าวถึงภรรยาใหม่ไว้ว่า

「親しき人のもとへ行き通ひけるほどに、むすめを思ひかけて、みそかに通ひありきけり。」

“ในช่วงที่ฝ่ายชายแวะเวียนไปหาคนรู้จักที่สนิทสนมกัน ก็ไปผูกสัมพันธ์รักใคร่กับลูกสาวของเขาเข้า จากนั้นฝ่ายชายจึงแอบแวะเวียนไปหาหญิงสาวอยู่เสมอ”

จากข้อความดังกล่าวจึงทำให้รู้ว่า หญิงสาวคนใหม่ที่ฝ่ายชายไปมีความสัมพันธ์ด้วยเป็นบุตรสาวของคนที่ฝ่ายชายรู้จักสนิทสนมดี ทั้งนี้ผู้ชายในสมัยเฮอันสามารถแต่งงานมีภรรยาหลายคนได้ โดยผู้ชายในสมัยนั้นนิยมแต่งงานกับหญิงสาวที่มีฐานะดี และมีผู้ปกครองที่มีอำนาจเพื่อส่งเสริมฐานะของฝ่ายชายให้ดีขึ้นหรือเข้มแข็งขึ้น ดังนั้นแล้วตัวละครเอกชายจึงยอมเกรงใจภรรยาใหม่และครอบครัวของนางเป็นพิเศษ

จากการที่ภรรยาใหม่อยู่ในความดูแลของบิดา อีกทั้งบิดาของนางและฝ่ายชายเป็นคนคุ้นเคยคบหากันมานาน จึงแสดงให้เห็นว่าภรรยาใหม่น่าจะเป็นผู้มีฐานะดีกว่าฝ่ายชาย หรือมีฐานะเทียบเท่ากับฝ่ายชาย

ดังนั้น “สะอิสุมิ” จึงเป็นเรื่องเล่าที่ประกอบด้วยตัวละครสำคัญ 3 ตัว อันได้แก่ ตัวละครเอกชาย ตัวละครเอกหญิง และตัวละครภรรยาใหม่ โดยที่แต่ละตัวมีบทบาท และลักษณะแตกต่างกัน โดยตัวละครเอกชายเป็นสามัญชนที่มีฐานะปานกลางและเป็นคนโลเล เขาจะต้องเลือกระหว่างภรรยาเก่าที่มีฐานะยากจนและเป็นคนใจแข็งเด็ดเดี่ยว กับภรรยาใหม่ที่มีฐานะดี

อย่างไรก็ตามจากข้อมูลต่างๆ เหล่านี้จึงทำให้รู้ว่า “สะอิสุมิ” เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา

3.4.3.3 กลวิธีในการดำเนินเรื่อง

“สะอิสุมิ” เป็นเรื่องราวที่ผู้เล่าได้ดำเนินเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาคู่หนึ่ง ทั้งนี้ตัวละครเอกชายได้มีความสัมพันธ์กับภรรยาใหม่โดยที่บิดาของภรรยาใหม่เองก็รู้เห็นด้วย อีกทั้งภรรยาเก่าก็ไม่ได้แสดงท่าทีหึงหวงไม่พอใจเมื่อตัวละครเอกชายมีความสัมพันธ์กับภรรยา จึงกล่าวได้ว่าช่วงแรกของความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครเอกชายและภรรยาใหม่ดำเนินไปได้ด้วยดี

แต่อยู่มาวันหนึ่งบิดาของภรรยาใหม่เกิดกังวลว่าตัวละครเอกชายอาจจะกลับไปหาภรรยาเก่าก็ได้ เขาจึงยกบทกลอนบทหนึ่งขึ้นมากล่าวกับตัวละครเอกชายว่า

『妻すゑたまへる人を。思ふと、さ言ふとも、家にすゑたる人こそ、やごとなく思ふにあらめ』

“การรับผู้ชายที่มีภรรยาอยู่แล้วเป็นลูกเขย ถึงผู้ชายจะพูดว่ารักลูกสาวของตนมากเพียงใด แต่ก็เป็นธรรมดาที่จะให้ความสำคัญกับภรรยาที่บ้านมากกว่า”

เมื่อฝ่ายชายมีความสัมพันธ์กับภรรยาใหม่แล้วก็ห่างเหินจากภรรยาเก่า แต่บิดาของภรรยาใหม่ก็ยังเกรงว่าความรักที่มีให้บุตรสาวของเขานั้นจะไม่ยั่งยืน เพราะฝ่ายชายอาจจะกลับไปหาภรรยาเก่าเมื่อไรก็ได้ บิดาของภรรยาใหม่จึงขอให้ฝ่ายชายเลิกกับภรรยาเก่าเพื่อแสดงให้เห็นถึงความจริงใจของฝ่ายชายที่มีต่อบุตรสาวของตน

เมื่อตัวละครเอกชายได้ยื่นข้อความดังกล่าวแล้วก็วางแผนบอกเลิกภรรยาเก่าในทันที เหตุการณ์ดังกล่าวจึงเป็นจุดแตกหักความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครเอกชายหญิงของเรื่อง อีกทั้งยังเป็นจุดเริ่มต้นของเรื่องราวต่างๆ รายละเอียดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในเรื่องจึงถือข้อมูลสำคัญในการวิเคราะห์การจบของ “สะอิซุมิ”

ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในเรื่องผู้วิจัยจะแบ่งหัวข้อการวิจัยออกเป็น ความสัมพันธ์ที่คลอนแคลนระหว่างตัวละครเอกชายและภรรยาเก่า ขั้นตอนการสานสัมพันธ์ระหว่างตัวละครเอกชายและภรรยาเก่า และการจบเรื่อง ซึ่งเป็นการเรียงลำดับเนื้อเรื่องตามการดำเนินเรื่องของผู้เล่าได้เล่าไว้

(1) ความสัมพันธ์ที่คลอนแคลนระหว่างตัวละครเอกชายและภรรยาเก่า

จากเนื้อเรื่องผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าความได้เปรียบของภรรยาใหม่ และลักษณะนิสัยของตัวละครเอกชายและภรรยาเก่ามีส่วนที่ทำให้ความสัมพันธ์ของตัวละครทั้งคู่คลอนแคลน ทั้งนี้ในการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตัวละครเอกชายและภรรยาเก่า ผู้วิจัยจะแบ่งประเด็นออกเป็นความได้เปรียบของภรรยาใหม่ และความโลเลไม่เด็ดขาดของตัวละครเอกชาย

a. ความได้เปรียบของภรรยาใหม่

ภรรยาใหม่เองก็มีบทบาทสำคัญที่ทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งคู่ยิ่งห่างเหินมากขึ้น โดยสาเหตุนั้นผู้เล่าได้กล่าวไว้ว่า

「めづらしければにや、はじめの人よりは志深くおぼえて、(中略)」

“เป็นเรื่องน่าแปลกที่ผู้ชายกลับหลงใหลภรรยาคนใหม่เสียยิ่งกว่าภรรยาเดิม”

ดังจะเห็นว่าอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครเอกชายหญิงคลอนแคลนมากยิ่งขึ้น เป็นเพราะเมื่อตัวละครเอกชายได้ผูกสัมพันธ์ลึกซึ้งกับภรรยาใหม่แล้วเขาก็ให้ความรักความสนใจภรรยาใหม่มากกว่า

นอกจากนี้แล้วหากพิจารณาจากลักษณะต่างๆของภรรยาใหม่ เช่น พื้นฐานครอบครัวและฐานะทางการเงิน ก็พบว่าฝ่ายภรรยาใหม่ได้เปรียบกว่า กล่าวคือ นางมีบิดามารดาคอยช่วยเหลือดูแลอยู่ และบิดามารดาของนางก็มีฐานะพอสมควร เมื่อตัวละครเอกชายได้แต่งงานเข้าบ้านภรรยาใหม่แล้ว เขาจึงได้ใช้ชีวิตอยู่อย่างสุขสบายไม่ทุกข์ร้อน

ดังนั้นตัวละครภรรยาใหม่จึงมีส่วนทำให้ความสัมพันธ์ของตัวละครเอกชายหญิงคลอนแคลน เนื่องจากนางได้เปรียบภรรยาเก่าในหลายๆ ด้าน เช่น นางเป็นผู้หญิงคนใหม่ที่ตัวละครเอกชายกำลังให้ความรักความสนใจ นางมีบิดามารดาคอยให้ความช่วยเหลือดูแล และครอบครัวของนางมีฐานะการเงินดี

b. ความโลเลไม่เด็ดขาดของตัวละครเอกชายและการตั้งแง่ไม่แสดงความรู้สึกของตัวละครเอกหญิง

ในการศึกษาความสัมพันธ์อันที่สามมีภรรยาระหว่างตัวละครเอกชาย และตัวละครเอกหญิงนั้น พบว่าในเรื่องเล่าประกอบด้วยเหตุการณ์ต่างๆ ที่แสดงให้เห็นถึงความคลอนแคลนของตัวละครเอกชายหญิงของเรื่อง ในที่นี้ผู้วิจัยจะยกขึ้นมากล่าวถึงด้วยกัน 2 เหตุการณ์

เหตุการณ์แรกเกิดขึ้นเมื่อตัวละครเอกชายตัดสินใจพากรรยาใหม่เข้าบ้าน เขาจึงกลับไปหาภรรยาเก่าและบอกกับนางว่าที่บ้านของภรรยาใหม่กำลังจัดพิธีกรรมทางศาสนาจำเป็นต้องให้ภรรยาใหม่มาอยู่ด้วยกัน ฝ่ายชายจึงขอให้ภรรยาเก่าไปอยู่ที่อื่น

「ほかへや往なむとおぼす。何かは苦しからむ、かくながら端しつかたにおはせよかし。恐びてたちまちに、いつちかはおはせむ。」
 “เธอพอจะไปอยู่ที่อื่นได้หรือไม่ ไม่สิเธออยู่ที่นี้ดีกว่า แต่แอบซ่อนตัวอยู่ในห้อง
 ในสุด แอบซ่อนตัวโดยเร็วอย่าให้ผู้ใดเห็นตัว ไม่มีเหตุผลจำเป็นใดๆ ที่เธอ
 จะต้องไปไหน”

ทั้งนี้ตัวละครชายได้รับปากกับบิดาของภรรยาใหม่ไปแล้วว่าเขาจะเลิกกับภรรยาเก่าเพื่อแสดงให้เห็นความจริงใจ แต่เมื่อเขาต้องบอกเลิกกับภรรยาเก่านั้นเขากลับโลเล เปลี่ยนความตั้งใจไป โดยแทนที่เขาจะให้ภรรยาเก่าไปอยู่ที่อื่น แต่เขากลับบอกให้นาง “ซ่อนตัวอยู่ในห้องในสุด (ย่อ)อย่าให้ผู้ใดเห็นตัว” อย่างไรก็ตามเมื่อตัวละครเอกหญิงได้ยินดังนั้นแล้วก็คิดว่า

「ここに迎へむとて言ふなめり。これは親などあれば、ここに住まざともありなむかし。年ごろ行くかたもなしと見る見る、かく言ふよ。」
 “ตั้งใจจะบอกว่าจะพาผู้หญิงคนนั้นมาอยู่ที่นี้สินะ ทางนั้นเองก็มีพ่อแม่อยู่
 ดูแลทั้งลูกสาว และลูกเขยได้ ถึงไม่ย้ายมาอยู่ที่นี้ก็ไม่ใช่ไร ฉันทเองก็ไม่มีที่ไป
 แต่กลับมาพูดเช่นนั้น”

ดังจะเห็นว่าเมื่อตัวละครเอกหญิงได้ยินคำพูดของตัวละครเอกชายแล้วนางก็รู้สึกได้ถึงความผิดปกติ กล่าวคือตัวละครเอกชายได้ไปอยู่อาศัยกับครอบครัวของภรรยาใหม่มาเป็นเวลานานไม่ได้ติดต่อกับทางภรรยาเก่า ส่วนภรรยาเก่าเองก็ไม่มีคนคอยค้าจุนจิงอยู่อาศัยที่บ้านของตัวละครเอกชาย จากคำพูดของตัวละครเอกชายนางจึงตระหนักได้ว่าฝ่ายชายต้องการให้นางออกไปจากบ้าน ดังนั้นถึงนางไม่มีที่พึ่งพิงอื่นใดอีกนางก็ยังกล่าวกับฝ่ายชายว่า

「さるべきことにこそ。はや渡したまへ。いつちもいつちも往なむ。
今まで、かくてつれなく、憂き世を知らぬけしきこそ」

“นั่นเป็นสิ่งที่ทำสมควรทำ ขอให้ท่านรีบพานางมาเสียเถิด (ส่วนข้า) จะรีบย้ายออก ช่างน่าอายนักที่จนถึงปานนี้แล้ว ข้ายังทำเป็นไม่รับรู้ความทุกข์ใจของท่านอีก

ดังจะเห็นได้จากคำพูดของนางว่าถึงนางจะรู้สึกเดือดเนื้อร้อนใจแต่นางก็ไม่ได้บอกกล่าวให้ฝ่ายชายรับรู้ อีกทั้งยังพูดจาประชดประชันฝ่ายชายอีกด้วย ส่วนหนึ่งนั้นเป็นเพราะตัวละครเอกหญิงมีลักษณะนิสัยเด็ดเดี่ยว และไม่พอใจที่ฝ่ายชายให้นางย้ายออกไป อย่างไรก็ตามนางก็ยินดีย้ายออกตามความต้องการของฝ่ายชายโดยที่ฝ่ายชายไม่รู้เลยว่านางไม่มีที่พึ่งพิง

จากนั้นเมื่อฝ่ายชายได้ยินคำตอบของฝ่ายหญิงเขาก็ตอบกลับนางไปว่า

「いとほしきを、男、『など、かうのたまふらむや。そにてはあらず、ただしはしのことなり。帰りなば、また迎へたてまつらむ』と言ひおきて出でぬるのち、(中略)」

“ผู้ชายรู้สึกสงสารแต่ก็พูดออกไปว่า “ทำไมเจ้าจึงพูดเช่นนั้นล่ะ เจ้าไม่จำเป็นต้องออกจากบ้านไปเลยหรอก เป็นเพียงแค่ชั่วคราวเท่านั้นเอง หากฝ่ายนั้นกลับไปแล้วล่ะก็ ข้าจะไปปรับตัวเจ้ากลับมา” เมื่อพูดจบก็ออกไป

ตามความตั้งใจเดิมของตัวละครเอกชายแล้ว เขาต้องการเลิกกับภรรยาเก่าเพื่อพาภรรยาใหม่เข้าบ้าน แต่เมื่อเขาได้พบภรรยาเก่าเขาก็กลับเปลี่ยนคำพูดกลายเป็นให้ภรรยาเก่าซ่อนตัวไม่ให้ใครเห็น แต่เมื่อภรรยาเก่าเป็นฝ่ายออกปากว่าจะย้ายออกเอง ฝ่ายชายก็กล่าวว่าจะไปปรับตัวตัวละครเอกหญิงกลับมาเมื่อภรรยาใหม่ย้ายออกจากบ้านไปแล้ว ดังจะเห็นว่าความตั้งใจ และคำพูดที่ตัวละครเอกชายพูดกับตัวละครเอกหญิงนั้นไม่ตรงกัน แสดงให้เห็นถึงความโลเลของฝ่ายชาย

อีกเหตุการณ์หนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่นระหว่างตัวละครเอกหญิงและตัวละครเอกชายคือในฉากที่ตัวละครเอกหญิงให้คนรับใช้ไปเยี่ยมรถเทียมม้าจากฝ่ายชายเพื่อใช้เดินทางออกจากบ้าน

『車は牛たがひて。馬なむはべる。』

“รถเทียมม้าล่ะ ตอนนี้อย่างไม่สะดวกหรอก แต่ถ้าม้าล่ะก็ตอนนี้มีอยู่”

ตามธรรมเนียมญี่ปุ่นโบราณจะไม่ให้หญิงสาวเปิดเผยใบหน้าต่อหน้าสาธารณะ จึงมักให้หญิงสาวเดินทางโดยนั่งรถเทียมม้า เพื่อไม่ให้ผู้ใดได้เห็นใบหน้ารูปร่างของนาง แต่เมื่อภรรยาเก่าขอเยี่ยมรถเทียมม้าฝ่ายชายกลับปฏิเสธว่าไม่สะดวกให้เยี่ยมแต่ไม่ได้ชี้แจงสาเหตุ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเขาต้องเก็บรถเทียมม้าไว้ใช้รับภรรยาใหม่ในวันรุ่งขึ้นก็ได้ อย่างไรก็ตามฝ่ายชายให้ภรรยาเก่าขี่ม้าแทนซึ่งถือเป็นการไม่ให้เกียรติฝ่ายหญิง เนื่องจากตามธรรมเนียมโดยทั่วไปในสมัยนั้นจะนิยมให้สตรีเดินทางโดยรถเทียมม้าแต่ไม่ให้เดินทางโดยการขี่ม้า จากคำพูดดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่าฝ่ายชายไม่ใส่ใจภรรยาเก่าเท่าใดนัก ถึงแม้ว่านางจะถูกหลบหลู่เกียรติของนางเขาก็ไม่ได้สนใจ

จากเหตุการณ์ที่ได้กล่าวไปจึงสามารถสรุปได้ว่าสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์ของตัวละครเอกชายหญิงของเรื่องต้องคลอนแคลนนั้นเป็นเพราะความได้เปรียบของภรรยาใหม่และเพราะลักษณะนิสัยของตัวละครเอกทั้งคู่ กล่าวคือตัวละครเอกชายนั้นเป็นคนมีนิสัยโลเล ส่วนตัวละครเอกหญิงนั้นมีจิตใจเข้มแข็งเด็ดเดี่ยวไม่ยอมแสดงความรู้สึกให้ฝ่ายชายเห็น จึงทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งคู่ไม่มั่นคง

(2) ขั้นตอนการสานสัมพันธ์ระหว่างตัวละครเอกชายและภรรยาเก่า

หลังจากที่ตัวละครเอกชายจะได้มีความสัมพันธ์กับภรรยาใหม่แล้ว เขาก็หลงใหลภรรยาใหม่จนลืมเลือนภรรยาเก่า แต่เมื่อเขาได้พบภรรยาเก่าอีกครั้งหนึ่ง ความรู้สึกของเขาก็เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ในเรื่องประกอบด้วยสาเหตุต่างๆที่ทำให้ความรู้สึกของตัวละครเอกชายเปลี่ยนแปลงไปได้แก่ ความงามของตัวละครเอกหญิง การแสดงความรู้สึกของตัวละครเอกหญิง และจากสาเหตุต่างๆนั้นเองจึงนำไปสู่ผลสรุปความสัมพันธ์ของตัวละครเอกชายหญิง

a. ความงามของตัวละครเอกหญิง

ความงามของตัวละครเอกหญิงเป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่สั่นคลอนความคิดความรู้สึกของตัวละครเอกชาย

หลังจากที่ตัวละครเอกชายได้ผูกสัมพันธ์กับภรรยาใหม่แล้วเขาก็ไม่ได้พบกับภรรยาเก่าของเขาเป็นเวลานาน จนเมื่อถึงเวลาที่เขาคัดสินใจจะเลิกกับภรรยาเก่า เขาจึงได้เผชิญหน้ากับนางเพื่อจัดการความสัมพันธ์กับนางให้เรียบร้อย แต่เมื่อตัวละครเอกชายได้เห็นภรรยาเก่าของเขาอีกครั้งเขาก็รู้สึกเห็นใจนาง ดังที่ผู้เล่าได้เล่าไว้ว่า

「見れば、あてに児々しき人の、日ごろものを思ひければ、すこし面やせて、いとあはれげなり。うち恥ぢしらひて、例のやうにもものも言はでしめりたるを、心ぐるしう思へど、さ言ひつれば言ふやう、
(中略)」

“เมื่อได้กลับถึงบ้าน ภรรยาเก่าที่ดูบอบบางราวเด็กน้อยผู้สูงศักดิ์ ด้วย

ตรอมใจมาช้านาน ใบหน้าจึงซูบลงช้ำน่าสงสาร ทำเอียงอายไม่มองตา อีก

ทั้งยังเงิบขริมไม่พูดจา ถึงเจ็บปวดในใจ แต่จำต้องพูดออกไป”

ทั้งที่ตัวละครเอกชายตั้งใจตัดสัมพันธ์กับภรรยาเก่า แต่เมื่อเขาได้เห็นภรรยาเก่าที่ “บอบบางราวเด็กน้อยผู้สูงศักดิ์” ความรู้สึกของเขาก็เริ่มคลอนแคลน กล่าวคือเขาเริ่มสงสารนาง และรู้สึกเจ็บปวดในใจที่ต้องตัดสัมพันธ์รักกับนาง แต่ถึงอย่างไรเขาก็ต้องบอกเลิกกับนางตามที่ได้สัญญาไว้กับบิดาของภรรยาใหม่

นอกจากนี้แล้วในฉากที่ตัวละครเอกหญิงขึ้นขี่ม้า ความงามของนางก็ทำให้ตัวละครเอกชายรู้สึกหวั่นไหว ทั้งนี้ผู้เล่าได้กล่าวถึงรูปร่างของนางไว้ดังนี้

「乗らむとて立ち出でたるを見れば、月のいとあかきかげに、ありさまいとささやかに、髪はつややかにて、いとうつくしげにて、たけばかりなり。

男、(中略)。馬に乗りたる姿、かしらつきいじみくをかげなるを、あはれと思ひて、(中略)」

“ได้เห็นรูปร่างของภรรยาเก่าตอนกำลังจะป็นขึ้นม้าอย่างเต็มตา เพราะแสง

จันทร์ทาส่องสว่างเข้ามา จึงเห็นร่างเล็กบอบบาง ผมเงางามยาวจรดปลายเท้า

...ท่วงท่าการขึ้นม้าที่งดงามนั้นต้องใจฝ่ายชายมาก”

จากข้อความดังกล่าวจะเห็นว่า ท่วงท่า รูปร่าง และเส้นผมของตัวละครเอกหญิงเป็นสิ่งที่ทำให้ความรู้สึกของตัวละครเอกชายหวั่นไหว จากที่ในช่วงแรกของเรื่องตัวละครเอกชายไม่สนใจ ใส่ใจตัวละครเอกหญิง แต่จากรูปร่างของตัวละครเอกหญิงที่เขาได้เห็นในเหตุการณ์ดังกล่าว ก็ทำให้ตัวละครเอกชายอาสาพานางไปส่งถึงจุดหมายปลายทาง

จนเมื่อตัวละครเอกหญิงเดินทางจากไปแล้วตัวละครก็ยังคงนั่งอยู่ที่เดิมที่นางจากไป จนกระทั่งเขาเผลอหลับไป เมื่อตื่นขึ้นมาอีกครั้ง เขาก็คิดถึงจุดหมายที่ภรรยาเขามุ่งหน้าไปว่า

「男、うちおどろきて見れば、月もやうやう山の端近くなりたり。
『あやく遅く帰るものかな。遠き所へ行くける荷こそ』と思ふも、
(中略)」

“ผู้ชายเมื่อลืมหันตาตื่นขึ้น เห็นพระจันทร์เคลื่อนคล้อยไปใกล้ยอดเขา แล้วคิดว่า
“แปลกจริงหนอ ดึกปานนี้แล้วยังไม่กลับมา จะต้องเป็นสถานที่ที่ห่างไกลเป็น
แน่””

จากตำแหน่งของพระจันทร์จึงทำให้รู้ว่าเวลาได้ผ่านไปเนิ่นนานแล้ว หลังจากที่ภรรยาของเขาจากไป แต่ถึงอย่างนั้น คนรับใช้ที่ติดตามไปส่งก็ยังไม่กลับมาจึงทำให้ตัวละครเอกชายเริ่มรู้สึกเป็นห่วง จากนั้นด้วยความเป็นห่วง และความคิดถึง ตัวละครเอกชายจึงแต่งกลอนเปรียบเทียบกับภรรยาเก่า กับพระจันทร์ว่า

『すみなれし宿を見捨てて行く月のかげにおほせて恋ふるわざかな』

“เมื่อได้มองจันทร์ที่จากบ้านนี้ไปหลบซ่อนตัวอยู่บนเขา ก็ให้นึกหวนหาคคนที่
จากบ้านนี้ไป”

จากบทกลอนดังกล่าวจะเห็นได้ว่าตัวละครเอกชายรู้สึกหวนหาคภรรยาของเขา

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาความรู้สึกของตัวละครเอกชายหลังจากที่ได้พบภรรยาเก่าอีกครั้งหนึ่งจะพบว่าความตั้งใจที่จะตัดความสัมพันธ์นั้นเริ่มคลอนแคลน และเมื่อตัวละครเอกหญิงจากไปตัวละครเอกชายก็เริ่มรู้สึกเป็นห่วง และหวนหาตัวละครเอกหญิง ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าความงามของตัวละครเอกหญิงมีส่วนสำคัญทำให้ความรู้สึกที่เขามีต่อนางกลับมาเป็นเหมือนเดิม

b. การแสดงความรู้สึกของตัวละครเอกฝ่ายหญิง

ดังที่ได้วิเคราะห์ไปแล้วว่าสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครเอกชายหญิงต้องคลอนแคลนนั้นเป็นเพราะว่าตัวละครเอกหญิงไม่แสดงความรู้สึกเศร้าโศกเสียใจให้ฝ่ายชายรู้ อีกทั้งนางยังพูดจาประชดประชันฝ่ายชายอีกด้วย การไม่แสดงความรู้สึกของตัวละครเอกหญิงจึงมีส่วนสำคัญทำให้ความสัมพันธ์คลอนแคลน

อย่างไรก็ตามเมื่อฝ่ายหญิงเดินทางออกจากบ้านมา นางก็รู้สึกเศร้าเสียใจมากนางจึงระบายความรู้สึกออกมาเป็นบทกลอนให้คนรับใช้ที่ติดตามมาส่งนางฟังว่า

『いづこにか送りはせしと人間はば心はゆかぬ涙川まで』
 “หากมีคนถามว่าเจ้าเดินทางไปส่งไกลถึงไหน ให้ตอบกลับไปว่าแม่น้ำน้ำตา
 ที่จิตใจเข้าไม่ถึง”

เมื่อคนรับใช้ได้ยินข้อความดังกล่าวก็รู้สึกเศร้าโศกเสียใจไปด้วย ทั้งนี้เมื่อคนรับใช้กลับถึงบ้านที่อยู่อาศัยของตัวละครเอกชาย ตัวละครชายก็รีบเข้าพูดคุยกับคนรับใช้ในทันที

「いとあやし、など遅くは帰りつるぞ。いづくなりつる所ぞ」
 と問へば、ありつる歌を語るの、男もいと悲しくて、うち泣かれぬ。
 「ここにて泣かざりつるは、つれなしをつくりけるにこそ」とあはれ
 なれば、「行きて迎へかへしてむ」と思ひて
 “เพราะเหตุใดจึงกลับมาช้าถึงเพียงนี้ นางอาศัยอยู่ที่ใด”
 เมื่อถามดังนั้นแล้วคนรับใช้จึงขับกลอนเมื่อซักครู่ ผู้ชายจึงเกิดความเศร้าโศก
 เสียใจร้องไห้ออกมา
 “ต่อหน้าข้าไม่ร้องไห้ นั่นเพราะแสวงทำสงบหรือหรือ” เขารู้สึกสงสารจึงคิด
 ว่า “เดินทางมารับตัวกลับเสียดีกว่า”

จะเห็นว่าเมื่อคนรับใช้ขับกลอนที่ตัวละครเอกหญิงให้ตัวละครเอกชายฟัง เขาถึงได้รู้ความรู้สึกที่แท้จริงของภรรยาเก่า และเมื่อเขารู้ความรู้สึกของนางแล้วก็ทำให้เขารู้สึกเสียใจมากและเร่งออกเดินทางไปรับตัวภรรยาเก่ากลับมาอยู่ด้วยกันทันที

จากเหตุการณ์ที่ได้ยกขึ้นมาข้างต้นจึงทำให้เห็นว่าตัวละครเอกชายไม่เคยรู้เลยว่าภรรยาเก่ารู้สึกเสียใจกับการกระทำของเขา จึงทำให้เขาเองก็คิดว่านางไม่มีเยื่อใยให้ แต่เมื่อเขาได้รู้ความรู้สึกของนางแล้ว จึงรีบไปปรับความเข้าใจกับนางทันที

c. ผลสรุปความสัมพันธ์

ต่อมาเมื่อตัวละครเอกชายเดินทางไปถึงที่พักของตัวละครเอกหญิงเขาจึงกล่าวกลอนขึ้นมาเพื่อแสดงความรู้สึกให้ภรรยาเการู้ว่า

『涙川そことも知らずつらき瀬を行きかえりつつながれ来にけり』
 “มีอาจทราบว่ามีแม่น้ำน้ำตาอยู่ที่ใด แต่เพื่อตามหาเธอผู้ทนทุกข์ ข้าจึงเดินทาง
 มาตามสายน้ำตาจนถึงนี้”

ซึ่งเนื้อหาของกลอนแสดงให้เห็นว่าไม่ว่าจะลำบากอย่างไร ตัวละครเอกชายก็จะติดตามไปตลอดโยนภรรยาเก่าของเขาให้จงได้ จากความหมายของบทกลอนนี้เองจึงแสดงให้เห็นว่าฝ่ายชายเข้าใจความรู้สึกของภรรยาเก่าแล้ว เมื่อตัวละครเอกหญิงได้ยินจึงคลายความโกรธลง แล้วเปิดประตูที่พิกให้ฝ่ายชายเข้าไป เมื่อภรรยายินยอมกลับบ้านแล้ว ทั้งคู่จึงปรับความเข้าใจกัน โดยฝ่ายชายให้คำมั่นสัญญากับภรรยาเก่าว่า

『今よりは、さらにかしこへまからじ。かくおぼしける』
 “จากนี้ไปข้าจะไม่เดินทางไปไหนอีก เพราะข้าเข้าใจแล้วว่าเจ้าต้องเสียใจถึง
 เพียงนี้”

จากเนื้อเรื่องจะเห็นได้ว่าความบาดหมางกันระหว่างผู้ชายกับภรรยาเก่าเกิดขึ้นเพราะทั้งคู่ไม่สื่อสารความรู้สึกที่แท้จริงออกมาโดยเฉพาะฝ่ายภรรยาเก่าซึ่งรู้สึกเศร้าโศกเสียใจมาก แต่ก็ไม่ยอมกล่าวออกมาตรงๆได้แต่เก็บไปรำพึงรำพันกับคนรับใช้ ส่วนผู้ชายเองก็กำลังหลงใหลภรรยาใหม่อยู่จึงแสดงท่าทีห่างเหินไม่ใส่ใจภรรยา ทั้งที่จริงๆแล้วก็ยังรู้สึกผูกพันอยู่

เพราะฉะนั้นแล้วความสัมพันธ์ที่คลอนแคลนระหว่างตัวละครเอกชายหญิงนั้นเป็นเพราะฝ่ายชายมีภรรยาใหม่ และฝ่ายหญิงเองก็ไม่เคยแสดงความเสียใจให้ฝ่ายชายรู้ จนเมื่อฝ่ายชายได้พบภรรยาเก่าของเขาอีกครั้งหนึ่ง และได้เห็นความงดงามของนางจึงทำให้เขาเริ่มเปลี่ยนใจกลับมาหาภรรยาเก่า จนเมื่อเขาได้รู้ว่าในใจของภรรยาเก่าเศร้าโศกเสียใจมาก จึงทำให้เขาปรับความเข้าใจกับนาง และกลับมาครองรักกันดังเดิม โดยเขาให้คำมั่นสัญญาว่าจะไม่ไปพบภรรยาใหม่อีก แต่เรื่องเล่าก็ยังไม่จบลงเพียงเท่านี้

(3) การจบเรื่อง

หลังจากที่ตัวละครเอกชายหญิงปรับความเข้าใจ โดยฝ่ายชายให้สัญญาว่าเขาจะไม่กลับไปหาภรรยาใหม่อีก แต่ต่อมาไม่นาน เขาก็ออกไปหาภรรยาใหม่อีกครั้ง ฉากจบเรื่องจึงเป็นเหตุการณ์ที่ผิดไปจากความคาดหมายของทุกคนทั้งผู้อ่าน และตัวละครในเรื่อง โดยเหตุการณ์เกิดขึ้นที่บ้านของภรรยาใหม่

หลังจากที่ตัวละครเอกชายปรับความเข้าใจกับภรรยาเก่าแล้ว อยู่มาวันหนึ่งเขาก็เดินทางไปหาภรรยาใหม่ตอนเวลาเที่ยงวัน ซึ่งเป็นเวลาเดียวกับที่ภรรยาใหม่กำลังนอนเล่นอยู่บนที่นอน แต่เมื่อภรรยาใหม่รู้ว่าสามีของนางมา นางจึงให้คนรับใช้ประวิงเวลาอยู่กับตัวละครเอกชายก่อนแต่ผู้ชายไม่รังรอรีบเข้าไปหานางถึงในห้องนอน แล้วผู้ชายก็ได้เห็นภรรยาใหม่ของเขา

「まだらに指形につけて、目のしろきろとして、またたきあたり。」

“นางทาหน้าด้วยผงเขียนคิ้ว ทำตาถมึงทึง แล้วกระพริบตา”

ดังจะเห็นว่าภรรยาใหม่ที่ตัวละครเอกชายเคยร่วมอยู่กินมา กลายเป็นผู้หญิงที่มีใบหน้าสีดำ ซ้ำยังทำถมึงทึงใส่ตัวละครเอกชายอีก เมื่อตัวละครเอกชายได้เห็นภาพนั้นแล้วก็รู้สึกหวาดกลัว ไม่ยอมเข้าไปใกล้นาง

「男、見るにあさましう、めづらかに思ひて、いかにせむと恐ろしければ、近くも寄らで、」

“เมื่อผู้ชายได้เห็นก็ตกใจนึกกลัวจนทำอะไรไม่ถูก เพราะไม่อยากให้เข้ามาใกล้”

จากนั้นในบ้านของภรรยาใหม่ก็เกิดความวุ่นวายขึ้นเพราะไม่รู้สาเหตุว่าทำไมภรรยาใหม่จึงมีใบหน้าสีดำน่ากลัวเช่นนี้ แต่ถึงคนในบ้านจะพยายามหาเหตุผลอย่างไรก็ยังไม่มีการตอบ ภรรยาใหม่จึงยังรู้สึกกดดันขึ้นเรื่อยๆ จนในที่สุดนางก็หลังน้ำตาออกมา ทำให้ความจริงต่างๆเปิดเผย

騒ぐほどに、涙の落ちかかりたる所の、例の肌になりたるを見て、乳母、紙おしもみてのごへば、例の肌になりたり。

“ด้วยความตกใจภรรยาใหม่จึงหลังน้ำตาออกมาเห็นร่องรอยผิวเดิม แม่มมจึงใช้กระดาษเช็ดจนหายเป็นปกติ”

เมื่อนางรำให้ออกมาแล้วความจริงจึงเฉลยว่าสาเหตุที่ทำให้ภรรยาใหม่มีใบหน้าที่ดำนั้นเป็นเพราะผงเขียนคิ้วที่นางเร่งรีบทา โดยไม่ทันดูให้ดีนั่นเอง

“อะฮิสุมิ” จึงเป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของสามีภรรยาที่เริ่มคลอนแคลน เพราะฝ่ายชายมีภรรยาใหม่ แต่ทั้งสามีภรรยาคู่ดังกล่าวก็ได้ปรับความเข้าใจกัน และกลับมาครองรักกันดังเดิม อย่างไรก็ตามเมื่อเนื้อเรื่องดำเนินมาสู่จุดจบก็เกิดเหตุการณ์ไม่คาดฝันขึ้นเพราะอยู่ดี ๆ ภรรยาใหม่ที่ดูเหมือนจะได้เปรียบมากกว่าภรรยาเก่าก็เกิดมีใบหน้าที่ดำ ตัวละครเอกชายที่เคยรักใคร่หลงใหลในตัวภรรยาใหม่จึงรู้สึกหวาดกลัวและถอยหนี นอกจากนี้แล้วภายในบ้านยังเกิดความวุ่นวาย แต่สุดท้ายเรื่องเล่าก็จบลงอย่างไม่คาดฝันอีกครั้ง เพราะน้ำตาของภรรยาใหม่ทำให้ความจริงเปิดเผยว่าต้นเหตุความวุ่นวายทั้งหมดเป็นเพียงผงเขียนคิ้วเท่านั้นเอง

ในส่วนของการจบเรื่องนี้เองจึงทำให้รู้ว่าเพราะอะไรเรื่องเล่าจึงมีชื่อว่า “อะฮิสุมิ” หรือผงเขียนคิ้ว และด้วยการจบเรื่องนี้เองจึงทำให้เรื่องเล่าจบลงอย่างผิดคาด เพราะความรักความหลงใหลที่ตัวละครเอกชายเคยมีให้ภรรยาใหม่ที่หมดลงเพราะใบหน้าที่ดำน่ากลัว ทั้งความงามความน่าหลงใหลที่ภรรยาใหม่เคยมีกลับกลายเป็นใบหน้าที่ดำ

3.4.4. การล้อเลียนตัวละคร

หลังจากเหตุการณ์ความวุ่นวายต่างๆจบลงแล้ว ผู้เล่าก็ได้จบเรื่องนี้ไว้ว่า

「いたづらになりたまへる」とて騒ぎけるこそ、かへすがへすをかしけれ。

“ที่มั่วแต่โวยวายว่า”คุณหนูถูกทำให้เดือดร้อนแล้ว”เนี่ยช่างเป็นเรื่องตลกขบขันเสียจริง”

จึงทำให้เห็นมุมมองของผู้เล่าต่อเนื้อเรื่องว่า “อะฮิสุมิ” เป็นเรื่องเล่าที่ตลกขำขัน เพราะพฤติกรรมของตัวละครในตอนจบของเรื่อง

ทั้งนี้ในฉากจบเรื่องประกอบด้วยตัวละครต่างๆได้แก่ ตัวละครเอกชาย ภรรยาใหม่ บิดามารดาของตัวละครใหม่ และคนรับใช้ของภรรยาใหม่ โดยหลังจากที่ทุกคนได้เห็นใบหน้าที่ดำของภรรยาใหม่แล้ว แต่ละคนก็มีท่าทีแตกต่างไปจากช่วงต้นเรื่อง

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าเมื่อตัวละครเอกชายได้เห็นใบหน้าของภรรยาใหม่แล้วเขาก็รู้สึกหวาดกลัวไม่อยากเข้าใกล้นาง และรีบกลับในทันที ซึ่งเป็นท่าทางตรงกับข้ามกับเมื่อตอนที่เขาเข้ามา กล่าวคือ เขาเดินทางมาหาภรรยาใหม่ในเวลากลางวันซึ่งโดยทั่วไปแล้วไม่ใช่เวลาที่คู่สามีภรรยาจะเจอกันยิ่งไปกว่านั้นเขายังบุกเข้าหานางโดยไม่รีรอ จึงทำให้รู้ว่าตัวละครเอกชายต้องการเจอภรรยาใหม่อย่างเร่งรีบร้อนรน ทั้งนี้เมื่อตัวละครเอกชายได้มีความสัมพันธ์กับภรรยาใหม่ก็หลงใหลในตัวนางและได้อยู่กินกับนางมานาน จึงไม่แปลกหากเขาจะละเมิดคำสัญญาที่มีกับภรรยาเก่าแล้วกลับมาหาภรรยาใหม่ด้วยความเร่งรีบ แต่จากท่าทีหลังจากที่เขาได้พบกับภรรยาใหม่จึงทำให้เรื่องเล่าตลกขบขัน

ส่วนบิดามารดาของภรรยาใหม่นั้นเป็นคนฐานะดี และเป็นคนที่ตัวละครเอกชายยำเกรง แต่เมื่อรู้ว่าตัวละครเอกชายจากไปทันทีที่เห็นหน้าภรรยาใหม่ก็กล่าวโทษตัวละครเอกชายว่า

『なごりなき御心かな』

“ช่างเย็นชานัก”

ทั้งนี้บิดามารดายังไม่ทันได้เห็นใบหน้าของลูกสาวตนจึงกล่าวโทษตัวละครเอกชายว่า “เย็นชา” แต่เมื่อพวกเขาได้เห็นใบหน้าของนางแล้วก็ตื่นตกใจใหญ่โต

ส่วนหญิงรับใช้ของภรรยาใหม่เองก็คิดหาเหตุผลว่า

「『これをば思ひうとみたまひぬべきことをのみ、かしこにはしはべるなるに、おはしたれば、御顔のかくなりたる』とて、陰陽師呼び
“เพราะคำสาปแช่งให้คุณชายรังเกียจท่านหญิงที่ภรรยาเก่าทำไว้เป็นแน่ เมื่อคุณชายเดินทางมาจึงสาปให้ท่านหญิงมีหน้าตาเช่นนี้”เมื่อพูดเช่นนั้นแล้วก็
จะเรียกมาอนเมียวจิมา”

ดังจะเห็นว่าเมื่อภรรยาใหม่มีใบหน้าสีดำแล้วก็ทำให้ผู้คนในบ้านคิดหาเหตุผลกันให้วุ่นวาย อีกทั้งยังกล่าวให้ร้ายตัวละครเอกหญิงอีกด้วย

ดังนั้นจากท่าทีของตัวละครต่างๆ ในฉากจบเรื่องซึ่งแสดงให้เห็นถึงความวุ่นวาย และการกล่าวโทษโดยไม่หาเหตุผลให้ดีเสียก่อนจึงทำให้ “อะฮิสุมิ” เป็นเรื่องเล่าที่จบลงอย่างตลกขบขันดังที่ผู้เล่าได้กล่าวไว้

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากลักษณะของตัวละครในฉากจบเรื่องที่ตรงข้ามกับตอนต้นเรื่องก็ทำให้ผู้วิจัยมองว่า “อะอิสุมิ” เป็นเรื่องเล่าที่แต่งขึ้นเพื่อล้อเลียนตัวละครในเรื่องโดยเฉพาะภรรยาใหม่และครอบครัวของนาง

3.4.5. สรุป

จากการศึกษาขั้นตอนที่นำไปสู่การจบของเรื่อง ชื่อ “อะอิสุมิ” หมายถึงผงเขียนคิ้ว ทั้งนี้ในเรื่องประกอบด้วยตัวละครสำคัญ 3 ตัว ได้แก่ ตัวละครเอกชาย ตัวละครเอกหญิง และภรรยาใหม่ของตัวละครเอกชาย ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากการสร้างตัวละครแล้วจะเห็นว่าตัวละครเอกชายมีแนวโน้มที่จะเลือกภรรยาใหม่มากกว่าภรรยาเก่า เพราะภรรยาใหม่เป็นผู้หญิงคนใหม่ที่นำหลงใหลกว่า และมีฐานะทางบ้านดีกว่า จากนั้นในการศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องพบว่าผู้เล่าได้เล่าให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่คลอนแคลนระหว่างตัวละครเอกชาย และตัวละครเอกหญิง จากนั้นจึงค่อยๆ เล่าถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่ทำให้ตัวละครเอกชายหญิงกลับมาสานสัมพันธ์แน่นแฟ้นอีกครั้ง จากนั้นในตอนจบเรื่องก็เกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิดขึ้นเพราะภรรยาใหม่ที่นำหลงใหลกลับมีใบหน้าสีดำโดยไม่ทราบสาเหตุ ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าเรื่องเล่าดังกล่าวล้อเลียนเสียดสีกริยาท่าทางของภรรยาใหม่ และครอบครัวของนางที่กล่าวโทษผู้อื่นก่อนหาสาเหตุว่าภรรยาใหม่หน้าดำเพราะผงเขียนคิ้ว

3.5. “โยะฉินะฉิโงะโตะ” (Yoshinashigoto 「よしなしごと」)

3.5.1. ประวัติความเป็นมาของเรื่อง

“โยะฉินะฉิโงะโตะ” เป็นเรื่องเล่าที่ไม่พบหลักฐานที่ชัดเจนว่าแต่งขึ้นเมื่อใด แต่จากการค้นคว้าเกี่ยวกับการรวบรวมเรื่องเล่าในวรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุเนงงโมะโนะนะงะตะริ ทำให้อินะงะเคะอิจิ สรุปว่าฟูจิวะระ โนะ ซะดะอิเอะ (Fujiwara Sadaie 藤原定家) เป็นผู้แต่งเรื่องเล่าดังกล่าวในช่วงท้ายของชีวิต ทั้งนี้ฟูจิวะระ โนะ ซะดะอิเอะ เป็นข้าราชการสำนัก และกวีที่มีชีวิตอยู่ในช่วงต้นสมัยคะมะกุระ ดังนั้นจากคำอธิบายของอินะงะ เคะอิจิ จึงสรุปได้ว่า “โยะฉินะฉิโงะโตะ” สร้างขึ้นช่วงต้นสมัยคะมะกุระ

3.5.2. เรื่องย่อ

เมื่อพระรูปหนึ่งได้ยินเสียงเล่าลือว่าลูกศิษย์ของท่านลักลอบเขียนจดหมายโต้ตอบกับพระสมณสูงอีกรูปหนึ่ง อีกทั้งนางยังถวายนัจฉัยต่างๆ ให้แก่พระรูปนั้นอีกด้วย พระอาจารย์จึงเขียนจดหมายแสดงเจตจำนงว่าท่านเองก็ต้องการนัจฉัยไว้ใช้ในการจำศีลเช่นกัน โดยในจดหมายพระ

อาจารย์ได้เขียนถึงรายละเอียดของปัจจัยที่ต้องใช้ แล้วในตอนจบของจดหมายพระอาจารย์จึงเขียนลงท้ายว่า เนื้อหาในจดหมายทั้งหมดเป็นเรื่องล้อเล่น

3.5.3. ขั้นตอนที่นำไปสู่การจบเรื่อง

ในการวิเคราะห์การจบของเรื่อง “โยะฉินะฉิโงะโตะ” ผู้วิจัยจะวิเคราะห์จากขั้นตอนที่นำไปสู่การจบเรื่อง อันได้แก่ ชื่อเรื่อง ตัวละคร กลวิธีการดำเนินเรื่อง

3.5.3.1 ชื่อเรื่อง

โยะฉินะฉิโงะโตะ(yoshinashigoto よしなしごと)เป็นคำนาม หมายถึง “เรื่องที่น่าเบื่อหน่าย(tsumaranai koto つまらないこと) เรื่องที่ไม่มีสาระ(konkyomonai koto 根拠もないこと)” (คุโระตะ จุน, มุโระฟูฉิ ฉินซุเกะและคณะ, 2001) ดังนั้นชื่อ “โยะฉินะฉิโงะโตะ” หมายถึงเรื่องราวที่ไม่อาจหาสาระได้

3.5.3.2 ตัวละคร

“โยะฉินะฉิโงะโตะ” ประกอบด้วยตัวละคร 3 ตัว ได้แก่ พระอาจารย์ สীগา และพระสมณสูง โดยตัวละครดังกล่าวมีลักษณะดังต่อไปนี้

(1) พระอาจารย์ (僧)

พระอาจารย์เป็นตัวละครเอกของเรื่อง และเป็นตัวละครที่เขียนจดหมายเพื่อขอขบิณฑบาตรปัจจัยจากสีกาคนหนึ่ง ในเรื่องผู้เล่าได้ใช้คำแทนตัวละครดังกล่าวว่าพระ(sou 僧) แต่เนื่องจากในเรื่องมีพระ 2 รูปด้วยกัน อีกทั้งในเรื่องได้อธิบายไว้ว่า พระผู้เขียนจดหมายในเรื่องเล่า “โยะฉินะฉิโงะโตะ” เป็นพระที่คอยสั่งสอนสีกา และเป็นพระที่สีกานับถือ ผู้วิจัยจึงจะแทนตัวพระรูปนี้ว่า พระอาจารย์ เพื่อไม่ให้สับสนกับพระอีกรูปหนึ่งในเรื่อง ทั้งนี้ในเรื่องเมื่อพระอาจารย์รู้ว่าลูกศิษย์ของตนมีความสัมพันธ์กับพระอีกรูปหนึ่ง ท่านจึงเขียนจดหมายส่งให้ลูกศิษย์ของท่านเช่นกัน โดยจดหมายฉบับนั้นเขียนขึ้นเพื่อสอนอะไรบางอย่างให้แก่นาง การกระทำดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าพระอาจารย์เป็นคนที่อารมณ์ขัน

(2) สীগา

ในเรื่องเล่า สীগาคือลูกศิษย์ของพระอาจารย์ ที่มีความสัมพันธ์กับพระอีกรูปหนึ่ง และเป็นผู้รับจดหมายที่พระอาจารย์เขียนขึ้น ในเรื่องผู้เล่าได้อธิบายตัวละครสীগากว่า “ฮิโตะโนะกะมิสุกุมุซุเมะ (hitonokashizukumusume 人のかしづくむすめ)” ซึ่งเป็นคำที่ประกอบขึ้นด้วยคำ 3 คำ ได้แก่ ฮิโตะ (hito 人) คะมิสุกุ (kashizuku かしづく) และคำว่า มุซุเมะ (musume むすめ) โดยคำว่า ฮิโตะ แปลว่า คน คะมิสุกุ แปลว่า การอบรมเลี้ยงดูอย่างดี (taisetsuniyashinaisodateru たいせつに養い育てる (คุโบะตะ จุน, มุโระฟูมิ ฌินซุเกะ และคณะ, 2001)) และมุซุเมะ แปลว่า บุตรสาว ดังนั้นจากคำเรียกของผู้เล่าจึงสรุปได้ว่าสীগาคือผู้หญิงที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาอย่างดี

(3) พระสมณสูง

พระสมณสูงในเรื่องคือพระที่มีข่าวลือกับสীগา โดยพระอาจารย์ได้ยืนยันว่าพระสมณสูงเขียนจดหมายติดต่อกับสীগา พระอาจารย์จึงได้เขียนจดหมายขอขบิณฑบาตรข้าวของเครื่องใช้บ้าง ในเรื่องผู้เล่าได้แทนตัวละครพระสมณสูงว่า (yuedatsusou 故だつ僧) ①教養などが見えるようにふるまう。気どる。มองเห็นได้ว่าได้รับการอบรมมาอย่างดี ②風流の心がありそうに見える。มองเห็นได้ว่ามีรสนิยม

คำดังกล่าวแปลตรงตัวว่าพระสมณสูง ผู้วิจัยจึงขอแทนตัวละครดังกล่าวว่าพระสมณสูง

(4) ความสัมพันธ์ระหว่างสীগาและพระสมณสูง

ในตอนต้นเรื่องผู้เล่าได้กล่าวถึงต้นเหตุที่พระอาจารย์เขียนจดหมายส่งถึงสীগา ไว้ว่า เพราะพระอาจารย์ได้ยินข่าวลือว่ามีพระสมณสูงเขียนจดหมายติดต่อกับสীগา โดยผู้เล่าได้กล่าวไว้ว่า

人のかしづくむすめを、故だつ僧、忍びて語らひけるほどに、

ในช่วงที่พระสมณสูงกับสীগา (ผู้หญิงที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาอย่างดี) ได้ลักลอบติดต่อพูดคุยกันนั้น

จากข้อความดังกล่าวจะเห็นว่าผู้เล่าได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างสีกาและพระสมณสูงไว้ว่า ทั้งคู่ “ลักลอบพูดคุยกัน” โดยคำดังกล่าวในภาษาญี่ปุ่นคือ 忍びて語らひ (shinobitekatarai) คำดังกล่าวเกิดจากคำกริยา 2 คำ เชื่อมต่อกัน ในลักษณะของการกระทำที่เกิดขึ้นตามลำดับ คำว่า 忍ぶ (shinobu) ที่มาของคำดังกล่าวคือ การอดทนกับความรู้สึก คำดังกล่าวใช้ใน 2 ความหมายคือ ①อดทนอดกลั้น (がまんする。耐える。こらえる) ②เก็บเป็นความลับ แอบซ่อน (秘密にする。隠す。) (คุโบะตะ จุน(Kubota Jun 久保田淳)、มุโรฟูชิ ชิโนซุเกะ(Murofushi Shinsuke 室伏信助)และคณะ, 2001) ส่วน คะตะระรุ (katarafu 語らふ) นั้นมีการใช้ในความหมายที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้คำว่าคะตะระรุใช้เพื่อบอกการกระทำของพระและสีกาที่ทำแบบหลบๆซ่อนๆ จึงมีการตีความของคำดังกล่าวว่า ความรักระหว่างชายหญิงหรือความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง (男女が愛しあう。契る。) (คุโบะตะ จุน、มุโรฟูชิ ชิโนซุเกะและคณะ, 2001)

จากข้อความดังกล่าวจึงทำให้รู้ว่าพระสมณสูงและสีกาลักลอบมีความสัมพันธ์ลึกซึ้งกัน ทั้งนี้การกระทำดังกล่าวย่อมผิดวินัยสงฆ์ และพระรูปนั้นก็จะต้องสึกในทันที

3.5.3.3 กลวิธีการดำเนินเรื่อง

“โยะฉินะฉิมิโงะโตะะ” เป็นเรื่องเล่าที่ดำเนินเรื่องด้วยจดหมาย โดยในตอนเปิดเรื่องผู้เล่าได้กล่าวนำไว้ก่อนว่าผู้เขียนจดหมายเป็นพระอาจารย์รูปหนึ่ง เขียนจดหมายถึงสีกาที่เป็นลูกศิษย์ ทั้งนี้ในการดำเนินเรื่องผู้วิจัยมองว่าสามารถแบ่งออกเป็นขั้นตอนคือ ต้นเหตุของการเขียนจดหมาย ต้นเหตุของการขอขบิณฑบาตรปัจจัย การขอขบิณฑบาตรปัจจัย สรุปรูปการขอขบิณฑบาตร การให้่วานให้ไปส่ง การให้่วานให้ปกปิดเนื้อหาในจดหมาย การจบเนื้อหาในจดหมาย และการจบเรื่อง โดยผู้วิจัยจะวิเคราะห์ตามขั้นตอนที่ได้กล่าวไป

a. ต้นเหตุของการเขียนจดหมาย

ในตอนต้นเรื่องผู้เล่าได้กล่าวถึงสาเหตุที่พระอาจารย์เขียนจดหมายถึงสีกาไว้ว่าเป็นเพราะพระอาจารย์ได้ยินข่าวลือเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพระสมณสูง และสีกา นอกจากนั้นแล้วพระอาจารย์ยังล่วงรู้ถึงเนื้อหาบางส่วนที่พระสมณสูงและสีกาเขียนส่งถึงกันว่า

山寺に籠もるとて、「旅の具に、筵、畳、盥、半挿貸せ」と言ひたりければ、女、長筵、何やかや、一やりたりける。それを、女の師にしける僧の聞きて、「われの物借りにやらむ」とて、

เนื่องจาก(พระสมณสูง)จะขึ้นไปบำเพ็ญเพียรอยู่บนเขา ท่านจึงได้พูด “ขอ บิณฑบาตรเครื่องใช้ในการเดินทาง อย่างเช่น เสื่อปูนั่ง เสื่อทะตะมิ อ่างล้าง หน้า และกาใส่น้ำล้างหน้า” สীগานันก็ได้ส่งข้าวของต่างๆอย่างเช่นเสื่อปูนั่ง ขนาดยาวไปพร้อมๆกัน เมื่อพระอาจารย์ของสีกานางนั้นได้ยินเข้าก็กล่าวว่า “ถ้าเช่นนั้นข้าก็จะขอบิณฑบาตรข้าวของบ้างล่ะ”

ดังจะเห็นว่าพระสมณสูงเขียนจดหมายติดต่อกับสีกาเพื่อขอบิณฑบาตรปัจจัยต่างๆ ไว้ใช้ในการจำศีล เมื่อพระอาจารย์ได้ยินเรื่องราวดังกล่าวท่านก็เขียนจดหมายเพื่อขอบิณฑบาตรปัจจัยต่างๆไว้ใช้จำศีลด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตามจดหมายระหว่างพระอาจารย์กับสีกา และจดหมายระหว่างพระสมณสูงกับสีกา ย่อมมีความแตกต่างกันเนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างสีกาและพระ ทั้ง 2 รูปนั้นแตกต่างกัน แต่เพราะอะไรพระอาจารย์จึงเขียนจดหมายตามพระสมณสูงนั้นเป็นเรื่อง น่าติดตามอ่านต่อไป

b. ต้นเหตุของการขอบิณฑบาตรปัจจัย

ในการเริ่มต้นเนื้อหาในจดหมายที่พระอาจารย์เขียนส่งถึงสีกานัน ได้กล่าวถึงเหตุผลที่ท่าน ตัดสินใจจำศีลไว้ว่า

世の中の心細く悲しうて、見る人聞くひとは、朝の霜と消え、夕
べの雲とまがひて、」

ความทุกข์ความเศร้าในโลกนี้ คือการที่ผู้คนที่เคยพบปะพูดคุยจาง
หายไปเหมือนหมอกในยามเช้า และควันจากการเผาพวกเขาก็เหมือน
เมฆในยามเย็น

⁴⁰ พบข้อความดังกล่าวในหนังสือรวมกลอนฉินโกะกิงวะกะฉุ 『新古今和歌集』 โดยข้อความดังกล่าวใช้ในความหมายว่า ควันจากการเผาศพลอยขึ้นไปกลายเป็นเมฆ

ดังจะเห็นว่าข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความทุกข์จากความตายของผู้คนรอบข้าง โดยในข้อความดังกล่าวได้เปรียบเทียบการตายของผู้คนรอบข้างว่าเหมือนกับหมอกในยามเช้าที่จางหายไปอย่างรวดเร็ว และควันไฟที่ลอยอยู่บนฟ้านั้นเหมือนก้อนเมฆ

นอกจากนี้แล้วพระอาจารย์ยังได้ยกข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความโศกเศร้าจากความตายจากวรรณกรรมเรื่องอื่นๆ ขึ้นมากล่าวถึงอีก

「あるは少なく、なきは数添ふ世の中」⁴¹

บนโลกที่คนเป็นเหลือน้อยลงทุกที ในทางตรงข้ามคนตายกลับเพิ่มขึ้นทุกที

ดังจะเห็นว่าข้อความดังกล่าวก็มีเนื้อหาเกี่ยวกับความทุกข์ที่เกิดจากความตายของผู้คนทั่วไป

จากข้อความต่างๆ เหล่านี้ แสดงให้เห็นว่าเหตุผลที่พระอาจารย์ต้องการจำศีลเพราะว่าท่านมีความทุกข์ใจจากการสูญเสียผู้คนรอบข้าง ทั้งนี้เมื่อได้ฟังเหตุผลแล้วผู้อ่านย่อมคิดว่าสีกาที่เป็นลูกศิษย์ก็น่าจะยินดีให้ความช่วยเหลือ

c. การขอขบิณฑบาตรปัจจัย

หลังจากที่พระอาจารย์ได้กล่าวถึงเหตุผลในการจำศีลเพื่อจูงใจให้สีกาช่วยเหลือแล้ว พระอาจารย์จึงเริ่มการขอปัจจัยต่างๆ มากมาย ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม(Hagoromo 羽衣) ที่อยู่อาศัย(Hiwada 檜皮) เสื่อรองนั่ง(Tatami 畳) เสื่อปูพื้น(Mushiro 蓆) ฉากกั้นห้อง(Byoubu 屏風) อ่างล้างหน้า(Tarai 盥) กะละมัง(Gama 釜) หม้อ(Nabe 鍋) และอาหาร(Shokuhin 食品) โดยผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างวิธีการขอขบิณฑบาตรดังต่อไปนี้

● เสื่อทะตะมิ

畳などや侍る。

錦端、高麗端。縹縹、紫端の畳。

それ侍らずは、布べりさしたらむ破れ畳にてまれ、貸したまへ。

อย่างเช่นเสื่อทะตะมินั้นเล่าเจ้ามีหรือไม่

เป็นทะตะมิที่ถูขอไปด้วยผ้าทอลายนิเมกิฮะเมิ หรือผ้าโคระฮิฮะเมิ

ไม่เช่นนั้นก็ลายอุเงิน หรือผ้าสีม่วง

⁴¹ เป็นข้อความที่คล้ายคลึงกับบทกลอนในเรื่องอะฮิเมะโนะเงะตะริ (Eigamonogatari 『栄華物語』) เป็นเรื่องเล่าอิงประวัติศาสตร์สมัยเฮอัน มีทั้งหมด 40 ม้วน ผู้แต่งคืออะกะโสะเมะอะแมน (Akazomeemon 赤染衛門)

หากเจ้าไม่มีละก็ จะขอยืมทะเลาะตบตีที่กรุไว้เพียงแค่ผ้าธรรมดาก็ได้

เสื้อทะเลาะในสมัยนั้น เป็นเสื้อที่ไว้ใช้ปูรองนั่งหรือนอน รอบขอบของผืนเสื้อจะบุไว้ด้วยผ้า ซึ่งลักษณะของผ้าที่บุนั้นจะแตกต่างกันไปตามฐานะของผู้ใช้

จากข้อความดังกล่าวพระอาจารย์ได้อธิบายถึงลักษณะของเสื้อทะเลาะที่ท่านจะขอ บิณฑบาตรว่าเป็นเสื้อทะเลาะที่บุด้วยผ้าชนิดต่างๆ ได้แก่ นิคมิกิสะฉะฉะนั้นเป็นผ้าทอที่ด้วยด้ายเงิน ดิ้นทอง และไหมสีต่างๆ โคระอิสะฉะฉะ คือผ้าผ้าทอที่มีพื้นสีขาวทอลายสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น สัญลักษณ์รูปดอกเบญจมาศ เป็นของใช้สำหรับเชื้อพระวงศ์ ผ้าทอเงิน เป็นผ้าที่ทอด้วยด้ายเงิน ดิ้นทองเช่นเดียวกับผ้านิคมิกิสะฉะฉะ แต่จะเป็นผ้าที่ทอลวดลายด้วยไหมสีต่างๆ และด้ายเงินดิ้นทองลง บนผ้าพื้นสีแดง เสื้อทะเลาะที่กรุดด้วยนิคมิกิสะฉะฉะและเงินนั้นเป็นทะเลาะที่ใช้สำหรับจักรพรรดิ เชื้อพระวงศ์ และพระ ส่วนทะเลาะที่กรุดด้วยผ้าสีม่วงนั้นไว้ใช้สำหรับข้าราชการระดับ 4 ขึ้นไป ซึ่งถือว่าเป็นข้าราชการระดับสูงที่ได้รับอนุญาตให้เข้าเฝ้าองค์จักรพรรดิได้ ดังจะเห็นว่าลักษณะของเสื้อที่ พระอาจารย์ขอบิณฑบาตรนั้นล้วนแล้วแต่เป็นเสื้อที่สูงค่า และราคา นอกจากนี้แล้วพระอาจารย์ยัง กล่าวไว้อีกว่า หากสึกาไม่มีทะเลาะที่กรุดด้วยผ้าชั้นดีก็ไม่มีไร ท่านจะขอบิณฑบาตรทะเลาะที่กรุด ด้วยผ้าธรรมดาก็ได้

ดังจะเห็นว่าในการขอบิณฑบาตรเสื้อทะเลาะพระอาจารย์ได้ยกตัวอย่าง เสื้อทะเลาะไว้ 5 ชนิด ด้วยกัน โดย 4 ชนิดแรกเป็นเสื้อทะเลาะที่ประดิษฐ์ขึ้นอย่างพิถีพิถันและเป็นของใช้ของชนชั้นสูงเท่านั้น ส่วนเสื้อชนิดสุดท้ายที่กล่าวถึงคือเสื้อเก่าขาดที่ผู้คนส่วนใหญ่จะทิ้ง

- ฉากกั้นห้อง

屏風もよう侍り。

唐絵、大和絵、布屏風にても、唐土の黄金を縁に磨きたるにもあれ、新羅の玉を釘に打ちたるにまれ、これらなくは、網代屏風の破れたるにも、貸したまへ。

ฉากกั้นห้องนั้นก็ขอด้วย

จะเป็นฉากที่บุด้วยภาพของจีน ภาพของญี่ปุ่น หรือบุด้วยผ้าก็ได้ เป็นฉาก ที่กรอบนั้นปิดด้วยทองของจีน หรือฉากที่ประดับตกแต่งด้วยลูกบิดของเกาหลีก็ได้ แต่หากว่าไม่มีฉากที่ซ้ากล่าวไปก็ขอแค่ฉากกั้นห้องขาด พัง เพียงแค่นั้นจะขอยืมได้ไหม

ในสมัยเฮอันนั้นสินค้าจากจีนและเกาหลีจะถือว่าเป็นสินค้าชั้นดีสำหรับบุคคลชั้นสูงเช่น องค์จักรพรรดิรวมถึงเจ้าชายและเจ้าหญิง ไปจนถึงข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ฉากกั้นห้องที่บุด้วยภาพของจีนที่พระอาจารย์กล่าวถึงเป็นลำดับแรกจึงเป็นของสูงค่า ในลำดับต่อมาคือฉากกั้นห้องที่บุด้วยภาพของญี่ปุ่นถือว่าเป็นสิ่งของที่มีใช้โดยทั่วไป จากนั้นในลำดับที่ 3 พระอาจารย์ได้กล่าวถึงฉากกั้นห้องที่บุด้วยผ้า ทั้งนี้ในเรื่องมะกุระโนะโซชิ (Makura no Soshi 『枕草子』) บทที่ 149 ได้กล่าวถึงฉากกั้นห้องที่บุด้วยผ้าว่า เป็น “สิ่งของของคนชั้นล่าง” การกล่าวถึงฉากกั้นห้องที่บุด้วยภาพจากแหล่งต่างๆจึงมีการเรียงลำดับตามคุณค่าของภาพจากภาพที่มีคุณค่ามาก จนถึงภาพที่มีค่าน้อย นอกจากนี้ในลำดับที่ 4 และ 5 พระอาจารย์ยังกล่าวถึงการประดับตกแต่งฉากกั้นห้องด้วยวัสดุต่างๆ อันได้แก่ ทองจากจีน และลูกปัดจากเกาหลี โดยทั่วไปแล้วเครื่องประดับเหล่านั้นล้วนเป็นของสูงค่า แต่ในช่วงท้ายของการอธิบายถึงฉากกั้นห้อง พระอาจารย์กลับกล่าวว่า “หากว่าไม่มี...ก็ขอแค่ฉากกั้นห้องขาดพัง” ซึ่งโดยทั่วไปผู้คนมักไม่ใช้สิ่งของที่เก่าขาดกัน

ดังจะเห็นได้ว่าพระอาจารย์ได้ยกตัวอย่างฉากกั้นห้อง 6 ชนิด โดยในการอธิบายถึงฉากกั้นห้อง 5 ชนิดแรก ได้เรียงลำดับจากฉากกั้นห้องที่มีคุณค่ามากที่สุด แล้วจึงมีคุณค่าลดหลั่นกันไปตามลำดับจนถึงลำดับที่ 3 จึงเป็น “สิ่งของชั้นล่าง” จากนั้นลำดับ 4 และ 5 จึงเป็นฉากที่ประดับตกแต่งด้วยของสูงค่า จากนั้นในลำดับสุดท้ายจึงเป็นฉากที่ขาดพังแล้ว

จากตัวอย่างการขอพิณทบาตรเสื้อหะตะมิและฉากกั้นห้องสามารถนำมาเรียงลำดับตามคุณค่าของสิ่งของทั้งหมดในชนิดเดียวกันที่พระอาจารย์กล่าวถึง โดยผู้วิจัยกำหนดให้ของที่มีคุณค่ามากที่สุดคือเลข 1 แล้วไล่ไปตามลำดับคือ 2 และ 3 จากการเรียงลำดับได้ผลตามตารางต่อไปนี้

ลำดับชนิดของเสื้อหะตะมิ	①หะตะมิกรู ด้วยผ้าทอลายนินกิฮะฉะฉะ	②หะตะมิกรู ด้วยผ้าโคระอิฮะฉะฉะ	③หะตะมิกรู ด้วยลายอุเงิน	④หะตะมิกรู ด้วยผ้าสีม่วง	⑤หะตะมิขาดพังที่กรูไว้เพียงแค่ผ้าธรรมดา
คุณค่า	1(จักรพรรดิ เชื้อพระวงศ์ และพระ)	2 (เชื้อพระวงศ์)	1(จักรพรรดิ เชื้อพระวงศ์ และพระ)	3(ข้าราชการ ระดับ 4 ขึ้นไป)	ไม่สามารถระบุได้

ลำดับชนิด ของฉาก กันห้อง	①ฉากที่บุ ด้วยภาพของ จีน	②ฉากที่บุ ด้วยภาพของ ญี่ปุ่น	③ฉากที่บุ ด้วยผ้า	④ฉากที่ กรอบนั้นปิด ด้วยทองของ จีน	⑤ฉากที่ ประดับ ตกแต่งด้วย ลูกบิดของ เกาหลี	⑥ฉาก กันห้องขาด พัง
คุณค่า	1(สินค้าจาก จีนเป็นของ สูงค่า)	2 (ผู้คนที่ โดยทั่วไป)	3 (สินค้า ระดับล่าง)	1(สินค้าจาก จีนเป็นของ สูงค่า)	1(สินค้าจาก เกาหลีเป็น ของสูงค่า)	ไม่สามารถ ระบุได้

จากตัวอย่างการอธิบายของที่พระอาจารย์จะนำไปใช้ขณะจำศีล จะเห็นได้ว่ามีชนิดไม่เท่ากัน และ การเรียงลำดับแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าสิ่งที่พระอาจารย์กล่าวถึงเป็นลำดับแรกจะเป็นของสูงค่าที่เป็นของใช้ของจักรพรรดิ หรือเป็นสินค้าจากต่างแดน และของในลำดับสุดท้ายจะเป็นของใช้ที่ชำรุดซึ่งโดยทั่วไปจะไม่ใช้สอยแล้ว

แม้ว่าพระอาจารย์จะกล่าวว่าท่านสามารถใช้ของที่ชำรุดได้ แต่สำหรับลูกศิษย์ลูกหาที่เคย นับถือกันมาย่อมไม่สามารถทำเช่นนั้นได้แน่ คำพูดดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่าพระอาจารย์พูดเพื่อ ประชดประชัน และแสดงให้เห็นว่าท่านต้องการใช้แต่ข้าวของเครื่องใช้ที่ดีที่มีคุณภาพเท่านั้น

อย่างไรก็ตามอารมณ์จากการอ่านเนื้อหาในส่วนนี้จะแตกต่างจากในส่วนของ b. ต้นเหตุ ของการขอพิณฆาตรัจฉัย โดยสิ้นเชิงกล่าวคือในส่วน b. ต้นเหตุของการขอพิณฆาตรัจฉัย พระอาจารย์ได้กล่าวบรรยายถึงความรู้สึกเศร้าหมองเพราะความตายของคนรอบข้าง โดยได้ยก ข้อความต่างๆเพื่อสื่อถึงความเศร้าหมองนั้น การบรรยายดังกล่าวทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงความรู้สึก โศกเศร้าจากความตายของผู้คนรอบข้าง แต่ในส่วน c. การขอพิณฆาตรัจฉัย พระอาจารย์เขียน ถึงสิ่งของแต่ละอย่างตามลำดับ โดยในสิ่งของแต่ละอย่างนั้นยังกล่าวถึงชนิดที่มีคุณค่าแตกต่างกัน ไป โดยเรียงลำดับแรกที่กล่าวถึงเป็นของสูงค่าและลำดับสุดท้ายเป็นของที่เก่าพัง ทั้งนี้หาก จินตนาการว่าผู้อ่านจดหมายคือสีกาที่จำเป็นต้องสรรหาสิ่งของต่างๆมาถวายให้แก่พระอาจารย์ แล้วผู้อ่านย่อมรู้สึกกดดัน เนื่องจากความรู้สึกที่จะต้องสรรหาสิ่งของสูงค่ามากมายมาถวายให้แก่ พระอาจารย์

เนื่องจากเนื้อหาในจุด c. เป็นเนื้อหาที่ค่อนข้างล่อแหลม กล่าวคือโดยทั่วไปแล้วนักบวชผู้ มีหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรจะต้องเป็นบุคคลที่รักษาตนให้อยู่ในศีลธรรมอันดี และรักษาวินัย สงฆ์อย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะผู้ที่ไปถึงพระอาจารย์ที่ผู้คนทั่วไปต่างเชื่อฟังคำสั่งสอน แต่จาก

วิธีการขอขบิณฑบาตรสิ่งของอาจทำให้ผู้อ่านมองว่าเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมต่อฐานะของพระอาจารย์นัก และอาจไม่พอใจ แต่หากเป็นมุมมองของสีกาซึ่งเป็นผู้รับจดหมายโดยตรงแล้ว ผู้วิจัยคิดว่าน่าจะมีความรู้สึกต่อเนื้อหาในส่วนนี้แตกต่างจากบุคคลทั่วไป กล่าวคือนางเองเคยมอบสิ่งของมากมายแก่พระสมณสูงเพื่อนำไปใช้จำศีลด้วยเช่นเดียวกับจุดประสงค์ของพระอาจารย์ที่เขียนจดหมายขึ้นเพื่อขอขบิณฑบาตรข้าวของต่างๆเพื่อใช้จำศีลเช่นกันนางจึงน่าจะช่วยพระอาจารย์ได้เช่นกัน ในช่วงต้นของจดหมายพระอาจารย์ได้ให้เหตุผลที่จำศีลว่าเพราะท่านรู้สึกเสียใจที่ผู้คนรอบข้างเสียชีวิตจากไปซึ่งเป็นเหตุผลจูงใจให้ผู้อ่านยินดีช่วยเหลือ อีกทั้งพระอาจารย์เป็นพระที่สีกานับถือ นางจึงอาจสรรหาข้าวของมากมายมาให้แก่พระอาจารย์ และการต้องสรรหาข้าวของสูงค่าเหล่านั้นให้ครบย่อมสร้างความกดดันให้ผู้อ่านหา

d. สรุปรูปการขอขบิณฑบาตร

แม้ว่าพระอาจารย์จะอธิบายถึงสิ่งของต่างๆมากมาย โดยในสิ่งของแต่ละอย่างนั้นก็ยังคงกล่าวถึงอีกหลากหลายชนิดที่มีคุณค่าแตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามพระอาจารย์ได้กล่าวสรุปถึงสิ่งของที่ท่านต้องการไว้ว่า

いるべき物ども、いと多くはべり。せめては、ただ、足鍋ひとつ、長筵ひとつら、盤ひとつなむいるべき。

ของที่จำเป็นต้องใช้ดูเหมือนจะมากเกินไปแล้ว อย่างน้อยขอเพียงแค่ม้อใบหนึ่ง เสื่อรองนั่งขนาดยาวผืนหนึ่ง และอ่างล้างหน้าซักใบหนึ่งก็

พอ

ทั้งนี้ในฉาก c. การขอขบิณฑบาตรปัจจัย พระอาจารย์ได้กล่าวถึงข้าวของที่ท่านจะนำไปใช้ด้วยขณะจำศีล อันได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม(Hagoromo 羽衣) ที่อยู่อาศัย(Hiwada 檜皮) เสื่อรองนั่ง(Tatami 畳)เสื่อปูพื้น(Mushiro 筵) ฉากกั้นห้อง(Byoubu 屏風) อ่างล้างหน้า(Tarai 盤) กะละมัง(Gama 釜) หม้อ(Nabe 鍋) และอาหาร(Shokuhin 食品) โดยรวมแล้วมีจำนวนถึง 9 อย่าง แต่เมื่อพระอาจารย์กล่าวมาถึงลำดับที่ 9 คืออาหารแล้วท่านจึงนึกได้ว่าข้าวของที่กล่าวมามีจำนวนมากเกินไปจนจำเป็น จากนั้นท่านจึงระบุถึงสิ่งจำเป็นที่ต้องใช้เท่านั้น เพียง 3 อย่าง คือ หม้อ เสื่อรองนั่งขนาดยาว และอ่างล้างหน้า

ในฉาก c. การขอขบิณฑบาตรปัจจัย เป็นฉากที่พระอาจารย์ได้กล่าวขอข้าวของสูงค่ามากมายซึ่งทำให้ผู้อ่านจดหมายรู้สึกกดดัน แต่ใน d. สรุปรูปการขอขบิณฑบาตร พระอาจารย์กลับ

เปลี่ยนคำพูดเป็นขอเพียงข้าวของที่จำเป็นต้องใช้ 3 อย่าง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนอารมณ์จากฉาก c. ที่รู้สึกกดดัน เป็นอารมณ์ที่หลากหลาย กล่าวคือผู้อ่านอาจคิดว่าพระอาจารย์ตระหนักได้ว่าการจำศีลเพื่อความสงบนั้นไม่จำเป็นต้องใช้ข้าวของสูงค่ามากมายก็ได้ หรือผู้อ่านอาจคิดว่าพระอาจารย์กล่าวประชดประชันก็ได้ ทั้งนี้เนื่องจากเนื้อหาในส่วน c. นั้นพระอาจารย์ได้กล่าวอธิบายถึงสิ่งของที่ท่านต้องการโดยเริ่มจากสิ่งของที่สูงค่าที่สุดก่อนแล้วจึงกล่าวถึงสิ่งที่หักพังเป็นสิ่งที่สุดท้าย เมื่อเนื้อหาในจดหมายดำเนินมาถึงส่วนที่กล่าวว่าพระอาจารย์ไม่ต้องการของทั้งหมดที่ได้กล่าวไป แต่ต้องการสิ่งของเพียงแค่ 3 สิ่งเท่านั้นจึงอาจทำให้ผู้อ่านมองว่าพระอาจารย์กล่าวประชดประชันก็ได้

ดังจะเห็นว่าอารมณ์ในเนื้อหาส่วน a. - d. มีการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอดจึงยังไม่สามารถคาดเดาได้ว่าเรื่องราวจะเป็นอย่างไร และทำให้ผู้อ่านติดตามอ่านต่อไปอย่างสนใจ

e. การให้วัวานให้ไปส่ง

หลังจากเนื้อหาในส่วน d. สรุปการขอขบิณฑบาตร ที่พระอาจารย์ระบุถึงสิ่งของเพียง 3 อย่างที่ท่านจำเป็นต้องใช้ ในส่วนของ e.การให้วัวานให้ไปส่ง พระอาจารย์ก็ได้ระบุสถานที่ส่งมอบสิ่งของต่างๆที่ได้กล่าวไปโดย

出で立つところは、科戸の原の上の方に、天の川のほとり近く、
鵜の橋詰に侍り。そこに必ず送らせたまへ。これら侍らずは、え
まかりのぼるまじきなめり。

ข้าจะออกเดินทางจากที่สวนของฉินะโตะะ อยู่ใกล้กับทางช้างเผือก ที่
สะพานนกกางเขน ขอให้เจ้าจงนำข้าวของต่างๆไปส่งที่นั่น หาก
ปราศจากสิ่งของต่างๆเหล่านั้นแล้ว ข้าคงไม่อาจบินขึ้นไปบนนั้นได้

สวนฉินะโตะะคือสวนของเทพแห่งลม(fuujin 風ノ神) ดังนั้นสวนดังกล่าวจึงเทียบได้กับสวนสวรรค์ทางช้างเผือกตามความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับทะนะปะตะตะ คือเส้นทางที่กางกั้นให้เทพธิดาทอผ้า และชายเลี้ยงวัวแยกจากกันทางช้างเผือกจึงอยู่บนสวรรค์ ส่วนสะพานนกกางเขนคือสะพานที่เกิดจากนกกางเขนหลายตัวมาเรียงตัวกันเป็นสะพาน สะพานนี้จะเกิดขึ้นเฉพาะวันทะนะปะตะตะ เพื่อให้เทพธิดาทอผ้าและชายเลี้ยงวัวเดินทางมาพบกัน ตามความเชื่อของคนญี่ปุ่นจึงเป็นสะพานที่อยู่ในสวนสวรรค์เช่นเดียวกัน ดังนั้นสถานที่ส่งของจึงอยู่บนสวรรค์

หลังจากที่พระอาจารย์ได้บอกรายละเอียดของสิ่งของที่ท่านต้องการใช้เพื่อจำศีลแล้วก็ได้บอกสถานที่ให้สีกานำข้าวของเหล่านั้นมาส่ง แต่สถานที่นั้นตามตำนานหรือเรื่องเล่ากลับเป็นสถานที่ที่อยู่บนสวรรค์ คนธรรมดาที่ยังมีชีวิตอยู่ย่อมไม่สามารถขึ้นไปได้แน่นอน เมื่อเนื้อหาของจดหมายดำเนินมาถึงจุดนี้แล้วผู้อ่านจึงเริ่มระแคะระคายแล้วว่าเนื้อหาในจดหมายฉบับนี้เป็นเรื่องล้อเล่น

f. การไหว้วานให้ปกปิดเนื้อหาในจดหมาย

อย่างไรก็ตามเมื่อพระอาจารย์ได้บอกความต้องการของท่านเรียบร้อยแล้ว ท่านยังไม่ลืมกำขับสีกาไว้อีกว่า

かかる文など、人に見せさせたまひそ。ふくつけりけるものかなと、見る人もぞ侍る。御かへりはうらによ。ゆめゆめ。

ส่วนจดหมายฉบับนี้ เจ้าอย่าให้ใครอื่นเห็น หากใครได้เห็นแล้วก็คงคิดว่าข้าโลกมาก ฉะนั้นให้เจ้าจงตอบจดหมายข้าโดยเขียนลงด้านหลังของจดหมายฉบับนี้ อย่างไรก็ตามแล้วแต่ เจ้าจงอย่าให้ใครได้เห็น

ดังจะเห็นว่าพระอาจารย์เองก็มองว่าเนื้อหาในจดหมายของท่านแสดงถึง “ความโลกมาก” เช่นกัน ทั้งนี้หากใครได้รู้ว่าพระอาจารย์ที่ผู้คนทั่วไปต่างเคารพนับถือเป็นคน “โลกมาก” แล้ว พวกเขาคงหมดความศรัทธา พระอาจารย์กล่าวย้ำอีกครั้งว่า “อย่างไรก็แล้วแต่ เจ้าจงอย่าให้ใครได้เห็น” เพราะไม่ต้องการให้คนทั่วไปรู้ว่าพระอาจารย์กระทำไม่เหมาะสม และเพราะต้องการให้จดหมายฉบับดังกล่าวเป็นความลับระหว่างพระอาจารย์กับสีกา

ทั้งนี้หากอ่านเรียงลำดับจาก e. การไหว้วานให้ไปส่ง แล้ว ผู้อ่านย่อมตระหนักได้ว่าเนื้อหาในส่วนนี้ก็เป็นเรื่องล้อเล่นเช่นกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยคิดว่าพระอาจารย์เขียนเนื้อหาในส่วนนี้ขึ้นเพื่อแฝงนัยบางอย่างซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวต่อในหัวข้อการล้อเลียน

g. การจบเนื้อหาในจดหมาย

จากนั้นเมื่อพระอาจารย์เขียนข้อมูลต่างๆที่จำเป็นต้องบอกกล่าวให้สีกา รู้ เพื่อให้นางส่งข้าวของต่างๆมาให้ครบถ้วนแล้ว และกำขับให้นางปิดเรื่องนี้ไว้เป็นความลับแล้ว พระอาจารย์ก็ได้เขียนข้อความไว้ว่า

つれづれにはべるままに、よしなしごと、書きつくるなり。

ในระหว่างที่ข้าบ่ือนายนั้น ก็ได้เขียนเรื่องราวที่หาสาระอันใดไม่ได้

จากข้อความดังกล่าวจะเห็นว่าจดหมายที่พระอาจารย์เขียนขึ้นนี้เป็นจดหมายที่เขียนเล่นขณะที่พระอาจารย์รู้สึกเบื่อหน่าย ฉะนั้นเจตนาที่จะขอปิดบทบาทซ้ำของต่างๆจึงเป็นเรื่องล้อเล่นด้วยเช่นกัน

เนื้อหาในส่วนนี้จึงเป็นส่วนเฉลยว่าเนื้อหาทั้งหมดในจดหมายเป็นเรื่องล้อเล่น เมื่อผู้อ่านทั้งสี่กา และผู้อ่านทั่วไปเมื่ออ่านมาถึงจุดนี้แล้วย่อมรู้สึกผิดคาด เพราะเนื้อหาโดยส่วนใหญ่ของจดหมายบอกว่าการซ้ำของต่างๆมากมายซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นของสูงค่า เมื่อสี่กาได้ของมาครบแล้ว พระอาจารย์ยังไหว้วานให้นางนำไปส่งยังสถานที่ที่ไม่มีอยู่บนโลกมนุษย์ จากนั้นแล้วยังกำชับให้นางปกปิดจดหมายฉบับนี้ เพราะเกรงว่าผู้คนทั่วไปจะเห็นความโลภของพระอาจารย์ ฉะนั้นเมื่อเนื้อหาการขอปิดบทบาทดำเนินมาถึงจุดจบโดยพระอาจารย์บอกว่าการขอซ้ำของทั้งหมดเป็นเรื่องล้อเล่น ไหว้วานให้นำมาส่งก็เป็นเรื่องล้อเล่น จึงทำให้ผู้อ่านรู้สึกผิดคาด

h. การจบเรื่อง

หลังจากที่พระอาจารย์ได้เฉลยแล้วว่าเนื้อหาในจดหมายทั้งหมดเป็นเรื่องล้อเล่น พระอาจารย์ยังได้กล่าวทิ้งท้ายในตอนจบของจดหมายไว้ว่า

聞くことのありしに、いかに、いかにぞやおぼえしかば、風の音、鳥のさへづり、虫の音、浪うち寄せし声に、ただ添へはべりしぞ

ข้าได้ยินเรื่อง(ของเจ้า)มา ก็นึกตกใจว่าเป็นเรื่องอะไรกัน อย่างไรเสีย ข้าจะขอเขียนเพิ่มเติมไว้ว่า เรื่องราวเหล่านั้นเป็นเหมือนดังเสียงลมพัด เสียงนกร้อง เสียงแมลง และเสียงคลื่นซัดหาด เท่านั้น

ในตอนเปิดเรื่องผู้เล่าได้กล่าวถึงต้นเหตุที่พระอาจารย์เขียนจดหมายฉบับว่า เพราะท่านได้ยินข่าวลือเกี่ยวกับความสัมพันธ์ผู้สวาระหว่างพระสมณสูงกับสี่กา อีกทั้งยังรู้ว่าพระสมณสูงและสี่กาเขียน

จดหมายส่งถึงกัน ทั้งนี้ที่ชุกะชะระ เทะทฺชุกะโอะ(1983: 33) ได้อธิบายไว้ว่าพระที่มีความสัมพันธ์ผู้สาวคือพระที่ต้องอาบัติปราชิกจะต้องขาดจากความเป็นพระภิกษุทันทีซึ่งถือเป็นบทลงโทษที่ค่อนข้างรุนแรง ในส่วนของสีกาที่มีความสัมพันธ์กับพระจึงควรได้รับบทลงโทษด้วยเช่นกัน จากเนื้อหาในส่วนต้นจึงทำให้รู้ว่าสีกาที่เป็นผู้รับจดหมายนั้นกำลังถูกนินทาผู้วิจัยจึงมองว่าการนินทานั้นเป็นบทลงโทษที่สีกาได้รับ อย่างไรก็ตามจากข้อความในตอนจบที่พระอาจารย์กล่าวไว้ว่า “เรื่อง(ของเจ้า)” จึงควรหมายถึงเรื่องที่คุณคนต่างนินทาว่าสีกาที่มีความสัมพันธ์กับพระสมณสูง แล้วพระอาจารย์ก็ได้เปรียบเทียบว่า “เรื่อง(ของเจ้า)” นั้นเป็นเหมือน “เสียงลมพัด เสียงนกร้อง เสียงแมลง และเสียงคลื่นซัดหาด” ทั้งนี้ผู้วิจัยคิดว่า เสียงต่างๆที่พระอาจารย์นำมาใช้เปรียบเทียบนั้น ล้วนเป็นเสียงที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติเสียงเหล่านั้นจึงเป็นเสียงที่คุณคนได้ฟังจนคุ้นหูหรืออาจก่อให้เกิดความรำคาญได้บ้างแต่หากไม่สนใจเสียงเหล่านั้นก็ไม่สามารถทำร้ายใครได้ อย่างไรก็ตามเสียงเหล่านั้นก็เป็นเสียงที่ไม่สามารถห้ามไม่ให้เกิดขึ้นได้เหมือนเสียงคำนินทา ผู้วิจัยจึงมองว่าการที่พระอาจารย์เปรียบเทียบ “เรื่อง(ของเจ้า)” ว่าเหมือนกับ “เสียงลมพัด เสียงนกร้อง เสียงแมลง และเสียงคลื่นซัดหาด” จึงเป็นการปลอบใจให้สีกาวางเฉยกับเสียงนินทา เหมือนที่วางเฉยกับ “เสียงลมพัด เสียงนกร้อง เสียงแมลง และเสียงคลื่นซัดหาด” แล้วสีกาก็จะไม่รู้สึกเป็นทุกข์กับเสียงต่างๆเหล่านั้น

ดังนั้นจากการศึกษาทฤษฎีในการดำเนิน “โยคะฉินะฉิมิโงะโตะ” พบว่าในการดำเนินเรื่องนั้นมีการเปลี่ยนอารมณ์ความรู้สึกของเรื่องโดยตลอด โดยผู้วิจัยได้สรุปตามตารางต่อไปนี้

ฉาก	ความรู้สึก
a.ต้นเหตุของการเขียนจดหมาย	ผู้เล่าได้กล่าวถึงภูมิหลังความสัมพันธ์ของตัวละครในเรื่อง ทำให้ผู้อ่านรู้ว่า สีกาและพระสมณสูงมีความสัมพันธ์ฉันท์ผู้สาวกัน และพระสมณสูงเขียนจดหมายไปขอปัจจัย พระอาจารย์ของสีการู้เรื่องเข้าจึงเขียนจดหมายแบบเดียวกันขึ้น
b.ต้นเหตุของการขอขบิณฑบาตปัจจัย	พระอาจารย์เล่าว่าตนเป็นทุกข์ผู้คนรอบข้างจากไปจึงอยากจำศีล การเล่าในส่วนนี้ทำให้ผู้อ่านรู้สึกเห็นใจ
c.การขอขบิณฑบาตปัจจัย	พระอาจารย์อธิบายถึงสิ่งของที่ท่านต้องใช้เพื่อจำศีล วิธีการขอทำให้ผู้อ่านรู้สึกกดดัน

d.สรุปการขอปิดบทบาท	พระอาจารย์สรุปว่าต้องการของเพียงแค่ 3 อย่างทำให้เกิดความรู้สึกแตกต่างกัน คือหวาดระแวง และเห็นด้วย
e.การให้ขวานให้ไปส่ง	พระอาจารย์บอกให้สีกานำของต่างๆไปส่งที่สวรรคต ซึ่งยอมไม่สามารถทำได้ ผู้อ่านจึงอาจจะแคะระคายแล้วว่าเป็นเรื่องตลก
f.การให้ขวานให้ปกปิดเนื้อหาในจดหมาย	พระอาจารย์กำชับสีกาว่าอย่าให้ใครเห็นจดหมายเพราะผู้ที่พบเห็นจะคิดว่าท่านโลภ ทำให้ผู้อ่านแน่ใจว่าการขอปิดบทบาทของพระอาจารย์แสดงให้เห็นถึงความโลภ
g.การจบเนื้อหาในจดหมาย	พระอาจารย์บอกว่าจดหมายฉบับดังกล่าวเขียนขึ้นขณะที่ท่านเบื่อหน่ายและเป็นเรื่องที่หาสาระไม่ได้ ผู้อ่านจึงรู้ว่าเนื้อหาทั้งหมดตั้งแต่นั้นเป็นเรื่องล้อเล่น และทำให้รู้สึกผิดคาด
h.การจบเรื่อง	พระอาจารย์เปรียบเทียบเรื่องที่สีกาถูกนิทนาว่าเหมือนเสียงลมเสียงคลื่น เพื่อปลอบใจไม่ให้สีกาเป็นทุกข์ เมื่อผู้อ่านได้อ่านมาถึงจุดนี้แล้วย่อมรู้สึกซาบซึ้งในคำปลอบโยน

ดังจะเห็นว่าวิธีการดำเนินเรื่องทำให้อารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่านที่มีต่อเรื่องเปลี่ยนแปลงไปตลอดจากการเริ่มเรื่องด้วยความรู้สึกเห็นใจ เป็นกอดัน หวาดระแวง ขำขัน ผิดคาด และจบด้วยซาบซึ้ง

จากการศึกษาวิเคราะห์หลักวิธีการดำเนินเรื่องซึ่งนำไปสู่บทสรุปของเรื่องจึงทำให้เห็นว่าพระอาจารย์เขียนจดหมายฉบับนี้ขึ้นเพื่อปลอบใจ

3.5.4. การล้อเลียนเสียดสีพระสมณสูง

จากการศึกษา “โยะฉินะฉิโงะโตะ” ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าพระอาจารย์น่าจะเขียนจดหมายฉบับดังกล่าวเพื่อแฝงความคิดเห็นบางประการนอกเหนือจากการปลอบใจสีกาที่กำลังท้อใจเพราะคำนิทนา ทั้งนี้ในตอนต้นเรื่องผู้เล่าได้กล่าวถึงต้นเหตุของการเขียนจดหมายว่าเป็นเพราะพระอาจารย์ได้ยินมาว่าพระสมณสูงและสีกาเขียนจดหมายติดต่อกันอยู่ พระอาจารย์จึงเขียนจดหมายในลักษณะเดียวกัน ผู้วิจัยจึงมองว่าการเขียนจดหมายและเนื้อหาในจดหมายที่พระ

อาจารย์เขียนขึ้นนั้น น่าจะเขียนขึ้นเพื่อล้อเลียนพระสมณสูง ในการวิเคราะห์ผู้วิจัยจึงแบ่งหัวข้อในการวิเคราะห์ออกเป็น การล้อเลียนการเขียนจดหมายของพระสมณสูง และการเสียดสีความโลภของพระสมณสูง

3.5.4.1 การล้อเลียนการเขียนจดหมายของพระสมณสูง

ในตอนต้นเรื่องผู้เล่าได้กล่าวว่าพระอาจารย์เขียนจดหมายขึ้นตามที่พระสมณสูงได้เขียนไว้ การกระทำดังกล่าวผู้วิจัยมองว่าเป็นพฤติกรรมที่พระอาจารย์ทำเพื่อเลียนแบบพระสมณสูง อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากข่าวลือระหว่างพระสมณสูงและสีกาแล้ว ไม่ว่าจะเนื้อหาในจดหมายจะเป็นอย่างไรผู้คนทั่วไปก็ย่อมมองว่าเนื้อหาในจดหมายที่ทั้งคู่เขียนส่งถึงกันจึงน่าจะเป็นจดหมายระหว่างคู่รัก ทั้งนี้แม้ว่าพระอาจารย์จะรู้ว่าสีกามีข่าวลือว่าเขียนจดหมายติดต่อกับพระอีกรูปหนึ่ง พระอาจารย์ยังคงส่งจดหมายไปหานางโดยเป็นจดหมายเพื่อขอขมวดบาตรปัจจัยเช่นเดียวกัน ซึ่งถือเป็นการกระทำที่ค่อนข้างล่อแหลม เพราะผู้คนทั่วไปอาจเข้าใจผิดว่าพระอาจารย์เองก็คงมีความสัมพันธ์กับสีกาเช่นเดียวกับพระสมณสูง

แต่เมื่ออ่านจดหมายโดยละเอียดแล้วจะพบว่าจุดประสงค์ที่พระอาจารย์เขียนจดหมายขึ้นนั้นก็เพื่อปลอบโยนสีกาที่กำลังทุกข์ใจเพราะค่านินทา แม้ในตอนเปิดเรื่องผู้เล่าจะกล่าวว่าพระอาจารย์เขียนจดหมายเลียนแบบพระสมณสูง แต่เนื้อหาในจดหมายที่แตกต่างกันก็ทำให้เห็นถึงเจตนาในการเขียนที่แตกต่างกัน กล่าวคือในขณะที่ผู้คนทั่วไปมองว่าการเขียนจดหมายระหว่างพระสมณสูงกับสีกาเป็นจดหมายในเชิงชู้สาวซึ่งเจตนาในการเขียนจดหมายแบบนี้ไม่เหมาะสมนักและก่อให้เกิดคำครหาต่างๆตามมา ส่วนจดหมายที่พระอาจารย์เขียนขึ้นนั้นมีเจตนาเพื่อปลอบใจและเพื่อสั่งสอน แม้จะมีการเรียกร่องข่าวของต่างๆ มีการกดดันซึ่งเป็นการกระทำที่พระไม่ควรทำ ยิ่งไปกว่านั้นยังมีการขอให้ปกปิดเนื้อหาในจดหมายเป็นความลับซึ่งสื่อให้เห็นเจตนาที่ไม่เหมาะสม แต่หากได้อ่านไปจนถึงตอนจบแล้วจะเห็นได้ถึงเจตนาของการเขียนจดหมายที่เหมาะสมกับที่เป็นพระ ดังนั้นหากใครมองไปถึงเจตนาเบื้องลึกของพระอาจารย์แล้วย่อมไม่ครหาการกระทำของพระอาจารย์

แม้พระอาจารย์จะเลียนแบบการเขียนจดหมายของพระสมณสูง แต่เจตนาที่แตกต่างกันทำให้ผู้วิจัยคิดว่าพระอาจารย์เขียนจดหมายขึ้นเพื่อล้อเลียนจดหมายของพระสมณสูงว่าแม้เป็นการเขียนจดหมายระหว่างพระและสีกาเหมือนกันก็ไม่จำเป็นต้องเป็นจดหมายในเชิงชู้สาวเสมอไปได้

3.5.4.2 การเสียดสีความโลภของพระสมณสูง

เนื่องจากพระอาจารย์เขียนจดหมายฉบับดังกล่าวขึ้นเพื่อล้อเลียนพระสมณสูง ผู้วิจัยจึงมองว่าเนื้อหาในจดหมายก็น่าจะเขียนขึ้นเพื่อล้อเลียนหรือเสียดสีพระสมณสูงด้วยเช่นกัน

ทั้งนี้ในเรื่องพระอาจารย์ได้วิจารณ์การขอบิณฑบาตรข้าวของนั้นเป็นอาการที่เกิดจากความ “โลภมาก” (ふくつけらりける) ท่านจึงกำชับให้สึกากปิดเนื้อหาในจดหมาย แต่เมื่อพระอาจารย์เฉลยแล้วว่าเนื้อหาในจดหมายทั้งหมดเป็นเรื่องล้อเล่นที่ท่านเขียนขึ้นเพราะความเบื่อหน่ายการขอข้าวของต่างๆนั้นย่อมถือว่าไม่ใช่เรื่องจริงเช่นเดียวกัน ดังนั้นใน “โยะฉินะฉิโงะโตะะ” ก็จะมีเพียงพระสมณสูงที่ได้ขอข้าวของ และได้รับข้าวของมากมายไปแล้ว พระที่มีความ “โลภมาก” จึงเป็นพระสมณสูงนั่นเอง

「旅の具に、箆、疊、盥、半挿貸せ」と言ひたりければ、女、長箆、何やかや、一やりたりける

“ขอบิณฑบาตรเครื่องใช้ในการเดินทาง อย่างเช่น เสื่อปูนั่ง เสื่อหะตะมิ อ่างล้างหน้า และกาใส่น้ำล้างหน้า” สึกานั้นก็ได้ส่งข้าวของต่างๆอย่างเช่นเสื่อปูนั่งขนาดยาวไปพร้อมๆกัน

ทั้งนี้ในตอนต้นเรื่องผู้เล่าได้กล่าวว่าสึกากได้ส่งข้าวของมากมายไปให้แก่พระสมณสูง ในจดหมายพระอาจารย์ก็ได้เขียนเพื่อขอข้าวของมากมายด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตามเมื่อถึงบทสรุปของการขอข้าวของพระอาจารย์กลับกล่าวไว้ดังนี้

いるべき物ども、いと多くはべり。せめては、ただ、足鍋ひとつ、長箆ひとつら、盥ひとつなむいるべき。

ของที่จำเป็นต้องใช้ดูเหมือนจะมากเกินไปแล้ว อย่างน้อยขอเพียงแค่ม้อใบหนึ่ง เสื่อรองนั่งขนาดยาวผืนหนึ่ง และอ่างล้างหน้าซักใบหนึ่งก็พอ

ดังจะเห็นว่าของที่จำเป็นต้องใช้ขณะจำศีลนั้นมีเพียง หม้อ เสื่อรองนั่ง และอ่างล้างหน้า ส่วนข้าวของอย่างอื่นที่พระอาจารย์ได้กล่าวไปนั้นล้วนไม่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตขณะจำศีลนัก ทั้งนี้เนื่องจากการจำศีลในทางพุทธศาสนาแล้วคือการทำให้จิตใจให้สงบแจ่มใสปราศจากความทุกข์ และกิเลส การใช้ข้าวของมากมายที่เป็นของสูงค่าย่อมไม่สามารถทำให้ผู้จำศีลละกิเลสได้

เนื้อหาในจดหมายจึงเป็นการเสียดสีความ “โลภ” ของพระสมณสูง และเป็นการสั่งสอนสีกาด้วยว่าไม่ควรมอบข้าวของสูงค่ามากมายให้แก่พระสมณสูง

3.5.5. สรุป

จากการศึกษาขั้นตอนที่นำไปสู่การจบเรื่องพบว่า “โยะฉินะฉินะโตะ” มีกลวิธีการดำเนินเรื่องแบบจดหมายโดยผู้เล่าได้กล่าวแนะนำตัวละคร รวมถึงความสัมพันธ์ของตัวละครไว้ในตอนต้นของเรื่อง จากนั้นจึงเป็นเนื้อหาในจดหมายที่พระอาจารย์เขียนส่งให้สีกา กลวิธีที่พระอาจารย์เขียนจดหมายนั้น เริ่มจากการอธิบายถึงต้นเหตุของการจำศีล จากนั้นจึงเริ่มขอพิณทบาทรับจัจโดยวิธีขอพิณทบาทรับจัจสร้างความกดดันให้แก่ผู้ที่ได้อ่านจดหมาย จากนั้นจดหมายจึงจบลงอย่างผิดคาด โดยที่พระอาจารย์เขียนในจดหมายว่าทุกอย่างที่ได้กล่าวไปนั้นเป็นเรื่องล้อเล่น และพระอาจารย์ยังทิ้งท้ายในจดหมายด้วยการปลอบใจ จากการศึกษายังพบอีกว่าการเขียนจดหมายและกลวิธีในการเขียนจดหมายเป็นการเสียดสีพระสมณสูง

3.6. สรุป

จากทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่า “อะนะชะกะระโอะระฐุโจ” “อะอุชะกะโกะอะนะงุนชุนงน” “โอะโอะวะนะกะตะนิโตะมะริฐุโฉโมโฉ” “อะอิสุมิ” และ “โยะฉินะฉินะโตะ” มีลักษณะการจบแบบผิดคาด และมีการดำเนินเรื่องที่ทำให้ผู้อ่านคาดเดาบทสรุปผิดไปจากตัวเรื่อง ทั้งนี้ในการศึกษาพบว่าข้อมูลต่างๆ ในเรื่อง เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับชื่อเรื่อง ลักษณะตัวละครในเรื่อง และกลวิธีในการดำเนินเรื่องมีส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้อ่านคาดเดาบทสรุปของเรื่องผิดไปจากตัวเรื่อง นอกจากนี้แล้วในการวิจัยยังพบว่าเรื่องเล่าในกลุ่มการจบแบบผิดคาดยังมีลักษณะร่วมกันคือมีการล้อเลียน หรือเสียดสีล้อเลียนในเรื่อง

บทที่ 4

เรื่องเล่าที่จบแบบไม่มีข้อสรุป: การจบแบบที่นำไปผู้อ่านคาดเดาข้อสรุปอย่างใดอย่างหนึ่ง

เรื่องเล่าที่จบแบบไม่มีข้อสรุป คือเรื่องเล่าที่ในตอนจบไม่กล่าวถึงบทสรุปของเรื่องไว้ ในผลงานวรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุเนงนโมะโนะงะตะริพบว่ามึเรื่องเล่าจำนวน 5 เรื่องที่อยู่ในกลุ่มการจบแบบไม่มีข้อสรุป ซึ่งได้แก่ “โคะโนะทซุอิเดะ”(Konotsuide 「このついで」) “มุชิเมะสุรุอิเมะงิมิ” (Mushimezuruhimegimi 「虫めづる姫君」) “โฮโดะโฮโดะโนะเกะไซ” (Hodohodonokesou 「ほどほどの懸想」) “คะอิอะวะเซะ”(Kaiawase 「貝合」) และ “ฮะนะดะโนะเนียวโงะ”(Hanadanonyougo 「はなだの女御」)

การจบแบบไม่มีข้อสรุปนั้นมีหลากหลายวิธีการ แต่จากการศึกษาการจบเรื่องเล่าในวรรณกรรมชุดที่ซุทซุมิซุเนงนโมะโนะงะตะริ ผู้วิจัยพบว่าการจบแบบไม่มีข้อสรุปในวรรณกรรมชุดดังกล่าวแบ่งเป็นลักษณะใหญ่ๆ ได้ 2 แบบด้วยกัน คือ การจบแบบที่นำไปผู้อ่านคาดเดาข้อสรุปอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่ “โคะโนะทซุอิเดะ” “มุชิเมะสุรุอิเมะงิมิ” และ “โฮโดะโฮโดะโนะเกะไซ” และกลุ่มการจบแบบที่นำไปผู้อ่านขบคิดถึงบทสรุปที่แตกต่างหลากหลาย ได้แก่ “คะอิอะวะเซะ” และ “ฮะนะดะโนะเนียวโงะ”

ในการศึกษานั้นจะศึกษาจากการจบเรื่องของเรื่องเล่าแต่ละเรื่องในกลุ่ม เพื่อชี้ให้เห็นว่าเรื่องเล่าแต่ละเรื่องในกลุ่มมีส่วนที่นำไปผู้อ่านคาดเดาบทสรุปของเรื่องอย่างไร จากนั้นจึงศึกษาว่าเรื่องเล่าแต่ละเรื่องมีรายละเอียดอย่างไร และรายละเอียดเหล่านั้นมีส่วนช่วยให้ผู้อ่านคาดเดาเนื้อเรื่องอย่างไร สำหรับบทนี้จะวิเคราะห์เรื่องเล่าที่มีลักษณะการจบแบบที่นำไปผู้อ่านคาดเดาข้อสรุปเอง เป็นการจบเรื่องที่ผู้เล่ากล่าวชี้แจงให้ผู้อ่านคิดเองว่าเรื่องเล่าควรจะมีจุดจบอย่างไร โดยในเรื่องเล่าจะประกอบด้วยข้อมูลต่างๆที่มีส่วนช่วยในการพิจารณาบทสรุปของเรื่องซึ่งเรื่องเล่าในกลุ่มนี้ได้แก่ “โคะโนะทซุอิเดะ” “มุชิเมะสุรุอิเมะงิมิ” และ “โฮโดะโฮโดะโนะเกะไซ”

ในการวิจัยผู้วิจัยจะศึกษาจากข้อมูลที่มีส่วนสำคัญในการขบคิดบทสรุปของเรื่องอันได้แก่ขั้นตอนที่นำไปสู่การจบเรื่อง และข้อมูลที่ชี้แจงผู้อ่านไปสู่บทสรุปของเรื่อง

4.1. “โคะโนะทะซุอิเดะ” (Konotsuide このついで)

4.1.1. ประวัติความเป็นมาของเรื่อง

“โคะโนะทะซุอิเดะ” เป็นเรื่องเล่าที่ยังไม่พบหลักฐานที่ชี้ชัดว่าใครเป็นผู้แต่ง และแต่งขึ้นเมื่อใด อย่างไรก็ตามจากคำอธิบายของอินะระ เคะอิจิ (Inaga Keiji 稲賀敬二) 2004: 396) ได้กล่าวไว้ว่ากลอนที่พบในเรื่องเล่าเรื่องที่ 2 นั้นเป็นกลอนที่มีความเกี่ยวข้องกับอิซุมิชิคิบุ⁴² (Izumi Shikibu 和泉式部) โดยนางเป็นนักเขียนหญิงที่สำคัญคนหนึ่งในสมัยเฮอัน และมีชีวิตอยู่ในช่วงกลางสมัยเฮอัน เรื่องเล่าดังกล่าวจึงควรสร้างในช่วงเวลาเดียวกับที่นางยังมีชีวิต

ทั้งนี้หากพิจารณาจากรายเอียดต่างๆ ในเรื่อง อันได้แก่ ฉาก(ตำนานฝ่ายในที่อยู่ของพระมเหสี) อารมณ์ของเรื่อง(เรื่องเล่าทั้งหมดสื่อถึงอารมณ์อะวะระะ ซึ่งเป็นการดื่มด่ำในความงามของอารมณ์เศร้า มักพบได้ในผลงานของสมัยเฮอัน) โครงเรื่อง(เรื่องเล่าทั้งหมดมีโครงเรื่องไม่ซับซ้อน และเป็นเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของผู้คนในวัง) นอกจากนี้แล้วในเรื่องเล่าเรื่องที่ 3 ยังกล่าวถึงโมะโนะสะกะนะกิโฌจิ(Monohakanaki Shouji ものはかなき 障子) หรือที่ในปัจจุบันเรียกว่า อะกะริโฌจิ (Akari Shouji 明かり 障子) หรือประตูบานเลื่อนบุกระดาษที่ใช้กระดาษบางจนสามารถมองเห็นเงาต่างๆจากฝั่งตรงข้ามประตูได้ ทั้งนี้ที่ซุกะสะระ เทะทซุโอะ((Tsukahara Tetsuo 塚原鉄雄), 1983: 16) ได้อธิบายไว้ว่าประตูบานเลื่อนดังกล่าวเริ่มมีใช้ในช่วงปลายสมัยเฮอัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงคิดว่า “โคะโนะทะซุอิเดะ” น่าจะสร้างขึ้นในช่วงปลายสมัยเฮอัน

4.1.2. เรื่องย่อ

เวลาเพียงวันหนึ่งในฤดูใบไม้ผลิที่มีฝนโปรยปราย ซะอิโฌโนะซุโจ (Saishou no Chujou 宰相中将) ได้นำกายานเข้าไปถวายให้พระมเหสีถึงตำหนักใน กลิ่นกายานที่หอมหวานชวนให้ซุโจนึกถึงเรื่องราวบางอย่างจึงเป็นที่มาให้เกิดเรื่องเล่าอื่นๆตามมา ในขณะที่เรื่องเล่าเรื่องที่ 3 กำลังจะจบลงเป็นเวลาเดียวกับที่องค์จักรพรรดิทรงเสด็จมายังตำหนักของพระมเหสีจึงทำให้เหล่านางกำนัลที่กำลังพูดคุยอยู่นั้นต่างพากันแยกย้ายไปในทันที จึงทำให้ “โคะโนะทะซุอิเดะ” จบลงโดยที่ไม่ทราบว่าการเล่าเรื่องราวต่างๆเหล่านั้นจะช่วยคลายความหม่นหมองในจิตใจของพระมเหสีได้หรือไม่

⁴² นางเป็นผู้แต่งวรรณกรรมเรื่องอิซุมิชิคิบุนิกกิ (Izumishikibunikki 和泉式部日記)

4.1.3. ขั้นตอนที่นำไปสู่การจบเรื่อง

“โคะโนะทซุอิเดะ” เป็นเรื่องเล่าที่ตัวละครในเรื่องสลับกันเล่าเรื่องราวต่างๆ เพื่อให้พระสนมหรือตัวละครเอกหญิงของเรื่องได้ผ่อนคลายความเบื่อหน่าย ข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับเรื่องเล่าย่อยใน “โคะโนะทซุอิเดะ” จึงมีส่วนสำคัญในการคาดเดาบทสรุปของเรื่อง

4.1.3.1 ชื่อเรื่อง

ชื่อเรื่อง “โคะโนะทซุอิเดะ”(Konotsuide 「このついで」) เป็นคำที่ประกอบขึ้นจากคำว่า โคะโนะ(Kono この) และ ทซุอิเดะ(Tsuide ついで) โดยคำว่า โคะโนะ นั้นคือคำช่วยที่ใช้ร่วมกับคำอื่น เช่น คำนาม เพื่อบอกระยะของสิ่งนั้นๆ มีความหมายว่า “นี่ สิ่งนี้ อันนี้ ส่วนคำว่า ทซุอิเดะ(คุโบะตะ จุน, มุโระฟูมิ ฌินซุเกะและคณะ, 2001) เป็นคำนามที่มี 2 ความหมาย คือ ① ตามลำดับและ ② โอกาส ทั้งนี้ในเนื้อเรื่อง ทั้งนี้คำ “ทซุอิเดะ” ปรากฏในเนื้อเรื่องตอนที่ซุอิโคโนะซุโจได้กลิ่นกำยานแล้วหวนคิดถึงเรื่องราวบางอย่าง เช่น “เรื่องในโอกาสที่ได้จุดกำยาน” 「この御火取りのついでに」 และยังพบก่อนที่ซุโนะงะนโนะกิมิจะเริ่มเล่าเรื่องเล่าเรื่องที่ 2 “เรื่องในโอกาสที่ได้ฟังเรื่องเล่าที่หาสาระไม่ได้ไปแล้ว” 「あいなき事のついでを聞こえさせてくれるかな」 ดังจะเห็นว่าทั้งแง่ข้อความได้แปลคำว่า “ทซุอิเดะ” ว่า “โอกาส” ดังนั้นคำว่าทซุอิเดะในเรื่องจึงมีความหมายว่า โอกาส

นอกจากนี้แล้วยังมีการตีความชื่อเรื่องในความหมายอื่นๆอีก เช่น

การตีความจากการใช้คำว่า “โคะ” ใน “โคะโนะ” อิบะงะ เคะอิชิ (2004: 396)ตีความหมายของคำว่า “โคะ”ว่ามาจาก โคะ (Ko 籠) ซึ่งเป็นเอ็นโงะของคำว่าเตาจุดกำยาน (takimono mo hitori 薫物の火取り) อีกทั้งยังเป็นคันจิใน ที่แปลว่าการเข้าวัดปฏิบัติธรรม(komori 籠り) หรือการปิดกั้นตนเองจากภายนอก ดังนั้น “โคะโนะทซุอิเดะ” จึงหมายถึง “เรื่องเล่าที่เกิดเนื่องจากเตาจุดกำยาน” ซึ่งเข้ากับเนื้อเรื่องที่ผู้คนจำนวนหนึ่งต่างผลัดกันเล่าเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับ “กำยาน” จากประสบการณ์ของแต่ละคน หรือ “เรื่องเล่าเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม” หรือ “เรื่องเล่าเกี่ยวกับชีวิตที่ปิดกั้นตนเองจากโลภายนอกก็ได้

นอกจากนี้โกะโต ยะซุฟูมิ (Gotou Yasufumi 後藤康文, 1992) ยังวิเคราะห์ไว้ว่า “โคะ” ใน “โคะโนะทซุอิเดะ” นั้นมาจากคำว่า โคะ (ko 子) ที่แปลว่าเด็กหรือลูก ดังนั้น “โคะโนะทซุอิเดะ” ยังหมายถึง “เรื่องเล่าที่เริ่มเล่าเพราะลูก” ได้ด้วย

ดังนั้น “โคะโนะทซึเคะ” จึงเป็นชื่อเรื่องที่สามารถตีความได้หลากหลายโดยนักวิจัยส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า ชื่อเรื่องดังกล่าวควรแปลว่า “เรื่องเล่าที่เกิดเนื่องจากเตาจุดกำยาน” และ “เรื่องเล่าที่เริ่มเล่าเพราะลูก”

ตัวละคร

ตัวละครในเรื่องที่ผู้วิจัยมุ่งศึกษาได้แก่ พระมเหสี(Nyogo 女御)ซึ่งเป็นตัวละครเอกของเรื่อง ซะอิโคโนะซุโจ(宰相中将)ซึ่งเป็นผู้เล่าเรื่องเล่าเรื่องที่ 1 ชุนงะนโนะกิมิ(Chunagonnokimi 中納言の君)ซึ่งเป็นผู้เล่าเรื่องเล่าเรื่องที่ 2 และโชมโนะกิมิ(Shoushounokimi 少将の君)ซึ่งเป็นผู้เล่าเรื่องเล่าเรื่องที่ 3

(1)พระสนม (Nyogo 女御)

พระสนมเป็นตัวละครเอกที่สำคัญของเรื่อง กล่าวคือตัวละครใน “โคะโนะทซึเคะ” จะสลับกันเล่าเรื่องราวต่างๆเพื่อคลายความเศร้าหมองของพระสนม ดังนั้นหากขาดตัวละครดังกล่าว เรื่องราวย่อมไม่สามารถดำเนินไปได้ อย่างไรก็ตามพระสนมกลับเป็นตัวละครที่มีการแสดงตัวตนค่อนข้างน้อยหากเทียบกับตัวละครเอกทั่วไป กล่าวคือไม่ปรากฏชื่อ หรือตำแหน่งของตัวละคร การกระทำของพระสนมจะสังเกตได้จากคำยกย่อง เช่น “เสด็จ” 「参らせたまひて、」 “ทรงมีรับสั่ง” 「させたまひて、」 เป็นต้น ซึ่งวรรณกรรมในสมัยเฮอันมักจะไม่กล่าวถึงคนสูงศักดิ์เช่นองค์จักรพรรดิหรือ พระสนม โดยตรงเพื่อไม่ให้ผู้อ่านระแวงได้ว่าเนื้อเรื่องกล่าวถึงใคร จึงเป็นธรรมดาที่ไม่ปรากฏรายละเอียดเกี่ยวกับตัวละครเอกตัวนี้มากนัก

นอกจากนั้นเรื่องเล่าได้กล่าวถึงลักษณะของพระสนมไว้ว่า

「紅梅の織物の御衣に、たたなはりたる御髪の、すそばかり見えたるに、
(中略)」

“เห็นผมที่ดกหนาของนางยาวจรดชายเสื้อสีแดงลูกท้อ”

จากคำบอกเล่านี้แสดงให้เห็นว่าตัวละครเอกเป็นผู้หญิงที่มีผมดกหนาและยาวจนถึงชายเสื้อ ทั้งนี้ผู้คนในสมัยเฮอันมักตีค่าความงามของผู้หญิงจากเส้นผม ยิ่งดกดำและยาวมากเท่าไร ยิ่งแสดงให้เห็นถึงความงามและความสูงศักดิ์ของนางมากเท่านั้น ส่วนสีแดงลูกท้อเป็นสีที่หญิงสาวนิยมสวมใส่จึงสะท้อนให้เห็นว่าตัวละครดังกล่าวเป็นสาวงามวัยแรกรุ่น⁴³

⁴³ ตัวละครดังกล่าวน่าจะอายุประมาณ 11-14 ปี (ทซุกะฮะระ เทะทซึโอะ, 1983 : 11)

ทางด้านอารมณ์ของพระสนมมีกล่าวไว้ในเนื้อเรื่องว่า

「春のものとして、ながめ“させたまふ昼つかた、(中略)」
 “เพียงวันหนึ่งในฤดูใบไม้ผลิที่ฝนโปรยปราย (พระนาง) ทรงเหม่อมอง
 ออกไป”

จากข้อความกล่าวไว้ว่าตัวละครเอกหญิง “เหม่อมองออกไป” ซึ่งกริยาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าพระมเหสีกำลังคิดถึงเรื่องไม่สบายใจบางอย่างจึงทำให้นางได้แต่นั่งเงียบแล้วเหม่อมองออกไป ความรู้สึกไม่สบายใจของพระมเหสีรู้ไปถึงหีบิตาของนาง เขาจึงให้ชะอิโมโนะซุโจซึ่งเป็นพี่น้องกับพระสนมนำกายานมาให้

『東の対の紅梅の下に、埋ませたまひし薫物、今日のつれづれにこころ
 みさせたまへ』
 “นี่คือกายานที่ฝังไว้ใต้ต้นท้อทางทิศตะวันออก ขอให้วันนี้ลองจุดเพื่อคลาย
 ความเบื่อหน่าย”

ข้อความดังกล่าวเป็นคำพูดของบิตาที่ฝากให้ชูโชมอบอกพระมเหสี จากข้อความดังกล่าวจึงทำให้รู้ว่าบิตาของพระมเหสีเองก็รู้ว่าบิตาของตนกำลังเบื่อหน่ายจึงส่งกายานมาให้จุดเพื่อคลายความรู้สึกเบื่อหน่ายนั้น

นอกจากนี้หากพิจารณาร่วมกับเรื่องเล่าย่อยแต่ละเรื่องทีล้วนแสดงให้เห็นถึงเส้นทางความโศกเศร้าของผู้หญิงในราชสำนักแล้วจึงทำให้รู้ว่าตัวละครเอกน่าจะได้พบกับประสบการณ์บางอย่างที่ทำให้นางรู้สึกโศกเศร้า

จากข้อมูลที่ได้ออกไปจึงทำให้รู้ว่าตัวละครเอกเป็นหญิงสาวสูงศักดิ์ที่ได้ประสบเรื่องราวบางอย่างซึ่งทำให้นางรู้สึกโศกเศร้า

⁴⁴ เป็นข้อความที่อ้างอิงจาก อิเซโมะโนะซะตะริ (Isemonogatari 『伊勢物語』) เป็นการแสดงให้เห็นความรู้สึกของผู้ชายที่ต้องแยกจากหญิงคนรัก ใน “โคะโนะที่ซุอิเตะะ” ฝ่ายชายคือองค์จักรพรรดิ ส่วนฝ่ายหญิงคือพระมเหสี นอกจากนี้ นะงะเมะ (nagame ながめ) ยังเป็นคำซ้อนทับพ้องเสียงของคำว่า นะงะเมะ (nagame 雨) และ นะงะเมะ (nagame 長雨) อีกด้วย ข้อความดังกล่าวจึงแปลว่า ฤดูใบไม้ผลิที่ฝนโปรยปราย(เรื่องเดียวกัน : 11)

(2) ซะอิโคโนะชูโจ (Saishounochuujou 宰相中将)

ซะอิโคโนะชูโจ⁴⁵ คือตัวละครที่มีความสัมพันธ์เป็นพี่น้องกับพระสนม ในเรื่องเขาเป็นตัวแทนบิดานำกายานมาให้พระมเหสี จึงทำให้เกิดเหตุการณ์การสลับกันเล่าเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวกับกายาน นอกจากนี้ในเรื่องยังมีการใช้คำว่า ชูโจโนะกิมิ (Chuujoonokimi 中将の君) เป็นสรรพนามแทนตัวผู้เล่าจึงทำให้มีคำอธิบายเกี่ยวกับตัวละครดังกล่าวแยกออกเป็น 2 แนวทาง คือ ผู้เล่าเรื่องเล่าเรื่องที่ 1 คือตัวซะอิโคโนะชูโจเอง และอีกแนวทางหนึ่งคือ ผู้เล่าเรื่องคือนางกำนัลคนหนึ่งที่มีบิดา สามี หรือบุตรชายดำรงตำแหน่งชูโจ โดยอิ ฮะรุกิ (Ii Haruki 伊井春樹, 1972: 172) ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่าผู้เล่าเรื่องน่าจะเป็นนางกำนัล และเล่าเรื่องราวความรักของซะอิโคโนะชูโจ แต่จากการศึกษาเนื้อเรื่องพบว่าผู้เล่าเรื่องแสดงความเห็นใจฝ่ายชายมากกว่า ผู้วิจัยจึงคิดว่าผู้เล่าเรื่องน่าจะเป็นซะอิโคโนะชูโจซึ่งเป็นผู้ชาย

(3) ชูเนงโนะกิมิ (Chuunagonnokimi 中納言の君)

ชูเนงโนะกิมิ⁴⁶ โดยทั่วไปเป็นคำเรียกนางกำนัลที่มีบิดา สามี หรือบุตรชายทำงานเป็นข้าราชการตำแหน่งชูเนงน ซึ่งเทียบเท่ากับข้าราชการระดับ 4 ในเรื่องนางเป็นผู้เล่าเรื่องในเรื่องที่ 2 ซึ่งเป็นเรื่องที่มีการใช้กลวิธีการประพันธ์หลากหลายวิธี ทั้งการใช้คำสัมผัสทั้งในบทกลอนและเนื้อเรื่อง การเล่าเรื่องที่มีสัญลักษณ์ต่างๆ ในเรื่องสัมพันธ์กับฤดูกาล และการเล่าเรื่องที่สะท้อนถึงอารมณ์อะวะระระ จากความสามารถต่างๆ เหล่านี้จึงทำให้เห็นว่าตัวละครดังกล่าวน่าจะเป็นนางกำนัลชั้นผู้ใหญ่ที่มาจากครอบครัวฐานะดี และได้รับการศึกษามาเป็นอย่างดีด้วยจึงมีความสามารถทางด้านกาพย์กลอน

(4) โฉโมโนะกิมิ (Shoushounikimi 少将の君)

โฉโมโนะกิมิหมายถึงคำเรียกนางกำนัลที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ดำรงตำแหน่งโฉโม โฉโม ซึ่งเทียบเท่ากับข้าราชการระดับ 5 นางเป็นผู้เล่าเรื่องเล่าเรื่องที่ 3 โดยนางใช้วิธีการเล่าเรื่องตามที่นางสังเกตจากกริยาอาการของตัวละครในเรื่องโดยไม่ใช้กลวิธีการประพันธ์ใดๆ เมื่อเปรียบเทียบกับ การเล่าเรื่องของชูเนงโนะกิมิแล้วจะเห็นได้ว่าโฉโมโนะกิมิมีความสามารถทางด้านกาพย์กลอนน้อยกว่า

⁴⁵ สามารถแบ่งได้เป็น “ซะอิโคโนะ” (saishou 宰相) และ “ชูโจ” (chuujou 中将) โดยซะอิโคโนะหมายถึงตำแหน่งของหัวหน้าหรือผู้นำในแผนกนั้นๆ ดังนั้นซะอิโคโนะชูโจจึงเป็นตำแหน่งของหัวหน้าหน่วยชูโจ โดยเทียบเท่ากับข้าราชการระดับ 4 ตัวละครดังกล่าวน่าจะมีอายุอยู่ในช่วง 15-20 ปี (เล่มเดียวกัน :11)

⁴⁶ ในบันทึกประวัติศาสตร์จะไม่มีบันทึกชื่อของผู้หญิงในสมัยเฮอัน แต่จะใช้ตำแหน่งของบิดา สามี หรือลูก ในการกล่าวถึงสตรีผู้นั้นแทน

ดังนั้น “โคะโนะโทซุอิเดะ” จึงประกอบด้วยตัวละครสำคัญ 4 ตัว ได้แก่ พระมเหสี ซะอิโฌ โนะชูโจ ชูเนงงโนะกิมิ และโฌโฌโนะกิมิ ตัวละครแต่ละตัวล้วนมีความสำคัญต่อเรื่องแตกต่างกัน และมีลักษณะเด่นแตกต่างกัน ซึ่งทำให้เนื้อเรื่องเป็นธรรมชาติและสนุกสนาน

4.1.3.3 กลวิธีการดำเนินเรื่อง

(1)งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับ “โคะโนะโทซุอิเดะ” มีมากมายหลายชิ้นแต่งานวิจัยที่โดดเด่นนั้นได้แก่ ผลงานการวิจัยของคุระโนะ เค็นจิ (Kurano Kenji 倉野憲司 อ้างถึงใน ฌิโมะโทะริ โทะโมะโยะ (Shimotori Tomoyo 下鳥朝代) , 1995) โดยฌิโมะโทะริ โทะโมะโยะได้กล่าวยกย่องไว้ว่าเป็น ผลงานที่เปิดศักราชใหม่ให้แก่การวิจัย “โคะโนะโทซุอิเดะ” คุระโนะ เค็นจิแบ่งหัวข้อการวิจัย ออกเป็น 1.ชี้ให้เห็น “การใช้ประโยชน์” จากวรรณคดีก่อนหน้า อันได้แก่ ตอน อุเมะงะเอะ⁴⁷ (梅 枝) และตอน ฮะฮะกิ⁴⁸ (帚木) 2.การแยกตัวออกจาก “การใช้ประโยชน์” เพื่อสร้างสรรค์ ผลงานใหม่ๆ ได้แก่ การเปิดเรื่องโดยใช้ฉากในตอน ฮะฮะกิ ซึ่งผลงานของคุระโนะ เค็นจิชี้ให้เห็น ว่าเป็นการเปิดเรื่องซึ่งนำไปสู่เส้นทางเดินของผู้หญิงในราชสำนักอันได้แก่ ความรัก (恋愛) → ความเบื่อหน่ายในชีวิต (厭世) → การออกบวช (出家)

ผลงานการวิจัยของคุระโนะ เค็นจิยังเป็นพื้นฐานในงานวิจัยชิ้นอื่นๆอีกเช่น คันโฌนิฮัน โกะเต็นบุงะกุ 『鑑賞 日本古典文学』 (อ้างถึงใน ฌิโมะโทะริ โทะโมะโยะ, 1995) ได้แบ่ง วิธีการเล่าเรื่องเล่าย่อยทั้ง 3 เรื่องไว้ว่า เรื่องเล่าเรื่องที่ 1 เป็นเรื่องเล่าแบบร้อยกรอง (utamonogatari 歌物語的) เรื่องเล่าเรื่องที่ 2 เป็นเรื่องเล่าแบบบันทึกประจำวัน (nikkibungakuteki 日記文学的) และเรื่องเล่าเรื่องที่ 3 เป็นแบบนิยายเรื่องยาว(monogatariteki 物語的) โดยแต่ละเรื่องส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดของพระมเหสี ซึ่งเป็นตัวละครเอกของเรื่อง ส่วน ฮะรุกิ(1972: 11-12) ได้วิจัยไว้ว่าเรื่องเล่าดังกล่าวเป็นเรื่องเล่าที่มีการคิดเชื่อมโยงต่อเนื่องโดยการ สลับที่ระหว่างผู้เล่าและผู้ฟัง ส่วนโมะริ มะซะโตะ (Mori Masato 森正人) อ้างถึงใน ฌิโมะโทะริ โทะโมะโยะ, เล่มเดียวกัน) ได้ชี้ให้เห็นว่าเรื่องโคะโนะโทซุอิเดะมีลักษณะเป็นผลงานประเภท “เรื่อง

⁴⁷ คือบทที่ 32 ของเรื่องเกนจิโมะโนะงะวะริ ในเรื่องมีเหตุการณ์ที่เกนจิให้สาวกในบ้าน (女君) ช่วยกันผสมเครื่องหอม และตัวเขาเองก็ผสมเครื่องหอมสูตรเฉพาะขึ้นเพื่อใช้ในงานพิธีเฉลิมฉลองการเป็นผู้ใหญ่ของมงกุฎราชกุมารด้วย ภายในงานปรากฏว่า ผู้เข้าร่วมงามต่างพกเครื่องหอมที่มีกลิ่นหอมแตกต่างกันไป

⁴⁸ คือบทที่ 2 ของเรื่องเกนจิโมะโนะงะวะริ เป็นเรื่องเล่าในคืนฝนตก เนื้อเรื่องเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกนจิ โทโนะชูโจ (頭中将) ซะมะโนะคะมิ (左馬頭) และโทมิกิบุโนะโจ (藤式部丞) พุดคุยกันถึงเรื่องราวของผู้หญิงที่พวกเขาเคยคบหา

เล่าที่หมุนเป็นวง” 「巡物語」 ที่น่าสนใจคือ “เรื่องเล่าที่หมุนเป็นวง” นั้นมีฉากที่ถูกเปลี่ยนเป็น
เรื่องเล่า

ชิโมะโทะริ โทะโมะโยะ (1995) ได้วิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของฉากในเรื่องเล่าย่อย
แต่ละเรื่องใน “โคะโนะทซุอิเตะ” ซึ่งได้ผลว่า “โคะโนะทซุอิเตะ” เป็นผลงานที่สร้างขึ้นจาก
ความสัมพันธ์ของฉาก(場)ในเรื่องเล่าย่อยแต่ละเรื่อง ฉากในเรื่องเล่าย่อยแต่ละเรื่องนั้นมีลักษณะ
เฉพาะที่เป็นลักษณะพื้นฐานของเรื่องเล่าในลักษณะที่มีฉากกับเรื่องเล่าหมุนเป็นวงกันไป เช่น เรื่อง
เล่าเรื่องที่ 1 มีฉากอยู่ที่เฮอัน ในฤดูใบไม้ผลิ → เรื่องเล่าเรื่องที่ 2 มีฉากอยู่ที่วัดคิโยะมิสุ

(Kiyomizu 清水寺) ซึ่งอยู่ชานเมืองเฮอัน ในฤดูใบไม้ร่วง → เรื่องเล่าเรื่องที่ 3 มีฉากอยู่ที่
เทือกเขาฮิยะชิยะมะ (higashiyama 東山) ซึ่งเป็นเทือกเขาที่ทอดตัวอยู่ทางทิศตะวันออกของ
เฮอัน ในช่วงฤดูหนาวถึงฤดูใบไม้ผลิ → เรื่องเล่าจบลงที่เฮอัน ฤดูใบไม้ผลิ ดังจะเห็นว่าฉากของ
เรื่องเล่าย่อยแต่ละเรื่องจะห่างออกจากเฮอันตามลำดับ และฤดูกาลในเรื่องเล่าย่อยแต่ละเรื่องจะ
เรียงตามลำดับฤดูกาลใน 1 ปี โดยหัวข้อในการเริ่มเรื่องเล่าย่อยแต่ละเรื่องคืออารมณ์ (aware 憂
哉) ซึ่งนำไปสู่ฉากของเรื่อง วิธีการดังกล่าวแสดงให้เห็นลักษณะของเรื่องสั้น และลักษณะของ
ผลงานช่วงปลายสมัยเฮอัน

ผลงานการวิจัยเหล่านี้ได้ชี้ให้เห็นถึงลักษณะของ “โคะโนะทซุอิเตะ” อันได้แก่ เป็นเรื่องเล่า
ที่แสดงให้เห็นถึงเส้นทางความโศกเศร้าของผู้หญิงในราชสำนักเฮอัน โดยที่เรื่องเล่าย่อยแต่ละเรื่อง
ใช้เทคนิคในการเล่าแตกต่างกันไป และเรื่องเล่าแต่ละเรื่องมีความสัมพันธ์กันในลักษณะหมุนเป็น
วง โดยเฉพาะฉากของเรื่องเล่าย่อยแต่ละเรื่องที่มีความสัมพันธ์กัน

“โคะโนะทซุอิเตะ” เป็นเรื่องเล่าที่สร้างขึ้นในสมัยเฮอัน เนื้อเรื่องสะท้อนให้เห็นความ
โศกเศร้ารูปแบบต่างๆของผู้หญิงในราชสำนัก ในเรื่องเล่ามีการเล่าเรื่องเล่าย่อยอีกจำนวน 3 โดย
แต่ละเรื่องล้วนมีการใช้กลวิธีการประพันธ์ที่แตกต่างกัน จึงทำให้เนื้อเรื่องสนุกสนานน่าติดตาม
อย่างไรก็ตามตัวละครในเรื่องได้นำเรื่องเล่าย่อยเหล่านั้นมาเล่าเพื่อคลายความเบื่อหน่ายของพระ
สนม แต่ในตอนจบเรื่องผู้เล่ากลับไม่ได้กล่าวว่าพระสนมซึ่งเป็นตัวละครเอกของเรื่องจะคลายความ
เบื่อหน่ายหรือไม่ ในการคาดเดาบทสรุปของเรื่องว่าตัวละครเอกของเรื่องจะผ่อนคลายความเบื่อ
หน่ายหรือไม่นั้น จึงต้องวิเคราะห์จากเนื้อหาของเรื่องเล่าย่อยเหล่านั้น รวมถึงวิธีการเล่า และ
ภาพรวมของการเล่าเรื่อง

เรื่องเล่าย่อย

“โคะโนะทซุอิเตะ” เป็นเรื่องเล่าที่เกิดขึ้นในเพียงวันที่มีฝนตกพำในฤดูใบไม้ผลิ ที่ในราชวัง
เมื่อชะอิโคโนะซุโงะได้กลิ่นกำยานจึงนึกถึงเรื่องราวบางอย่าง แล้วนี่ก็อยากจะได้เล่าให้ผู้คนที่อยู่ ณ

ที่นั่นได้ฟังโดยมีเงื่อนไขว่าผู้ฟังทุกคนจะต้องเล่าเรื่องราวที่ตนได้ประสบมาให้ทุกคน ณ ที่นั่นได้ฟังด้วย ซึ่งพระมเหสีเองก็ยินดีเนื่องจากพระนางกำลังเบื่อหน่ายอยู่ (つれづれ) ผู้คนในเรื่องจึงสลับกันเล่าเรื่องราวต่างๆจนเมื่อถึงเรื่องเล่าเรื่องที่ 3 องค์จักรพรรดิทรงเสด็จมาจึงทำให้เรื่องเล่าจบลง

a. เรื่องเล่าเรื่องที่ 1

ชูโจโนะกิมิ(หรือซะอิโมะโนะชูโจ)ได้เริ่มจากการเล่าถึงเรื่องราวความรักที่สะท้อนให้เห็นรูปแบบครอบครัวแบบอึปปุตะซะอิ (ipputasai 一夫多妻) หรือรูปแบบครอบครัวแบบสามี 1 ภรรยาหลายคน ในด้านของฉากไม่ได้มีบอกไว้ชัดเจนในเรื่องเล่าเรื่องที่ 1 แต่จากที่อิโมะโทะริ โทะโมะโยะพิจารณาถึงวิถีชีวิตของตัวละครในเรื่องที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของคนในราชสำนักจึงสรุปว่าเหตุการณ์เกิดขึ้นในเมืองเฮอัน นอกจากนี้อิโมะโทะริ โทะโมะโยะยังกล่าวถึงการขึ้นต้นเรื่องว่า“ดูเหมือนจะมีชายคนหนึ่งได้เป็นสามีของคุณหนูตระกูลสูง” 「あるきん達に忍びて通ふ人やありけむ」 เป็นการขึ้นต้นเรื่องโดยมีเรื่องเล่าของโทะโคะนะท้ชูโนะอนนะ⁴⁹ (Tokonatsu no Onna 常夏の女) จากเรื่องเกินจิโมะโนะะตะริ ดังนั้นเรื่องเล่าเรื่องแรกจึงเป็นเรื่องเล่าที่สื่อถึงฤดูร้อน (อิโมะโทะริ โทะโมะโยะ, 1995)

ที่มาของเรื่องชูโจได้กล่าวไว้ว่าเป็นเรื่องที่เขาได้ยินมาอีกทอดหนึ่ง การใช้ เคะมุ (kemu けむ) ซึ่งเป็นคำช่วยกริยาต่อท้ายประโยคที่แสดงถึงการคาดเดาของผู้พูดต่อเรื่องที่เคยเกิดขึ้นในอดีตจึงทำให้สัมผัสได้ว่าเรื่องเล่าดังกล่าวเกิดขึ้นในอดีตผู้เล่าเล่าผ่านความทรงจำอันลางเลือน ทำให้เรื่องเล่าสมจริง ในขณะที่เดียวกันผู้อ่านบางคนอาจจะสนใจอยากรู้เรื่องราวความเป็นมาของเรื่องมากยิ่งขึ้นก็ได้ ต่อไปนี้คือตัวอย่างการใช้ เคะมุ (kemu けむ) ในเรื่องเล่าเรื่องที่ 1

「ある君達に、忍びて通ふ人やありけむ。いとうつくしき児さへ出で来にければ、あはれと思ひきこえながら、きびしき片つ方やありけむ、絶え間がちにてあるほどに、思ひも忘れず、いみじう慕ふがうつくしう、時々は、あるところに渡しなどするをも、『いま』なども言はでありしを、ほどへて立ち寄りたりしかば、いとさびしげにて、めづらしくや思ひけむ、(中略)」

“ดูเหมือนจะมีชายคนหนึ่งได้เป็นสามีของคุณหนูตระกูลสูง ทั้งคู่มีบุตรด้วยกัน ทั้งที่ฝ่ายชายก็รู้สึกสงสารเห็นใจ แต่ข้างฝ่ายภรรยาเอกของเขาดูเหมือนจะ

⁴⁹ เป็นผู้หญิงที่โทะโนะชูโจเล่าถึงในเรื่องเกินจิโมะโนะะตะริตอนสะซะจิคว่าเขาเคยคบด้วย ลักษณะโดยทั่วไปเหมือนกับตัวละครในเรื่องเล่าเรื่องที่ 1 กล่าวคือเป็นผู้หญิงกำพร้าที่โทะโนะชูโจมีความสัมพันธ์ด้วยจนมีลูกสาวด้วยกันคนหนึ่งแต่เพราะภรรยาเอกของโทะโนะชูโจชมชู้จนนางหนีไป

เป็นคนขี้มวงจึงทำให้เขาห่างหายไปนาน และถึงอย่างนั้น(ลูก)ก็ยังไม่ลืม
เขา และยังคงคอยตามออกดออ่อนเขาอย่างน่าเอ็นดู บางครั้งเขาจะพา(ลูก)
กลับไปที่บ้านกับเขาด้วย แต่เด็กน้อยก็ไม่เคยรำร้องขอกลับ “บ้าน” จากนั้น
ผู้ชายก็ไม่ได้แวะเวียนไปหาภรรยาและลูกเป็นเวลานาน จนเมื่อแวะเวียนไป
หาอีกครั้ง (ลูก)กลับมีท่าทีหมองเมิน อาจเป็นเพราะเด็กรู้สึกไม่คุ้นหน้าก็ได้”

ดังจะเห็นว่าผู้เล่าใช้ เคมุ (kemu 芥子) ในการกล่าวถึงตัวละครชาย และภรรยาเอก ทำ
ให้ผู้อ่านรู้สึกได้ว่าผู้เล่าเล่าจากความทรงจำจริง ในขณะที่เดียวกันก็อาจคิดว่าผู้เล่ากำลังปกปิดที่มา
ของตัวละครอยู่ก็ได้ ซึ่งวิธีการดังกล่าวทำให้เรื่องราวดูสมจริง และเพิ่มความสนใจแก่ผู้ฟังและ
ผู้อ่าน ทั้งนี้ในประโยคดังกล่าวผู้เล่าอาจจะใช้คำช่วยกริยา คิ (ki 忌) ซึ่งพบว่ามีการใช้มากใน
วรรณกรรมประเภทเรื่องเล่า โดยใช้เพื่อบอกเล่าเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นในอดีตก็ได้ ทั้งนี้หากใช้ คิ
(ki 忌) แทน เคมุ (kemu 芥子) ในประโยคดังกล่าวจะมีความหมายว่า “มีชายคนหนึ่งได้เป็น
สามีของคุณหนูตระกูลสูง” ซึ่งทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าเป็นเรื่องของผู้ชายทั่วไปคนหนึ่ง และ “แต่ข้าง
ฝ่ายภรรยาเอกของเขาเป็นคนขี้มวง” ซึ่งทำให้ผู้อ่านรู้สึกมั่นใจว่าสาเหตุที่ผู้ชายต้องห่างเหินจาก
ภรรยาและลูกเป็นเพราะภรรยาเอกจริง ซึ่งทำให้เรื่องเล่าดังกล่าวขาดความน่าสนใจ

นอกจากนี้ชุนโจโนะกิมิยังใช้ เคมุ (kemu 芥子) เพื่อคาดเดาความรู้สึกของลูกหลังจากที่
ไม่ได้พบบิดาของตนมาเป็นเวลานานด้วย ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้เล่ารู้เรื่องราวเฉพาะบางส่วน
เพราะผู้เล่าได้ฟังเรื่องราวมาอีกทอดหนึ่ง

ดังนั้นการใช้กลวิธีการเล่าเรื่องโดยเคมุ (kemu 芥子) ในประโยคต่างๆที่ได้กล่าวไปจึง
ทำให้เรื่องเล่าเรื่องที่ 1 สมจริงและน่าติดตามยิ่งขึ้น

ในเรื่องประกอบด้วยตัวละคร 3 ตัวได้แก่ ผู้ชายคนหนึ่ง “ภรรยา” (Kindachi 君達) และ
ลูก (Ko 児) ในเรื่องไม่ได้ให้รายละเอียดของตัวละครแต่ละตัวมากนัก แต่คินดะชิ (Kindachi
君達) ที่ผู้เล่าใช้เรียกภรยานั้นเป็นคำที่มีความหมายว่า ธิดาของข้าราชการสำนัก(อินะงะ เคะอิจิ,
2004: 398) “ภรรยา”จึงน่าจะเป็นผู้หญิงที่มาจากตระกูลของผู้มีอำนาจ ทั้งนี้หากพิจารณาจาก
รูปแบบการแต่งงานที่ชั้นสูงในสมัยเฮอันที่ข้าราชการมักจะเลือกแต่งงานกับฝ่ายหญิงที่มีฐานะ
ทางบ้านดี และมีบิดาหรือผู้ปกครองเป็นข้าราชการระดับสูง เพื่อให้ครอบครัวทางฝ่ายหญิงช่วย
สนับสนุนหน้าที่การงานของตนแล้ว ภรรยาเอกของตัวละครชายจึงน่าจะมาจากตระกูลที่มีอำนาจ
มากกว่า “ภรรยา” (君達) และฝ่ายชายน่าจะเป็นข้าราชการหนุ่มอนาคตไกล ส่วนลูกนั้นในเรื่อง
ไม่ได้ระบุว่า เป็น ลูกชาย หรือลูกสาว แต่เมื่อพิจารณาจากกริยาท่าทางเช่น “ออกดออ่อนเขาอย่างน่า
เอ็นดู” แล้วทำให้ผู้วิจัยคิดว่าเป็นลูกสาว โดยที่ผู้ชายห่างเหินกับภรรยาและลูก

เหตุการณ์สำคัญของเรื่องคือตัวละครชายแหวะเวียนไปหาภรรยาและลูกหลังจากที่หายไป นานจึงทำให้ลูกสาวมีท่าทีนิ่งเฉย แต่เมื่อเขากำลังจะลูกกลับลูกก็เข้ามาออดอ้อนเขาทันที ผู้ชายจึง ตัดสินใจจะพาเด็กหญิงไปด้วยดังที่เคยทำมา ฝ่ายภรรยาเมื่อรู้เข้าจึงขบกลอนที่มีใจความว่า

こだにかくあくがれ出でば薫物のひとりやいとど思ひこそがれむ
หากบุตรของข้ายังติดตามเขาไปเช่นนี้ ข้าคงต้องเฝ้ากำยานอย่างเดียวดาย

บทกลอนดังกล่าวแสดงให้เห็นความเหงาอ้างว้างของ ภรรยาที่นอกจากจะต้องห่างเหินกับสามีแล้ว บุตรสาวก็ยังจะจากไปพร้อมกับสามีอีก ทำให้นางต้องใช้ชีวิตอยู่เพียงลำพัง แต่เมื่อผู้ชาย ได้ยินบทกลอนแล้วเขาจึงเปลี่ยนใจไม่พาลูกไป และตัดสินใจอยู่กับภรรยาที่นั่น

ดังนั้นเรื่องเล่าเรื่องที่ 1 จึงเป็นเรื่องเล่าที่เกิดขึ้นในแฮอันในฤดูใบไม้ร่วง เป็นเรื่องราวความรักของครอบครัวหนึ่งที่ไม่ราบรื่นนักเพราะภาวะกระเบียบบางสังคม แต่ถึงอย่างนั้นความรักของบุคคล ทั้ง 3 ก็ยังทำให้พวกเขาได้อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

b. เรื่องเล่าเรื่องที่ 2

ในเรื่องเล่าเรื่องที่ 2 ชุนงะงนโนะกิมิได้เล่าถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับนางเมื่อครั้งที่นางไป ปฏิบัติธรรมที่วัดคิโยะมิสุ⁵¹ ในฤดูใบไม้ผลิปีที่แล้ว 「去年の秋ごろばかりに、清水に籠りてはべりしに、」 ที่นั่นนางได้พบผู้หญิงคนหนึ่งและได้ฟังการขบกลอนอันไพเราะของผู้หญิงคนนั้นทำให้ชุนงะงนโนะกิมิยังคงประทับใจไม่รู้ลืม

เนื้อหาของเรื่องสามารถแบ่งออกเป็น การบรรยายถึงสถานที่และตัวละคร ฉากการขบกลอนและ การแสดงความรู้สึกประทับใจของชุนงะงนโนะกิมิ

การบรรยายถึงสถานที่และตัวละคร ชุนงะงนโนะกิมิได้กล่าวไว้ว่า

⁵⁰ เป็นกลอนที่มีการใช้คำพ้องเสียงมากมาย เช่น โคะ (ko こ) เป็นคำที่พ้องเสียงกับคำว่า โคะ (ko 子) เด็ก และ โคะ (ko 籠) ตะกร้าไม้ไผ่ และคำว่า ฮิโตะริ (hitori ひとり) ยังพ้องกับคำว่า เตาจุดกำยาน (hitori 火取) และคำว่าคนเดียว (hitori 一人) ส่วนคำว่า ฮิ (hi ひ) ใน ฮิ (omohi 思ひ) คิด ยังพ้องเสียงกับคำว่า ฮิ (hi 火) ไฟ อีกด้วย บทกลอนดังกล่าวจึงแต่งขึ้นโดยใช้กลวิธีต่างๆ เพื่อเชื่อมโยงความรู้สึกกับเหตุการณ์เฉพาะหน้าได้อย่างกลมกลืนและไพเราะ แสดงให้เห็นความฉลาดเฉลียวของผู้ขบกลอน

⁵¹ คิโยะมิสุ (kiyomizu 清水寺) คือวัด อยู่ที่ตำบลฮิงะมิยะมะ เมืองเกียวโต มีพระโพธิสัตว์ 11 หน้าเป็นพระประธาน (อินะงะ เคะอิชิ, 2004: 400) การเข้าปฏิบัติธรรมของผู้หญิงจากตระกูลสูงในสมัยเฮอัน กล่าวกันว่าพวกนางจะต้องเดินทางออกจากเมืองหลวงเป็นระยะทางสั้นๆ ผ่านเส้นทางบนเขา เป็นวิถีชีวิตที่แตกต่างจากชีวิตประจำวันโดยสิ้นเชิงทั้งสภาพภูมิประเทศ สภาพจิตใจ และระเบียบแบบแผน การเข้าพักจะมีการกำหนดวันแน่นอนโดยบริเวณที่พักจะจัดแบ่งด้วยฉากกั้นห้องให้เป็นสัดส่วนที่ชุกะฮะระ เทะทสุโอะ, 1983: 14)

「去年の秋ごろばかりに、清水に籠りてはべりしに、かたはらに屏風ばかりを、ものはかなげに立てたる局の、にほひいとをかしう、人少ななるけはひして、をりをりうち泣くけはひなどしつつかおこなふを、誰ならむと聞きはべりしに、(中略)」

“เมื่อครั้งที่ข้าได้ไปปฏิบัติธรรมที่วัดคิโยะมิสุเมื่อฤดูใบไม้ผลิปีที่แล้ว ในพื้นที่ในห้องที่แบ่งไว้ด้วยฉากกั้นห้องนั่นเองที่ข้าได้กลิ่นหอมเฉพาะตัวที่น่าประทับใจลอยมาจากอีกฝั่งหนึ่งของฉากกั้นห้อง ดูเหมือนผู้ติดตามของนางจะมีไม่มากนัก และบางครั้งจะได้ยินเสียงสะอื้นให้ดังมาเป็นระยะ (ข้า) อยากจะรู้เสียจริงว่านางเป็นใคร”

ในข้อความดังกล่าวทำให้รู้ว่าเหตุการณ์เกิดขึ้นที่วัดคิโยะมิสุซึ่งเป็นวัดที่ศักดิ์สิทธิ์มากวัดหนึ่งในสมัยเฮอัน อยู่ทางทิศตะวันออกของเมืองเฮอันซึ่งเป็นถิ่นทุระกันดาร เป็นสถานที่ซึ่งเหมาะแก่การตัดขาดจากโลกภายนอกและปฏิบัติตามหลักพระธรรมคำสอน ผู้หญิง เด็ก และประชาชนต่างศรัทธาในวัดนี้มาก จากนั้นขุนงนโนะกิมิจึงเล่าต่อไปอีกว่าเมื่อนางได้เข้าไปในที่พักแล้วจึงได้กลิ่นกำยาน “ที่มีกลิ่นหอมเฉพาะตัว” 「にほひ、いとをかしう」 ลอยมาจากอีกฝั่งหนึ่งของฉากกั้นห้อง ทั้งนี้ผู้คนจากตระกูลสูงในสมัยเฮอันมักจะใช้กำยานหรือเครื่องหอมที่มีกลิ่นเฉพาะตัวซึ่งทำให้ผู้ที่อยู่ใกล้รู้ได้ว่าคนผู้นั้นเป็นใครโดยไม่ต้องเห็นตัว จากข้อความดังกล่าวจึงทำให้รู้ว่าผู้หญิงที่พักอยู่ข้างขุนงนโนะกิมิเป็นคนจากตระกูลสูงที่ตัวขุนงนโนะกิมิเองก็ไม่รู้ว่าเป็นใคร เมื่อลองสังเกตดูจากผู้ติดตามก็พบว่ามิไม่มากซึ่งเป็นลักษณะตรงกันข้ามกับผู้คนจากตระกูลสูงโดยทั่วไป กล่าวคือกลุ่มคนเหล่านั้นมักจะมีผู้ติดตามคอยดูแลอยู่เป็นจำนวนมาก ยิ่งจำนวนผู้ติดตามมีมากเท่าไร ยิ่งแสดงให้เห็นอำนาจ ความร่ำรวยของเขามากเท่านั้น อย่างไรก็ตามมีบางกรณีที่คนจากตระกูลสูงจะออกเดินทางโดยนำผู้ติดตามไปด้วยเพียงบางส่วน เช่น ในกรณีเร่งด่วนหรือการเดินทางที่ไม่เปิดเผย อย่างไรก็ตามข้อสังเกตนี้ทำให้เห็นว่าบรรยากาศของเรื่องนั้นเงียบเหงา และขุนงนโนะกิมิมักจะได้ยินเสียงสะอื้นให้ดังมาจากอีกฝั่งหนึ่งของฉากเป็นระยะ

จากเนื้อหาในส่วนนี้ทำให้รู้ว่าเหตุการณ์ต่อไปนี้จะเกิดขึ้นในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เงียบเหงา เพราะมีผู้คนเพียงบางเบา และตัวละครของเรื่องเป็นผู้หญิงจากตระกูลสูงที่มีความทุกขใจอยู่ จากนั้นขุนงนโนะกิมิได้เล่าถึงฉากการขับกลอนและเนื้อหาของกลอนไว้ว่า

風いと荒らかに吹きて、木の葉ほろほろと、滝のかたぎまにくづれ、色濃きもみぢなど、局の前にはひまなく散り敷きたるを、この中隔の屏風のつらによりて、ここにも、ながめはべりしかば、いみじう忍びやかに、
『いとふ身はつれなきものを憂きことをあらしに散れる木の葉なりけり
風の前なる』

ลมพัดรุนแรงจนใบไม้ร่วงหล่นจากต้น ปลิวไปทางน้ำตก ใบไม้มิจิสีชุ่มน้ำอยู่
หน้าบริเวณที่พัก ในขณะที่ข้ากำลังเหม่อมองภาพนั้นอยู่ ผู้หญิงที่อาศัยอยู่อีก
ฝากหนึ่งก็ส่งเสียงขึ้นมาเบาๆเหมือนไม่อยากจะใครได้ยินว่า
“ตัวข้านี้ไม่อยากให้ลมพัดเอาความเศร้าหมองไปเหมือนที่ลมพัดใบไม้ร่วง
หล่น”

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าผู้หญิงที่อยู่อีกฝากหนึ่งของฉากกั้นห้องกำลังเศร้าโศกเสียใจกับ
เหตุการณ์บางอย่าง เมื่อนางได้เห็นใบไม้ที่ร่วงหล่นเพราะลมพัด นางจึงขบกลอนที่สัมพันธ์กับ
อารมณ์ของนางและเหตุการณ์ที่นางได้พบในขณะนั้น เกี่ยวกับความหมายของกลอนโกะโต ยะซุฟู
มิได้สังเกตเห็นว่า ใบไม้(โคะโนะสะะ konoha 木の葉) ในบทกลอนสามารถเขียนแทนด้วยตัวอักษร
ระงะนะว่า โคะโนะวะ (konowa このは) ซึ่งคำว่า “โคะ” เป็นคำพ้องของคำว่า “ลูก” 「子」 ดัง
นั้นโกะโต ยะซุฟูมิจึงคิดว่าตัวละครในเรื่องนั้นโศกเศร้าเสียใจเพราะสูญเสียลูก และบทกลอน
ดังกล่าวตัวละครแต่งขึ้นเพื่อไว้อาลัยให้แก่ลูกที่เสียชีวิตไปนั่นเอง

นอกจากนี้กลอนบทดังกล่าวใช้กลวิธีการประพันธ์ต่างๆ อาทิเช่น คำว่า “ลมพายุ” 「あらし」
ในบทกลอนนั้นแฝงความหมายว่า “ไม่มีความเศร้าหมอง” 「憂きことあらし」 ซึ่ง
หมายถึง ใบไม้ที่ไม่มีความเศร้าหมองกลับร่วงหล่นเพราะแรงลมพายุ และในบทกลอนดังกล่าวยังม
ีการอ้างอิงบทกลอนที่มีมาก่อนหน้า กล่าวคือ 「風の前」 เป็นบทกลอนที่มีพบใน อิซุมิชิคิบุนโดะ
นิกกิ (Izumishikibunikki 『和泉式部日記』) เป็นการอ้างอิงบทกลอนที่มีมาก่อนหน้า ซึ่ง
นำมาใช้ในความหมายที่สอดคล้องกัน กลวิธีต่างๆ เหล่านี้ทั้งการใช้คำที่มีความหมายสอดคล้องกัน
และการอ้างอิงกลอนโบราณนอกจากจะทำให้บทกลอนดังกล่าวไพเราะแล้ว ยังแสดงให้เห็นความ
เฉลียวฉลาดของผู้แต่งด้วย

สุดท้ายคือการแสดงความรู้สึกประทับใจของชุนเงะนโนะกิมิหลังจากที่นางได้ยินกลอนแล้ว
นางได้กล่าวความรู้สึกของนางไว้ว่า

聞こゆべきほどにもなく、聞きつけてはべりしほどの、まことに、いと
あはれにおぼえはべりながら、さすがに、ふといらへにくく、つつまし
くてこそやみはべりしか」

เมื่อยามได้ยินเสียงขบกลอนที่แผ่วเบาจนยากจะจับใจความ ก็รู้สึกสะเทือน
อารมณ์⁵² เป็นอย่างมาก แต่ก็ไม่สามารถแต่งกลอนตอบนางได้ในทันที ด้วย
ความอับอายจึงขอจบเพียงเท่านี้”

⁵² มีจิตใจหวั่นไหวอย่างแรงเพราะมีสิ่งมากระทบอารมณ์ความรู้สึกทำให้เศร้าหมอง

ทั้งนี้ในสมัยนั้นถือเป็นมารยาทที่ผู้ฟังกลอนจะต้องตอกกลอนกลับไป แต่ชุนงะนโนะกิมีซึ่งมีความสามารถทางด้านกาพย์กลอนกลับไม่สามารถแต่งกลอนตอบกลับไปได้แสดงให้เห็นว่าบทกลอนดังกล่าวไพเราะกินใจชุนงะนโนะกิมี จากความคิดเห็นของชุนงะนโนะกิมีที่มีต่อบทกลอนจึงแสดงให้เห็นว่านางเล่าเรื่องนี้เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์น่าประทับใจให้ผู้คน ณ ที่นั้นฟังนั่นเอง

ดังนั้นเนื้อเรื่องของเรื่องเล่าเรื่องที่ 2 จึงสามารถแบ่งได้เป็นการบรรยายถึงสถานที่และตัวละคร ฉากการขับกลอนและกลอน การแสดงความรู้สึกประทับใจของชุนงะนโนะกิมี ซึ่งการบรรยายสถานที่และตัวละครมีส่วนสำคัญในการทำให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการถึงสถานที่เกิดเหตุได้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังช่วงส่งอารมณ์ให้แก่การบรรยายฉากการขับกลอนและการขับกลอน และสุดท้ายในส่วนของ การแสดงความรู้สึกประทับใจของชุนงะนโนะกิมีได้แสดงให้เห็นความรู้สึกของนางที่มีต่อกลอน

ในการเล่าเรื่องเล่าเรื่องที่ 2 จะสังเกตได้ว่าชุนงะนโนะกิมีใช้กลวิธีต่างๆ ในการเล่าเรื่องตามรูปแบบทางวรรณศิลป์ในสมัยเฮอัน เช่น ความสอดคล้องของฤดูกาลและเหตุการณ์ในเรื่อง กล่าวคือเรื่องเล่าเกิดขึ้นในฤดูใบไม้ร่วง และเพราะใบไม้ที่ร่วงหล่นจึงทำให้ตัวละครในเรื่อง ประพันธ์บทกลอนเชื่อมโยงความรู้สึกเศร้าโศกของชีวิตที่แสนสั้นกับใบไม้ที่ร่วงหล่น นอกจากนี้ในเรื่องยังมีกรกล่าวถึงน้ำตก(“ปลิวไปทางน้ำตก” 「滝のかたさまにくづれ」)ซึ่ง “น้ำตก” (ตะคิ taki 滝) เป็นคำพ้องเสียงกับคำว่า “กายาน” (ตะคิ taki 薫) ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายพ้องกับ “เตาจุดกายาน” จึงทำให้เรื่องเล่าเรื่องที่ 2 สอดคล้องกับเรื่องเล่าเรื่องที่ 1 ดังที่ชุนงะนโนะกิมีชักชวนให้สลับกันเล่าเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ “เตาจุดกายาน” ดังนั้นชุนงะนโนะกิมีจึงใช้กลวิธีการประพันธ์อันได้แก่ ความสอดคล้องของฤดูกาลและเหตุการณ์ในเรื่อง และการใช้คำพ้องเสียง เพื่อให้เรื่องเล่าไพเราะงดงาม และเพื่อให้สอดคล้องกับเงื่อนไขที่ชุนงะนโนะกิมีตั้งไว้

อย่างไรก็ตามชุนงะนโนะกิมีกล่าวไว้ว่าเรื่องเล่าดังกล่าวเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์จริงของนาง แต่กลวิธีในการเล่าสอดคล้องลงตัวจนหาที่ติไม่ได้ อีกทั้งเรื่องเล่าไม่ใช่สิ่งที่นางได้พบเห็นโดยตรง เพราะเรื่องราวโดยส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่นางได้ยินจากอีกฝากหนึ่งของฉากกั้นห้องจึงทำให้นางไม่เห็นตัวละครที่นางกล่าวถึง และไม่สามารถแสดงความคิดเห็นได้ต่อบทกลอนฝ่ายใด จึงทำให้ผู้วิจัยคิดว่าเรื่องเล่าเรื่องที่ 2 น่าจะเป็นเรื่องที่ชุนงะนโนะกิมีแต่งขึ้น

ดังนั้นเรื่องเล่าเรื่องที่ 2 เป็นเรื่องเล่าที่เกิดขึ้นในฤดูใบไม้ร่วงที่วัดคิโยะมิสุซึ่งอยู่ห่างไกลจากเมืองเกียวโตมาก และเป็นเรื่องเล่าที่ชุนงะนโนะกิมีแต่งขึ้นเพื่อในสอดคล้องกับหัวข้อเรื่องที่ชุนงะนโนะกิมีเสนอแนะขึ้น โดยเรื่องเล่ามีเนื้อหาเกี่ยวกับความเบื่อหน่ายในชีวิต โดยนางแสดงให้เห็นว่านางเล่าเรื่องเล่าดังกล่าวเพื่อแสดงความรู้สึกที่นางมีต่อบทกลอน

c. เรื่องเล่าเรื่องที่ 3

ในเรื่องเล่าเรื่องที่ 3 โฉโมโนะกิมิได้เล่าถึงเหตุการณ์ที่นางพบที่วัดในเทือกเขาอิงะมิยะมะเมื่อครั้งที่นางไปเยี่ยมป่าของนางซึ่งบวชเป็นชื่อนั้น ในเรื่องเล่าเรื่องนี้ไม่ได้กล่าวชัดเจนว่าเกิดขึ้นในฤดูใด แต่จากเครื่องนุ่งห่มของตัวละครที่ระบุไว้ในเรื่องว่า เนริงินุ (neriginu 搔練) ซึ่งหมายถึงสีในกลุ่มสีแดง และเป็นสีของเครื่องนุ่งห่มที่จะใช้สวมใส่เฉพาะในฤดูหนาวถึงฤดูใบไม้ผลิเท่านั้น (อินะงะ เคะอิจิ, 2004: 402) จึงทำให้รู้ว่าเรื่องเล่าเรื่องที่ 3 นี้เกิดขึ้นในช่วงฤดูหนาวถึงฤดูใบไม้ผลินั่นเอง

เหตุการณ์ที่โฉโมโนะกิมิได้พบนั้นเป็นเหตุบังเอิญ กล่าวคือในวันเดียวกับที่นางได้ไปเยี่ยมป่าของนางที่วัดนั้นบังเอิญว่าเป็นวันเดียวกับที่มีกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งมาที่วัดนั้นด้วยเช่นกัน ด้วยความสงสัยว่าคนกลุ่มนั้นมาทำอะไรนางจึงติดตามดูการกระทำต่างๆของคนกลุ่มนั้นต่อไป และเนื่องจากคนกลุ่มนั้นเข้าไปในกุฏิของแม่ชีนางจึงจำเป็นต้องมองการกระทำต่างๆของคนเหล่านั้นผ่านช่องที่กระดานปูบานประตูจึงทำให้นางมองเหตุการณ์ต่างๆได้ไม่ถนัดนัก และทำให้นางไม่ได้ยินเสียงที่ผู้คนพูดคุยกันด้วย จึงทำให้นางเล่าเรื่องราวตามที่นางคาดคะเนจากการสังเกตพฤติกรรมของคนกลุ่มนั้นโดยละเอียด

กลุ่มของผู้คนที่โฉโมโนะกิมิแอบดูอยู่นั้นเป็นกลุ่มของหญิงสาวที่โฉโมโนะกิมิกล่าวไว้ว่า “(ดูแล้ว) ทำทางภูมิฐานหลายคน” 「いたらくちをしからぬ人々のけはひ」 โดยในกลุ่มนั้นประกอบด้วยผู้หญิงประมาณ 4-5 คน ผู้หญิงคนหนึ่งในหญิงสาวที่ดังมาก ด้วยความที่นางพยายามหลบซ่อนจากสายตาของผู้คนทั่วไปจึงทำให้โฉโมโนะกิมิคิดว่าผู้หญิงคนดังกล่าวน่าจะมาเป็นชื่อนั้น ต่อมาผู้หญิงอีกคนหนึ่งอายุน้อยกว่าคนแรกเท่าที่โฉโมโนะกิมิเห็นนั้นน่าจะประมาณ 14-15 ปี นางเป็นเด็กสาวที่แต่งกายตามแบบชนชั้นสูงทั่วไปคือไว้ผมตรงและยาวเลยจากปลายเท้าไปประมาณ 4-5 ชุน หรือประมาณ 12-15 ซม. และนางสวมเสื้อผ้าสีม่วงอ่อน (อินะงะ เคะอิจิ, 2004: 402) ซึ่งเป็นสีที่ชนชั้นสูงสวมใส่ จากรูปลักษณะที่ได้กล่าวไปทำให้โฉโมโนะกิมิคิดว่านางน่าจะเป็นน้องสาวของผู้หญิงคนแรก นอกจากนั้นเป็นสาวรับใช้อีก 2-3 คน และนอกจากนี้ในเรื่องยังประกอบด้วยพระสงฆ์ผู้ประกอบพิธีบวชอีก 2-3 รูป

พิธีบวชชี้ให้แก่หญิงงามฐานะดีเกิดขึ้นโดยพระสงฆ์ผู้ทำพิธีแสดงอาการลังเล และเมื่อพระสงฆ์ปลงผมให้นางแล้ว เหล่าผู้คนรอบข้างทั้งน้องสาว และหญิงรับใช้ต่างพากันร่ำไห้อย่างเศร้าโศก เมื่อเห็นดังนั้นแล้วโฉโมโนะกิมิจึงส่งกลอนบทหนึ่งให้แก่ผู้เป็นน้องสาวว่า

おぼつかない憂き世そむくは誰とだに知らずながらも滞るる袖かな
 ทั้งที่ข้ายังไม่รู้ว่าผู้ที่ละทางโลกไปโดย(ที่ข้าเองก็)ไม่ทราบสาเหตุนั้นเป็นผู้ใด
 แต่แขนเสื้อของข้าก็เปียกปอน

บทกลอนดังกล่าว เป็นบทกลอนที่แสดงถึงอารมณ์ร่วมของนางที่มีต่อเหตุการณ์อัน
 โศกเศร้า กล่าวคือแม้แต่นางที่เป็นคนนอกเมื่อได้เห็นเหตุการณ์น่าเศร้าเช่นนั้นแล้วยังต้องร้องไห้จน
 แขนเสื้อเปียกปอน แต่ในขณะที่โหมโหมโละโละกำลังจะเล่าถึงเนื้อหาของจดหมายที่น้องสาวของผู้
 ออกบวชนั้นตอบกลับมาก็เป็นเวลาเดียวกับที่องค์จักรพรรดิเสด็จมา จึงทำให้เรื่องเล่าจบลงโดยไม่
 มีข้อยุติ และทำให้เรื่องเล่าเรื่องที่ 3 ขาดเนื้อหาในส่วนที่แสดงให้เห็นความรู้สึกของผู้เล่าที่มีต่อเรื่อง
 ที่ตนเล่า โดยเฉพาะเรื่องเล่าเรื่องที่ 3 เป็นเรื่องเล่าที่ไม่มีรายละเอียดมากนัก เพราะเป็นเรื่องเล่า
 จากสิ่งที่โหมโหมโละโละแอบเห็นเข้าโดยบังเอิญทำให้ไม่ได้ว่าตัวละครในเรื่องเป็นใครมาจากไหน
 และไม่รู้ว่พวกเขาพูดคุยอะไรกันอยู่ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากการที่กลอนแสดงถึงอารมณ์
 ร่วมของโหมโหมโละโละที่มีต่อเหตุการณ์สะเทือนใจ ทำให้ผู้วิจัยคิดว่าโหมโหมโละโละเรื่องเล่า
 ดังกล่าวเพื่อแสดงความประทับใจที่นางมีต่อหขเหตุการณ์นั้นๆ และการที่โหมโหมโละโละมีอารมณ์
 ร่วมต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้ผู้วิจัยคิดว่าเรื่องเล่าดังกล่าวให้แง่คิดว่าความโศกเศร้าของคนๆ
 หนึ่งสามารถส่งผ่านไปยังบุคคลรอบข้างได้ ดังนั้นผู้ที่กำลังอยู่ในห้วงทุกข์จึงไม่ควรอยู่กับความรู้สึก
 นั้นๆนานเพราะจะทำให้ผู้คนรอบข้างรู้สึกเป็นห่วง

ดังนั้นเรื่องเล่าเรื่องที่ 3 จึงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นที่วัดในเขตฮิงะมิยะมะ ในช่วงฤดูหนาวถึงฤดู
 ใบไม้ผลิ เหตุการณ์ของเรื่องคือพิธีบวชชีของหญิงสาวสูงศักดิ์ท่ามกลางพระ น้องสาว และหญิงรับ
 ใช้ที่กำลังร้องไห้อย่างทุกข์โศกให้กับหญิงสาวที่กำลังจะออกบวช เรื่องเล่าดังกล่าวนี้ไม่อาจจะบ
 ุสาเหตุที่มาและความเป็นไปของเหตุการณ์บวชนั้นๆได้แต่ผู้วิจัยคิดว่าเรื่องเล่าดังกล่าวแฝงข้อคิด
 ให้ผู้ที่กำลังอยู่ในห้วงทุกข์ได้ตระหนักถึงผู้คนรอบข้าง

d. การจบเรื่อง

จากนั้นในขณะที่เรื่องเล่าย่อยเรื่องที่ 3 กำลังจะจบลงก็เกิดเหตุการณ์หนึ่งขึ้น
 โดยผู้เล่าได้กล่าวถึงเหตุการณ์นั้นไว้ว่า

上渡らせたまふ御けしきなれば、まぎれて少将の君も隠れにけりとぞ。

ดูเหมือนว่าองค์จักรพรรดิจะเสด็จมา โหมโหมโละโละจึงหายไปในหมู่ของนาง
 กำนัลที่ซ่อนตัว

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากเนื้อเรื่องของเรื่องเล่าย่อยแต่ละเรื่องจะพบว่าเหตุการณ์ในตอนจบเป็นการเปลี่ยนอารมณ์ของเรื่องโดยสิ้นเชิง กล่าวคืออารมณ์อะวะระระของเรื่องเล่าแต่ละเรื่องรุนแรงขึ้นตามลำดับ อย่างเช่น เรื่องเล่าเรื่องแรกตัวละครฝ่ายหญิงต้องเป็นทุกข์ในความรัก ซึ่งความทุกข์เช่นนั้นเป็นเพียงความทุกข์เพียงส่วนหนึ่งในชีวิต ต่อมาเรื่องเล่าเรื่องที่ 2 ตัวละครได้แต่งงานที่แสดงถึงความเปื้อนหนายในชีวิตทางโลก และผู้แต่งประสงค์ชีวิตหลังความตายมากกว่า ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าอารมณ์อะวะระระของเรื่องเล่าเรื่องที่ 2 นั้นรุนแรงกว่าในเรื่องแรก กล่าวคือตัวละครรู้สึกเป็นทุกข์กับทุกด้านของชีวิต และเรื่องเล่าเรื่องที่ 3 ตัวละครเอกของเรื่องตัดสินใจละทางโลก และเดินสู่ทางที่สงบซึ่งโดยทั่วไปเป็นวิถีชีวิตที่ไม่เพียงผู้หญิงจากตระกูลที่ดีในสมัยนั้นใช้เพื่อหลบหนีจากความทุกข์ทางโลก แต่ยังรวมถึงประชาชนโดยทั่วไปด้วย แต่ถึงอย่างนั้นเรื่องเล่าเรื่องที่ 3 กลับเป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงอารมณ์อะวะระระมากที่สุด กล่าวคือ ในขณะที่ผู้หญิงคนหนึ่งกำลังจะละจากทางโลกเพื่อหนีจากความรู้สึกทุกข์ใจ แต่ผู้คนรอบข้างนางกลับแสดงความเสียใจโดยร่ำร้องให้กับการจากไปของนาง กล่าวได้ว่าความทุกข์นั้นได้แผ่ขยายไปสู่ผู้คนที่อยู่รอบข้างหญิงสาวที่ออกบวชซึ่งทำให้จำนวนผู้มีความทุกข์เพิ่มขึ้นจาก 1 คน กลายเป็นหลายคน เรื่องเล่าเรื่องที่ 3 จึงเป็นเรื่องเล่าที่แสดงถึงอารมณ์อะวะระระมากที่สุด

ในขณะที่ผู้อ่านกำลังจมอยู่ในอารมณ์เช่นนั้นเอง เหตุการณ์กลับพลิกผันเพราะดูเหมือนว่าองค์จักรพรรดิกำลังเสด็จมาจึงทำให้ผู้คนต่างแยกย้ายกันไปในพื้นที่ ทั้งนี้เนื่องจากในเหตุการณ์สุดท้ายเป็นการแสดงถึงพฤติกรรมตามธรรมชาติของมนุษย์เมื่อรู้สึกเกรงกลัวต่ออำนาจ หรือเกรงกลัวต่อความผิด ซึ่งเป็นการเปลี่ยนอารมณ์ของเรื่องโดยฉับพลัน จึงทำให้ผู้อ่านที่กำลังจมอยู่ในอารมณ์ของเรื่องเล่าย่อยแต่ละเรื่องรู้สึกตกใจ และเห็นว่าการจบแบบไม่มีข้อยุติของ “โคะโนะทซุอิเดะ” เป็นการจบที่ทำให้เรื่องเล่าที่แสดงความเศร้ากลายเป็นเรื่องเล่าที่แฝงความตลกขบขัน

ดังนั้น “โคะโนะทซุอิเดะ” จึงเป็นเรื่องเล่าที่ประกอบด้วยเรื่องเล่าย่อยอีก 3 เรื่อง โดยเรื่องเล่าย่อยแต่ละเรื่องยังมีลักษณะต่างๆที่แตกต่างกัน ทั้งฉาก ตัวละคร และเนื้อหา โดยเรื่องเล่าย่อยเรื่องแรก เป็นเรื่องเล่าที่เกิดขึ้นในเฮอันในฤดูใบไม้ร่วง เป็นเรื่องราวของครอบครัวที่ไม่ราบรื่นนักเพราะกฎระเบียบทางสังคม แต่ด้วยความรักความผูกพันในครอบครัวจึงทำให้พวกเขาได้อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข เรื่องเล่าเรื่องต่อมาเกิดขึ้นในฤดูใบไม้ร่วงที่วัดคิโยะมิสุ โดยเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความเปื้อนหนายในชีวิตของผู้หญิงคนหนึ่ง และสุดท้ายคือเรื่องราวเกิดขึ้นในฤดูหนาวที่วัดในเขตฮิงะมิยะมะซึ่งอยู่ห่างไกลจากโตเกียวมาก เป็นเรื่องราวการออกบวชของหญิงสูงศักดิ์ท่ามกลางความเสียใจของผู้คนรอบข้าง

4.1.4 ข้อมูลที่ชี้นำผู้อ่านไปสู่บทสรุปของเรื่อง

ในการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลที่ชี้นำผู้อ่านไปสู่บทสรุปของเรื่องนั้นผู้วิจัยจะวิเคราะห์จากภาพรวมของเรื่องอันได้แก่ ภาพรวมของสถานที่ ฤดู และเนื้อหาของเรื่องเล่าทั้ง 3 เรื่อง และภาพรวมของเนื้อเรื่องที่ส่งผลต่อผู้เล่า เพื่อวิเคราะห์ว่าการเล่าเรื่องเล่าย่อยทั้ง 3 เรื่อง จะส่งผลต่อตัวละครเอก(ในฐานะผู้ฟัง) อย่างไรบ้าง

4.1.4.1 ภาพรวมของสถานที่ ฤดู และเนื้อหาของเรื่องเล่าทั้ง 3 เรื่อง

จากงานวิจัยของฉิมโตะโทริ โตะโตะโยะ(1995)ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของฉากในเรื่องเล่าย่อยแต่ละเรื่องกับฤดูกาลใน “โคะโนะโทซุอิเดะ” ได้ผลว่า เรื่องเล่าเรื่องที่ 1 มีฉากอยู่ที่เฮอัน ในฤดูใบไม้ผลิ → เรื่องเล่าเรื่องที่ 2 มีฉากอยู่ที่วัดคิโยะมิสุ (Kiyomizu 清水寺) ซึ่งอยู่ชานเมืองเฮอัน ในฤดูใบไม้ร่วง → เรื่องเล่าเรื่องที่ 3 มีฉากอยู่ที่เทือกเขาฮิงะชิยะมะ (higashiyama 東山) ซึ่งเป็นเทือกเขาที่ทอดตัวอยู่ทางทิศตะวันออกของเฮอัน ในช่วงฤดูหนาวถึงฤดูใบไม้ผลิ → เรื่องเล่าจบลงในเฮอัน ฤดูใบไม้ผลิ ดังจะเห็นว่าฉากของเรื่องเล่าย่อยแต่ละเรื่องจะห่างออกจากเฮอันตามลำดับ และฤดูกาลในเรื่องเล่าย่อยแต่ละเรื่องจะเรียงตามลำดับฤดูกาลใน 1 ปี

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับใจความสำคัญของแต่ละฉาก และระดับความโศกเศร้าแล้วสามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

เหตุการณ์	ผู้เล่า	สถานที่	ฤดู	ใจความสำคัญ	ระดับความโศกเศร้า
เปิดเรื่อง	ผู้เล่าเรื่อง โคะโนะโทซุอิ เดะ	ราชวังที่เฮอัน	ฤดูใบไม้ ผลิ	พระบิดาของพระ มเหสี ชะอิโคโนะ ซุโจ และเหล่านาง กำนัลช่วยกันทำให้ พระมเหสีคลาย ความเบื่อหน่าย	พระมเหสีมี อาการเหม่อลอย 「ながめ」 และเบื่อหน่าย 「つれづれ」
เรื่องที่ 1	ซุโจโนะกิมิ	เฮอัน	ฤดูร้อน	ความสัมพันธ์ของ ครอบครัวที่สามมี ห่างเหินไปจาก ภรรยาและลูก	จุดเริ่มต้นของ ความทุกข์
เรื่องที่ 2	ซุนะงะโนะกิ	วัดคิโยะมิสุ	ฤดูใบไม้	ตัวละครเอกรู้สึก	ความรู้สึกของผู้ที่

	มิ	(อยู่ชานเมือง เฮอัน)	ร่วง	เบื่อหน่ายในชีวิต	มีความทุกข์
เรื่องที่3	โฌโฌโนะกิ มิ	เทือกเขาฮิ งะฉิยะมะ(อยู่ ทางทิศ ตะวันออกของ เฮอัน)	ช่วงฤดู หนาวถึง ฤดูใบไม้ ผลิ	ตัวละครเอก ตัดสินใจออกบวช	จบเส้นทางความ ทุกข์โดยตัวละคร เลือกเดินใน เส้นทางแห่ง ความสงบ
ตอนจบ เรื่อง	ผู้เล่าเรื่อง โคะโนะทซุอิ ตะ	ราชวังที่เฮอัน	ฤดูใบไม้ ผลิ	กลับสู่เหตุการณ์ ปกติ ตามแบบ ชีวิตประจำวัน	ไม่ปรากฏสิ่งที่ แสดงถึง ความรู้สึกรักทุกขใจ

จากตารางจะเห็นได้ว่าสถานที่ในเรื่องมีการเปลี่ยนไปตามลำดับ กล่าวคือสถานที่ในเรื่องเริ่มจากใจกลางเมืองหลวงคือราชวังในสมัยเฮอันแล้วจากนั้นสถานที่ในเรื่องเล่าแต่ละเรื่องจึงค่อยๆ ห่างออกจากใจกลางเมืองหลวงไปตามลำดับ

การเรียงลำดับ	วิธีการเรียง	ผล
ลำดับการเรียง	1 → 2 → 3 → 4 → 1	-
ระยะทางระหว่างเมืองเฮอันและสถานที่เกิดเหตุ	1ราชวังในเฮอัน→2ตัวเมืองเฮอัน→3วัดคิโยะมิสุ→4เทือกเขาฮิงะฉิยะมะ→1ราชวังในเฮอัน	มีการเรียงตามลำดับและย้อนกลับไปสู่จุดเริ่มต้น
ฤดูกาล	1 ฤดูใบไม้ผลิ → 2ฤดูร้อน → 3ฤดูใบไม้ร่วง → 4ช่วงฤดูหนาวถึงฤดูใบไม้ผลิ → 1ฤดูใบไม้ผลิ	มีการเรียงตามลำดับและย้อนกลับไปสู่จุดเริ่มต้น
ใจความสำคัญของเรื่อง	1พระบิดาของพระมเหสี ซะอิโฌโนะซุจิ และเหล่านางกำนัลช่วยกันทำให้พระมเหสีคลายความเบื่อหน่าย → 2ความสัมพันธ์ของครอบครัวที่สามีห่างเหินไปจากภรรยาและลูก → 3ตัวละครเอกรู้สึกเบื่อหน่ายในชีวิต → 4ตัวละครเอกตัดสินใจออกบวช → 1กลับสู่เหตุการณ์ปกติ ตามแบบชีวิตประจำวัน	มีการเรียงตามลำดับและย้อนกลับไปสู่จุดเริ่มต้น

ดังจะเห็นได้ว่าเวลาที่เกิดขึ้นในเรื่องเรียงลำดับตามฤดูกาลในแต่ละปี โดยเรียงลำดับจากฤดูแรกของปีเรียงไปจนถึงฤดูหนาวซึ่งเป็นฤดูสุดท้ายในแต่ละรอบปี แล้วจบเรื่องที่ฤดูใบไม้ผลิซึ่งแสดงให้เห็นถึงฤดูที่หมุนวนในแต่ละปี ส่วนการเรียงลำดับของใจความสำคัญของเรื่องเมื่อนำมาเรียงกันแล้วจะพบว่าในแต่ละตอนเป็นเรื่องราวที่ค่อยๆ ห่างจากชีวิตประจำวันของคนในราชวังออกไปทุกที และจากนั้นเรื่องจึงมาจบลงที่ฉากในวังเมื่อองค์จักรพรรดิเสด็จมา จากข้อมูลที่ได้กล่าวไปแล้วนี้ชี้ให้เห็นว่า “โคะโนะทซุอิเดะ” แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงแบบหมุนวนเป็นวัฏจักรของสถานที่ ฤดูกาล และวิถีชีวิต กล่าวคือเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสูงสุดแล้วก็จะจะมีหมุนวนกลับไปสู่จุดเริ่มต้น แต่ในด้านของระดับความโศกเศร้านั้นมีการเรียงลำดับที่แตกต่างไป คือเป็น

แบบ 1 → 2 → 3 → 4 → 0

1พระมเหสีมีอาการเหม่อลอย 「ながめ」 และเบื่อหน่าย 「つれづれ」 → 2จุดเริ่มต้นของความทุกข์ → 3ความรู้สึกของผู้ที่มีความทุกข์ → 4จบเส้นทางความทุกข์โดยตัวละครเลือกเดินในเส้นทางแห่งความสงบ → 0ไม่ปรากฏสิ่ง que แสดงถึงความรู้สึกทุกข์ใจ

กล่าวคือความทุกข์ที่เริ่มมีมาตั้งแต่ตอนเริ่มต้นเรื่องหายไปในตอนจบเรื่องนั่นเอง อย่างไรก็ตามการจบเรื่องของ “โคะโนะทซุอิเดะ” นั้นมีความพิเศษอยู่ที่เป็นเรื่องที่จบแบบไม่มีบทสรุปเพราะมีเหตุการณ์อื่นเข้ามาแทรก โดยเหตุการณ์นั้นคือการเสด็จมาขององค์จักรพรรดิซึ่งเป็นผู้มีอำนาจ และถือได้ว่าเป็นชายคนรักของพระมเหสีดังนั้นจึงเป็นธรรมดาที่จะเกิดเหตุการณ์วุ่นวายในตำหนักในজনผู้คนเหล่านั้นล้มความเศร้าโศก และความทุกข์ในทันที อย่างไรก็ตามด้วยรูปแบบวิถีชีวิตแล้วจึงทำให้องค์จักรพรรดิจะไม่สามารถใช้ชีวิตอยู่กับพระสนมได้ตลอดเวลา และเมื่อองค์จักรพรรดิจากไปแล้ววิถีชีวิตของพระสนมก็อาจดำเนินวนเวียนไปตามลำดับในเรื่องนั้นอีก

ดังนั้นการเล่าเรื่องเล่าย่อยนั้นจะช่วยให้พระสนมคลายความเบื่อหน่ายเศร้าหมองได้หรือไม่ นั่น ผู้อ่านจึงจำเป็นต้องคาดเดาเอง

4.1.4.2 ภาพรวมของเนื้อเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อผู้เล่า

จากการแสดงความทุกข์ของตัวละครในเรื่องเล่าย่อยแต่ละเรื่อง ได้ส่งผลกระทบต่อผู้เล่า ดังตารางต่อไปนี้

เรื่องเล่า	การแสดงออกของผู้ที่มีความทุกข์	ผลกระทบต่อผู้เล่า
1	ภรรยาที่มีความทุกข์เนื่องจากนางต้องห่างจากสามีเป็นเวลานาน แต่เมื่อเขาแวะเวียน	เรื่องเล่าดังกล่าวจบเรื่องแบบที่ตัวละครในเรื่องประทับใจกับความสุข กล่าวคือสามีคืน

	มาหาก็คีพาบุตรสาวไปด้วยทำให้นางเหงาใจที่ต้องอยู่ตัวคนเดียวนางจึงแสดงออกให้สามีของนางรู้ด้วยการช้บกลอน	ลูกให้ภรรยาและอยู่ค้างคืนกับนาง จากนั้นชูโจโนะกิมิได้กล่าวสรรเสริญความรักที่สามีมีต่อภรรยา
2	ผู้หญิงที่อยู่อีกฝากหนึ่งของฉากกันห้องแสดงความทุกข์ใจของนางผ่านทางกลอนซึ่งแสดงให้เห็นว่านางรู้สึกเบื่อหน่ายชีวิตทางโลกและอยากจะทำให้ชีวิตของนางปลิดปลิวเหมือนใบไม้ที่ร่วงหล่น	ขุนงะนโนะกิมิกล่าวในตอนจบของเรื่องว่าบทกลอนดังกล่าวกระทบอารมณ์ของนางมากจนนางไม่สามารถตอบกลอนบทนั้นกลับไปได้
3	ในเรื่องเล่าเรื่องนี้ผู้หญิงสูงศักดิ์ในเรื่องได้เดินสู่เส้นทางกามพันทุกข์แล้วโดยการออกบวช	ตอนจบของเรื่องขาดหายไป แต่จากบทกลอนที่โงะโนะกิมิส่งให้ตัวละครในเรื่องแสดงให้เห็นความทุกข์นั้นได้ถ่ายทอดมายังผู้คนรอบข้าง ไม่เพียงแต่บุคคลที่อยู่ใกล้ชิด แต่ยังรวมถึงคนนอกอย่างโงะโนะกิมิด้วย

จากตารางดังกล่าวจะเห็นว่าผู้เล่าเรื่องแต่ละคนล้วนมีความคิดเห็นต่อตัวละครเอกของเรื่องที่ตนเล่าแตกต่างกัน โดยชูโจโนะกิมิกล่าวแสดงความรู้สึกสรรเสริญตัวละครเอกชายในเรื่องที่เขาเล่า แต่เนื่องจากผู้ฟังทั้งหมดเป็นผู้หญิง ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่าการแสดงความรู้สึกดังกล่าวเป็นการปลอบใจผู้ฟังที่เป็นผู้หญิง ส่วนขุนงะนโนะกิมิเองเมื่อได้รู้ว่าผู้หญิงที่พักอยู่ข้างๆ นั้นมีเรื่องทุกข์ใจนางก็รู้สึกเห็นใจไปด้วยและทุกข์ระทมไปด้วย เมื่อนางได้ฟังบทกลอนที่ผู้หญิงคนดังกล่าวแต่ง จึงรู้สึกกระทบใจจนนางไม่อาจกล่าวสิ่งใดตอบได้ ส่วนโงะโนะกิมินั้นยังเป็นผู้ย่อย เคยได้เห็นเรื่องราวความทุกข์ก็นำมาแบ่งปันเล่ากันฟัง โดยเรื่องที่นางเล่านั้นแสดงให้เห็นว่าผู้เล่าเองก็ไม่วรรู้เรื่องราวความทุกข์ใดๆ แต่เมื่อเห็นว่ามีคนเป็นทุกข์ก็รู้สึกเห็นใจ

ดังจะเห็นว่าผู้เล่าแต่ละคนล้วนเล่าเรื่องเพื่อปลอบประโลมจิตใจ หรือเล่าเรื่องเพื่อแสดงความเห็นใจ ทั้งนี้การเล่าเรื่องเกิดขึ้นเพื่อพระสนม ผู้วิจัยจึงมองว่า ผู้เล่าเรื่องขงเรื่องเล่าย่อมนั้นเล่าเรื่องราวต่างๆ เพื่อปลอบประโลม และแสดงความเห็นใจพระสนม

ส่วนพระสนมจะรู้สึกผ่อนคลายความเศร้าหมองลงหรือไม่เป็นสิ่งที่ผู้อ่านต้องพิจารณาเอง

ในการศึกษาภาพรวมของ “โคะโนะทซุอิเดะ” โดยเฉพาะภาพรวมของสถานที่ ฤดูแล และเนื้อหาของเรื่องเล่าทั้ง 3 เรื่อง และภาพรวมของเนื้อเรื่องที่ส่งผลต่อผู้เล่า จะเห็นว่าการวิเคราะห์ภาพรวมของเรื่องมีส่วนสำคัญต่อการคาดเดาผลสรุปของ “โคะโนะทซุอิเดะ” ว่าตัวละครเอกหญิงของเรื่องจะคลายความเบื่อหน่ายเศร้าหมองลงหรือไม่

โดยภาพรวมของสถานที่ ฤดูแล และเนื้อหาของเรื่องเล่าทั้ง 3 เรื่อง แสดงให้เห็นถึงความทุกข์เศร้าที่หมุนวนเป็นวัฏจักร ส่วนภาพรวมของเนื้อเรื่องที่ส่งผลต่อผู้เล่าแสดงให้เห็นความหวังใฝ่ฝันของผู้เล่าเรื่องย่อยมีต่อตัวละครเอกในเรื่อง

4.1.5สรุป

“โคะโนะทซุอิเดะ” เป็นเรื่องเล่าที่ไม่พบหลักฐานเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา แต่จากรายละเอียดในเนื้อเรื่องทำให้เห็นว่าเรื่องเล่าสร้างขึ้นช่วงปลายสมัยเฮอัน

ทั้งนี้ตัวเรื่องประกอบด้วยเรื่องเล่าย่อย 3 เรื่องที่ตัวละครในเรื่องผลักดันกันเล่าเพื่อผ่อนคลายความเบื่อหน่ายของตัวละครเอกในเรื่อง จากนั้นเรื่องเล่าจึงจบลงโดยมีเหตุการณ์อื่นเข้าแทรกทำให้เรื่องเล่าจบลงโดยไม่มีบทสรุป

ในการวิเคราะห์ว่า “โคะโนะทซุอิเดะ” ความจะมีบทสรุปเช่นไร ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์จากตัวละครในเรื่อง เรื่องเล่าย่อยแต่ละเรื่อง และภาพรวมของเรื่อง ซึ่งทำให้พบว่ารายละเอียดของเรื่องมีผลต่อการคาดเดาบทสรุปของเรื่องออกเป็น 2 ทิศทาง คือตัวละครเอกของเรื่องอาจจะคลายความเบื่อหน่ายเศร้าหมองลง หรือ ความเบื่อหน่ายเศร้าหมองอาจจะไม่บรรเทาลงก็ได้ ซึ่งบทสรุปนั้นเป็นสิ่งที่ผู้อ่านแต่ละคนจะตัดสินใจเอง

4.2 “มุชิเมะซุรุฮิเมะจิมิ” (Mushimezuruhimegimi 虫めづる姫君)

4.2.1. ประวัติความเป็นมาของเรื่อง

เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเรื่องนี้มีนักวิจัยหลายท่าน เช่น อินะงะ เคะอิชิ เห็นพ้องกันว่าเรื่องเล่าดังกล่าวน่าจะแต่งขึ้นในสมัยเฮอัน โดยกล่าวกันว่าผลงานดังกล่าวน่าจะแต่งขึ้นในช่วงเวลาเดียวกับเรื่อง “อะคุซะกะโกะเอะนุงนชุนงะน” ซึ่งตรงกับปีค.ศ. 1055

แต่โทเกกิ ทะเกะจิ (Toki Takeji 土岐武治, 1957)กลับมีความคิดเห็นแตกต่างไปโดยเขามองว่าคำอธิบายที่กล่าวว่า “มุชิเมะซุรุฮิเมะจิมิ” เป็นผลงานในสมัยราชวงศ์เฮอันนั้นเป็นข้อสันนิษฐานที่มีมาแต่เดิม ที่ยังไม่พบเอกสารยืนยันชัดเจน โดยโทเกกิได้อธิบายประวัติความเป็นมา

ของเรื่องจากการศึกษาการใช้คำศัพท์ในเรื่อง เช่นคำว่า จิตเดิมแท้(Honji 本地) ที่เป็นพุทธวจนที่ตัวละครเอกหญิงมักกล่าวถึง ทั้งนี้คำดังกล่าวเป็นคำที่แทบจะไม่มีให้เห็นในผลงานสมัยเฮอัน แต่กลับพบว่าเริ่มมีใช้ในผลงานตั้งแต่ยุคกลางเป็นต้นมา นอกจากนี้ยังพบการใช้คำอีกหลายคำในเรื่อง เช่น อิคูระโมะ(Ikuramo いくらも) ที่แปลว่า จะเท่าไรก็ตาม อะดะ(Ada あだ) ที่แปลว่าไม่มีสาระ ไม่มีประโยชน์ และ นะกะนะกะ(Nakanaka なかなか) ที่แปลว่า ง่าย ๆ เหมาะสม พอดี กลุ่มคำดังกล่าวนี้เป็นกลุ่มคำที่เริ่มมีใช้ในสมัยคะมะกุระ หรือ เป็นคำที่มีการใช้แพร่หลายในสมัยคะมะกุระ ดังนั้นจากการวิจัยจึงทำให้โทะกิไม่เห็นด้วยนักกับข้อสันนิษฐานว่า “มุฉิเมะสุรุอิเมะงิมิ” เป็นผลงานในสมัยเฮอัน แต่คิดว่าผลงานดังกล่าวสร้างขึ้นในสมัยคะมะกุระ

แม้ว่า “มุฉิเมะสุรุอิเมะงิมิ” จะเป็นเรื่องเล่าที่ยังไม่พบหลักฐานชัดๆว่าเป็นผลงานที่สร้างขึ้นเมื่อใด แต่ก็พบว่ามีการวิจัยที่ได้ศึกษาที่ให้คำอธิบายว่าเรื่องเล่าดังกล่าวสร้างขึ้นในสมัยเฮอัน และคำอธิบายที่อธิบายว่าเรื่องเล่าดังกล่าวสร้างขึ้นในสมัยคะมะกุระ ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงเวลาต่อเนื่องกัน

4.2.2. เรื่องย่อ

คุณหนูที่มีความชื่นชอบแตกต่างจากเด็กหญิงทั่วไป เนื่องจากนางรู้ว่าหนอนผีเสื้อคือต้นกำเนิดของผีเสื้อที่เด็กสาวทั่วไปชื่นชอบ นางจึงเชื่อว่าหนอนผีเสื้อคือสิ่งทีงดงามจากเนื้อแท้ นางจึงให้ความรักความสนใจแก่หนอนผีเสื้อมาก นอกจากนี้นางยังไม่แต่งหน้าแต่งตัวเหมือนเด็กหญิงในวัยเดียวกันอีกด้วย การกระทำต่างๆของนางจึงสร้างความไม่พอใจให้แก่คนรอบข้างตัวนาง ทั้งบิดามารดา รวมถึงหญิงรับใช้ และหนุ่มรับใช้ ต่อมาเรื่องราวความแปลกของนางเป็นที่เล่าลือกันไปทั่ว จนอุมะโนะซุเกะ (umanosuke 右馬佐) ได้ยินข่าวแล้วเกิดความสนใจ เขาจึงส่งจดหมายหานาง เรื่องเล่าดังกล่าวจึงจบลงที่จุดเริ่มต้นความสัมพันธ์ระหว่างเด็กหนุ่มสาววัยแรกรุ่ง

ดังนั้น “มุฉิเมะสุรุอิเมะงิมิ” จึงยังไม่พบหลักฐานชัดเจน โดยนักวิจัยหลายท่านต่างกล่าวในทิศทางเดียวกันว่าผลงานดังกล่าวน่าจะสร้างขึ้นในสมัยเฮอัน แต่จากการวิจัยของโทะกิ ทะเกะฮะรุแสดงให้เห็นว่าผลงานดังกล่าวอาจสร้างขึ้นในสมัยคะมะกุระได้เช่นกัน ทั้งนี้ “มุฉิเมะสุรุอิเมะงิมิ” เป็นเรื่องเล่าที่จบลงแบบไม่มีบทสรุป จึงทำให้ผู้อ่านต้องคาดเดาบทสรุปของเรื่องเอง เพื่อศึกษารายละเอียดของเรื่องที่มีส่วนสำคัญในการชี้แจงการคาดเดาบทสรุปของผู้อ่าน ผู้วิจัยจึงจะศึกษาจากพฤติกรรมของตัวละครเอกหญิงของเรื่อง

4.2.3. ขั้นตอนที่น่าไปสู่การจบเรื่อง

“มุฉิเมะสุรุฮิเมะงิมิ” เป็นเรื่องราวการเริ่มต้นความรักของหนุ่มสาวสองคน โดยเรื่องจบลงว่าให้ผู้อ่านติดตามตอนต่อไปของเรื่อง ความรักของหนุ่มสาวจึงยังคงเป็นปริศนาต่อไป อย่างไรก็ตามก็ ตามถึงแม้ว่าเรื่องเล่าดังกล่าวจะเป็นเรื่องราวความรัก แต่กลับพบว่ามีหลายฉากที่ตัวละครเอกหญิงแสดงถึงความเชื่อที่มีต่อพุทธศาสนา

ในการวิจัยผู้วิจัยจึงแบ่งกลุ่มการวิเคราะห์ออกเป็น ชื่อเรื่อง ตัวละครในเรื่อง และ กลวิธีการดำเนินเรื่อง

4.2.3.1 ชื่อเรื่อง

“มุฉิเมะสุรุฮิเมะงิมิ”(Mushimezuruhimegimi 「虫めづる姫君」) เป็นชื่อเรื่องที่ ประกอบขึ้นจากคำ 3 คำ ได้แก่คำว่า มุฉิ(Mushi 虫) เป็นคำนามที่แปลว่า แมลง เมะสุรุ(Mezuru めづる) เป็นคำกริยาที่มาจากคำว่า (Mezu 愛づ) แปลว่า ชื่นชอบ รักใคร่ เ็นดู และคำว่า ฮิเมะงิมิ (Himegimi 姫君)ซึ่งเป็นคำนามสำหรับเรียกบุตรสาวของข้าราชการชั้นระดับสูง

โดยรวมแล้วชื่อเรื่อง มุฉิเมะสุรุฮิเมะงิมิ จึงแปลเป็นภาษาไทยว่า “คุณหนูที่ชื่นชอบแมลง”

4.2.3.2 ตัวละครในเรื่อง

“มุฉิเมะสุรุฮิเมะงิมิ” นั้นประกอบด้วยตัวละครหลายตัว ในการวิเคราะห์ตัวละครผู้วิจัยจึงได้แบ่งกลุ่มการวิจัยออกเป็น ตัวละครเอกหญิง ตัวละครเอกชาย ผู้ปกครองของตัวละครเอกหญิง กลุ่มคนรับใช้ชาย กลุ่มคนรับใช้หญิงสาว และคนรับใช้หญิงสูงวัย

(1) ตัวละครเอกหญิง

ตัวละครเอกหญิงเป็นคุณหนูที่เกิดในครอบครัวของข้าราชการชั้นสูง โดยบิดาของนางเป็น ข้าราชการผู้ดำรงตำแหน่งอะเซชิโนะดะอินะงัน (Asechi no Dainagon 按察使の大納言) นางเติบโตขึ้นโดยได้รับความรัก และการเลี้ยงดูจากบิดามารดาของนางเป็นอย่างดี จากเนื้อเรื่องหลายฉากแสดงให้เห็นว่าเด็กหญิงมีความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา เช่น ในฉากที่ตัวละครเอกหญิงได้รับบง ประดิษฐ์จากตัวละครเอกชายนางได้สวดมนต์ นะโมะอะมิตะบุทซุ(namoamidabutsu 南無阿弥

陀(仏)ซึ่งเป็นบทกล่าวสรรเสริญพระอมิตาภพุทธ⁵³ตามพุทธศาสนานิกายสุขาวดี แล้วจึงกล่าวว่า “นี่คงจะเป็นบิดาหรือมารดาในชาติที่แล้วของเรา อย่าได้เอะอะมะเทิงไปเลย” 「生前の親なら 仏。な騒ぎぞ」 เนื่องจาก นะโมะอะมิตะบุททุ ตามแนวคิดของนิกายสุขาวดีถือว่าเป็นการสวดมนต์อ้อนวอนเพื่อให้ได้อยู่ในดินแดนสุขาวดี การที่ได้ก่อกองสวดมนต์นั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นการส่งวิญญาณดวงที่นางเชื่อว่าน่าจะมีความสัมพันธ์ฉันท์บิดามารดามาจากภพชาติก่อนไปสู่ดินแดนสุขาวดี

นอกจากนี้แล้วในจดหมายที่ตัวละครเอกหญิงเขียนกลอนโต้ตอบส่งให้ อุมะโนะซุเกะ ยังแสดงให้เห็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพุทธศาสนาของตัวละครเอกหญิง โดยกลอนมีใจความว่า

「契りあらばよき極楽にゆきあはむまつはれにくし虫のすがたは福地の園に⁵⁴」

“หากเรายังมีชะตาผูกพันกัน ก็ขอให้ได้พบกันในดินแดนสุขาวดีที่งดงาม เพราะอยู่ในร่างแมลงเช่นนั้นคงไม่สะดวกนัก จึงขอให้เราได้พบกันในสวนที่นางยโสธราหว่านพืชลงไป”

บทกลอนดังกล่าวตัวละครเอกหญิงเขียนขึ้นเพื่อปฏิเสธที่จะสานสัมพันธ์กับอุมะโนะซุเกะ โดยมีการกล่าวถึง “แดนสุขาวดี” ซึ่งเป็นพุทธเกษตรที่สร้างขึ้นโดยพระอมิตาภพุทธะ อยู่ทางทิศตะวันตก และ “สวนที่นางยโสธราหว่านพืชลงไป” เป็นคำที่ใช้เปรียบเปรยการกระทำของนางยโสธราว่านางได้ทำบุญร่วมกับพระพุทธรูปเจ้าในชาติก่อนจึงทำให้ทั้งคู่มีชะตาผูกพันกันมา ในทางพุทธศาสนาแล้วนางยโสธราได้เป็นพระชายาของเจ้าชายสิทธัตถะ ต่อมาหลังจากที่เจ้าชายสิทธัตถะออกผนวชแล้วนางเองก็ได้ออกบวชเป็นภิกษุณีด้วยเช่นกัน นางยโสธราจึงถือเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่ง ในทางพุทธศาสนา การที่ตัวละครเอกหญิงกล่าวอ้างถึงบุคคลสำคัญในทางพุทธศาสนาได้นั้นแสดงให้เห็นว่านางมีความรู้เกี่ยวกับประวัติทางพุทธศาสนาพอสมควร

จากความรู้ความเข้าใจที่นางมีเกี่ยวกับพุทธศาสนานี้เองทำให้นางมีมุมมองเกี่ยวกับความงามแตกต่างจากคนอื่นและเฝ้ามองการเจริญเติบโตของหนอนผีเสื้อที่ผู้คนที่ผ่านไปตมองว่าไม่งดงาม นางไม่ยอมแต่งตัว และทาพินให้ดำตามที่หญิงสาวในสมัยนั้นนิยมปฏิบัติ แต่กลับใช้เวลา

⁵³ ตามหลักพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานแล้ว พระองค์เป็นพระอริยโพธิสัตว์ที่ประทับอยู่ที่แดนสุขาวดีซึ่งเป็นพุทธเกษตรที่อยู่ทางทิศตะวันตก นับถือกันมากในนิกายสุขาวดีควบคู่กับพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร พบว่ามีหลายนิยายในญี่ปุ่นที่ศรัทธาในพระองค์ เช่น นิกายสุขาวดี (ค.ศ. 1133-1212) นิกายโจโดชินชู (ค.ศ. 1173-1262) และนิกายนิชิเรน (ค.ศ. 1222-1282)

⁵⁴ “นางยโสธราคงจะหว่านพืชลงในสวนสวรรค์ เพื่อให้ได้มีบุญผูกพัน (กับองค์สัมมาสัมพุทธเจ้า)” (ทศุเกะฮะระ เทะทซุโอะ, 1983 :55)

ทั้งวันเฝ้าดูหนอนผีเสื้อที่นางรวบรวมไว้มากมาย การกระทำต่างๆดังกล่าวผิดจากวิสัยของหญิงสาวทั่วไปในทุกยุคทุกสมัยที่มักจะสนใจในรูปร่างหน้าตาของตน อย่างไรก็ตามการกระทำของเด็กหญิงนำมาซึ่งความวุ่นวายในคฤหาสน์เพราะเหล่าสาวใช้ของนางไม่ยินดีที่จะได้เห็นหรือใช้ชีวิตใกล้ชิดกับหนอนผีเสื้อ ทุกครั้งที่เหล่าสาวใช้เห็นหนอนจึงพากันตื่นตกใจ ทำให้ที่พักของตัวละครเอกหญิงเกิดความวุ่นวายอยู่เสมอไป แต่ถึงเป็นเช่นนี้เด็กหญิงก็ยังไม่ล้มเลิกความตั้งใจที่จะเฝ้าดูการเจริญเติบโตของหนอนผีเสื้อ การกระทำของนางจึงสร้างความไม่พอใจให้แก่เหล่าสาวรับใช้ ความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในที่พักได้ยื่นไปถึงหูบิดาของตัวละครเอกหญิง บิดาของนางจึงเตือนด้วยความหวังดีว่าให้ตัวละครเอกหญิงเลิกเฝ้าดูการเจริญเติบโตของหนอนบ้าง แต่นางกลับไม่ยินยอม และให้เหตุผลว่า

よろづのことどもをたづねて、末を見れば事はゆゑあれ。

“หากตั้งคำถามเกี่ยวกับทุกสิ่งทุกอย่างแล้วเฝ้าดูไปถึงจุดจบก็พบสาเหตุที่มา”

ดังนั้นเพื่อศึกษาถึงที่มาของผีเสื้อเด็กหญิงจึงยืนยันที่จะเฝ้ามองหนอนผีเสื้ออย่างไม่ลดละ การที่เด็กหญิงยืนยันกรานไม่ล้มเลิกความตั้งใจสร้างความไม่พอใจให้บิดาของนางมากจนเขากล่าวออกมาว่า

「鬼と女とは、人に見えぬぞよき」

“ทั้งยักษ์และผู้หญิงนั้นนะ อย่าให้ใครได้เห็นเป็นดี”

เนื่องจากเด็กหญิงไม่ยอมเลิกเฝ้าดูการเติบโตของหนอนตามที่บิดาของนางจะตัดทอน จึงทำให้บิดาของนางไม่พอใจมากและกล่าวสำนวนเปรียบเทียบกับตัวละครเอกหญิงกับยักษ์ อย่างไรก็ตามเด็กหญิงยังคงยืนยันจะศึกษาหา “ร่างที่แท้จริง” โดยการเฝ้าดูหนอนผีเสื้อเติบโตต่อไป

แม้เด็กหญิงจะเติบโตขึ้นในสภาพแวดล้อมที่ผู้คนต่างพากันชื่นชอบผีเสื้อและดอกไม้ และบิดามารดาอบรมเลี้ยงดูให้นางเติบโตขึ้นเป็นกุลสตรีที่เพียบพร้อม⁵⁵ แต่นางกลับมีจิตใจมุ่งมั่นต่อการค้นหา “ร่างกายที่แท้จริง” นางจึงไม่ยอมแต่งหน้าแต่งตัว และมุ่งศึกษาการเติบโตของหนอนทุกวันตั้งแต่เช้าจนค่ำ แม้การกระทำต่างๆจะสวนทางกับความคาดหวังของผู้คนรอบข้าง แต่นางกลับ

⁵⁵ การอบรมเลี้ยงดูให้เด็กหญิงเติบโตขึ้นเป็นกุลสตรีนั้นนอกจากจะเรียนรู้ในด้านการเขียนกลอนแล้ว ยังรวมถึงการแต่งกายให้เหมาะสม และรวมถึงการความนิยมของชนชั้นสูงโดยทั่วไปด้วย

ไม่เคยหวั่นไหว ความมุ่งมั่นไม่หวั่นไหวแม้จะมีความคิดเห็นสวนทางกับผู้คนรอบข้างทำให้อาจมองว่าตัวละครเอกหญิงเป็นคนมีความมุ่งมั่นสูง แต่ก็อาจมองว่าเด็กหญิงเป็นเด็กดีก็ได้

ดังนั้นจึงสามารถสรุปลักษณะของตัวละครเอกหญิงได้ว่า เป็นคุณหนูผู้สูงศักดิ์ ได้รับการเลี้ยงดูอย่างอบอุ่น แต่เพราะนางมีพื้นฐานทางความคิดที่อิงพุทธศาสนาเป็นหลักจึงทำให้นางมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความงามแตกต่างจากผู้คนทั่วไป เพื่อศึกษาความงามตามแนวคิดของนาง ทำให้มีคนมากมายต่อถ้อยคำ แต่นางยังคงมุ่งมั่นที่จะศึกษาต่อไปจนกลายเป็นดั่ง

(2) ตัวละครเอกชาย

ตัวละครเอกชายของเรื่อง เป็นตัวละครหนึ่งที่ช่วยเพิ่มสีสันให้เนื้อเรื่องสนุกสนานขึ้น เขาเป็นชายหนุ่มที่อยู่ในตำแหน่งอูมะโนะซุเกะ (Umanosuke 右馬の佐) ซึ่งเป็นตำแหน่งของปลัดกรมกองม้า (右馬寮の次官) เทียบเท่ากับข้าราชการระดับ 6 ซึ่งเป็นเพียงข้าราชการระดับกลางอย่างไรก็ตามผู้เล่าได้กล่าวถึงชาติตระกูลของตัวละครเอกชายไว้ว่า

「ある上達部の御子、うちはやりてものおぢせず、愛敬づきたるあり」

“ยังมีคุณชายของคนระดับสูงคนหนึ่ง เขาเป็นชายหนุ่มวัยกำดัดที่ไม่เกรงกลัวสิ่งใดและมีใบหน้าอันงดงาม”

ทั้งนี้ “คนระดับสูง” 「上達部」 ที่ผู้เล่ากล่าวถึงมักจะหมายถึงข้าราชการที่ทำงานในสภการบริหารประเทศ เช่น ผู้สำเร็จราชการ (sesshou 摂政) รัฐมนตรี (daijin 大臣) และ ที่ปรึกษาอาวุโส (dainagon 大納言) เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่าตัวละครเอกชายมีฐานะและชาติกำเนิดเหมาะสมกับตัวละครเอกหญิงซึ่งเป็นบุตรสาวของข้าราชการสำนักตำแหน่งสูงเช่นกัน

นอกจากนี้ผู้เล่ายังกล่าวถึงบุคลิกของตัวละครเอกชายไว้ว่า “เป็นชายหนุ่มวัยกำดัดที่ไม่เกรงกลัวสิ่งใด” เหมือนเช่นชายหนุ่มวัยแรกรุ่นทั่วไปที่มักจะมีบุคลิกคึกคะนองชอบความท้าทาย

ด้วยความเป็นชายหนุ่มในวัยคึกคะนองชอบความท้าทาย เมื่อตัวละครเอกชายได้ยินเรื่องราวของตัวละครเอกหญิงเข้าก็นึกอยากแก่ง ทั้งที่ฝ่ายหญิงเองก็เป็นธิดาของข้าราชการระดับสูง แต่ชายหนุ่มกลับส่งงูประดิดขี้ให้ฝ่ายหญิงอย่างไม่เกรงกลัว

「帯の端の、いとをかしげなるに、蛇のかたをいみじく似せて、動くべきさまなどしつけて、いりこだちたる懸袋に入れて、結びつけたる文を見れば、

はふはふも君があたりにしたがはむ長き心の限りなき身⁶⁶」
 “นำผ้ารัดเอวที่งดงาม มาประดิษฐ์เป็นรูที่เหมือนจริงมีกลไกที่ทำให้ขยับได้ใส่
 ลงดูคล้ายเกล็ดปลา ลองดูบทกลอนที่แนบมามีใจความว่า
 ขอให้ฉันที่มีหัวใจรักยืนยาวไม่มีที่สิ้นสุด ได้เคียงคลานอยู่เคียงข้างเธอ”

ซึ่งเป็นการแก้ง่ายที่ได้ผลเพราะตัวละครเอกหญิงและเหล่าสาวใช้ที่เห็นทุกคนต่างพากันหวาดกลัวไปหมด

อีกการกระทำหนึ่ง que แสดงให้เห็นความซุกซนขี้แก้งของตัวละครเอกชายคือฉากที่เขากับเพื่อน (中將) แต่งตัวเป็นผู้หญิงไปแอบดูตัวละครเอกหญิง

「中將と言ひ合せて、あやしき女どもの姿を作りて、」
 “เมื่อได้ปรึกษากับซุโจแล้วก็แต่งกายด้วยเสื้อผ้าของหญิงสาวชาวบ้าน”

การที่ชายหนุ่มแอบดูหญิงสาวที่ตนหมายปอง (垣間見) เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นโดยทั่วไปในสมัยนั้นโดยที่ฝ่ายชายไม่จำเป็นต้องปลอมตัวเป็นผู้หญิง การที่ตัวละครเอกชายนำเอาเสื้อผ้าของหญิงสาวชาวบ้านมาสวมใส่จึงแสดงให้เห็นความซุกซนของเขา

ดังนั้นตัวละครเอกชายจึงเป็นชายหนุ่มที่มีชาติตระกูลดี เขามีนิสัยซุกซนขี้แก้ง และไม่เกรงกลัวต่อสิ่งใด

(3) กลุ่มสาวรับใช้

กลุ่มสาวรับใช้ คือกลุ่มของหญิงสาวที่คอยดูแลรับใช้ตัวละครเอกหญิงอย่างใกล้ชิด พวกนางชื่นชอบผีเสื้อและดอกไม้เหมือนหญิงสาวทั่วไป แต่คุณหนูที่พวกนางดูแลกลับชื่นชอบนอนจึงเกิดความวุ่นวายขึ้นในที่พักของตัวละครเอกหญิง

「この虫どもを、朝夕べに愛したまふ。人々おぢわびて逃ぐれば、その御方は、いとあやしくなむのしりける。かくおづる人をば、
 「けしからず、ばうぞくなり」とて、いと眉黒にてなむ睨みたまひけるに、いとど心地なむ惑ひける。」

⁶⁶ 「はふはふ」「長き」=「蛇」の縁語。「長き心」นอกจากจะใช้ในความหมายว่าอดทนไม่เกรงกลัวแล้ว (氣長に持つ意) ยังหมายถึงความหลงใหลที่มีต่อตัวละครเอกหญิงเหมือนกับบุงที่มองตัวละครเอกหญิงไม่วางตา เป็นการแก้ง่ายให้ตัวละครหญิงรู้สึกขยะแขยง (気味悪)

“(นาง) ใช้เวลาดั้งแต่เช้าจนค่ำเฝ้ากล่อมเกลี้ยงเลี้ยงดูนอนเหล่านั้น เหล่าสาวใช้ที่หวาดกลัวจึงพากันหลบหนี เกิดเสียงดังวุ่นวายผิดปกติ คุณหนูจึงจ้องมองด้วยดวงตาที่อยู่ภายใต้คิ้วคดหนา แล้วดำหนิว่า “หยาบคาย ไร้สกุลนัก” เหล่าสาวใช้จึงพากันตกใจสับสน”

การอยู่กับนอนที่พวกนางต่างหวาดกลัวทั้งที่ไม่เต็มใจนั้นยอมทำให้พวกนางรู้สึกทรมานใจมากอยู่แล้ว แต่เมื่อถูกตัวละครเอกหญิงตำหนิรุนแรงจึงยิ่งทำให้พวกนางรู้สึกไม่พอใจ เหล่าสาวใช้จึงจับกลุ่มนินทาคุณหนูของตนว่า

「いみじくさかしたまへど、いと心地こそ惑へ、この御遊びものは」
「いかなる人、蝶めづる姫君につかまつらむ」とて、(中略) 小犬輔
といふ人、笑ひて、

うらやまし花や蝶やと言ふめれど鳥毛虫くさきよをも見るかな

など言ひて笑へば、「からしや、眉はしも、鳥毛虫だちためり」「さ
きこん
て、歯ぐきは、皮のむけたるにやあらむ」とて、左近と言ふ人、

「冬くれば衣たのもし寒くとも鳥毛虫多く見ゆるあたりは衣
など着ずともあらなむかし」

“ถึงจะกล่าวชื่นชมนอนพวกนั้นได้เก่งถึงเพียงไหน ฉันก็ยังไม่ยอมรับอยู่นั่นเอง ไร้ของเล่นแบบนี้เนี่ย” “โชคดีจริงๆเลยนะ คนที่ได้รับใช้คุณหนูที่ชื่นชอบผีเสื้อเนี่ย” พวกนางพูดคุยกัน (ย่อ) โคะคะอื่บูกี้หัวเราะแล้วแต่งกลอนว่า

“น่าอิจฉาจังเลยนะ คนอื่นเขาคงได้พูดถึงดอกไม้บ้างผีเสื้อบ้าง แต่ฉันต้องมาคอยเฝ้าดูนอนเหม็นๆนี่นะหรือ”

แล้วหัวเราะ “แย่จังเลยนะ คิ้วที่เหมือนตัวนอนเช่นนั้น” “นั่นสินั่นสิส่วนฟันของนางก็เหมือนนอนที่ถูกลอกหนังออก” เมื่อพูดเช่นนั้นแล้วชะกนจึงแต่งกลอนว่า

“ถึงฤดูหนาวจะเข้ามาเยือน เพียงเสื้อของนางก็คงเพียงพอ เพราะคงห่มนอนผีเสื้อแทนได้ ถึงไม่ใช่เสื้อผ้าก็คงไม่เป็นไร”

ดังจะเห็นได้ว่าพวกนางพูดคุยกันไปก็หัวเราะกันไปด้วยความสนุกสนาน การจับกลุ่มนินทาและล้อเลียนคุณหนูจึงเป็นวิธีหนึ่งทำให้พวกนางคลายความไม่พอใจตัวละครเอกหญิงลง

กลุ่มสาวรับใช้จึงเป็นตัวแทนของหญิงสาวโดยทั่วไปที่ชื่นชอบผีเสื้อและดอกไม้ การที่พวกนางต้องใช้ชีวิตอยู่กับหนอนผีเสื้อสร้างความลำบากใจให้พวกนางมาก ยิ่งถูกตัวละครเอกหญิงตำหนิยิ่งทำให้พวกนางไม่พอใจตัวละครเอกหญิงมากยิ่งขึ้น

(4) ผู้ปกครองของตัวละครเอกหญิง

ผู้ปกครองหรือบิดามารดาของตัวละครหญิงนั้นเป็นคนที่รักลูกสาวมาก พวกเขาเลี้ยงดูตัวละครเอกหญิงด้วยความรักความใส่ใจ ไม่เคยให้ตัวละครเอกหญิงต้องมีเรื่องทุกข์กายทุกข์ใจ ถึงอย่างนั้นการกระทำของตัวละครตัวละครเอกหญิงก็ยังเป็นเรื่องที่พวกเขาต้องกลัดกลุ้มใจ

「親たちは、「いとあやしく、さまことにおはするこそ」と思しけれど、「思し取りたることぞあらむや。あやしきことぞ。思ひて聞くゆへは、深く、さ、いらへたまへば、いとぞかしこきや」、と、これをも、」

“ส่วนบิดามารดาของนางก็คิดว่า “ช่างแปลกเสียจริง ไม่เคยพบเคยเจอที่ไหนมาก่อน” “นางเข้าถึงพระโพธิญาณ ได้จริงหรือ แต่ถึงอย่างไรก็แปลกอยู่ดี เราลองไปตักเตือนนางดู หากยังตอบคำถามอย่างล้าลึกก็คงอยู่ร่วมกันยาก”

ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าบิดาและมารดานั้นถึงไม่แน่ใจว่าการศึกษาหนอนผีเสื้อจะทำให้ตัวละครเอกหญิงเข้าถึงโพธิญาณได้จริงหรือไม่ แต่การเล่นกับหนอนทั้งวันย่อมเป็นการกระทำที่ไม่สามารถยอมรับได้ ทั้งคู่จึงตัดสินใจว่าจะกล่าวตักเตือนตัวละครเอก

ดังนั้นบิดาของตัวละครเอกหญิงจึงเป็นข้าราชการระดับสูงและเป็นคนที่เคร่งครัดในธรรมเนียมและภรรยาต่างช่วยกันเลี้ยงดูบุตรสาวอย่างตามใจ แต่ทั้งคู่ไม่สามารถยอมรับพฤติกรรมของตัวละครเอกหญิงได้

(5) กลุ่มหญิงรับใช้สูงวัย

กลุ่มหญิงรับใช้สูงวัยคือกลุ่มหญิงรับใช้ที่คอยดูแลรับใช้ตัวละครเอกหญิงอย่างใกล้ชิด พวกนางไม่บ่าเบียดที่จะต้องรับใช้คุณหนูที่ชื่นชอบหนอนเหมือนเหล่าหญิงรับใช้สาว ๆ ในฉากที่กลุ่มสาวใช้กำลังกล่าวชื่นชมคุณหนูที่ชื่นชอบผีเสื้อ และล้อเลียนคุณหนูที่ชื่นชอบหนอนผีเสื้ออยู่ เมื่อกลุ่มหญิงรับใช้สูงวัยได้ยินเข้าจึงต่อว่าพวกสาวรับใช้ ข้อความต่อไปนี้แสดงให้เห็นว่ากลุ่มหญิงรับใช้สูงวัยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวละครเอกหญิงเช่นไร

「若人たちは、何事言ひおはさうずるぞ、蝶目でたまふなる人も、もはら、めでたうもおぼえず。けしからずこそおぼゆれ。さてまた、鳥毛虫ならべ、蝶といふ人ありなむやは。ただ、それが蛻くるぞかし。そのほどをたづねてしたまふぞかし。それこそ心深けれ。蝶はとるふれば、手にきりつきて、いとむつかしきものぞかし。また、蝶はとらふれば瘡病せさすなり。あなゆゆしとも、ゆゆし」

“ไม่ทราบว่าคุณกำลังสนทนาอะไรกันอยู่หรือ คุณหนูที่ชื่นชอบผีเสื้อนั้นจะเข้าไปเห็นว่าจะเลิกละตรงไหน ออกจะแปลกเสียด้วยซ้ำ คงไม่เคยมีใครบอกล่ะมั้งว่าผีเสื้อนั้นเติบโตขึ้นมาจากหนอน แต่ความจริงคือเมื่อหนอนลอกคราบจะกลายเป็นผีเสื้อ (คุณหนู) ค้นคว้าถึงเพียงนั้นจึงพบความลึกซึ้งของหนอน หากเจ้าลองจับผีเสื้อดูจะมีผงแป้งติดนิ้วมือให้หงุดหงิด แล้วว่ากันว่าหากจับผีเสื้อแล้วจะเป็นไข้ด้วย ไม่น่าชื่นชอบเลย”

ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าพวกนางมีความคิดเห็นตรงกับตัวละครเอกหญิงที่ให้เวลาในการศึกษาสิ่งที่ตนเองสนใจจนเข้าใจถึงสิ่งนั้นอย่างแท้จริง และพวกนางชื่นชมที่ตัวละครเอกหญิงทำสำเร็จดังที่กล่าวไว้

กลุ่มหญิงรับใช้สูงวัยจึงเป็นกลุ่มคนที่รักและเคารพในตัวละครเอกหญิง และสนับสนุนความคิดเห็นของตัวละครเอกหญิงด้วย

(6) กลุ่มคนรับใช้ชาย

เนื่องจากตัวละครเอกหญิงชื่นชอบแมลงและใช้ชีวิตคลุกคลีกับหนอนตลอดทั้งวัน จึงทำให้เหล่าสาวใช้ตื่นกลัวเมื่อเข้ามารับใช้ตัวละครเอกหญิงครั้งใดจึงมักเกิดความวุ่นวายในที่พักเสมอ ข้อห้ามที่ไม่ให้ชายหนุ่มได้เห็นใบหน้าของหญิงสาวสูงศักดิ์จึงจำเป็นต้องยกเลิก เพราะไม่มีสาวใช้คนไหนกล้าเข้ามารับใช้นาง ข้อความต่อไปนี้เป็นความคิดเห็นของกลุ่มคนรับใช้ชายที่ได้เข้ามารับใช้ตัวละครเอกหญิง

「この虫どもとらふ童べには、をかしきものかれが欲しがるものを賜へば、さまざまに、恐ろしげる虫どもを取り集めて奉る。」

“พวกหนุ่มรับใช้ที่ช่วยจับหนอนแมลง เพราะคุณหนูชอบสิ่งของดีๆ ที่พวกเขาต้องการ พวกเขาจึงคอยรวบรวมหนอนแมลงหน้าตาน่ากลัวมากมายให้แก่คุณหนู”

ดังจะเห็นได้ว่ากลุ่มคนรับใช้ชายรู้สึกยินดีมาก เพราะเพียงแค่ว่าเขาจับแมลงให้ตัวละครเอกหญิง ตามที่นางต้องการ นางก็จะมอบสิ่งที่เขาต้องการเพื่อตอบแทนด้วยเช่นกัน

กลุ่มคนรับใช้ชายจึงเป็นกลุ่มคนที่ไม่ต่อต้านการกระทำของตัวละครเอกหญิง อีกทั้งยังรับใช้ตัวละครเอกหญิงอย่างเต็มใจด้วย

เรื่องเล่าประกอบด้วยตัวละครมากมายหลายตัวโดยสามารถแบ่งได้เป็น ตัวละครเอกหญิง ตัวละครเอกชาย กลุ่มสาวรับใช้ ผู้ปกครองของตัวละครเอกหญิง กลุ่มหญิงรับใช้สูงส่ง และกลุ่มคนรับใช้ชาย โดยแต่ละกลุ่มมีมุมมองต่อตัวละครเอกหญิงแตกต่างกันไป

4.2.3.3 กลวิธีการดำเนินเรื่อง

“มุฉิเมะสุรุอิเมะงิมิ” เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับการเริ่มต้นความรักของตัวละครเอกชายหญิงในเรื่อง โดยตัวละครเอกหญิงมีความคิดความเชื่อผิดแปลกไปจากผู้คนในสมัยเดียวกันทั้งนี้ผู้วิจัยคิดว่าการปรากฏตัวของตัวละครเอกชายมีส่วนสั่นคลอนความคิดความเชื่อของตัวละครเอกหญิง ในการศึกษาการกลวิธีการดำเนินเรื่องผู้วิจัยจะศึกษาโดยแบ่งการดำเนินเรื่องออกเป็น ตัวละครเอกหญิง ก่อนและหลังจากได้พบตัวละครเอกชาย นอกจากนี้ผู้วิจัยจะศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้วย

(1)งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละครเอกหญิง คือผลงานของทะนะกะ ทะกะโกะ (Tanaka Takako 田中貴子) อ้างอิงถึงใน ทะเทะอิชิ คะสุฮิโระ (Tateishi Kazuhiro 立石和弘, 1996) ได้กล่าวถึงโดยสรุปได้ว่า “คุณหนูผู้ขึ้นขอบแมลง” ได้ถูกแต่งขึ้นโดยแฝงภาพการเข้าถึงพระโพธิธรรมของริวเนียวหรือธิดาพญานาคไว้ (Ryuunyojoubutsu 龍女成仏) ทั้งนี้ทะกะโกะเป็นผู้ศึกษาว่าในทางวรรณคดีโบราณ ภูคือสัตว์ที่สืบเชื้อสายมาจากธิดาพญานาคและในเรื่องเล่าดังกล่าวก็พบฉากที่อูมะโนะซุเกะส่งภูให้แก่ตัวละครเอกหญิง ทะนะกะยังกล่าวอีกว่าคำพูดที่ปรากฏในเรื่องว่า ภูของคุณหนูนั้นเป็น “บิดามารดา(ของนาง)ในชาติปางก่อน” จึงเป็นคำที่ล้อเลียนองค์ความรู้เกี่ยวกับธิดาพญานาค

เนื่องจากพฤติกรรมของตัวละครเอกหญิงในเรื่องนั้นค่อนข้างโดดเด่น และน่าสนใจ ทั้งนี้หลังจากได้ศึกษาตัวเรื่องแล้วผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าพฤติกรรมของตัวละครเอกหญิงในเรื่อง มีส่วนสำคัญต่อการคาดเดาบทสรุปของเรื่อง อีกทั้งผู้วิจัยยังคิดว่าตัวละครเอกหญิงก่อนและหลังได้พบตัวละครเอกชายนั้นมีความแตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าความแตกต่างดังกล่าวเป็นกลวิธีในการดำเนินเรื่องของผู้เล่าผู้วิจัยจึงจะขอวิเคราะห์ไว้ดังต่อไปนี้

a. ตัวละครเอกหญิงก่อนได้พบตัวละครเอกชาย

ในการศึกษาเกี่ยวกับตัวละครเอกหญิงจะพบว่านางมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับพุทธศาสนาโดยเฉพาะความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับจิตเดิมแท้ผ่านทางหนอนแมลง ซึ่งความสนใจดังกล่าวเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ตัวละครเอกหญิงมีพฤติกรรมแตกต่างจากเด็กสาวโดยทั่วไป

นอกจากนั้นในการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าพฤติกรรมที่แปลกประหลาดของตัวละครเอกหญิงนั้น เป็นการล้อเลียนธิดาพญานาค ดังนั้นในการศึกษาจุดมุ่งหมายในการดำเนินชีวิตของตัวละครเอกหญิงนั้นผู้วิจัยจึงจะศึกษาจากองค์ความรู้ที่มีอิทธิพลต่อความคิดของตัวละครเอกหญิง อันได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับธิดาพญานาค และความรู้เกี่ยวกับจิตเดิมแท้

- สัทธรรมปฎนทริกสูตร บทที่ 5

สัทธรรมปฎนทริกสูตร บทที่ 5⁵⁷ เป็นพระสูตรที่ประกอบด้วยคำสอนเกี่ยวกับ⁵⁸ การเข้าถึงพระโพธิธรรมของพระเทวทัต และการเข้าถึงพระโพธิธรรมของธิดาพญานาค

ทั้งนี้หากศึกษาจากประวัติแล้วจะพบว่าพระเทวทัตได้ก่ออนันตริยกรรม คือพยายามลอบปลงพระชนม์พระพุทธเจ้าซึ่งถือเป็นกรรมหนัก ต่อมาพระเทวทัตต้องรับผลกรรมโดยถูกรถหินสูบ แต่ในเนื้อหาของพระสูตรบทดังกล่าวพระพุทธเจ้ากลับกล่าวสรรเสริญพระเทวทัตว่า

*เทวทัตเป็นสหายที่ดีของตถาคต ด้วยความช่วยเหลือของเทวทัต ตถาคตจึงสามารถบรรลุ (ย่อ) สามารถช่วยสรรพสัตว์ได้ทั่วทุกทิศตถาคตได้ถึงพร้อมในสิ่งทั้งหลายเหล่านี้เมื่อมาคบกับเทวทัต*⁵⁹

⁵⁷ พระสูตรในนิกายมหายานที่ได้รับความนิยมมากในหมู่พุทธศาสนิกชนชาวตะวันออก โดยเฉพาะในประเทศจีน เกาหลี และญี่ปุ่น ไม่พบหลักฐานการบันทึกที่แน่นอนแต่เชื่อกันว่าเป็นคำสอนของพระพุทธองค์ก่อนดับขันธที่เล่าสืบต่อกันมา

⁵⁸ อ้างอิงจากงานวิจัยของทะเลธิดิแต่จากการศึกษาเพิ่มเติมในพระสูตรฉบับภาษาไทย(จากฉบับการแปลพระกุมารชีวะซึ่งเป็นฉบับที่ได้รับความนิยมมากที่สุด) ได้แก่ “สัทธรรมปฎนทริกสูตร” ที่แปลโดย ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ พบว่าหัวข้อดังกล่าว อยู่ในบทที่ 11 ปรากฏการณ์แห่งพระมหาสอุป และ “สาระสำคัญแห่งสัทธรรมปฎนทริกสูตร” ที่เรียบเรียงโดย สุรพล เพชรศรี อยู่ในบทที่ 12 พระเทวทัต อย่างไรก็ตามจากการอ่านเทียบพบว่าทุกฉบับมีเนื้อหาสอดคล้องกัน

⁵⁹ ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์, 2554 : 198

ดังจะเห็นว่าพระเทวทัตเป็นมิตรที่ดีของพระองค์เพราะการที่พระเทวทัตคอยกลั่นแกล้ง และขัดขวางพระองค์เป็นโอกาสให้องค์สมเ้าสัมพุทธเจ้าได้ปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมอย่างมีขันติทำให้พระองค์บรรลุโพธิญาณ ดังนั้นเมื่อพระเทวทัตได้ชดใช้กรรมแล้วจึงได้เป็นพระโพธิสัตว์ และได้สร้างบุญกุศลต่อไปอีกมากมาย รวมถึงได้รับการสรรเสริญอย่างยิ่งใหญ่ด้วย

นอกจากนี้แล้วในพระสูตรบทดังกล่าวยังได้สอนเรื่องการเข้าถึงพระโพธิธรรมของธิดาพญานาค ทั้งนี้ผู้เข้ารับการบวชเป็นภิกษุสงฆ์นั้นจะต้องเป็นเพศชาย และเป็นมนุษย์ แต่ธิดาพญานาคนั้นมีเพศหญิง และไม่ได้สืบเชื้อสายมาจากมนุษย์ จึงกล่าวได้ว่า นางไม่สามารถเข้ารับการบวชเป็นภิกษุ หรือแม้แต่ภิกษุณีได้ แต่เนื่องจากนางฉลาดมีไหวพริบ เมื่อพระมัชฌิมาแสดงพระสัทธรรมปฐกฐิกสูตรแล้ว ก็สามารถเข้าใจพระธรรมคำสอนได้อย่างรวดเร็ว นางจึงสามารถเข้าถึงพระโพธิธรรมได้

ดังจะเห็นว่าพระสูตรบทดังกล่าวได้แสดงธรรมเกี่ยวกับบุคคลที่หากมองโดยทั่วไปแล้วไม่น่าจะบรรลุโพธิธรรมได้ เช่น พระเทวทัตที่ได้กระทำอนันตกรรม ซึ่งเป็นกรรมหนัก และธิดาพญานาคที่ไม่ได้มีเชื้อสายมนุษย์ แต่บุคคลทั้ง 2 ก็สามารถบรรลุถึงพระโพธิธรรมได้ ดังนั้นพระสูตรบทดังกล่าวจึงมีจุดประสงค์เพื่อสอนว่าทุกคน (ทุกคน) สามารถเข้าถึงพระโพธิธรรมได้หากหมั่นฝึกฝนปฏิบัติธรรม

- ลักษณะของธิดาพญานาคเปรียบเทียบกับตัวละครเอกหญิง

เนื่องจากธิดาพญานาคและตัวละครเอกในเรื่องมีลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือทั้งคู่เป็นเพศหญิง และมีความสนใจในพุทธศาสนา อีกทั้งยังพบงานวิจัยของทะนะกะ ทะกะโกะ ที่อธิบายไว้ว่า ตัวละครเอกของเรื่องแต่งขึ้นโดยได้รับอิทธิพลจากธิดาพญานาค ผู้วิจัยจึงคิดว่าการศึกษาเปรียบเทียบตัวละครทั้งคู่ จะทำให้เข้าใจต้นเหตุแห่งพฤติกรรมของตัวละครเอกหญิงมากขึ้น

ลักษณะของธิดาพญานาคที่พบในพระสูตรนั้นมาจากคำบอกเล่าของพระมัชฌิมาในเหตุการณ์ที่พระองค์ท่านได้แสดงสัทธรรมปฐกฐิกสูตรที่เมืองบาดาล โดยพระมัชฌิมาได้กล่าวถึงตัวนางว่า

“มีความเฉลียวฉลาด มีการรับรู้รอบไว มีความฉับพลันในความคิด การพูดและทั้งการกระทำ เป็นผู้ที่เข้าใจและสามารถรักษาพระสูตรไว้ได้ ทั้งในรูปแบบและสาระในคำสอนของพระตถาคตเจ้าทั้งหลาย ผู้ซึ่งได้บรรลุในฉานทั้งหลาย และเข้าถึงในแก่นแท้แห่งสรรพสิ่งแล้ว เธอเป็นผู้ที่มีความมั่นคงในพระโพธิญาณมี

ความตั้งใจเป็นเลิศปฏิบัติต่อสรรพสัตว์เช่นเดียวกับที่ปฏิบัติตนเอง เป็นผู้ตั้งงาม
ในคุณธรรมทั้งปวง ไม่มียิ่งหย่อน เป็นผู้มียอเยียมบนพระพักตร์ตลอดเวลา เป็นผู้มี
พระวรกายงาม และรับสั่งด้วยถ้อยคำอันอ่อนหวาน เปี่ยมด้วยความเมตตาปราณี
เป็นนิจ เป็นผู้สมควรแก่การบรรลुพระสัมมาสัมโพธิญาณ”

จากคำอธิบายของพระมัชฌิมาภิกษุที่กล่าวถึงธิดาพญานาคสามารถสรุปได้ว่า

1. พระธิดาพญานาคเป็นผู้มีความเฉลียวฉลาด
2. เป็นผู้บรรลुในฌานทั้งหลาย และเข้าถึงในแก่นแท้แห่งสรรพสิ่ง
3. เป็นผู้มั่นคงในพระโพธิญาณ
4. เป็นผู้ที่มีอารมณ์แจ่มใส และมีรูปร่างหน้าตาต่างดงาม
5. เป็นผู้มีความอ่อนหวาน เมตตา

ทั้งนี้คุณสมบัตินข้อ 1-3 นั้น ย่อมเห็นได้จากการที่ธิดาพญานาคสามารถเข้าใจ

พระธรรมคำสอนได้อย่างรวดเร็ว ส่วนคุณสมบัตินข้อ 4-5 นั้น เห็นได้จากพฤติกรรมของนาง

คุณสมบัติของธิดาพญานาค	คุณสมบัติของตัวละครเอกหญิง	
	ประโยคตัวอย่าง	คุณสมบัติ
๑. ความเฉลียวฉลาด	-	ไม่ปรากฏในเรื่อง
๒. เป็นผู้บรรลุในฌาน และเข้าถึงในแก่นแท้แห่งสรรพสิ่ง	「人は、まことあり、本地 ^{๑๐} たづねたるこそ、心ばえをかしけれ」 “ผู้คนทั้งหลาย ล้วนแล้วแต่มีเนื้อแท้ที่อยู่ใน หากได้ค้นหาแก่นนั้น ก็จะพบกับจิตใจที่งดงาม”	พยายามค้นหาร่างกายที่แท้จริง (本地)
๓. เป็นผู้มั่นคงในพระโพธิญาณ	-ไม่แต่งงาน 「人は、まことあり、本地 ^{๑๑} たづねたるこそ、心ばえをかしけれ」 “ผู้คนทั้งหลาย ล้วนแล้วแต่มีเนื้อแท้ที่อยู่ใน หากได้ค้นหาแก่นนั้น ก็จะพบกับจิตใจที่งดงาม” -แม้บิดาจะต่อต้านไม่ให้ค้นหา “ร่างกายที่แท้จริง” จากหนอนผีเสื้อก็ไม่ยินยอมโดยนางให้เหตุผลว่า よろづのことどもをたづねて、末を見れば事はゆゑあれ。	ยึดมั่นในการค้นหา “จิตเดิมแท้”

	“หากตั้งคำถามเกี่ยวกับทุกสิ่งทุกอย่างแล้วเฝ้าดูไปถึงจุดจบก็พบสาเหตุที่มา”	
๔.เป็นผู้ที่มีอารมณ์แจ่มใส และมีรูปร่างหน้าตางดงาม	<p>จากคำบอกเล่าของอูมะโนะซุกะเมื่อแรกเห็น</p> <p>「髪も、さがりば清げにはあれど、けづりつくろはねばにや、しぶげに見ゆるを、眉いと黒く、はなばなとあぎやかに、涼しげに見えたり。口つきも愛敬づきて、清なれど、齒黒めつけねば、いと世づかず。「化粧したらば、清げにはありぬべし。心憂くもあるかな」とおぼゆ。」</p> <p>ส่วนผมจากปลายผมหน้าม้าที่ทิ้งลงมาถึงไหล่จนถึงดงามดี เสียแต่ว่านางคงไม่ได้หวีให้เรียบร้อย จึงดูยุ่งเหยิง ส่วนคิ้วนั้นก็ ดกดำดี ข้างดงามข่มขื่นมองดูแล้วสบายตา ริมฝีปากนั้นก็ จิ้มลิ้มข้างอวบอ้วนนัก แต่เพราะไม่ได้ทาฟันให้ดำจึงไม่น่าดึงดูดใจ “หากนางได้แต่งหน้า ดงจะงดงามเป็นแน่ (ที่เป็นเช่นนั้น) ไม่น่าสงสารหรือหรือ” เขาคิด</p> <p>หลังจากที่ตัวละครเอกชายได้เห็นผมที่ดกดำ สวยงามของนางเขาก็คิดว่า</p> <p>「かくまであらぬも、世の常ひ、ことざま、けはひ、もてつけぬるは、くちをしうやはある。まことに、うとましかるべきさまなれど、いと清げに、けだかう、わづらはしきけぞ、ことなるべき。あなくちをし。などか、いとむくつけき心なるらむ。かばかりなるさまを」と思す。</p> <p>เขาคิดว่า “แม้จะไม่ใช่นางที่งดงามถึงเพียงนี้ แต่หากนางรู้จักการเข้าสังคม รู้จักการวางตัวและแสดงท่าทีแล้วล่ะก็ ดงจะไม่มีใครมาต่อว่านางได้ แม้นางจะเป็นคนที่ไม่น่าสนิทสนมด้วย แต่นางก็งามเหลือเกิน ที่ทำให้ข้าลำบากใจก็เพราะนางช่างแตกต่างจากหญิงทั่วไป น่าเสียตายนักทำไมนางจึงชื่นชอบแมลงที่น่ารังเกียจนั้นด้วย ทั้งที่นางช่างเพียบพร้อมถึงเพียงนี้”</p>	มีรูปร่างหน้าตา งดงาม
๕.เป็นผู้ที่มีความอ่อนหวานเมตตา	-	ไม่ปรากฏในเรื่อง

จากตารางดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ธิดาพญานาคและตัวละครเอกหญิงของเรื่องมีลักษณะบางประการคล้ายคลึงกัน

ในด้าน เป็นผู้บรรลุในฉาน และเข้าถึงในแก่นแท้แห่งสรรพสิ่ง นั้นตามที่บ้านทีกในพระสูตร
ธิดาพญานาคได้บรรลุถึงขั้นโพธิญาณแล้ว แต่จาก “มุณีเมะสุริยเมะงิมิ” นั้นตัวละครเอกหญิงยัง
ไม่ได้บรรลุ หากแต่กำลังศึกษาถึงสภาพที่แท้จริงของพระโพธิสัตว์อยู่

ต่อมา เป็นผู้มั่นคงในพระโพธิสัตว์ ดังจะเห็นได้จากเนื้อเรื่องว่าตัวละครเอกหญิงมุ่งมั่นใน
การค้นหา “ร่างกายที่แท้จริง” ผ่านทางหนอนผีเสื้อ แม้ผู้คนรอบข้างนางจะต่อต้านไม่เห็นด้วย
อย่างไรนางก็ไม่เปลี่ยนความตั้งใจ

สุดท้าย เป็นผู้มีอารมณ์แจ่มใส และมีรูปร่างหน้าตางดงาม กล่าวคือแม้ว่าตัวละครเอก
หญิงในเรื่องจะไม่ได้แต่งกายให้งดงามเหมือนผู้หญิงทั่วไป แต่นางก็ยังดูงดงามแจ่มใสตาม
ธรรมชาติ ทั้งนี้แม้ความงามของธิดาพญานาคที่พระมัญชุศรีกล่าวถึงจะเป็นความงามที่เกิดจาก
จิตใจที่แจ่มใส ส่วนความงามของตัวละครเอกหญิงเป็นความงามที่มองผ่านสายตาของตัวละคร
เอกชาย ความงามของตัวละครเอกหญิงจึงเป็นความงามในเชิงผู้สาว แต่ถึงอย่างไรทั้งตัวละครเอก
หญิงและธิดาพญานาคก็งดงามโดยปราศจากการแต่งแต้มเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตามลักษณะของตัวละครเอกหญิงที่ปรากฏในเรื่องนั้นจะไม่ตรงกับลักษณะของ
ธิดาพญานาคเสียทีเดียว ทั้งนี้เนื่องจากบ้านทีกในสังฆกรรมปุณทริกสูตรกล่าวถึงเพียงช่วงเวลาที่ยธิดา
พญานาคเข้าถึงพระโพธิญาณ กล่าวคือเมื่อนางได้ฟังการแสดงธรรมของพระมัญชุศรีก็สามารถ
เข้าใจในพระธรรมนั้นทันที แต่การกระทำต่างๆของตัวละครเอกหญิงแสดงให้เห็นความมุ่งมั่นใน
การค้นหา “ร่างที่แท้จริง” อย่างเคร่งครัด

ทั้งนี้โดยทั่วไปกล่าวได้ว่าเพศหญิงจะไม่สามารถเข้าถึงโพธิญาณได้ แต่การเข้าถึง
โพธิญาณของธิดาพญานาคน่าจะเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้แต่งสร้างตัวละครเอกหญิงที่หมั่นศึกษา
“จิตเดิมแท้” โดยไม่สนใจคำครหา และเรื่องทางโลกอื่นใด

นอกจากนี้แล้วลักษณะของพญานาคยังสอดคล้องกับลักษณะของหนอนผีเสื้อตามที่
ทะเทะอิชิ คะสุอิโระ (1996: 273) ได้อธิบายไว้ว่า “จากการปรากฏตัวของหนอนในเรื่องเล่า
ชี้ให้เห็นว่าเนื้อแท้ภายในของหนอนคือรู สรุปลแล้วคือหนอนคือการปรากฏภายในอีกรูปแบบหนึ่ง
ของงู” จากประโยคดังกล่าวทำให้เห็นความสัมพันธ์ของหนอนกับงูที่มีความเกี่ยวพันเป็นสิ่ง
เดียวกัน จึงทำให้ตัวละครเอกหญิงสนใจศึกษาหนอนเพื่อเข้าถึงจิตเดิมแท้

ดังนั้นลักษณะลักษณะของธิดาพญานาคในสังฆกรรมปุณทริกสูตรจึงมีอิทธิพลต่อผู้แต่งใน
การสร้างตัวละครเอกหญิงที่มุ่งมั่นศึกษาจิตเดิมแท้เพื่อเข้าสู่พระโพธิธรรม โดยนางศึกษาจิตเดิมแท้
ผ่านการสังเกตการเจริญเติบโตของหนอนผีเสื้อ

- ความรู้เกี่ยวกับจิตเดิมแท้

จากในเรื่องตัวละครเอกหญิงเป็นเด็กที่เห็นว่าหนอนผีเสื้องามกว่าผีเสื้อโดยนางให้เหตุผลว่า

「人は、まことあり、本地たづねたるこそ、心ばえをかしけれ」
 “ผู้คนที่ทั้งหลาย ล้วนแล้วแต่มีเนื้อแท้ที่อยู่ภายใน หากได้ค้นหาร่างเดิมนั้น ก็จะได้พบกับจิตใจที่งดงาม”

ประโยคดังกล่าวตัวละครเอกหญิงกล่าวขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นความคิดของนางว่าหนอนผีเสื้อแม้เป็นสิ่งมีชีวิตที่ไม่งดงามในสายตาของผู้คนทั่วไป แต่ก็เติบโตขึ้นเป็นผีเสื้อที่ผู้คนมากมายล้วนชื่นชมหลงใหล ในทางตรงกันข้าม แม้ว่าผีเสื้อจะงดงามแต่กลับมีชีวิตอยู่ได้เพียงไม่นาน ดังนั้นนางจึงคิดว่าหนอนผีเสื้อนั้นงดงามจากเนื้อแท้ เพราะหนอนผีเสื้อคือบ่อเกิดแห่งความงามของผีเสื้อ

ทั้งนี้คำว่าฮอนจิ (honji 本地) เป็นพุทธวจนะที่สะท้อนความเชื่อทางศาสนา โดยมีความหมายต่างๆ ดังนี้ 1. ร่างกายที่แท้จริงของพระพุทธเจ้าหรือพระโพธิสัตว์ ใช้ในความหมายตรงกันข้ามกับร่างจิตของพระพุทธเจ้าหรือพระโพธิสัตว์ที่แปลงมาเพื่อโปรดสัตว์ 2. ร่างกายที่มีมาแต่เดิม ร่างที่แท้จริง 3. นิสสัยที่แท้จริง ความมีสติสัมปชัญญะ โดยทั่วไปจะแปลคำว่า ฮอนจิ ในประโยคดังกล่าวตามความหมายที่ 2 ซึ่งหมายถึง ร่างกายที่มีมาแต่เดิม ร่างที่แท้จริง แต่สำหรับผู้วิจัยแล้วกลับคิดว่าควรจะแปลความหมายของคำดังกล่าวตามความหมายที่ 1 คือร่างกายที่แท้จริงของพระพุทธเจ้าหรือพระโพธิสัตว์ ทั้งนี้เนื่องจากโดยทั่วไปเป็นที่รู้กันว่าผีเสื้อนั้นเติบโตขึ้นมาจากหนอนผีเสื้อ ผู้วิจัยจึงไม่เห็นด้วยหากแปลความหมายคำดังกล่าวว่าเป็นการค้นหาร่างที่แท้จริงของหนอนผีเสื้ออีกโดยเฉพาะตัวละครเอกหญิงเลื่อมใสในศาสนาพุทธ คำดังกล่าวจึงควรแปลตามความหมายในทางศาสนาพุทธว่าร่างกายที่แท้จริงของพระพุทธเจ้าหรือพระโพธิสัตว์

ด้วยแนวความคิดเกี่ยวกับ “ร่างกายที่แท้จริง” นี้เองจึงทำให้ตัวละครเอกหญิงใช้เวลาทั้งวันคลุกคลีอยู่กับหนอน นอกจากนี้แล้วนางยังไม่เขียนคิ้ว ไม่ทาฟันดำ โดยนางให้เหตุผลที่ไม่เขียนคิ้วไว้ว่า

「人はすべて、つくろふところあるはわろし」 (中略) 「さらにはうるさし、きたなし」
 “การที่คนเราทุกคนแต่งหน้า(เพื่อปกปิดข้อบกพร่อง)นั้นไม่ดีนักหรอก”
 (ย่อ) “ยิ่งกว่านั้นยังเสแสร้ง และสกปรกอีกด้วย”

จากประโยคดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าตัวละครเอกหญิงคิดว่าควรจะรักษาสภาพร่างกายให้อยู่ในสภาพตามธรรมชาติโดยไม่ได้แต่งเติม เพราะนางคิดว่าไม่ควรยึดติดกับความงามจากภายนอกที่เกิดจากการตกแต่งอย่างไรก็ตามการละเว้นไม่ตกแต่งร่างกายถือได้ว่าเป็นวิถีทางหนึ่งในการละเว้นกิเลส เพื่อให้บรรลุถึงโพธิธรรม

ดังนั้นผู้เล่าสร้างตัวละครเอกหญิงโดยแฝงแนวคิดทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะแนวคิดเกี่ยวกับธิดาพญานาคในสังฆกรรมปุณฺหวริกสูตรซึ่งเป็นแนวคิดเกี่ยวกับอมนุษย์เพศหญิงที่สามารถเข้าถึงพระโพธิธรรมได้ อย่างไรก็ตามแม้การนำเสนอตัวละครเอกหญิงจะออกมาในเชิงล้อเลียนให้ตลกขบขัน แต่ผู้เล่าก็แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของตัวละครเอกหญิงในการค้นหาตัวตนที่แท้จริงของหนอนผีเสื้อ เพื่อค้นหาความงามที่แท้จริงของสิ่งมีชีวิตตามค่านิยมของคนทั่วไป (กล่าวคือตามความคิดของตัวละครเอกหญิงแล้ว ความงามตามค่านิยมของคนทั่วไปไม่ใช่ความงามแท้ แต่เป็นความงามที่ฉาบฉวย ตัวละครเอกหญิงจึงคิดว่าหากได้ค้นหาความงามที่ซ่อนอยู่ในตัวตนที่แท้จริงของผีเสื้อ(ซึ่งก็คือหนอน) แล้ว นางก็จะค้นพบความงามที่แท้จริง) นอกจากนี้แล้วผู้เล่ายังแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของตัวละครเอกหญิงในการเข้าถึงโพธิธรรมด้วย ดังนั้น แม้ว่าภาพของตัวละครเอกหญิงในเรื่องจะออกมาในเชิงตลกขบขัน แต่ก็ทำให้เห็นความพยายามของตัวละครเอกในการปฏิบัติตนเพื่อให้เข้าถึงโพธิธรรมอย่างไม่ลดละ

b. ตัวละครเอกหญิงหลังจากได้พบตัวละครเอกชาย

เนื่องจากตัวละครเอกหญิง นั้นมีความมุ่งมั่นในการเข้าถึงโพธิธรรม โดยนางจะประพฤติปฏิบัติตนตามแนวคิดของนางอย่างเคร่งครัด แต่เมื่อตัวละครเอกชายส่งจดหมายแนบมากับงูประดิดษุ์ ตัวละครเอกหญิงนั้นก็มึพฤติกรรมตอบที่แตกต่างไปจากที่เคยเป็น

「うちつふやきて、近く引き寄せたまふも、さすがに、恐ろしくおぼえたまひければ、立ちどころ居ところ、蝶のごとく、(中略)」
 “ในขณะที่บ่นพึมพำนั้นก็ดึงงูมาไว้เคียงกาย ถึงอย่างนั้น(นาง)ก็ยังรู้สึกหวาดกลัว จึงผูกคูกูกูดั่ง ดูแล้วเหมือนผีเสื้อที่ดอมดมดอกไม้”

ในเหตุการณ์ที่ตัวละครเอกหญิงได้รับงูประดิดษุ์ ในขณะที่สาวรับใช้ต่างส่งเสียงร้องและวิ่งหนีด้วยความหวาดกลัวแต่ตัวละครเอกหญิงกลับมีท่าทีสงบนิ่ง ทั้งที่ภายในใจนางก็รู้สึกหวาดกลัว แต่นางกลับแสดงท่าทีวางเฉย

จากท่าทางดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าแม้ตัวละครเอกหญิงจะสร้างทำเป็นสงบนิ่งแต่เสียงที่สั้นเครือและอาการมุดลุกมุดนั่งแสดงให้เห็นว่าลึกลงไปนางเองก็รู้สึกหวาดกลัวเช่นกัน ทั้งนี้ผู้เล่าเปรียบเทียบอาการมุดลุกมุดนั่งของตัวละครเอกหญิงว่าเหมือนกับผีเสื้อที่กำลังดมดอกไม้ โดยเนื้อเรื่องมีการกล่าวถึงผีเสื้อเพื่อเปรียบเทียบกับหนอนผีเสื้ออยู่บ่อยครั้ง กล่าวคือผีเสื้อเป็นสิ่งมีชีวิตที่หญิงสาวทั่วไปล้วนชื่นชอบ อีกทั้งคุณหนูที่ผู้คนต่างชื่นชมก็ยังเป็นคุณหนูที่ชื่นชอบผีเสื้อ (Choumezuruhimegimi 蝶めづる姫君) และจากเนื้อเรื่องจะเห็นได้ว่าทั้งสาวใช้และบิดามารดาของตัวละครเอกหญิงล้วนสนับสนุนให้ตัวละครเอกหญิงเปลี่ยนรสนิยมจากที่ชอบหนอนผีเสื้อเป็นชอบผีเสื้อเหมือนหญิงสาวทั่วไป ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าตามเนื้อเรื่องแล้วผีเสื้อนั้นสื่อถึงความเป็นเพศหญิง การที่ผู้เล่าเปรียบเทียบตัวละครเอกหญิงกับผีเสื้อในฉากดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ลึกลงไปตัวละครเอกหญิงเองก็มีความเป็น “เพศหญิง” ดังเช่นหญิงสาวทั่วไป เพียงแต่นางเก็บซ่อนไว้ การที่ตัวนางแสดงอาการหวาดกลัวโดยการมุดลุกมุดนั่งจึงดูงดงามเหมือนผีเสื้อที่กำลังดมดอกไม้ ซึ่งบุคคลที่ทำให้ตัวละครเอกหญิงแสดงความเป็น “เพศหญิง” ออกมาได้ก็คือตัวละครเอกชายนั่นเอง

นอกจากนี้แล้วในฉากที่ตัวละครเอกหญิงรู้ว่า มีชายหนุ่มแอบดูนางอยู่นางยังแสดงท่าทางต่อไปนี้

「立ち走り、鳥毛虫は袖に拾ひ入れて、走りは入りたまひぬ」
“(นาง)ลุกขึ้นวิ่งไปเก็บหนอนใส่ลงในแขนเสื้อ แล้ววิ่งหลบเข้าข้างใน”

ประโยคดังกล่าวแสดงให้เห็นกริยาที่นางเร่งรีบหลบซ่อนตัวเมื่อรู้ว่า มีชายหนุ่มมาแอบมอง แสดงให้เห็นถึงความเขินอายในแบบหญิงสาวทั่วไป ซึ่งชายหนุ่มที่แอบมองอยู่นั้นก็คือตัวละครเอกชายนั่นเอง

ทั้งนี้ตลอดเรื่องจะเห็นความมุ่งมั่นของตัวละครเอกหญิงต่อการศึกษาการเจริญเติบโตจนละเอียดที่จะประพัตตินให้เหมาะสมกับการเป็นกุลสตรี ทั้งการแต่งตัวและการวางตัว แต่พฤติกรรมที่ตัวละครเอกหญิงตอบสนองต่อการกระทำของตัวละครเอกชายนั้นแสดงให้เห็นความเป็น “เพศหญิง” โดยที่นางเองก็ไม่ว่าง ดังนั้นการที่ตัวละครเอกชายปรากฏตัวขึ้นจึงมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของตัวละครเอกหญิง กล่าวคือมีแนวโน้มที่ตัวละครเอกหญิงจะเริ่มแต่งเนื้อแต่งตัว และประพัตติตัวเหมือนดังหญิงสาวทั่วไป และอาจเลิกศึกษาการเจริญเติบโตของหนอนผีเสื้อด้วยก็เป็นได้

อย่างไรก็ตามเรื่องราวจบลงโดยที่ผู้เล่ากล่าวไว้แต่เพียงว่า “น่าจะมีต่อในม้วน 2 นะ” ทำให้ไม่อาจสรุปได้ว่าเรื่องราวในอนาคตจะเป็นอย่างไร ดังนั้นตอนจบของเรื่องจึงเป็นสิ่งที่ผู้อ่านจำเป็นต้องจินตนาการเอง

4.2.4 ข้อมูลที่ชี้นำผู้อ่านไปสู่บทสรุปของเรื่อง

จากการศึกษาเรื่องเล่ามุณีเมะสุริอุเมะงิมิ ผู้วิจัยพบว่าความคาดหวังของผู้ปกครอง และกลุ่มหญิงรับใช้มีส่วนชี้นำการคาดเดาบทสรุปของเรื่อง กล่าวคือกลุ่มคนดังกล่าวคาดหวังให้ตัวละครเอกหญิงชื่นชอบผีเสื้อ และดอกไม้เหมือนเด็กสาวทั่วไป และคาดหวังให้ตัวละครเอกหญิงทำตัวให้สมกับเป็นกุลสตรี โดยต้องการให้นางแต่งกายให้งดงามเหมาะสม และไม่เล่นกับหนอน ทั้งนี้เมื่อตัวละครเอกชายปรากฏตัวขึ้นจึงทำให้ผู้ปกครองของตัวละครเอกหญิง และเหล่าสาวใช้คาดหวังในความสัมพันธ์ที่อาจเกิดขึ้น

4.2.4.1 ความคาดหวังของผู้ปกครอง

เนื่องจากพฤติกรรมของตัวละครเอกหญิงที่แตกต่างจากเด็กสาวในวัยเดียวกัน จึงเกิดเป็นความวุ่นวายขึ้นในบ้านเมื่อเหล่าสาวใช้หวาดกลัวหนอนและแมลงที่ตัวละครเอกหญิงเลี้ยงไว้ บิดาและมารดาของตัวละครเอกหญิงเมื่อรู้เช่นนั้นแล้วจึงเรียกตัวละครเอกหญิงมากล่าวตักเตือนให้นางเลิกคลุกคลีอยู่กับหนอนแมลง แต่นางก็ไม่ยอม บิดาของนางจึงพูดจาหว่านล้อมนางว่า

「さはありとも、音聞きあやしや。人は、みめをかしきことをこそ好むなれ。『むくつけげなる鳥毛虫を興凶なる』と、世の人の聞かむもいとあやし」

“อาจจะเป็นดังที่(หนู)ว่าก็ได้(ลูก) แต่หากใครได้ยินเข้าคงไม่ดีแน่ ผู้คนทั่วไปต่างก็ชื่นชมในสิ่งที่งดงามทั้งนั้น หากใครมาได้ยินว่า “(เจ้า)ปลอบประโลมหนอนผีเสื้อที่น่ากลัวนั้น” พวกเขาคงไม่ยอมรับแน่”

ดังนั้นสาเหตุที่บิดามารดาของตัวละครเอกหญิงต้องการให้นางเลิกเล่นกับหนอนก็เพราะเกรงว่าคนทั่วไปจะไม่ยอมรับการกระทำของตัวละครเอกหญิง ทั้งนี้หน้าที่ของหญิงสาวสูงศักดิ์ในสมัยเฮอันคือการประพฤติตนเป็นกุลสตรีเพื่อให้ได้แต่งงานกับชายหนุ่มที่เหมาะสม ตัวละครเอกหญิงนั้นถือได้ว่าเป็นหญิงสาวสูงศักดิ์ที่เพียบพร้อม แต่รสนิยมของนางนั้นถือเป็นคนต่างปร้อยที่อาจทำให้นางไร้คู่ครองได้ บิดาและมารดาของนางจึงขอให้ตัวละครเอกหญิงเลิกเล่นกับหนอนก่อนที่เรื่องราวของนางจะถึงหุบคนภายนอก

แต่เมื่อบิดาของตัวละครเอกหญิงรู้ว่ามิใช่ผู้ชายส่งรูปประดิษฐ์แบบจดหมายมาให้บุตรสาวของตน เขาก็กล่าวว่

「いみじう、物よくしける人かな」とて、「かしこがり、ほめたまふと聞きて、したるなめり。返事をして、はやくやりたまひとよ」とて、渡りたまひぬ。

“เป็นยอดฝีมือที่ทำได้เหมือนจริงๆ” “คงได้ยินว่าเจ้าชอบนั้นแหละถึงได้ส่งมา รีบเขียนจดหมายตอบกลับเสียสิ” พูดเช่นนั้นแล้วจึงจากไป”

ทั้งที่ตัวละครเอกชายส่งรูปประดิษฐ์ให้ฝ่ายหญิงเพื่อแกล้งให้นางตกใจกลัว แต่บิดาของนางกลับชื่นชมยินดีเพราะคิดว่ามีชายหนุ่มมาชื่นชอบบุตรสาวของตนจริงๆ นี่แสดงให้เห็นชัดเจนว่าความกังวลใจของบิดาคือเกรงว่าตัวละครเอกหญิงจะไร้คู่ครอง ต่อเมื่อชายหนุ่มที่เข้าหาบุตรสาวของพวกเขา มีรสนิยมตรงกับนาง ตัวบิดาเองจึงเบาใจลง เพราะบิดามารดาที่เคร่งครัดในระเบียบแบบแผนรู้สึกเบาใจที่มีคนยอมรับบุตรสาวของพวกเขา แม้ว่านางจะแตกต่างจะคนทั่วไป

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าความคาดหวังของบิดาของตัวละครเอกหญิงคือให้นางทำตัวเหมือนเด็กสาวทั่วไปในวัยเดียวกัน เพื่อให้นางมีคู่ครองที่เหมาะสม ทั้งนี้เมื่อบิดาของตัวละครเอกหญิงรู้ว่ามิใช่ผู้ชายส่งรูปประดิษฐ์แบบจดหมายมาให้บุตรสาวของตน จึงสนับสนุนให้คนทั้งคู่สานความสัมพันธ์ต่อไปในทันที

4.2.4.2 ความคาดหวังของสาวรับใช้

กลุ่มสาวรับใช้คือหญิงสาวที่หวาดกลัวหอนแมลง และไม่ยินดีรับใช้ตัวละครเอกหญิง เพราะพวกนางไม่อยากจะอยู่ใกล้หอนและแมลง เนื่องจากพวกนางต้องฝืนใจรับใช้ตัวละครเอกหญิง พวกนางจึงไม่ค่อยชอบตัวละครเอกหญิงนัก และหวังว่าจะได้รับใช้คุณหนูที่ชื่นชอบดอกไม้ และผีเสื้อเหมือนดังเด็กสาวทั่วไป

ในเหตุการณ์ที่ตัวละครเอกชายแอบดูตัวละครเอกหญิงนั้น แม่มมของตัวละครเอกหญิงเตือนให้นางหลบเข้าข้างในบ้าน แต่ตัวละครเอกหญิงกลับตอบว่า

「思ひとけば、ものなむ恥づかしからぬ。人は夢幻のやうなる世に、誰かとまりて、悪しきことをも見、善きをも見思ふべき」いふかひなくて、若き人々、おのがじし心憂がりあへり。」

“หากบรรลุแล้วไม่มีเรื่องใดให้ต้องอับอายหรือกลัว ผู้คนบนโลกที่เหมือน

จินตนาการ จะมีใครกันที่มีชีวิตอยู่ยืนยง หากมองว่าแย่งก็คือแย่ง หากมองว่าดีก็คือดี” เมื่อพูดเช่นนั้นแล้ว เหล่าสาวใช้(ที่ได้ยิน)จึงต่างพากันสงสารเห็นใจ

ตัวละครเอกหญิงพูดประโยคดังกล่าวขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นว่านางไม่รู้สึกรับอายหากมีใครรู้ว่านางขึ้นชอบแมลง จากนั้นที่นางกล่าวว่า “ในโลกนี้ไม่จริง สิ่งถูกผิดนั้นแล้วแต่คนมอง” เป็นคำพูดในเชิงพุทธศาสนาว่าทุกอย่างในโลกนั้นล้วนแต่เป็นอนิจจังไม่เที่ยง ทุกสิ่งย่อมมีแตกดับ เช่นเดียวกับชีวิตของคนเรานั้นย่อมมีวันสิ้นสูญดังนั้นแล้ว “ดี” “ไม่ดี” ย่อมไม่มีจริง สุดแล้วแต่ความคิดเห็นของแต่ละคน ดังนั้นจึงเป็นธรรมดาหากมีใครมองว่าการเล่นกับหนอนนั้นไม่ดี หรือน่าอายแต่สำหรับตัวละครเอกหญิงแล้วนางเห็นว่า “ดี” ส่วนเหล่าสาวใช้เมื่อได้ยินกลับสงสารเห็นใจนาง

ด้วยความสงสารเห็นใจตัวละครเอกหญิง เหล่าสาวใช้จึงช่วยตอบจดหมายแทนตัวละครเอกหญิงว่า

「人に似ぬ心のうちは鳥毛虫の名もとひてこそ言はまほしけれ

右馬佐、

鳥毛虫にまぎるるまつの毛の末にあたるばかりの人はなきかな

と言ひて、笑ひて帰ぬめり。」

ตัวข้าที่มีจิตใจแตกต่างจากคนอื่น อยากจะเริ่มจากการไต่ถามชื่อของท่านก่อน

ส่วนอุมะโนะซึเกะ

คงไม่มีใครเหมาะสมกับนางที่มีปลายขนเหมือนนุ่นหรือก

เมื่อกล่าวเช่นนั้นแล้วก็หัวเราะแล้วจากไป

เนื่องจากเหล่าสาวใช้รู้สึกสงสารเห็นใจตัวละครเอกหญิงพวกนางช่วยเหลือตัวละครเอกหญิงโดยการส่งจดหมายตอบให้แก่ตัวละครเอกชาย โดยที่ตัวละครเอกหญิงไม่ได้สนใจตัวฝ่ายชายเลย อย่างไรก็ตามการช่วยเหลือนั้นเกิดขึ้นจากบรรทัดฐานของเหล่าสาวใช้ซึ่งเป็นตัวแทนของหญิงสาวทั่วไป เมื่อมีผู้ชายให้ความสนใจหญิงสาวที่มีบุคลิกเฉพาะตัวอย่างตัวละครเอกหญิงแล้วเหล่าสาวใช้จึงช่วยสานสัมพันธ์ให้ทั้งคู่ในทันที

ดังนั้นนอกจากความคาดหวังให้ตัวละครเอกหญิงขึ้นชอบดอกไม้และมีเสื้อเหมือนเด็กสาวทั่วไปแล้ว เมื่อเหล่าสาวใช้รู้ว่าตัวละครเอกชายสนใจคุณหนูของพวกนาง พวกนางจึงสนับสนุนให้ทั้งคู่ได้สานสัมพันธ์กันด้วยความคาดหวังว่าทั้งคู่จะได้ครองรักกันไป

4.2.5 สรุป

ดังนั้น “มุชิเมะสุรุอิเมะงิมิ” จึงเป็นเรื่องเล่าที่จบแบบไม่มีบทสรุป โดยในเนื้อเรื่องประกอบด้วยรายละเอียดต่างๆ ของเรื่องเช่น จุดมุ่งหมายในการดำเนินชีวิตของตัวละครเอกหญิง พฤติกรรมของตัวละครเอกหญิงหลังจากได้พบตัวละครเอกชาย และความคาดหวังของผู้คนรอบข้างที่มีต่อตัวละครเอกหญิง ล้วนมีส่วนสำคัญต่อการคาดเดาของผู้อ่านว่า ตัวละครเอกหญิง และตัวละครเอกชายจะได้ครองคู่กันหรือไม่ อย่างไรก็ตามผลสรุปของเรื่องเป็นสิ่งที่ผู้อ่านควรจะได้ค้นหาเอง

4.3. “โสะโตะโสะโตะโนะเกะโซ” (Hodohodonokesou ほどほどの懸想)

4.3.1. ประวัติความเป็นมาของเรื่อง

“โสะโตะโสะโตะโนะเกะโซ” เป็นเรื่องเล่าที่ไม่พบหลักฐานเกี่ยวกับการแต่ง และปีที่แต่ง อย่างไรก็ตามอินะงะ เคะอิจิ (2004: 422) ได้ยกคำอธิบายของเทระโมะโตะ นะโอะฮิโกะ (Teramoto Naohiko 寺本直彦, อ้างอิงจาก อินะงะ เคะอิจิ, 2000: 422) ที่พบว่าประโยคถามตอบในเรื่องเล่าโสะโตะโสะโตะโนะเกะโซ คล้ายคลึงกับประโยคถามตอบระหว่าง จักรพรรดิโกะซุสะกุอิน (Gosuzakuin 後朱雀院) และพระสนมมะริโกะ (Nariko 生子) ทั้งนี้จักรพรรดิโกะซุสะกุมีพระชนมายุอยู่ในช่วงปีค.ศ. 1009-1045 และขึ้นครองราชย์ในช่วงปีค.ศ. 1036-1045 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สอดคล้องกับการแต่ง “อะซุซะกะโกะเอะนงุนซุนะงะน” อินะงะ เคะอิจิจึงอธิบายว่า “โสะโตะโสะโตะโนะเกะโซ” น่าจะแต่งขึ้นในช่วงเวลาเดียวกับการแต่ง “อะซุซะกะโกะเอะนงุนซุนะงะน” กล่าวคือแต่งในช่วงปีค.ศ. 1055

แม้จะไม่พบหลักฐานที่ชี้ชัดว่าใครเป็นผู้แต่ง “โสะโตะโสะโตะโนะเกะโซ” และไม่พบหลักฐานว่าเรื่องเล่าดังกล่าวแต่งขึ้นเมื่อใด แต่จากรายละเอียดในเรื่องก็ทำให้รู้ว่าเรื่องเล่าดังกล่าว เกิดขึ้นในสมัยเฮอัน

4.3.2. เรื่องย่อ

คนรับใช้ชาย (Kodoneriwarawa 小舎人童) ซึ่งเป็นคนรับใช้ของโทโนะชูโจ (Tounochuujou 頭中将) และคนรับใช้หญิง (Warawa 童) ซึ่งเป็นคนรับใช้ของธิดาของมิชิบุเกียวโนะมิยะ (Shikibukyounomiya 式部卿の宮) ได้พบรักกันในงานเทศกาลคะโมะมะทังชิริ (Kamomatsuri 賀茂祭) ทั้งคู่ครองรักกันจนกระทั่งมิชิบุเกียวโนะมิยะเสียชีวิตลง ทำให้คนรับใช้หญิงต้องย้ายที่อยู่ไปพร้อมกับคุณหนูของตนไปยังสถานที่กันดาร ถึงกระนั้นทั้งคู่ยังคงครองรักกัน

ต่อไปอย่างราบรื่น จนกระทั่งวันหนึ่งข้ารับใช้ของโทโนะซุโจ(Saburahuotoko 候少男)ต้องการหา คู่จึงมาสอบถามถึงหญิงงามที่เหมาะสมกับเขาจากคนรับใช้ชาย คนรับใช้ชายจึงแนะนำให้ข้ารับใช้ ชายรู้จักกับข้ารับใช้หญิง(Chuujou 中将、Jijuunokimi 侍従の君)ของทางบ้านธิดาของฉิกิบุ เกียวโนะมิยะที่สิ้นไป ต่อมาหลังจากที่ข้ารับใช้ชายได้รับจดหมายตอบกลับจากข้ารับใช้หญิงและ เขากำลั่งอ่านจดหมายอยู่นั้นบังเอิญโทโนะซุโจเดินผ่านมาเห็นเข้า โทโนะซุโจจึงสอบถามถึงความ เป็นมาของจดหมาย จึงทำให้โทโนะซุโจรู้จักกับธิดาของฉิกิบุเกียวโนะมิยะ และเขาได้ตัดสินใจส่ง จดหมายเกี่ยวให้แก่นาง

“โสะโดะโสะโดะโนะเกะโซ” เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับการตกหลุมรักของคู่รัก 3 คู่ โดย 2 คู่แรก เป็นคู่รักที่มีฐานะเหมาะสมกัน ส่วนคู่รักคู่ที่ 3 นั้น ยังไม่ได้ครองรักกัน โดยเรื่องเล่าจบไว้ด้วย คำพูดของผู้เล่าว่าตัวละครเอกชายอาจจะเสียใจที่ส่งจดหมายให้ฝ่ายหญิงก็ได้ จึงทำให้ผู้อ่านต้อง คาดเดาต่อไปว่าเรื่องราวความรักของคู่รักคู่ที่ 3 จะเป็นอย่างไรต่อไป โดยภายในเรื่องประกอบด้วย รายละเอียดต่างที่ช่วยให้ผู้อ่านคาดเดาว่า เรื่องเล่าจะเป็นอย่างไรต่อไป

4.3.3. ขั้นตอนที่น่าไปสู่การจบเรื่อง

“โสะโดะโสะโดะโนะเกะโซ” เป็นเรื่องเล่าที่กล่าวถึงคู่รักถึงสามคู่โดยแบ่งออกตามสถานะ ทางสังคมเป็น คู่ของคนรับใช้ คู่ของข้ารับใช้ และคู่ของขุนนาง จากนั้นเรื่องจึงจบลงโดยผู้เล่ากลับ ทักท้วงว่าขุนนางอาจจะเสียใจก็ได้ที่เริ่มความสัมพันธ์ โดยไม่ได้กล่าวคู่ขุนนางจะเป็นอย่างไรต่อไป ทั้งนี้เมื่อทั้งคู่ได้ครองรักกันแล้วอาจไม่เป็นตามที่ผู้เล่าท้วง หรืออาจเป็นไปตามที่ผู้เล่าท้วงก็ได้ ทั้งนี้เนื่องจากเรื่องเล่ามีชื่อเรื่องซึ่งมีความหมายว่า “การครองรักกับคู่ที่เหมาะสม” อีกทั้ง เนื้อเรื่องยังกล่าวถึงคู่รักในแต่ละสถานะจึงทำให้ผู้วิจัยมองว่าเรื่องเล่าดังกล่าวมีสาระสำคัญ เกี่ยวกับการเลือกคู่ครองที่เหมาะสม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมุ่งวิจัยว่าเพราะเหตุใดผู้เล่าจึงไม่เห็นด้วยกับคู่ของขุนนาง และการครองรัก ของทั้งคู่จะราบรื่นหรือไม่ โดยพิจารณาจากตัวละครเอก ขั้นตอนความสัมพันธ์ของคู่คนรับใช้ ขั้นตอนความสัมพันธ์ของคู่ข้ารับใช้ และแนวโน้มความสัมพันธ์ของคู่ขุนนาง

4.3.3.1 ชื่อเรื่อง

ชื่อเรื่อง “โสะโดะโสะโดะโนะเกะโซ” (Hodohodonokesou ほどほどの懸想) ประกอบด้วยคำนาม 2 คำ ได้แก่ คำว่า โสะโดะโสะโดะ (Hodohodo ほどほど) และคำว่า เกะโซ (Kesou 懸想) โดยทั้งสองคำเชื่อมด้วยคำว่า “โนะ” โดยคำว่า “โสะโดะโสะโดะ” แปลว่า ระดับที่

เหมาะสม (Thoudoyoi teido. ちょうどよい程度) ส่วนคำว่า “กะโช” แปลว่า ความรัก การตกหลุมรัก เมื่อคำทั้งสองคำมารวมกัน จึงแปลว่า “การครองรักกับคู่ที่เหมาะสม”

4.3.3.2 ตัวละครเอก

(1) ตัวละครเอกฝ่ายชาย (Tounochuujou 頭の中將)

จากเนื้อเรื่องผู้เล่ากล่าวไว้ว่าตัวละครชายดำรงตำแหน่งโทโนะชูโจซึ่งเป็นตำแหน่งข้าราชการที่ควบสองตำแหน่งได้แก่ตำแหน่ง คุโรโดะโนะโท(Kuroudonotou 蔵人頭) ซึ่งเทียบเท่ากับข้าราชการระดับ 4 และ ตำแหน่ง ชูโจ (Chuujou 中將) ซึ่งเทียบเท่ากับระดับของข้าราชการสำนักระดับ 4 ผู้ที่เข้ารับตำแหน่งดังกล่าวมักเป็นเด็กหนุ่มจากตระกูลของผู้มีอำนาจที่ได้รับตำแหน่งสำคัญ และได้รับใช้ใกล้ชิดกับองค์จักรพรรดิตั้งแต่อายุน้อย ถือได้ว่าเป็นชายหนุ่มอนาคตไกลคนหนึ่ง

จากเนื้อเรื่องหลังจากที่โทโนะชูโจได้เห็นเข้ารับใช้ขณะอ่านจดหมายแล้วเขาก็คิดว่า

「われも、いかできるべからむたよりもかな、と思すあたりなれば、」
(โทโนะชูโจ)จึงคิดว่า ทำอย่างไรบ้างจะได้จดหมายที่เหมาะสมกับตัวข้าบ้าง
หนอ”

ความคิดดังกล่าวโทโนะชูโจคิดอยู่ในใจไม่ได้บอกใคร จากความคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าถึงแม้ฝ่ายชายจะเป็นชายหนุ่มใสดอนาคตไกล แต่ภายในใจของเขาก็ต้องการมีคู่ครองสักคนหนึ่งเช่นเดียวกับตัวละครชายคนอื่นๆในเรื่อง

โดยสรุปแล้ววโทโนะชูโจจึงเป็นตัวละครฝ่ายชายที่เพียบพร้อมด้วยคุณลักษณะที่ดี อันได้แก่ เป็นชายหนุ่มใสดที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานดี เกิดในตระกูลที่ดี เป็นคนมีความรู้ความสามารถ อนาคตไกล

(2) ตัวละครเอกฝ่ายหญิง(Shikibukyounomiya 式部卿の姫君)

จากเนื้อเรื่องผู้เล่าได้กล่าวถึงตัวละครหญิงไว้ว่า

「いかになりにけむ。うせたまひにし式部卿の宮の姫君の中になむ候ひける。宮など、とく隠れたまひにしかば、心細く思ひなげきつつ、下わたりに、人少なにて過ぎたまふ。上は、宮のうせたまひける折、

さま変へたまひにけり。姫君の御かたち、例のことと言ひながら、なべてならず、ねびまさりたまへば、「いかにせまし、内裏などに思し定めたりしを。今は、かひなく」など、思しなげくべし。

“ไม่ทราบว่าเป็นเพราะเหตุใด ต่อมาหญิงรับใช้จึงได้เข้าทำงานเป็นคนรับใช้ของธิดาของฉิกิบุเกียวโนะมียะที่สิ้นชีวิตไปแล้ว เนื่องจากบิดาของคุณหนูจากไปอย่างรวดเร็ว นางจึงได้แต่รำร้องให้อย่างสิ้นหวัง จากนั้นเมื่อนางย้ายไปยังเฮอันแล้ว เหล่าคนรับใช้ก็น้อยลง ส่วนมารดาของนางเมื่อฉิกิบุเกียวโนะมียะเสียชีวิตแล้ว ก็ได้ออกบวชชี ส่วนหน้าตาของคุณหนูนั้นเป็นธรรมดาที่นางจะต้องดงามเหนือกว่าหญิงสาวทั่วไป เรียกได้ว่าเป็นความงามแบบผู้ใหญ่ (แม้แต่มารดาของนาง)ยังนึกเสียดายว่า “นี่มันเกิดอะไรขึ้นนะ ทั้งที่ตั้งใจว่าจะส่งตัวนางเข้าวัง แต่ตอนนี้กลับทำไม่ได้แล้ว”

โดยสรุปแล้วผู้เล่าจึงกล่าวไว้ว่าตัวละครหญิงเป็นธิดาของฉิกิบุเกียวโนะมียะ นางเป็นหญิงงามเหนือกว่าหญิงสาวคนใด แต่เพราะการเสียชีวิตของฉิกิบุเกียวโนะมียะ จึงทำให้นางใช้ชีวิตแต่ละวันอย่างโศกเศร้า ทั้งนี้เนื่องจากตำแหน่งฉิกิบุเกียวโนะมียะเป็นตำแหน่งของข้าราชการที่ควบคุมดูแลงานพิธีกรรมต่างๆในราชสำนัก เป็นตำแหน่งที่มอบหมายให้เฉพาะเชื้อพระวงศ์ ดังนั้นจึงถือได้ว่า เป็นตำแหน่งทางข้าราชการที่ค่อนข้างสูง

สรุปแล้วตัวละครหญิงของคู่ขุนนางจึงเป็นหญิงสาวที่มีเชื้อพระวงศ์ เมื่อพิจารณาจากชาติกำเนิดและตำแหน่งทางราชการของบิดาของนางแล้วทำให้คิดว่าในวัยเด็กนางน่าจะได้รับกำพร้าเลี้ยงดูมาเป็นอย่างดี และเป็นหญิงสาวที่มีรูปร่างหน้าตาดงาม หากพิจารณาจากคำบอกเล่าดังกล่าวจะเห็นว่าฝ่ายหญิงเป็นหญิงสาวที่เพียบพร้อมในด้านต่างๆ ทั้งชาติตระกูล และรูปร่างหน้าตา แต่เพราะบิดาของนางเสียชีวิตลงจึงทำให้ความเป็นอยู่รวมถึงสถานะทางสังคมของนางเปลี่ยนแปลงไป

4.3.3.3 กลวิธีการดำเนินเรื่อง

การดำเนิน “โอะโตะโอะโตะโตะโนะเกะโซ”สามารถแบ่งออกเป็นขั้นตอนได้ดังนี้

1. เรื่องเล่าเริ่มต้นจากการครองคู่ของคนรับใช้ โดยผู้เล่าได้บรรยายถึงฉากที่คนรับใช้ฝ่ายชายและฝ่ายหญิงได้พบกัน และได้ครองรักกัน จากนั้นแม้ว่าตัวละครฝ่ายหญิงจะมีฐานะแยกลงกล่าวคือบิดาของนายหญิงของนางเสียชีวิตลงทั้งคู่ก็ยังคงครองรักกันดังเดิม

2. ผู้เล่าได้กล่าวถึงคู่ของเข้ารับใช้ โดยเข้ารับใช้ชายยังเป็นหนุ่มโสด เขาจึงให้คนรับใช้ชายช่วยหาคณกรักให้ คนรับใช้ชายจึงแนะนำให้รู้จักกับเข้ารับใช้หญิงที่รู้จักกับภรรยาของเขา ความสัมพันธ์ของเข้ารับใช้จึงเริ่มจากการส่งจดหมายติดต่อกัน
3. ต่อมาผู้เล่าได้เล่าถึงคู่ของเจ้านายโดยในเรื่องปรากฏฉากที่โทโนะซุโงะหรือตัวละครเอกชายได้รู้ว่าเข้ารับใช้ของตนได้มีความสัมพันธ์อย่างไรกับเข้ารับใช้ของฝ่ายหญิง และได้ฟังเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับตัวละครเอกหญิงจากคำบอกเล่าของคนรับใช้ ตัวละครเอกชายจึงส่งจดหมายไปหาตัวละครเอกหญิง
4. ผู้เล่าจบเรื่องโดยทักท้วงว่าตัวละครเอกชายอาจรู้สึกเสียใจในภายหลัง

จากการศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีในการดำเนินเรื่องพบว่า ผู้เล่าได้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับคู่รักแต่ละคู่ไว้ดังนี้

ข้อมูลของคู่รักแต่ละคู่	คนรับใช้	เข้ารับใช้	เจ้านาย
ฐานะ	ระดับล่าง	ระดับกลาง	ระดับสูง
ขั้นตอนในการครองคู่	ครองรักกันแล้วระยะหนึ่ง	ต่างฝ่ายต่างเพิ่งรู้จักกัน	ฝ่ายชายเพิ่งรู้จักฝ่ายหญิง และตัดสินใจเริ่มทำความรู้จักกันก่อน

จากขั้นตอนต่างๆ ที่ได้กล่าวไปแล้วทำให้สรุปได้ว่าผู้เล่าได้กล่าวถึงเรื่องราวความรักตามลำดับฐานะของตัวละครและขั้นตอนของตัวละคร โดยเรียงลำดับจากคู่รักที่มีฐานะระดับล่างก่อน แล้วจึงสูงขึ้นเรื่อยๆ โดยคู่รักที่มีฐานะระดับล่าง(หรือคู่ของคนรับใช้) จะมีระยะเวลาในการคบหากันนานที่สุด คู่รักระดับกลาง(หรือคู่ของเข้ารับใช้) จะมีระยะเวลาในการคบหาน้อยลงมา และคู่รักที่มีฐานะสูงสุด(หรือคู่ของเจ้านาย)เป็นคู่ที่ฝ่ายชายเพิ่งเริ่มรู้จัก จึงถือได้ว่าเป็นคู่ยังไม่ได้เริ่มความสัมพันธ์

อย่างไรก็ตามในการศึกษาแนวโน้มเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของคู่เจ้านายจำเป็นจะต้องศึกษาจากคู่รักของคนรับใช้ และเข้ารับใช้

4.3.4 ข้อมูลที่ชี้นำผู้อ่านไปสู่บทสรุปของเรื่อง

4.3.4.1 ขั้นตอนความสัมพันธ์ของคู่คนรับใช้ (Kodoneriwarawa 小舎人童、warawa 童)

ผู้เล่าบรรยายถึงฉากที่คู่รับใช้ชายหญิงพบกันว่าพวกเขาพบกันในงานเทศกาลคะโมะมะทะที่
ซุริว่า

祭⁶²のころは、なべて今めかしう見ゆるにやあらむ、あやしき小家の半蒔も、葵などかざして、心地よげなり。童べの、柏、袴清げにて、さまざまの物忌ども付け、化粧して、われも劣らじと挑みたるけしきどもにて、行きちがふはをかしく見ゆるを、ましてそのきはの小舎人、隨身などは、ことに思ひとがむるも、ことわりなり。

เมื่อถึงช่วงงานเทศกาล ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนดูจะสดใสรื่นเริงแม้แต่ที่ (半蒔) ของบ้านหลังเล็กๆก็ยังคงประดับตกแต่งด้วยใบอะโอะอิอย่างสวยงาม ทำให้จิตใจเบิกบาน เหล่าหญิงรับใช้ต่างแต่งกายด้วย (柏、袴) ที่สวยงามแล้วประดับตกแต่งด้วยแผ่นป้ายโมะโนะอิมิที่แตกต่างกันหลากหลายต่างคนต่างแต่งหน้าต่างดงามไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน หญิงสาวสวยมากมายต่างเดินไปมาชวนให้เพลิดเพลินใจ ฝ่ายชายอย่างเช่น โคะโตะเนะริวะระวะ หรือ ซุยจิน(ผู้ติดตาม)เองก็คิดหาหญิงงามที่มีสถานะเหมาะสมกับตัวเองมาเป็นคู่ใจ ซึ่งคงสนใจเป็นแน่

เทศกาลดังกล่าวเป็นเทศกาลรื่นเริง ผู้คนต่างประดับประดาบ้านเรือนอย่างสวยงาม อีกทั้งชายหนุ่มหญิงสาวก็มักมาหาคู่ภายในงานเทศกาลนี้โดยผู้เล่ากล่าวไว้ว่า “คงสนใจเป็นแน่” เพื่อเป็นการชี้ให้เห็นว่าทั้งชายหนุ่มและหญิงสาวที่มาร่วมงานล้วนแล้วแต่มาหากันทั้งนั้นเพราะฉะนั้นพวกเขาก็ควรได้คู่ครองกลับไปดั่งหวัง ทั้งนี้หญิงสาวที่มาร่วมงานมักจะแต่งกายกันอย่างงดงามไม่ยิ่งหย่อนกัน ส่วนฝ่ายชายจะมองหาหญิงงามที่มีสถานะทางสังคมเหมาะสมกับตนอย่างเช่นที่ผู้เล่ากล่าวไว้ว่า “ฝ่ายชายอย่างเช่น โคะโตะเนะริวะระวะ หรือ ซุยจิน(ผู้ติดตาม)เองก็คิดหาหญิงงามที่มีสถานะเหมาะสมกับตัวเองมาเป็นคู่ใจ”จากเนื้อหาส่วนที่ยกมานอกจากจะแสดงให้เห็น

⁶²ในเรื่องใช้คำว่า ซึ่งหมายถึงงานคะโมะมะทะซุริ (Kamomatsuri 賀茂祭) คะโมะมะทะซุริซึ่งจัดขึ้นในวันโทะริกกลางเดือนสี่เป็นเทศกาลที่จะจัดขึ้นในฤดูร้อน เนื่องจากเป็นเทศกาลที่มีประดับประดาสิ่งต่างๆด้วยใบอะโอะอิ(aoi 葵)จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างว่าเทศกาล อะโอะอิอะมะทะซุริ (葵祭) ในงานผู้คนจะแต่งตัวกันอย่างสวยงาม เดินรำตีมกนกันอย่างสนุกสนาน

บรรยากาศความรื่นเริงภายในงานแล้วยังแสดงให้เห็นว่าคู่ของคนรับใช้ต่างก็เป็นคนโสดที่ต้องการหาคู่ครองและเงื่อนไขในการเลือกคู่ของฝ่ายชาย ได้แก่ความงาม และ สถานะทางสังคม

ส่วนตัวของคนรับใช้ของโทโนะซุโงเองก็เช่นกัน เมื่อเขาได้พบหญิงสาวหน้าตาตางดงาม และเมื่อเขาพิจารณาจากการแต่งกายของนางแล้วเห็นว่าน่าจะมีสถานะทางสังคม หรือมีตำแหน่งหน้าที่การงานเช่นเดียวกับเขาแล้ว เขาจึงส่งจดหมายให้หญิงสาวโดยแนบกิ่งท้อที่มีผลติดอยู่ ที่กิ่งท้อประดับประดาด้วยใบอะโอะอิ โดยจดหมายมีใจความว่า

梅が枝に深くぞたのむおしなべてかぎす葵のねも見てしがな
 ข้าขออธิษฐานให้ความรักของข้าออกผลเหมือนดังกิ่งท้อนี้ ขอให้วันนี้
 อย่าเป็นแคว้นที่เราได้พบกัน แต่ขอให้เป็นวันที่เราได้ร่วมหอกันด้วยเถิด

ตามธรรมเนียมของผู้คนในสมัยก่อน การที่ชายหนุ่มและหญิงสาวจะได้พบปะกันโดยตรง เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นน้อยมาก โดยส่วนมากชายหนุ่มจะแวะไปแอบดูที่บ้านหรือปราสาทที่ผู้คนรำลือว่ามีหญิงงามอยู่ จากนั้นหากว่าหญิงสาวคนดังกล่าวงามต่องใจชายหนุ่ม เขาจะพยายามดึงดูดใจหญิงสาวด้วยการแต่งกลอนแล้วบรรจงคัดกลอนลงในจดหมาย แนบด้วยกิ่งไม้ หรือดอกไม้ประจำฤดู แล้วส่งให้หญิงสาว ทั้งนี้เนื่องจากในสมัยนั้นมีธรรมเนียมที่ห้ามไม่ให้ชายหนุ่มและหญิงสาวได้พบกันโดยตรง การแต่งกลอน และการตกแต่งจดหมายจึงเป็นการดึงดูดจิตใจฝ่ายตรงข้ามเพียงวิธีเดียวที่ฝ่ายชายสามารถทำได้พวกเขาจึงต้องพยายามทำให้ไพเราะและงดงามมากที่สุดเพื่อสร้างความประทับใจ จากนั้นฝ่ายหญิงจะยังไม่ตอบจดหมายกลับในทันที ต่อเมื่อฝ่ายชายส่งจดหมายให้ฝ่ายหญิงได้ 2-3 ครั้งฝ่ายหญิงจึงจะตอบจดหมายกลับ กล่าวกันว่ากรณีที่ฝ่ายหญิงไม่ตอบจดหมายกลับในทันทีแต่รอตอบจดหมายกลับในครั้งที่ 2-3 ก็เพื่อให้ฝ่ายหญิงได้เรียนรู้ลักษณะนิสัยต่างๆของฝ่ายชายผ่านจดหมายที่ฝ่ายชายส่งมาก่อน จนเมื่อฝ่ายหญิงเรียนรู้ลักษณะนิสัยต่างๆของฝ่ายชายในระดับหนึ่งแล้วหากนางรู้สึกพึงพอใจก็จะตอบกลับ อีกเหตุผลหนึ่งที่ฝ่ายหญิงไม่ส่งจดหมายตอบกลับในทันทีก็เพื่อสงวนท่าที แต่ในเรื่องเล่าผู้ชายกลับส่งบทกลอนซึ่งมีเนื้อหาชักชวนให้ฝ่ายหญิงมีความสัมพันธ์ลึกซึ้งด้วยในทันทีที่พบกันครั้งแรกซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมมากหญิงสาวจึงตอบฝ่ายชายด้วยบทกลอนที่มีเนื้อหาว่า

しめのなかの葵にかかるゆふかつらくれどねながきものと知らなむ

ผมปลอมที่ทำจากฝ้ายประดับตกแต่งด้วยใบอะโอะอิในเขตศาลเจ้า ช่าง
เหมือนกับไม้เลื้อยที่มีรากยาวพันไปมา อยากรจะให้เจ้าได้มาร่วมหลับนอน
ด้วย

บทกลอนดังกล่าวใช้กลวิธีการแต่งโดยใช้คำพ้องเสียงคือ ผมปลอม(kazura か
づら) กับไม้เลื้อย(kazura かずら) นอกจากนี้แล้วยังใช้คำพ้องเสียงของคำว่า (พัน)
ไปมา (kuru 繰る) กับคำว่า มา (kuru 来る) และใช้คำพ้องเสียงของคำว่า ราก (ne
根) หลับนอน(ne 寝)

การที่ฝ่ายชายส่งจดหมายที่มีเนื้อหาดังกล่าวอาจเพื่อหยอกเย้าฝ่ายหญิง หรือเพื่อหยิ่งเชิง
ดูว่าฝ่ายหญิงจะยินยอมหรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ถ้าหากฝ่ายหญิงไม่ยินยอมหรือไม่พอใจก็อาจนิ่งเฉยเสีย
แต่คนรับใช้หญิงกลับตอบโต้ด้วยกลอนที่มีเนื้อหาแสดงความไม่พอใจในทันที แสดงให้เห็นว่าฝ่าย
หญิงเองก็เป็นคนไม่ยอมใคร ส่วนฝ่ายชายเมื่อได้รับกลอนจากหญิงสาวก็เกิดความรู้สึกไม่พอใจจึง
ใช้ไม้ตีเข้าที่ศีรษะของฝ่ายหญิง ทำให้ฝ่ายหญิงไม่พอใจอีกเช่นกัน แต่เมื่อทั้งคู่ได้พบหน้ากัน
โดยตรงและได้พูดคุยกันก็รู้สึกพึงพอใจ สุดท้ายทั้งคู่จึงตกลงคบหากัน ดังนั้นแม้ว่าคู่ของคนรับใช้
จะเริ่มต้นไม่ดีนักกล่าวคือทั้งคู่เริ่มรู้จักกันโดยการส่งกลอนปะทะคารม แต่เมื่อทั้งคู่ได้เห็นหน้าค่า
ตา รู้จักนิสัยใจคอกันแล้วจึงค่อยสานสัมพันธ์ต่อไป

ต่อมาฉิบยุเกียวโนะมิยะเสียชีวิตลงทำให้หญิงรับใช้ต้องย้ายไปอยู่ในที่ห่างไกล แต่ฝ่าย
ชายก็ยังให้คำมั่นสัญญากับฝ่ายหญิงว่าตนยังจะรักฝ่ายหญิงอยู่ดังเดิม และพยายามหาโอกาสไป
หาหญิงสาวเหมือนเดิม ทั้งนี้แม้ว่าสถานการณ์จะเปลี่ยนไป ทำให้ฝ่ายหญิงต้องย้ายที่อยู่ห่าง
ออกไปจากที่เดิมและทำให้การเดินทางไปมาหาสู่ลำบากขึ้น แต่ฝ่ายชายก็ไม่ย่อท้อ อาจกล่าวได้ว่า
เป็นเพราะฝ่ายชายเป็นคนหนักแน่นในความรัก และไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก จึงทำให้
ความสัมพันธ์ของทั้งคู่ยังดำเนินต่อไปอย่างราบรื่น

จากขั้นตอนต่างๆที่ได้กล่าวมาจึงเห็นว่าในขั้นตอนแรกที่ฝ่ายชายได้พบฝ่ายหญิง ฝ่ายชาย
จะเป็นผู้พิจารณาว่าหญิงสาวที่ตนสนใจเหมาะสมกับตนหรือไม่ จากนั้นฝ่ายชายจึงส่งจดหมาย
เกี่ยวเพื่อให้ฝ่ายหญิงรู้ว่าตนสนใจ และเป็นการหยิ่งเชิงฝ่ายหญิงด้วยว่าสนใจเขาหรือไม่ ซึ่งหาก
ฝ่ายหญิงสนใจฝ่ายชายทั้งคู่ก็จะสานสัมพันธ์ที่ดีต่อไป แต่สำหรับตัวละครในเรื่องการส่งจดหมาย
เกี่ยวในครั้งนี้กลับเป็นการทำให้ทั้งสองฝ่ายรู้สึกไม่พอใจต่อกัน และเกิดการปะทะคารมกัน แต่
หลังจากที่ทั้งคู่ปรับความเข้าใจกันแล้วจึงคบหากันต่อไป และครองรักต่อไปอย่างราบรื่นแม้ว่าจะ
เกิดอุปสรรคก็ตาม

ดังนั้นคู่ของคนรับใช้จึงเป็นคู่ที่เหมาะสมกันทั้งสถานะทางสังคม กล่าวคือต่างก็เป็นคนที่มีความหน้าที่การงานในตำแหน่งเดียวกัน และต่างก็มีนิสัยใจคอคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ถึงแม้ต่างคนต่างก็เป็นคนที่ไม่ยอมคนเช่นเดียวกันแต่ต่างฝ่ายต่างก็ยินดีที่จะพูดคุยปรับความเข้าใจเข้าหากัน

4.3.4.2 ขั้นตอนความสัมพันธ์ของคู่ข้ารับใช้ (Saburafuotoko 候 ぶ 男、 (Chujou 中将、Jijuunokimi 侍従の君))

ขั้นตอนความสัมพันธ์ของคู่ข้ารับใช้ประกอบด้วยขั้นพิจารณาความเหมาะสม และขั้นทำความเข้าใจกัน โดยผู้เล่ากล่าวถึงเหตุการณ์ที่ทำให้ข้ารับใช้ชายรู้จักกับข้ารับใช้หญิงไว้ว่า

君の御方に若くて候ふ男、このましきにやあらむ、定めたるころもなく、この童に言ふ。「その、通ならむところは、いづくぞ。さりぬべからむや」と言へば、「八条の宮になむ。知りたるもの候ふめれども、ことに若人のあまた候ふまじ。ただ、中将、侍従の君などいふなむ、かたちもよげなりと聞きはべる」と言ふ。「さらば、そのしるべし、伝へさせよ」とて、文取らすれば、「はかなの懸想かな」と言ひて、持て行きて、取らすれば、「あやしのことや」と言ひて、持てのほりて、「しかじかの人」とて見す。手も清げなり。柳につけて、
“(ต่อมามี)ชายหนุ่มที่ทำหน้าที่รับใช้โทโนะซุโจ เขาเป็นหนุ่มนักรัก ยังไม่มีภรรยาเป็นตัวเป็นตน ชายหนุ่มพูดกับคนรับใช้ชายว่า “เห็นว่าเจ้ามักจะไปที่ไหนอยู่บ่อยๆ สถานที่นั้นอยู่ที่ไหนหรือ มีหญิงสาวที่เหมาะสมกับข้าอยู่หรือไม่” เมื่อพูดดังนั้นแล้ว “ที่นั่นเรียกว่าอะจิโจโนะมิยะ มีข้ารับใช้หญิงที่รู้จักอยู่เหมือนกัน แต่ไม่มีสาวๆเขารว้ยหรือกนะ จะมีก็แต่เพียงเหล่า ซุโจ(中将 หรือไม่กี่จิจุ(侍従)เท่านั้น ได้ยินมาว่าล้วนแล้วแต่เป็นหญิงงาม” เมื่อพูดดังนั้นแล้ว (ข้ารับใช้)จึงกล่าวขึ้นว่า “ถ้าเช่นนั้นก็ขอฝากให้หญิงที่เจ้ามีความสัมพันธ์ด้วยช่วยส่งข้อความของข้าไปด้วยแล้วกัน” เมื่อพูดแล้ว คนรับใช้จึงรับจดหมายไปแล้วกล่าวว่า “จะกลายเป็นความสัมพันธ์ที่ว่างเปล่าหรือไม่นะ” จากนั้นจึงนำจดหมายไปส่ง เมื่อคนรับใช้หญิงได้รับจดหมายแล้ว จึงกล่าวว่า “เป็นเรื่องแปลกจริงๆเชียว” แล้วจึงนำจดหมายขึ้นไปส่ง “จากผู้ชายคนนี้นี่ละเจ้าคะ” แล้วยื่นให้(เหล่าข้ารับใช้)ดู เป็นจดหมายที่เขียนด้วยลายมือสวยงาม แนบกิ่งหลิวมาด้วย”

ทั้งนี้ผู้เล่าได้กล่าวถึงคู่รักคู่ต่อมาว่าฝ่ายหญิงเป็นข้ารับใช้ของธิดาของฉิกิบุเกียวโนะมิยะ โดยพวกนางมีตำแหน่งได้แก่ซุโจ และจิจุโนะกิมิ(中将、侍従の君)ซึ่งถือเป็นตำแหน่งของผู้ที่

ทำงานรับใช้ใกล้ชิดติดตาของฉิกิบุเกียวโนะมิยะ ทางด้านตำแหน่งแล้วทั้งเข้ารับใช้ชายและหญิงจึงต่างเหมาะสมกัน คนรับใช้ยังกล่าวอีกว่าผู้หญิงเหล่านั้นอาศัยอยู่ที่ “อะจิโนะมิยะ” ซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของเมืองเฮอัน ทั้งนี้มีการแบ่งพื้นที่เมืองเฮอันออกเป็นทางเหนือและทางใต้ โดยทางเหนือเป็นที่อยู่อาศัยของจักรพรรดิ และขุนนาง ส่วนทางตอนใต้เป็นแหล่งที่อยู่ของพ่อค้า รวมถึงประชาชนทั่วไป ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ข้าราชการฝ่ายหญิงอาศัยอยู่ในแหล่งที่อยู่อาศัยของคนระดับกลางถึงระดับล่าง ทั้งนี้ผู้เล่าไม่ได้กล่าวถึงสถานที่อยู่ของฝ่ายชายแต่เนื่องจากเขาเป็นข้าราชการรับใช้ของขุนนางในราชสำนัก ดังนั้นเขาจึงยอมต้องอาศัยอยู่ทางทิศเหนือของเมืองซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของคนระดับสูง

ส่วนฝ่ายชายคือคนรับใช้ของโทโนะซุโจ(侯之男) ซึ่งหมายถึงข้าราชการที่คอยดูแลอยู่เคียงข้างขุนนางอย่างใกล้ชิด จากที่ผู้เล่ากล่าวไว้ว่าเขาเป็นนักรักตัวง และยังไม่ได้ลงหลักปักฐานกับหญิงสาวที่ไหน รวมถึงเมื่อพิจารณาจากบทพูดถามตอบของคนรับใช้และข้าราชการแล้วจะเห็นว่าข้าราชการรับใช้ได้เขียนจดหมายเตรียมไว้แล้ว เพียงแต่ยังไม่ได้ระบุตัวหญิงผู้รับ แสดงให้เห็นว่าเขาไม่ได้สนใจว่าฝ่ายหญิงจะเป็นใคร เมื่อเขาได้คำตอบจากคนรับใช้ว่ารู้จักกับหญิงงามที่ “อะจิโนะมิยะ” เขาก็ยื่นจดหมายที่เขียนเตรียมไว้ส่งให้ทันทีโดยไม่ได้พิจารณาถึงลักษณะของฝ่ายหญิงให้ถ่วงถี่หากพิจารณาจากบทสนทนาแล้วจะเห็นว่าข้าราชการรับใช้ไม่ใส่ใจนักว่าฝ่ายหญิงจะมีอายุน้อยเพียงใด ขอเพียงให้พวกนางเป็นหญิงงามก็เพียงพอแล้ว จึงอาจกล่าวได้ว่า ความรักของข้าราชการรับใช้เป็นความรักที่ไม่จริงจังนัก ทั้งนี้หากพิจารณาจากคำพูดของคนรับใช้ชายที่กล่าวไว้ว่า “จะเป็นความสัมพันธ์ที่ว่างเปล่าหรือไม่” จะเห็นได้ว่า แม้แต่คนรับใช้ซึ่งเป็นคนกลางยังไม่แน่ใจกับความรักของข้าราชการรับใช้ชายนัก

จากความแตกต่างทางด้านที่อยู่อาศัยจึงแสดงให้เห็นว่าคู่รักดังกล่าวมีสถานะทางสังคมไม่เหมาะสมกัน คนรับใช้ชายยังกล่าวอีกว่าฝ่ายหญิงไม่ใช่หญิงสาวเยาว์วัยแล้ว(若人のあまた 侯之まじ) ซึ่งแตกต่างกับฝ่ายชายที่ผู้เล่ากล่าวไว้ว่า (若くて侯之男) จึงทำให้ทั้งคู่ไม่เหมาะสมทางด้านอายุ ทั้งนี้พบว่ามีการกรณีที่คู่รักฝ่ายหญิงมีอายุมากกว่าฝ่ายชาย เช่น ฮิกะรุเก็นจิกับโรกุโจโนะมิยะ ดังนั้นอายุจึงอาจไม่ใช่เงื่อนไขสำคัญนัก แต่การที่คนรับใช้กล่าวท้วงขึ้นอาจเพราะเกรงว่าหญิงสาวเหล่านั้นจะไม่ตรงกับรสนิยมของข้าราชการรับใช้นัก อย่างไรก็ตามคนรับใช้กลับกล่าวทิ้งท้ายไว้ว่า “ได้ยินมาว่าพวกนางล้วนเป็นหญิงงาม”

ต่อมาในขั้นการทำความรู้จักกันฝ่ายชายส่งจดหมายไปหาฝ่ายหญิงโดยจดหมายดังกล่าวเขียนขึ้นด้วยลายมือองดงาม ประดับด้วยกิ่งไม้ประจำฤดู ถือเป็นเสน่ห์ของข้าราชการรับใช้ที่บรรจงตกแต่งจดหมายให้สวยงามเพื่อดึงดูดใจผู้รับได้เป็นอย่างดี โดยบทกลอนมีใจความว่า

「したにのみ思ひみだるる青柳のかたよる風はほのめかさずや
 知らずは、いかに」
 ถึงแม้ว่าเราจะไม่รู้จักกัน แต่ภายในใจของข้าก็หวั่นไหวเพราะคิดถึงแต่เจ้า
 เหมือนดังกิ่งของต้นอะโอะยะนะงิที่สั่นไหวยามต้องลมถึงอย่างนั้นแล้วสาย
 ลมได้พัดเอาความรู้สึกของข้าไปถึงเจ้าหรือไม่หนอ
 หากเจ้ายังไม่ล่วงรู้ความรู้สึกของข้าแล้วละก็ ข้าคงทรมานใจ”

จากบทกลอนแสดงให้เห็นภาพของชายหนุ่มที่มีฝีมือในการแต่งกลอนไม่เป็นรองใครเขาใน
 วรรณศิลป์ต่างๆในการแต่งกลอนได้แก่ ... ซึ่งทำให้เนื้อหาของกลอนกินใจน่าหลงใหล จากเนื้อหา
 ของกลอนแสดงให้เห็นลักษณะของหนุ่มนักรักเจ้าคารม ซึ่งถือเป็นการเริ่มต้นที่น่าพอใจ
 ทั้งนี้ผู้เล่าได้เล่าถึงเหตุการณ์ที่ฝ่ายหญิงได้รับจดหมายไว้ว่า

「御返事なからむは、いと古めかしかむ。今やう様は、なかなかはじめのをぞしたまふなる」などぞ笑ひて、もどかす。少し今めかしき人
 にや、
 “ถ้าหากว่าไม่ตอบจดหมายกลับในทันทีก็คงจะเป็นความคิดแบบโบราณ
 เกินไป หากจะให้ทันสมัยก็ต้องตอบจดหมายกลับในทันทีเลยนะแหละ” แล้ว
 หัวเราะอย่างสนุกสนาน อย่างนี้ละหรือที่เรียกว่าสาวทันสมัย”

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า โดยทั่วไปเมื่อฝ่ายหญิงได้รับจดหมายเป็นครั้งแรกแล้วจะไม่ตอบ
 จดหมายกลับในทันที แต่จะรอเมื่อฝ่ายชายส่งจดหมายมาให้ครั้งที่ 2-3 เพื่อให้เป็นการสงวนท่าที
 และเพื่อให้ฝ่ายหญิงได้พิจารณาฝ่ายชายให้ถ่วงถี่เสียก่อน แต่สำหรับข้ารับใช้ฝ่ายหญิงในเรื่อง
 กลับส่งจดหมายตอบกลับในทันที โดยนางให้เหตุผลว่าการส่งจดหมายในทันทีเป็นลักษณะของ
 “สาวทันสมัย” ซึ่งผู้เล่ากล่าวแสดงความคิดเห็นต่อคำว่า “สาวทันสมัย” และทำทางที่ “หัวเราะ
 อย่างสนุกสนาน” ไว้ว่า “อย่างนี้ละหรือที่เรียกว่าสาวทันสมัย” ทั้งนี้ผู้เล่าใช้ 助動詞 「や」
 ต่อท้ายประโยค จึงทำให้ประโยคดังกล่าวเป็นประโยคคำถามแบบประชดประชัน กล่าวคือผู้พูด
 ไม่ได้พูดขึ้นเพื่อแสดงความสงสัย แต่พูดขึ้นเพื่อประชดประชันข้ารับใช้หญิง เนื่องจากการเป็น
 “สาวทันสมัย” อาจไม่จำเป็นต้องแสดงกิริยาที่ไม่เหมาะสมก็ได้

ひとすちに思ひもよらぬ青柳は風につけつつさぞみだるらむ
 กิ่งหลิวที่ท่านส่งมาโดยไม่กำหนดตัวผู้รับ เมื่อต้องลมพัดครั้งใดก็โบกสะบัดวุ่นวายไปทุก
 ครั้ง ก็คงเหมือนกับจิตใจของท่านที่ว่าวุ่นทุกครั้งเมื่อได้ยินเรื่องของหญิงงาม

มีการใช้วรรณศิลป์แสดงให้เห็นความสามารถทางด้านภาพกอลอน เนื้อหาแสดงการตัด
 พื่อว่าจิตใจของฝ่ายชายคงจะสั่นไหวทุกครั้งที่ได้ยินว่ามีหญิงงาม แสดงให้เห็นว่านางเป็นคนมีคา
 รมย์คมคายเพราะสามารถตอบโต้กอลอนของฝ่ายชายได้สมน้ำสมเนื้อโดยเฉพาะในด้านเนื้อหา ถือ
 ว่าเป็นคู่ที่สูสีกัน

หลังจากนั้นเมื่อฝ่ายชายได้รับจดหมายของฝ่ายหญิงแล้วเขาอธิบายถึงลักษณะของ
 จดหมายไว้ว่า

今やう手の、かどあるに書きみだりたれば、をかしと思ふにや、
 “(โดยบทกอลอนเขียนด้วย)ลายมือแบบทันสมัย เป็นวิธีการเขียนที่ตัวดปลาย
 ฎักันอย่างมีพรสวรรค์ เขาคงจะคิดหลงใหลลายมือนั้น”

นอกจากฝ่ายหญิงจะมีคารมคมคายแล้ว นางยังมีลายมืองดงามด้วย

ในขั้นตอนการทำควมรู้จักจึงทำให้เห็นลักษณะต่างๆของฝ่ายหญิงเพิ่มมากขึ้น จากการ
 ตอบจดหมายของฝ่ายหญิงทำให้รู้ว่าฝ่ายหญิงเองก็เป็นนักรักเช่นเดียวกัน กล่าวคือนางตอบ
 จดหมายกลับฝ่ายชายตั้งแต่ครั้งแรก โดยเนื้อหาของจดหมายเป็นแบบตัดพ้อ และฝ่ายชายเองก็ดู
 เหมือนจะพึงพอใจ

อย่างไรก็ตามในขณะที่เข้ารับใช้กำลังอ่านจดหมายอยู่นั่นเอง โทโนะซุโจบังเอิญเดินมาเห็น
 เข้าและกำลังมองท่าทีที่เข้ารับใช้กำลังอ่านจดหมายอยู่ โดยผู้เล่ากล่าวถึงเหตุการณ์นั้นไว้ว่า

「誰がぞ」と抓み捻り、問ひたまへり。「しかじかの人のもと
 になむ。なほざりにやはべる」と聞こゆ。われも、いかでさるべから
 むたよりもがな、と思すあたりなれば、」

(โทโนะซุโจ)ถามว่า “จากใครกัน” เขาถามไปก็หยิกก็ตีไป (เข้ารับใช้จึง
 ถามว่า) “จากคนของที่นี่นี่ครับท่าน เป็นจดหมายที่เหมาะสมกับข้าหรือไม่ใช่
 ท่าน” (โทโนะซุโจ)จึงคิดว่า “ทำอย่างไรข้าถึงจะได้จดหมายที่เหมาะสมกับตัวข้า
 บ้างหนอ”

จากคำบอกเล่าของผู้เล่ากล่าวไว้ว่า โทโนะซุโจ “ถามไปก็หยิกก็ตีไป” เป็นกิริยาที่โทโนะซุโจหยอกล้อกับผู้ติดตาม ทั้งนี้ถ้าหากว่าเข้ารับใช้ท่านจนหมดใจด้วยความรู้สึกไม่พอใจแล้ว โทโนะซุโจก็คงถามเข้ารับใช้ด้วยอาการนิ่งสงบ แต่โทโนะซุโจกลับถามเข้ารับใช้ของเขาด้วยท่าที่หยอกล้อ ดังนั้นเข้ารับใช้จึงน่าจะมีท่าทางพึงพอใจอยู่ ต่อมาเข้ารับใช้จึงกล่าวอีกว่า “เป็นจดหมายที่เหมาะสมกับข้าหรือไม่ละท่าน” ซึ่งแสดงให้เห็นชัดเจนว่า ข้าราชการที่ค่อนข้างชื่นชอบจดหมายฉบับนี้นั้นมาก

ทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงต่างก็ไม่ได้จริงจังในความสัมพันธ์อยู่แล้ว สิ่งที่น่าสนใจสำหรับคุณนี่คือการได้คารมอย่างสมน้ำสมเนื้อ เพราะแทนที่จะมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่พอใจ แต่กลับกลายเป็นว่าต่างฝ่ายต่างพอใจ ดังนั้นหากมองด้วยสายตาของคนภายนอกอาจมองว่าทั้งคู่ต่างมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ต่างก็เป็นคนที่ไม่จริงจังในความรัก แต่บางทีในสายตาของคนทั้งคู่อาจจะมองว่าต่างฝ่ายต่างเหมาะสมกับตนก็ได้

4.3.4.3 แนวโน้มความรักของคู่ขุนนาง

หากพิจารณาจากลักษณะต่างๆของตัวละครชายหญิงเช่น ซาตีกำเนิด และการอบรมเลี้ยงดูแล้วถือว่าตัวละครทั้งสองเหมาะสมกัน แต่เนื่องจากบิดาของฝ่ายหญิงเสียชีวิตลง จึงทำให้สถานะทางสังคม และชีวิตความเป็นอยู่ของฝ่ายหญิงเปลี่ยนแปลงไป และทำให้ฝ่ายหญิงไม่เหมาะสมกับฝ่ายชายนัก ทั้งนี้หากพิจารณาจากขั้นตอนการครองคู่ของคนรับใช้ และของคู่เข้ารับใช้แล้วจะเห็นว่า สถานะทางสังคมเป็นเพียงเงื่อนไขเบื้องต้นในการเลือกคู่ครอง แต่ในการครองคู่แบบสามีภรรยา ลักษณะนิสัย และรสนิยมกลับเป็นเงื่อนไขที่สำคัญกว่า อย่างไรก็ตามหากผู้เล่าจะปิดเรื่องโดยการสรุปว่าความสัมพันธ์ของคู่รักขุนนางจะไม่ยั่งยืนก็ได้เพราะสถานะทางสังคมเป็นเงื่อนไขสำคัญในการครองคู่ของคนสมัยนั้น แต่การที่ผู้เล่าไม่กล่าวสรุป แต่กลับตั้งประโยคคำถามแบบประชดประชันว่า “ไม่รู้ว่า(โทโนะซุโจ)จะคิดเสียใจว่า “เพราะเหตุใดข้าจึงส่งจดหมายไปเกี่ยวนางได้หนอ” ในภายหลังรู้ไปละนะ” จึงเป็นการแสดงให้เห็นว่า สถานะทางสังคมเป็นเพียงเงื่อนไขเบื้องต้นในการเลือกคู่ แต่ไม่ใช่เงื่อนไขสำคัญในการครองรัก เพราะคู่สามีภรรยาจะต้องครองรักกันด้วยความเข้าใจ มีลักษณะนิสัยที่คล้ายคลึงกัน มีรสนิยมเหมือนกัน และที่สำคัญคือจะต้องมีจิตใจที่มั่นคง ไม่หวั่นไหวเมื่อได้เจออุปสรรค แล้วคู่รักจึงจะครองรักกันไปได้อย่างตลอดรอดฝั่ง

จากการตัวละครเอก ขั้นตอนความสัมพันธ์ของคุณรับใช้ ขั้นตอนความสัมพันธ์ของคู่เข้ารับใช้ และแนวโน้มความสัมพันธ์ของคู่ขุนนาง ทำให้พบว่าความสัมพันธ์ของคู่ขุนนางมีทั้งแนวโน้มที่จะได้ครองรักกัน และมีแนวโน้มที่อาจจะไม่ได้ครองรักกัน อย่างไรก็ตาม ผู้เล่าแต่งเรื่องดังกล่าวโดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้อ่านได้พิจารณาเองว่าเรื่องเล่าควรจบอย่างไร

4.3.5.สรุป

ในการวิเคราะห์ขั้นตอนที่นำไปสู่การจบของ “โตะโตะโตะโตะโตะโตะโตะ” พบว่าเรื่องเล่าดังกล่าวในเรื่องเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองให้เหมาะสม โดยผู้เล่าได้สร้างตัวละครเอกฝ่ายหญิงให้บกพร่องทางคุณสมบัติบางประการ กล่าวคือนางขาดผู้ปกครองคอยให้การสนับสนุน ผู้เล่าจึงจบเรื่องด้วยประโยคคำถามว่าตัวละครเอกชายอาจจะรู้สึกเสียใจในภายหลังก็ได้ที่เริ่มต้นความสัมพันธ์กับตัวละครเอกหญิง ผู้อ่านจึงจำเป็นต้องขบคิดบทสรุปของเรื่องออกเป็น 2 แบบ คือตัวละครเอกชายจะรู้สึกเสียใจในภายหลัง หรือตัวละครเอกชายจะไม่มีรู้สึกเสียใจในภายหลัง

4.4.สรุป

จากการศึกษาวิจัยขั้นตอนที่นำไปสู่การจบเรื่องพบว่าเรื่องเล่าที่ลักษณะการจบเรื่องแบบชี้ให้ผู้อ่านขบคิดบทสรุปอย่างใดอย่างหนึ่งของเรื่อง คือเรื่องเล่าไม่บอกบทสรุปของเหตุการณ์ที่ตัวละครได้กระทำลงไป แต่ในตอนจบของเรื่องผู้เล่าจะชี้ให้ผู้อ่านคาดเดาบทสรุปอย่างใดแบบใดแบบหนึ่งใน 2 แบบ ที่ผู้เล่าได้ชี้เอาไว้ โดยเนื้อเรื่องจะประกอบด้วยข้อมูลที่ให้ผู้อ่านได้ขบคิดว่าบทสรุปของเรื่องควรเป็นอย่างไร โดยเรื่องเล่าที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ “โตะโตะโตะโตะโตะ” “มุณีเมะสุรุอิเมะงิมิ” และ “โตะโตะโตะโตะโตะโตะโตะ”

บทที่ 5

เรื่องเล่าที่จบแบบไม่มีข้อสรุป: การจบแบบชี้ให้ผู้อ่านขบคิดถึงบทสรุปที่หลากหลาย

เรื่องเล่าที่จบแบบไม่มีข้อสรุปอีกรูปแบบหนึ่งคือเรื่องเล่าที่มีลักษณะการจบแบบชี้ให้ผู้อ่านขบคิดถึงบทสรุปที่หลากหลาย เรื่องเล่าที่มีลักษณะดังกล่าว ได้แก่ “คะอิอะวะเซะ” (Kaiawase 「具合」) และ “ฮะนะดะโนะเนียวโงะ” (Hanadanonyougo 「はなだの女御」) โดยทั้ง 2 เรื่องมีการจบดังนี้

“คะอิอะวะเซะ” เป็นเรื่องเล่าที่ตัวละครเอกชายช่วยตัวละครเอกหญิงเตรียมตัวในการแข่งขันคะอิอะวะเซะ โดยที่ตัวละครเอกหญิงคิดว่านางได้รับความช่วยเหลือจากพระโพิธัสตร์ ในตอนจบของเรื่องผู้เล่าได้กล่าวถึงท่าทางของตัวละครเอกชายไว้ว่า

「誰がしたるぞ、誰がしたるぞ」と言へば、「さるべき人こそなけれ。思ひえつ。この、昨日の仏のしたまへるなめる」「あはれにおはしけるかな」と、喜び騒ぐさまの、いともぐるほしければ、いとをかしくて見居たまへりとや。」

เมื่อพูดว่า“ใครเป็นผู้สร้างขึ้นละนี่ ใครเป็นผู้สร้างขึ้นละนี่” ก็มีเสียงอื่นๆพูดขึ้นว่า “สิ่งสวยงามเช่นนี้คงไม่มีผู้ใดประดิษฐ์ขึ้นได้ มาลองคิดดูแล้ว คงเป็นฝีมือของพระโพิธัสตร์องค์เมื่อก่อนนี่เป็นแน่” “ช่างเหลือเชื่ออะไรอย่างนี้” เหล่าเด็กๆต่างพากันส่งเสียงแสดงความยินดี ต่างจากเหตุการณ์ก่อนหน้านี้ ช่างน่ารักน่าเอ็นดู ส่วนโงะโงะก็ยืนจ้องมองดูอยู่อย่างนั้น

ดังจะเห็นได้ว่าผู้เล่ากล่าวจบเรื่องโดยกล่าวถึงพฤติกรรมของตัวละครเอกชายขณะเฝ้ามองเด็กๆที่แสดงความยินดี โดยที่ไม่กล่าวถึงผลของการแข่งขัน

ส่วน “ฮะนะดะโนะเนียวโงะ” เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับหนุ่มนักรักที่ไปแอบดูหญิงคนรักของเขาที่บ้าน ในตอนจบของเรื่องผู้เล่าได้กล่าวไว้ว่า

「殿上には、ただ今、これをぞ「あやしく、をかし」と言はれたまふなる。

かの女たちは、ここには、親族多くて、かく日とりつつ参りつつ、心々にまかせて逢ひて、かくをかしく、殿のこと言ひでたるこそ、をかしけれ。

それも、このわたり、いと近くぞあんなるも、知りたまへる人あらば、その人々書きつけたまふべし。」

“ตอนที่ี้ในปราสาทต่างก็เล่าขานเกี่ยวกับเรื่องเล่าเรื่องนี้ว่า “เป็นเรื่องของใครกัน สนุกจริงๆ”

ส่วนพวกผู้หญิงเหล่านั้น ยังมีครอบครัวของพวกนางหลายคนอยู่ที่นี้ นางก็จะเลือกวันที่สบายๆแบบนี้กลับมาเยี่ยมเยียน พบปะพูดคุยกันอย่างเปิดใจ ที่น่าสนใจคือพวกนางพูดคุยกันถึงเรื่องในวัง น่าสนใจเหลือเกิน

เล่ากันว่าคฤหาสน์ที่พวกนางรวมตัวกันนั้นก็น่าจะอยู่ใกล้ๆนี้เอง หากมีใครรู้จักตัวละครเหล่านั้นละก็ ช่วยเขียนเพิ่มเติมที่ว่าตัวละครในเรื่องเป็นใครกันบ้าง”

จากข้อความดังกล่าวจะเห็นว่าผู้เล่าจบเรื่องโดยชี้ชวนให้ผู้อ่านได้ช่วยกันบันทึกเรื่องราวเพิ่มเติม ทั้งนี้การแต่งเรื่องเล่าในสมัยเฮอันนั้นมักเขียนขึ้นและแลกเปลี่ยนกันอ่านในหมู่ข้าราชการสำนัก และนางในราชสำนัก การที่ผู้เล่าจบเรื่องด้วยประโยคดังกล่าวจึงอาจแสดงให้เห็นว่าหากผู้อ่าน(ที่อยู่ในช่วงเวลาเดียวกัน) ท่านใดได้อ่านเรื่องเล่าแล้วรู้ว่าตัวละครในเรื่องเป็นใครบ้างก็ให้ช่วยกันเขียนเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวละครในเรื่อง ทั้งนี้เมื่อเวลาผ่านไปผู้อ่านย่อมไม่ทราบว่าเป็นใคร แต่การจบเรื่องด้วยวิธีดังกล่าวก็ทำให้ผู้อ่านได้ย้อนกลับไปพิจารณาเกี่ยวกับรายละเอียดของตัวละครในเรื่องและขบคิดว่าตัวละครดังกล่าวเป็นใครได้บ้าง

จากการจบเรื่องของเรื่องเล่าทั้ง 2 เรื่อง จะพบว่าผู้เล่ามุ่งพิจารณาถึงพฤติกรรมของตัวละครที่ถูกกล่าวถึงในตอนท้ายของเรื่อง ดังนั้นในการวิจัยจะศึกษาโดยเน้นศึกษาจากพฤติกรรมของตัวละครที่ผู้เล่ากล่าวถึงเป็นพิเศษในตอนจบเรื่อง

5.1 “คะอิอะวะเซะ” (Kaiawase 「貝合」)

5.1.1. ประวัติความเป็นมา

“คะอิอะวะเซะ” (Kaiawase 「貝合」) เป็นเรื่องเล่าที่มีนักวิจัยหลายท่านวิเคราะห์ถึงประวัติการแต่งแตกต่างกันไป อย่างไรก็ตาม อินะงะ เคะอิจิ(Inaga Keiji 稲賀敬二, 2004: 444) ได้กล่าวถึงประวัติการแต่งไว้ว่า ยะมะงิฉิ โทะกุเฮะอิ และ ซุสุกิ คะสุโอะ (Yamagishi Tokuhei 山岸徳平・Suzuki Kazuo 鈴木一雄) กล่าวตรงกันว่าผลงานดังกล่าว แต่งขึ้นในช่วงเดียวกับ “อะ

อุชะกะโกะเอะนงุนซุนงะนง” กล่าวคือสร้างขึ้นในช่วงค.ศ.1053-65 นอกจากนี้“คะอิอะวะเซะ”ซึ่งเป็นชื่อของเรื่องเล่ายังเป็นการละเล่นที่เริ่มมีตั้งแต่สมัยเฮอัน 「貝合」 ที่กล่าวถึงในเรื่องเล่าดังกล่าวแตกต่างกับการละเล่นที่เรียกว่าคะอิโอิอิ(kaiooi 貝覆) ในปัจจุบัน แต่เป็นการแข่งขันกันที่รูปร่างและสีของเปลือกหอย ในเรื่อง(Torikahebayamonogatari 『とりかへばや物語』)⁶³ ก็พบคำว่า คะอิโอิอิ 「貝覆」 จึงทำให้มีความสับสนระหว่างคำว่า คะอิอะวะเซะ 「貝合」 และ คะอิโอิอิ 「貝覆」 แต่ผลงาน “คะอิอะวะเซะ” แต่งขึ้นก่อนที่คำดังกล่าวจะถูกใช้อย่างสับสน ข้อมูลชัดเจนเกี่ยวกับการละเล่น “คะอะชิอะวะเซะ” มีบันทึกไว้ใน นิจิกันรุอิจูกุอะวะเซะ (Nijikkanruijuuutaawase 『廿卷本類聚歌合』)⁶⁴ ซึ่งการละเล่นจัดขึ้นที่ปราสาทของชะอิริุเรียวฉินะอิฉินโนอิ(Saiguryoushinaishinnou 斎宮良子内親王(1030-1077))ในวันที่ 6 เดือน 5 ปีค.ศ.1040 ช่วงเวลาที่จัดการละเล่นในบันทึกเป็นช่วงที่พระนางเรียวฉินมีพระชนมายุ 12 ชันษาพอดี ซึ่งเป็นช่วงอายุที่ตรงกับตัวละครเอกหญิงในเรื่อง ส่วนการละเล่น “คะอิอะวะเซะ” ที่จัดขึ้นที่อิเซะน่าจะเป็นการละเล่นที่ลอกเลียนจากการละเล่นในเมือง ในทางตรงกันข้าม หากพิจารณาจากที่ปราสาทของพระนางชะอิริุอยู่ใกล้กับทะเลของอิเซะแล้วละก็น่าจะเป็นการละเล่นที่ได้รับมาจากเมืองหลวง และยังคงมีการละเล่นสืบเนื่องต่อมา จะมองว่าเรื่องเล่าดังกล่าวเป็นภาพสะท้อนได้ด้วยเช่นกัน ผลงานดังกล่าวจึงอาจเป็นผลงานการบันทึกที่ถูกต้องชัดเจนของนางก้านัลที่จดบันทึกในวันที่มีการละเล่นคะอิอะวะเซะในปราสาทของพระนางเรียวฉินะอิฉินโนอิก็เป็นได้

มิซุมิ โยอิชิ(Misumi Yoichi 三角洋一, 2011: 41) เองก็กล่าวว่าไม่พบหลักฐานเกี่ยวกับผู้สร้างและปีที่สร้างชัดเจนแต่เนื่องจากพบบันทึกเกี่ยวกับการละเล่นคะอิอะวะเซะที่เก่าแก่ที่สุด จึงคาดว่าน่าจะเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นในช่วงเดียวกับ “อะอุชะกะโกะเอะนงุนซุนงะนง” คือสร้างขึ้นในช่วงปี ค.ศ.1053-64 นอกจากนั้นยังพบบทกลอนในเรื่องซึ่งอ้างอิงจาก ฟุโยวะกะชู (Fuyouwakashuu 『風葉集』) จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นผลงานที่สร้างขึ้นก่อนปีค.ศ.1271

ส่วนโทเกกิ ทะเกะจิ(Toki Takeji 土岐武治, 1979)สันนิษฐานไว้ว่า “คะอิอะวะเซะ” น่าจะสร้างขึ้นก่อนเรื่องชะโกะโระโมะกล่าวคือเป็นผลงานที่สร้างขึ้นในช่วงปีค.ศ.1074-1080

⁶³ เรื่องเล่าที่แต่งตอนปลายสมัยเฮอัน ไม่ทราบนามผู้แต่ง เป็นเรื่องของบุตรและธิดาของคะอินงะนงที่มีบุคลิกสลับกัน กล่าวคือ บุตรชายมีบุคลิกแบบผู้หญิง ส่วนธิดามีบุคลิกแบบผู้ชาย

⁶⁴ หนังสือรวมกลอน สร้างขึ้นในสมัยเฮอัน มีทั้งหมด 20 ม้วน

ถึงแม้นักวิจัยหลายท่านจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประวัติการแต่ง “คะอิอะวะเซะ” แตกต่างกันไป แต่ช่วงเวลาที่น่าสนใจแต่ละท่านกล่าวถึงอยู่ในช่วงปีค.ศ. 1040-1080 ซึ่งตรงกับสมัยเฮอันตอนปลาย

5.1.2. เรื่องย่อ

ในเช้าวันหนึ่งที่พระจันทร์เดือนเก้าย่างปรากฏให้เห็นสวยงาม คุโรโตะโนะโมโตะออกมาเดินเล่นกับคนรับใช้ของเขา เหตุการณ์ต่างๆชักนำให้เขาได้เข้าไปแอบดูการเตรียมการแข่งขันคะอิอะวะเซะที่จะจัดขึ้นในปราสาทแห่งหนึ่ง โดยผู้เข้าแข่งขันได้แก่อธิดาของเจ้าของปราสาทสองคน คนหนึ่งเป็นธิดาของภรรยาเอก อีกคนเป็นธิดาของภรรยารองที่สิ้นไปแล้ว คุโรโตะโนะโมโตะได้เข้าสังเกตการณ์เตรียมการของสาวน้อยกำพร้าที่กำลังเสียเปรียบคู่ต่อสู้ด้วยความสงสารเขาจึงยื่นมือเข้าช่วยนางด้วยความบริสุทธิ์ใจ แต่กลับไม่กล่าวถึงบทสรุปของการแข่งขันในตอนจบเรื่อง

5.1.3. ขั้นตอนที่นำไปสู่การจบเรื่อง

5.1.3.1 ชื่อเรื่อง

คะอิอะวะเซะ(Kaiawase 貝合) หมายถึงการแข่งขันอย่างหนึ่งที่ผู้เข้าแข่งขันจะต้องค้นหาเปลือกหอยมาประดับประดาให้งดงาม และแข่งขันกันว่าฝ่ายไหนทำได้งดงามกว่ากัน

5.1.3.2 ตัวละครเอก

“คะอิอะวะเซะ” เป็นเรื่องเล่าชายหนุ่มที่แอบสังเกตการณ์เตรียมงานคะอิอะวะเซะที่จะจัดขึ้นในปราสาทแห่งหนึ่ง ตัวละครเอกในเรื่องจึงได้แก่ คุโรโตะโนะโมโตะซึ่งเป็นตัวละครเอกฝ่ายชายของเรื่อง ตัวละครเอกหญิงหรือเด็กหญิงกำพร้ามารดาที่กำลังเตรียมการแข่งขันคะอิอะวะเซะกับพี่สาวต่างมารดาของนาง

(1) ตัวละครเอกชาย

ผู้เล่ากล่าวไว้ว่าตัวละครเอกชายเป็นเด็กหนุ่มที่อยู่ในตำแหน่งคุโรโตะโนะโมโตะ (Kuroudonoshoushou 蔵人少将) (ทซุกะฮะระ เทะทซุกะฮะ (Tsukahara Tetsuo 塚原鉄雄), 1982: 117)ซึ่งหมายถึงข้าราชการสำนักผู้ดำรงตำแหน่งองครักษ์ระดับ5 ทั้งนี้จากการศึกษาเกี่ยวกับตำแหน่งคุโรโตะโนะโมโตะโดยโฮะชิโนะเมะงุมิ (Hoshina Megumi 保科恵, 1994: 61-62) ได้ศึกษาโดยแบ่งออกเป็นการศึกษาจากบันทึกทางประวัติศาสตร์ และการศึกษาจากวรรณกรรมเรื่อง

อื่นๆเช่น อุซุโฮะโมะโนะงะตะริ (Ushomonogatari 『宇津保物語』) เก็นจิโมะโนะงะตะริ (Genjimonogatari 『源氏物語』) ซะโกะโระโมะโมะโนะงะตะริ (Sakoromonogatari 『狭衣物語』) และ อะอุซะกะโกะเอะนุงะชูเนงะน (Ausakakoenugonchuunagon 『逢坂越えぬ権中納言』) ได้ข้อสรุปว่าในทางประวัติศาสตร์ในความเป็นจริงผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวจะมาจากตระกูลของข้าราชการตำแหน่งนั้นทำให้เขาไม่สามารถเลื่อนขั้นไปสู่ตำแหน่งที่สูงกว่านั้นได้ แต่จากลักษณะที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องอื่นๆ เช่นเรื่องซะโกะโระโมะโมะโนะงะตะริ ปรากฏว่าตัวละครเอกชายสามารถเลื่อนขั้นได้เป็นถึงจักรพรรดิ จึงทำให้ไม่สามารถสรุปได้ว่า ตัวละครเอกชาย “คุโรโตะโนะโมโม่” จาก “คะอิอะวะเซะ” เป็นเด็กหนุ่มอนาคตไกลหรือไม่ หรือมีพื้นฐานทางครอบครัวอย่างไร มาจากครอบครัวขุนนางระดับสูงหรือไม่ แต่อย่างไรก็ตามลักษณะที่ตรงกันระหว่างบันทึกทางประวัติศาสตร์ และวรรณกรรมคือผู้ดำรงตำแหน่งคุโรโตะโนะโมโม่จะเป็นเพียงเด็กหนุ่มวัยกำดัด คือมีอายุอยู่ที่ประมาณ 15-20 ปีในอนาคตอาจจะได้เลื่อนตำแหน่งเป็นคะอินะงะน

ทั้งนี้หลังจากที่คุโรโตะโนะโมโม่ตัวละครเอกชายของ “คะอิอะวะเซะ” รู้ว่าตัวละครเอกหญิงกำลังเป็นฝ่ายเสียเปรียบในการแข่งขันคะอิอะวะเซะที่จะจัดขึ้นในวันรุ่งขึ้น เขาจึงช่วยเหลือเด็กหญิงโดยการแอบหลบจากที่ซ่อน แล้วกลับไปประดิษฐ์ชายฝั่งจำลองขนาดเล็กหรือซุซะมะ (Suhama 州浜) เพื่อให้เด็กหญิงใช้ในการแข่งขัน

えならぬ州浜の三間ばかりなるを、うつほに作りて、いみじき小箱を握りて、いろいろの貝をいみじく多く入れて、上には白銀、こがねの、蛤、
เป็นชายฝั่งทะเลจำลองขนาดเล็กที่สร้างขึ้นอย่างงดงาม ประกอบด้วยชายฝั่งทะเลสามด้าน ส่วนตรงกลางปล่อยว่างไว้ บรรจุลงในกล่องใบเล็ก ที่มีเปลือกหอยมากมาย ทั้งเปลือกหอยสีเงิน และสีทอง

เนื่องจากซุซะมะที่คุโรโตะโนะโมโม่สร้างขึ้นเป็นผลงานที่สวยงามมากจนเด็กหญิงคาดหวังว่าตนน่าจะชนะในการแข่งขัน ความสามารถในการประดิษฐ์ประดอยนี้จึงแสดงให้เห็นว่าคุโรโตะโนะโมโม่ตัวละครเอกชายของเรื่องเป็นชายหนุ่มที่มีความสามารถทางด้านศิลปะโดดเด่น ซึ่งเป็นคุณสมบัติของชนชั้นสูงในสมัยนั้น

นอกจากนี้ในตอนเปิดเรื่องซึ่งมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

長月の有明の月にさそはれて、蔵人少将、指貫つきづきしく引きあげて、ただ一人、小舎人童ばかり具して、やがて、朝霧もよく立ち隠し

つべく、ひまなげなるに、「をかしからむところの、あきたらむもがな」と言ひて歩み行くに、木立をかしかき家に、琴の声ほのかに聞こゆるに、いみじううれしくなりて、めぐる。(445)

“ความงามจับใจของพระจันทร์ค้างฟ้าในเดือนเก้าเชิญชวนให้คุโรโตะโนะโฌ โฌออกมาเดินเล่น เขาออกเดินเล่นในชุดชะเมนิกุโดยมีคนรับใช้ติดตามมา เพียงคนเดียว ขณะที่หมอกยามเช้าบดบังร่างของชายหนุ่มอยู่นั้นเขาก็พูดขึ้น ว่า “จะมีปราสาททางดงามหลังไหน เปิดประตูอยู่ไหมหนอ” ขณะที่เขาพูดอยู่นั้นก็เดินไปพบบ้านที่ปลูกต้นไม้ดงามหลังหนึ่ง แล้วเสียงโกโตดังออกมาจากในบ้าน คุโรโตะโนะโฌโฌรู้สึกยินดีมากจึงเดินดูรอบๆบริเวณบ้าน”

ผู้เล่ากล่าวไว้ว่าตัวละครเอกชายออกมาเดินเล่นพร้อมกับคนรับใช้คนหนึ่ง ที่เรียกกันว่า “โตะโนะโระวะระวะระ”(Kotoneriwarawa 小舎人童) ทั้งนี้คนรับใช้ในตำแหน่งดังกล่าวมักจะคอยติดตามรับใช้ โฌโฌ หรือซุโจ จึงคาดว่าตัวละครเอกชายน่าจะเป็นโฌโฌ ต่อมาหลังจากที่คุโรโตะโนะโฌโฌตรวจสอบหาห้องรอยผู้ฟังรอบๆกำแพงปราสาทเพื่อหาทางเข้าปราสาท แต่ก็ไม่พบ เขาจึงให้ผู้ติดตามตำแหน่งซุอิจิน(suijin 隨身) ขับกลอนขึ้น ทั้งนี้ซุอิจินคือตำแหน่งของผู้ติดตามของเหล่าชนชั้นสูง ในสมัยเฮอัน เป็นตำแหน่งที่มีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองป้องกันอันตรายชนชั้นสูงขณะเดินทางออกนอกปราสาท จึงอาจกล่าวได้ว่าตัวละครเอกชายของเรื่องน่าจะมาจากตระกูลที่มีอิทธิพล

นอกจากนี้ผู้เล่ายังกล่าวถึงการแต่งตัวของตัวละครเอกชายไว้ว่า “เขาออกเดินเล่นในชุดชะเมนิกุ” ทั้งนี้ “ชุดชะเมนิกุ” เป็นเครื่องแต่งกายประจำวันของชนชั้นสูง โดยที่ซุเกะฮะระ เทะทึซุโอะกล่าวไว้ว่า “โฌโฌที่แต่งตัวโดยดึงชายเสื้อชุดชะเมนิกุขึ้น เป็นขุนนางหนุ่มชั้นสูงที่ยังไม่ผ่านพิธีอุอิโคบุริ”(ซุเกะฮะระ เทะทึซุโอะ, 1982: 116) ทั้งนี้อุอิโคบุริคือพิธีที่จัดให้แก่เด็กที่กำลังเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ เพื่อแสดงให้เห็นว่าเด็กคนนั้นเป็นผู้ใหญ่แล้ว จากที่ซุเกะฮะระ เทะทึซุโอะกล่าวไว้ นอกจากจะแสดงให้เห็นว่าตัวละครเอกชายเป็นชนชั้นสูงแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงความเยาว์วัยของตัวละครเอกชายอีกด้วย

จากตำแหน่งของตัวละครเอกชาย ตำแหน่งของผู้ติดตามของตัวละครเอกชาย การแต่งกายของตัวละครเอกชาย รวมถึงลักษณะนิสัยที่ปรากฏในเรื่องจึงแสดงให้เห็นภาพของชายหนุ่มแรกเริ่มจากตระกูลที่มีฐานะดี

(2) ตัวละครเอกหญิง

ขณะที่คุโรโตะโนะโมโตะกำลังเดินเล่นอยู่นั้นก็ได้พบปราสาทหลังหนึ่งซึ่งปราสาทดังกล่าวเป็นที่อยู่อาศัยของตัวละครเอกหญิง

言ひて歩み行くに、木立をかき家に、琴の声ほのかに聞こゆるに、
いみじううれしくなりて、めぐる。門のわきなど、くづれやあると
見けれど、いみじく、築地など全きに、なかなかわびしく、
ขณะที่เขาพูดอยู่นั้นก็เดินไปพบบ้านที่ปลูกต้นไม้ดังามหลังหนึ่ง แวบเสียงโก
โตดังออกมาจากในบ้าน คุโรโตะโนะโมโตะรู้สึกยินดีมากจึงเดินดูรอบๆ
บริเวณบ้านมองหาช่องประตู แม้แต่จุดที่หักพัง หรือแม้แต่แอ่งบนพื้นดิน ให้
แอบลอดเข้าไปก็ไม่มี ช่างน่าเสียดายนัก

จากลักษณะต่างๆของปราสาทที่ผู้เล่าบรรยายไว้ เช่น มีต้นไม้ปลูกไว้ดังาม และได้ยินเสียง
โกะโตะดังออกมาจากปราสาทหลังนั้น เสียงเพลงนั้นไพเราะมากจนคุโรโตะใคร่รู้ว่าผู้บรรเลงเครื่อง
ดนตรีนั้นเป็นใคร เขาจึงมองหาช่องทางเพื่อเข้าไปดูในปราสาทแต่ก็ไม่พบช่องทางใดๆ จากคำบอก
เล่ากล่าวไว้ว่า ประตูทุกบานของปราสาทถูกปิดสนิท แสดงให้เห็นว่าปราสาทแห่งนั้นได้รับการ
ป้องกันอย่างรอบคอบ อีกทั้งร่องรอยการพังทลาย หรือแม้แต่แอ่งดินก็ไม่มี แสดงให้เห็นว่าปราสาท
หลังนั้นได้รับการดูแลเป็นอย่างดี โดยรวมแล้วลักษณะภายนอกของปราสาทแสดงให้เห็นว่า
เจ้าของปราสาทเป็นผู้มีฐานะดี เสียงโกะโตะที่คุโรโตะโนะโมโตะได้ยินยังเป็นโกะโตะเจ็ดสายซึ่ง
เป็นเครื่องดนตรีของจีน เฉพาะชนชั้นสูงเท่านั้นจึงจะมีไว้ในครอบครอง เพราะฉะนั้นตัวละครเอก
ฝ่ายหญิงนางจะเป็นธิดาของขุนนางชั้นสูง

ต่อมาขณะที่คุโรโตะโนะโมโตะกำลังคิดหาทางเข้าไปในปราสาทหลังนั้นเองก็มีเด็กรับใช้
คนหนึ่งวิ่งออกมาจากในปราสาท เมื่อคุโรโตะโนะโมโตะมองเข้าไปในปราสาทจึงพบเด็กรับใช้ชาย
กำลังวิ่งวนกันอยู่ เขาจึงใช้โอกาสนี้เองแอบเข้าไปในปราสาท ขณะที่เขากำลังแอบอยู่นั้นก็มี
เด็กหญิงคนหนึ่งเดินผ่านมาและสังเกตเห็นเขา คุโรโตะโนะโมโตะและเด็กรับใช้คนนั้นจึงได้พูดคุย
กัน เด็กน้อยเล่าให้คุโรโตะโนะโมโตะฟังว่า

「この姫君と上との御方の姫君と、貝合せさせたまはむとて、月ごろ
、いみじく集めさせたまふに、あなたの御方は、大輔の君、侍従の君
と、貝合せさせたまはむとて、いみじく求めさせたまふなり。まろ
が御前は、ただ、若君ひとところにて、いみじくわりなくおぼゆ
れば、ただ今も姉君の御許に人やらむとて。まかり なむ」

“เนื่องเพราะคุณหนูของข้า และธิดาของคุณนายใหญ่จะแข่งขันคะอิอะวะซะ
กัน ทั้งที่รวบรวมเปลือกหอยอยู่นานแรมเดือน แต่เพราะทางฝ่ายนั้นมีทะอิฟู

และจิจุเป็นคนรับใช้เมื่อ(คุณหนูฝ่ายโน้น)กล่าวว่าจะมีการแข่งขันคะอิอะวะเซะแล้ว จึงมีผู้ช่วยกันค้นหา แต่คุณหนูของข้ามีเพียงน้องชายคนหนึ่งแต่ก็ช่วยอะไรไม่ได้ ถ้าหากคุณหนูของข้ามีพี่สาวคอยช่วยเหลืออยู่ล่ะก็”

คำบอกเล่าดังกล่าวนอกจากจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับการแข่งขันคะอิอะวะเซะที่จะจัดขึ้นในวันรุ่งขึ้นแล้วยังแสดงให้เห็นว่าเด็กหญิงซึ่งเป็นตัวละครเอกของเรื่อง หรือคุณหนูของผู้พูด เป็นเด็กกำพร้ามารดา และไม่มีผู้ใหญ่คอยให้ความช่วยเหลือคุ้มครอง ข้อมูลดังกล่าวยังแสดงให้เห็นอีกว่าเด็กหญิงพยายามเตรียมพร้อมสำหรับการแข่งขันมาเป็นระยะเวลาหลายเดือน แต่ถึงอย่างไรนางก็ยังเสียเปรียบฝ่ายตรงข้าม เนื่องจากนางไม่มีผู้ใหญ่ให้คำชี้แนะ มีเพียงเด็กรับใช้คอยให้ความช่วยเหลือ ในขณะที่ฝ่ายตรงข้ามมีมารดาให้ความช่วยเหลือ อีกทั้งหญิงรับใช้ของฝ่ายตรงข้ามก็มีอายุมากกว่าย่อมหมายถึงเป็นผู้มีวุฒิภาวะ รวมถึงประสบการณ์มากกว่าด้วยจึงทำให้เด็กหญิงเสียเปรียบ

การขาดผู้ใหญ่ช่วยดูแลนอกจากจะทำให้ตัวละครเอกหญิงขาดผู้ใหญ่ให้คำชี้แนะช่วยเหลือซึ่งส่งผลให้นางเสียเปรียบคู่ต่อสู้แล้วยังส่งผลต่อความรับรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมเนียมปฏิบัติด้านอื่นๆอีกด้วย สืบเนื่องจากการแต่งกายของเด็กหญิงรับใช้ที่ได้พูดคุยกับคุโรโตะโนะโฌโฌ

八、九ばかりなる女子の、いとをかしげなる、薄色の裃、紅梅などみだれ着たる、小さき貝を瑠璃の壺に入れて、あなたより走るさまの、あわたたしげなるを、をかすと見たまふに、
เด็กหญิงอายุซัก 8-9ขวบหน้าตาน่ารักนางแต่งตัวด้วยอะโกะเมะสีม่วงอ่อนแล้วคลุมทับด้วยชุดสีเลือดหมู นางนำเปลือกหอยเล็กๆใส่ลงในไหสีฟ้าแล้วรีบวิ่งมาจากอีกทางหนึ่งท่าทางน่าเอ็นดู

ในสายตาของคุโรโตะโนะโฌโฌมองว่าเด็กหญิงเป็นเด็กที่มีหน้าตาทำทาน่ารักน่าเอ็นดูแต่เมื่อสังเกตจากการแต่งตัวของนางที่ “แต่งตัวด้วยอะโกะเมะสีม่วงอ่อนแล้วคลุมทับด้วยชุดสีเลือดหมู” ซึ่งสีเลือดหมูเป็นสีของเครื่องนุ่งห่มที่ผู้คนในสมัยเฮอันใช้ในชั้วงเดือน 11- เดือน 3 ทั้งนี้ผู้เล่าเปิดเรื่องไว้ว่าเรื่องราวเกิดขึ้นในเดือน 9 การแต่งตัวของเด็กรับใช้จึงไม่ถูกต้องตามธรรมเนียมปฏิบัติ (เทะทซุโอะ, 1983: 118) ซึ่งสาเหตุหนึ่งเป็นเพราะขาดผู้ใหญ่ดูแล นอกจากนี้หากพิจารณาจากเนื้อเรื่องแล้วจะพบว่าคนที่คอยช่วยเหลือเตรียมการต่างๆล้วนแล้วแต่เป็นเด็กชายและเด็กหญิงอายุประมาณ 8-9 ปี โดยไม่มีผู้ใหญ่คอยให้ความช่วยเหลือตัวละครเอกฝ่ายหญิงเลย

ทั้งนี้เป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่เด็กหญิงในตระกูลสูงจำเป็นต้องมีพี่เลี้ยงหญิงคอยดูแลอบรมสั่งสอน เนื่องจากพี่เลี้ยงของเด็กหญิงให้ความรู้ในด้านต่างๆ ทั้งความรู้ทางกายภาพกลอน ศิลปะ ภาพเขียน การดนตรี รวมไปถึงการวางตัว มารยาทโดยทั่วไป พี่เลี้ยงของเด็กหญิงจึงควรเป็นผู้พร้อมด้วยคุณวุฒิและวัยวุฒิ ดังนั้นเมื่อตัวละครเอกหญิงขาดผู้ใหญ่คอยให้ความช่วยเหลือสนับสนุนจึงทำให้เด็กหญิงเสียเปรียบคู่แข่งที่มีมารดาคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือสนับสนุน และมีหญิงรับใช้ที่เข้าสู่วัยผู้ใหญ่แล้ว คอยจัดหาเปลือกหอยสวยงามมาให้

จากนั้นผู้เล่าได้กล่าวถึงภาพของเด็กหญิงซึ่งเป็นตัวละครเอกหญิงที่คุโรโตะโนะโมโตะเห็นไว้ว่า

わづかに十三ばかりにやと見えて、額髪のかかりたるほどりはじめて、この世のものとも見えず、うつくしきに菘蓑の織物の桂、紫苑色など、押し重ねたる、頬杖をつきて、いともなげかしげなる。

“เท่าที่ดูนางน่าจะมีอายุเพียง 13 ปี ใบหน้าหลังผมหน้าม้า ช่างงดงามไม่มีที่ไหนเหมือน นางสาวอุจิจิที่เย็บขึ้นจากผ้าที่ด้านหนึ่งเป็นสีแดงเข้มเกือบดำ และอีกด้านหนึ่งเป็นสีฟ้า ซ้อนทับกับผ้าสีม่วงอ่อน นางกำลังนั่งทำคางดูท่าทางกำลังกุ่มอกกุ่มใจ”

เด็กหญิงอายุเพียง 13 ปีแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าสีล้วนสวยงามเหมาะสมกับฤดู จากการแต่งกายด้วยสีล้วนที่เหมาะสมตามฤดูนี้เองแสดงให้เห็นว่านางมีความรู้เกี่ยวกับธรรมเนียมปฏิบัติ แต่การที่เด็กรับใช้ของนางแต่งตัวไม่เหมาะสมอาจเป็นเพราะพวกนางกำลังคร่ำเคร่งเตรียมการแข่งขันอยู่จึงทำให้พลังเหลือไปรวมถึงเมื่อพลังเหลือออกก็ไม่มีผู้ใหญ่คอยชี้แนะด้วยนั่นเอง

ทั้งนี้คุโรโตะโนะโมโตะยังกล่าวไว้ว่าตัวละครหญิงมีรูปร่างหน้าตาที่ “ช่างงดงามไม่มีที่ไหนเหมือน” จากคำบอกเล่านี้แสดงให้เห็นว่าตัวละครเอกหญิงเป็นเด็กสาวที่มีรูปร่างหน้าตาต่างงดงาม แม้แต่คุโรโตะโนะโมโตะที่ได้เห็นเพียงครั้งแรกยังหลงใหล

ดังนั้นตัวละครเอกหญิงจึงเป็นเด็กสาวที่มีรูปร่างหน้าตาต่างงดงาม นางเกิดในตระกูลสูง แต่มารดาที่เป็นเพียงภรรยาของอีกทั้งยังเสียชีวิตไปแล้วจึงขาดผู้ใหญ่ให้ความช่วยเหลือดูแล นางจำเป็นต้องใช้ความรู้ความสามารถเท่าที่มีตระเตรียมการแข่งขันคะอิอะวะเซะมานานแรมเดือน แต่เนื่องจากเด็กรับใช้ที่คอยช่วยเหลือก็มีแต่เด็กๆด้วยตนเอง จึงทำให้นางเสียเปรียบคู่แข่งที่เป็นธิดาของภรรยาเอก และมีผู้ใหญ่คอยช่วยเหลือดูแล

5.1.3.3 กลวิธีการจบ

“คะอิอะวะเซะ” เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆที่ชายหนุ่มคนหนึ่งแอบเห็นและแอบได้ยินจากการเข้าไปแอบดูเด็กหญิงจากตระกูลสูงคนหนึ่ง เนื่องจากเด็กหญิงคนดังกล่าวกำลังเตรียมการแข่งขันคะอิอะวะเซะที่จะจัดขึ้นในวันถัดไป ภาพที่คุโรโตะโนะโฌโฌเห็นจึงเป็นภาพของเด็กๆทั้งชายและหญิง อายุประมาณ 8-9 ปี กำลังวิ่งวุ่นตระเตรียมการแข่งขันอยู่ด้วยใจหวาดหวั่น เพราะเหล่าเด็กน้อยต่างรู้ตัวดีว่าฝ่ายตนเสียเปรียบคู่แข่งอยู่มาก ยิ่งคุโรโตะโนะโฌโฌได้เฝ้าดูเด็กน้อยเหล่านั้นนานเท่าไรเขาก็ยิ่งสงสารเด็กเหล่านั้นมากยิ่งขึ้น และยังคาดหวังให้ฝ่ายเด็กหญิงกำพริ้มเป็นผู้ได้รับชัยชนะ จากความรู้สึกเหล่านี้จึงทำให้คุโรโตะโนะโฌโฌเปลี่ยนจากบทบาทของผู้ชมกลายเป็นผู้ที่ยื่นมือเข้าช่วยเหลือ โดยเมื่อเวลาผ่านไปจนเย็นย่ำ เขาจึงค่อยๆหลบออกจากที่ซ่อนกลับไปบ้านและสร้างซุสะมะที่สวยงามขึ้นให้เด็กหญิงใช้ในการแข่งขัน ทั้งนี้หลังจากที่เด็กหญิงได้รับซุสะมะที่สวยงามนั้นแล้ว นางและเหล่าเด็กกำพร้าก็ต่างพากันดีอกดีใจ จากนั้นผู้เล่าจึงปิดเรื่องโดยกล่าวถึงท่าทางของคุโรโตะโนะโฌโฌที่กำลังแอบดูเด็กๆ

「誰がしたるぞ、誰がしたるぞ」と言へば、「さるべき人こそなけれ。思ひえつ。この、昨日の仏のしたまへるなめる」「あはれにおはしけるかな」と、喜び騒ぐさまの、いともぐるほしければ、いとをかしくて見居たまへりとや。」

เมื่อพูดว่า“ใครเป็นผู้สร้างขึ้นละนี้ ใครเป็นผู้สร้างขึ้นละนี้” ก็มีเสียงอื่น ๆ พูดขึ้นว่า “สิ่งสวยงามเช่นนี้คงไม่มีผู้ใดประดิษฐ์ขึ้นได้ มาลองคิดดูแล้ว คงเป็นฝีมือของพระโพธิสัตว์องค์เมื่อกวานี้เป็นแน่” “ช่างเหลือเชื่ออะไรอย่างนี้” เหล่าเด็กๆต่างพากันส่งเสียงแสดงความยินดี ต่างจากเหตุการณ์ก่อนหน้านี้ ช่างนักรักน้าเอ็นดู ส่วนโฌโฌก็ยื่นจ้องมองดูอยู่อย่างนั้น

จากนั้นเรื่องราวจึงจบลงโดยที่ผู้เล่าไม่ได้กล่าวถึงผลของการแข่งขันแต่อย่างไร ทั้งนี้เนื้อหาของเรื่องล้วนชี้ให้เห็นถึงความกตัญญูของเด็กๆ รวมถึงความคาดหวังของชายหนุ่มที่มีต่อการแข่งขัน รวมถึงชื่อเรื่องว่า คะอิอะวะเซะซึ่งเป็นชื่อของการแข่งขัน เหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า “คะอิอะวะเซะ” เป็นเรื่องเล่าที่มีใจความสำคัญเกี่ยวกับการแข่งขันคะอิอะวะเซะ แต่เมื่อเรื่องดำเนินมาสู่จุดจบ ผู้เล่ากลับไม่เฉลยผลของการแข่งขัน

นอกจากนี้การที่ผู้เล่าเปิดเรื่องโดยกล่าวถึงการออกมาเดินเล่นของคุโรโตะโนะโฌโฌในเวลาค่ำคืน ซึ่งตามปกติโดยส่วนใหญ่ในสมัยนั้นจะเป็นเวลาที่ชายหนุ่มออกไปหาหญิงคนรัก หรือไปหาภรรยาของเขา จากประโยคที่คุโรโตะโนะโฌโฌกล่าวว่า “จะมีปราสาทงดงามหลังไหนเปิดประตูอยู่ไหมหนอ” แสดงให้เห็นว่าการที่คุโรโตะโนะโฌโฌออกมาเดินเล่นในยามค่ำคืนก็เพื่อหา

หญิงสาวซักคนหนึ่งที่จะมาเป็นผู้รักของเขาในอนาคต นอกจากนี้เรื่องเล่าที่เล่าผ่านสายตาของคุโรโตะโนะโมโตะมีหลายฉากหลายตอนที่แสดงให้เห็นว่าหนุ่มน้อยมีใจให้แก่เด็กหญิงตั้งแต่แรกที่ได้เห็นเด็กหญิงรับใช้ โดยผู้เล่ากล่าวว่าเป็นเด็ก “หน้าตาน่ารัก” หรือแม้แต่ท่วงท่าที่เด็กน้อยวิ่งก็ดู “ท่าทางน่าเอ็นดู” และเมื่อเขาได้เห็นหน้าตาของตัวละครเอกหญิงเพียงครั้งแรกก็รู้สึกว่ามันงดงามมาก เพราะฉะนั้นเรื่องราวจึงน่าจะจบลงโดยที่ตัวละครเอกชายหญิงได้ลงเอยกัน หรือตัวละครเอกชายอาจเริ่มความสัมพันธ์โดยส่งจดหมายเกี่ยวกับตัวละครหญิง แต่เรื่องเล่ากลับจบลงโดยที่ตัวละครเอกชายไม่ได้เริ่มความสัมพันธ์แต่อย่างใด เขาไม่แม้แต่จะแสดงตัวให้ตัวละครเอกหญิงเห็นด้วยซ้ำ

“คะอิอะวะเซะ” จึงจบลงโดยที่ผู้เล่าไม่สรุปผลของการแข่งขันซึ่งเป็นแก่นสำคัญของเรื่อง รวมถึงไม่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครเอกชายหญิงแต่อย่างใด จึงเป็นปริศนาว่าเหตุใดผู้เล่าจึงจบเรื่องโดยไม่กล่าวถึงบทสรุป อย่างไรก็ตาม “คะอิอะวะเซะ” เป็นเรื่องเล่าที่ดำเนินเรื่องโดยมีตัวละครเอกชายเป็นตัวละครหลักสำคัญ โดยผู้เล่าบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ จากสายตาของคุโรโตะโนะโมโตะซึ่งเป็นตัวละครเอกชาย ข้อมูลต่างๆ ที่ผู้เล่ากล่าวถึงจึงยอมสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิดของคุโรโตะโนะโมโตะด้วย จากนั้นเรื่องราวยังจบลงโดยที่ผู้เล่ากล่าวถึงท่าทางของตัวละครเอกชาย แทนที่จะกล่าวถึงบทสรุปของเรื่อง ทั้งนี้เรื่องเล่าเป็นเรื่องที่มีแก่นเรื่องเกี่ยวกับการแข่งขันคะอิอะวะเซะ แต่ผู้เล่ากลับให้ความสำคัญกับมุมมอง ความคิดความรู้สึก รวมถึงท่าทีของตัวละครเอกชาย มากกว่าผลของการแข่งขัน และมากกว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครเอกชายหญิงซึ่งอาจเกิดขึ้นหรือไม่ก็ได้จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจในตัวละครเอกชาย

5.1.4 ข้อมูลที่ชี้ให้ผู้อ่านได้ขบคิด

จากการวิเคราะห์เนื้อเรื่องทำให้ผู้วิจัยคิดผู้เล่าได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับคุโรโตะโนะโมโตะซึ่งเป็นตัวละครเอกของเรื่องเพื่อชี้บทรูปของเรื่อง ผู้วิจัยจึงได้แบ่งหัวข้อการวิเคราะห์ออกเป็น ตัวแทนของชายหนุ่มที่เติบโตเป็นผู้ใหญ่ และ ตัวแทนของพระโพธิสัตว์

5.1.4.1 ตัวแทนของชายหนุ่มที่เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่

ในฉากเปิดเรื่องผู้เล่าอธิบายท่าทางของตัวละครเอกชายไว้ว่า “คุโรโตะโนะโมโตะออกมาเดินเล่น...ในชุดชะเมนิกุโดยมีคนรับใช้ติดตามมาเพียงคนเดียว” เมื่อกล่าวถึงคุโรโตะโนะโมโตะซึ่งเป็นตำแหน่งของข้าราชการชั้นผู้น้อยซึ่งตรงกับภาพของผู้ที่ดำรงตำแหน่งดังกล่าวจริงในสมัยเฮอัน อีกทั้งยังตรงกับลักษณะตัวละครที่ดำรงตำแหน่งดังกล่าวในวรรณกรรมเรื่องอื่นๆ ดังนั้น “คุโรโตะโนะโมโตะ” จึงเป็นตำแหน่งของตัวละครที่เป็นชายหนุ่มอายุน้อย คือประมาณ 15ปี - ต้น20ปี โดยเขาแต่งตัวด้วยชุดชะเมนิกุซึ่งเป็นเครื่องแต่งกายประจำวันของชายหนุ่มจากตระกูลสูง เครื่อง

แต่งกายดังกล่าวใช้เชือกเพื่อมัดชายแขนเสื้อและชายขากางเกงขึ้นทำให้ผู้ใส่เคลื่อนไหวได้สะดวก จากภาพของชายหนุ่มในฉากเริ่มเรื่องจึงแสดงให้เห็นภาพของหนุ่มน้อย แต่งตัวด้วยชุดลำลองออกเดินเล่นโดยมีผู้ติดตามเพียงคนเดียว เพื่อคนหาหญิงงามซักคนหนึ่ง

อีกทั้งช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ตรงกับ เดือนเก้า(長月)ซึ่งตรงกับฤดูใบไม้ร่วง (aki 秋) กล่าวกันว่าฤดูใบไม้ร่วงเป็นฤดูที่กลางวันยาวนานกว่ากลางวัน และอากาศไม่ร้อนหรือเย็นจนเกินไป จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นช่วงเวลาอันดีสำหรับคู่รัก เพราะทั้งคู่จะได้ใช้เวลาอยู่ด้วยกันยาวนานขึ้น ขณะเดียวกันเนื่องจากคำว่า “ฤดูใบไม้ร่วง” ในภาษาญี่ปุ่นฟังเสียงกับคำว่า (aki 秋) ซึ่งแปลว่าเบื่อหน่าย จึงมีการใช้ฤดูใบไม้ร่วงเพื่อแทนความหมายของการถูกเบื่อหน่ายในการแต่งกลอน ทั้งนี้เมื่อรวมกับคำคืบอันยาวนานในฤดูใบไม้ร่วงด้วยแล้ว คนรัก หรือคนที่เหงาหงอยเพราะคู่รักห่างหายไปนานย่อมต้องรู้สึกทรมานใจมากในช่วงนี้ แต่สำหรับคุโรโตะโนะโฌโฌโฌที่ยังหนุ่มแน่น เขาน่าจะออกเดินเล่นในยามค่ำคืบของฤดูใบไม้ผลิเพื่อหาคู่ครองมาเติมเต็มช่วงเวลายามค่ำคืบให้เต็มเปี่ยมด้วยความสุข

จนเมื่อตัวละครเอกชายได้เห็นตัวละครเอกหญิงกำลังต่อสู้อย่างเดียวดาย ไม่มีผู้ใหญ่ให้ความช่วยเหลือ เขาจึงสงสารและยื่นมือเข้าช่วยโดยไม่หวังผลตอบแทน โดยเขามอบชุสะมะให้เด็กหญิงรับใช้เข้ามาในปราสาท เพื่อให้นางนำไปมอบให้เจ้านายของนางใช้ในการแข่งขัน โดยเขากำชับเด็กหญิงไว้ว่าไม่ให้นางบอกใคร

「誰がともなくて、さし置かせて来たまへよ。さて、今日のありさまの
見せたまへよ。さらばまたまたも」

“เจ้าจงอย่าให้ใครว่าของชิ้นนี้มาจากใคร ขอให้เจ้าจงนำมันไปวางทิ้งไว้อย่า
ให้ใครรู้ อยากรู้วันไหนข้าขอดูการแข่งชักรักอีกซักวัน ถ้าเช่นนั้นแล้วลาก่อน”

จากนั้นเมื่อเหล่าเด็กรับใช้พบชุสะมะที่คุโรโตะโนะโฌโฌมอบให้ต่างก็คิดว่าเป็นสิ่งที่พระโพธิสัตว์มอบให้โดยไม่มีใครรู้ว่าผู้ที่มอบให้จริงๆแล้วเป็นใคร และตัวคุโรโตะโนะโฌโฌเองก็ยินดีให้เป็นเช่นนั้น

จะเห็นได้ว่ามีความเปลี่ยนแปลงในตัวคุโรโตะโนะโฌโฌ จากต้นเรื่องเขาเป็นเด็กหนุ่มที่มีนิสัยรักสนุก แต่จากประสบการณ์ที่โฌโฌได้เห็นเด็กหญิงที่ต่อสู้อย่างเข้มแข็งทั้งที่ไม่มีผู้ใหญ่อุปถัมภ์ จึงทำให้โฌโฌค่อยๆเติบโตเป็นผู้ใหญ่ขึ้น ในตอนจบเรื่องที่ผู้เล่ากล่าวถึง จึงเป็นภาพของชายหนุ่มที่มีจิตใจเมตตา

5.1.4.2 ตัวแทนของพระโพธิสัตว์

นอกจากคุโรโตะโนะโฌโฌน่าจะเป็นตัวแทนของชายหนุ่มที่เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่แล้ว จากการศึกษาแล้วยังพบว่าโทเกกิ ทะเกะจิ (Toki Takeji 土岐武治), 1979) และโกะโต ยะซุฟุมิ ((Goutou Yasufumi 後藤康文), 1999) ได้อธิบายไว้ว่าตัวละครเอกชายแต่งขึ้นโดยแฝงลักษณะของพระโพธิสัตว์

โดยโทเกกิ ทะเกะจิได้อธิบายไว้ว่าช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ในเรื่องคือช่วงเดือนเก้าในทางพุทธศาสนา ซึ่งในทางพุทธศาสนาแล้วเป็นช่วงเวลาที่พระโพธิสัตว์จะจำแลงกายมาเพื่อตรวจสอบความดีของผู้คน และหากพบว่าใครเป็นคนดีก็จะให้ความช่วยเหลือ (โทเกกิ ทะเกะจิ, 1979: 493) เพราะฉะนั้นแล้วคุโรโตะโนะโฌโฌที่ออกเดินเล่นในยามค่ำคืนของเดือนเก้า อาจเทียบได้กับพระโพธิสัตว์ที่ออกโปรดสัตว์นั่นเอง

ส่วนโกะโต ยะซุฟุมิได้อธิบายไว้ว่าภาพลักษณ์ของกนโนะโฌโฌในเรื่องเป็นภาพลักษณ์ที่คล้ายคลึงกับพระโพธิสัตว์ คือเขาเป็นคนมีความเมตตา ให้ความช่วยเหลือตัวละครเอกหญิง ทั้งนี้ในการศึกษาเพิ่มเติมผู้วิจัยพบว่าภายในเรื่องได้มีการกล่าวถึงพระโพธิสัตว์ในเหตุการณ์ที่เด็กได้รับใช้สวดอ้อนวอนขอความช่วยเหลือจากพระโพธิสัตว์

「わが母の、常に読みたまひし観音経。わが御前負けさせたてまつりたまふな」。

“แม่ของฉันมักจะสวดมนต์ของพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรอยู่เสมอ ถ้าเช่นนั้นฉันจะสวดมนต์ขออย่าให้คุณหนูพ่ายแพ้ในการแข่งขัน”

เนื่องจากการแข่งขันใกล้เข้ามาทุกที แต่ฝ่ายตัวละครเอกหญิงก็ยังไม่พร้อมสำหรับการแข่งขัน เหล่าเด็กได้รับใช้จึงหาทางออกโดยการสวดมนต์อ้อนวอนพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร (観音経)⁶⁵ ผู้วิจัยจึงคิดว่าเรื่องเล่าดังกล่าวมีส่วนสะท้อนให้เห็นความเชื่อของผู้คนที่ต่อพระโพธิสัตว์ ดังจะเห็นได้ว่าที่เด็กน้อยสวดอ้อนวอนพระโพธิสัตว์นั้นเพราะนางได้ยื่นมารดาของนางสวดอ้อนวอนพระโพธิสัตว์เมื่อมีเรื่องทุกข์ร้อนใจ เด็กหญิงจึงทำตามมารดาของตน

นอกจากนั้นแล้วในเรื่องยังมีเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวเนื่องระหว่างคุโรโตะโนะโฌโฌ และพระโพธิสัตว์ ดังเช่น สถานที่ซ่อนตัวของโฌโฌขณะแอบดูตัวละครเอกหญิง

西の妻度に、屏風押し畳み寄せたるところに据ゑ置くを

⁶⁵ โดยบทสวดดังกล่าวมีชื่อว่า “เมียวโฮเร็นเงเกียว” (Myouhourengekyou 『妙法蓮華経』) โดยบทสวดมนต์มีเนื้อหาโดยสรุปว่า หากผู้ใดก็ตามได้ยินนามขององค์พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร (観世音菩薩) แล้วกล่าวนามของพระองค์ด้วยจิตตั้งมั่น คนผู้นั้นก็จะได้ในสิ่งที่เขาปรารถนา

ที่ประตูทางทิศตะวันตกมีฉากที่พับไว้ตั้งอยู่ (เด็กหญิงพาเขา) ไปซ่อนตัวอยู่ที่
นั้น

หลังจากที่ตัวละครเอกชายได้พูดคุยกับเด็กรับใช้แล้วเขาจึงขอแอบดูสถานการณ์ภายในตำหนัก
เพื่อดูว่าเขาควรจะช่วยเหลือตัวละครเอกหญิงอย่างไร เด็กรับใช้จึงพาเขาไปซ่อนตัวที่ “ประตูทาง
ทิศตะวันตก” จากการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร พบว่า “ทรงเป็นบริวารองค์
สำคัญขององค์หนึ่งขององค์อมิตภะพุทธเจ้า ซึ่งเป็นพระพุทธรูปที่ประทับอยู่ทางด้านทิศตะวันตก”
(สมเกียรติ โล่ห์เพชรรัตน์, 2545: 105) ดังจะเห็นว่าพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรทรงประทับอยู่ที่พุทธ
เกษตรทางทิศตะวันตก ซึ่งเป็นสถานที่เดียวกับที่ตัวละครเอกชายซ่อนตัวอยู่ นอกจากนี้ ในฉากที่
เหล่าเด็กรับใช้(เป็นเด็กรับใช้คนละคนกับที่พาตัวละครเอกชายมาซ่อน) สวดมนต์อ่อนนวยทนต์ให้
พระโพธิสัตว์ช่วยเหลือ พวกเด็กๆ ได้หันหน้าไปทางทิศตะวันตกซึ่งเป็นทิศที่ผู้คนในสมัยนั้นต่างเชื่อ
ว่าเป็นทิศที่สถิตของพระโพธิสัตว์ และเป็นสถานที่ซ่อนตัวของคุโรโตะโนะโงะโมะโงะอิ ความ
คล้ายคลึงกันในจุดนี้จึงทำให้ผู้วิจัยมองว่าเป็นนัยยะที่ผู้เล่าแฝงไว้ให้ผู้อ่านได้ลองพิจารณาดู

นอกจากนั้นแล้ว หลังจากที่ตัวละครเอกชายได้ยินคำสวดมนต์อ่อนนวยทนต์จากเด็กรับใช้แล้ว
เขาจึงได้ซบกลอนขึ้นบทหนึ่งมีใจความว่า

「かひなし何なげくらむ白波も君がかたには心寄せてむ」
“หากไม่มีเปลือกหอยแล้ว ถึงเจ้าอ่อนนวยทนต์อย่างไรก็ไม่มีประโยชน์ เหมือน
ฟองคลื่นสีขาวกระทบฝั่ง ข้าเองก็จะช่วยเหลือฝ่ายเจ้าให้ชนะ”

เมื่อเด็กๆ ได้ยินกลอนบทนี้แล้วก็ต่างพากันดีใจเพราะคิดว่าพระโพธิสัตว์แสดงอิทธิฤทธิ์
โดยเนื้อหาของกลอนแสดงให้เห็นว่าพระโพธิสัตว์มีประสงค์จะให้ความช่วยเหลือ จนเมื่อเขา
ช่วยเหลือตัวละครเอกหญิงโดยการสร้างซุสะมะที่สวยงามขึ้นมอบให้นางแล้วเขาก็มอบให้ในนาม
ของพระโพธิสัตว์โดยเขากำชับกับเด็กรับใช้ตัวน้อยไว้ว่า “เจ้าจงอย่าให้ใครรู้ว่าของชิ้นนี้มาจากใคร
ขอให้เจ้าจงนำมันไปวางทิ้งไว้อย่าให้ใครรู้” จากนั้นเรื่องราวจึงจบลงโดยที่คุโรโตะโนะโงะโมะโงะอิ
เด็กๆ แสดงความดีใจอย่างสงบ

「喜び騒ぐさまの、いとものぐるほしければ、いとをかしくて見居た
まへりとや。」

เหล่าเด็กๆ ต่างพากันส่งเสียงแสดงความยินดี ต่างจากเหตุการณ์ก่อนหน้านี้
ช่างน่ารักน่าเอ็นดู ส่วนโงะโมะโงะอิก็ยืนจ้องมองดูอยู่อย่างนั้น

ดังนั้นชายหนุ่มที่ออกเดินเล่นในฤดูเดียวกับที่พระพุทธเจ้าออกเดินเล่าเพื่อโปรดสรรพสัตว์ เขาได้เฝ้าสังเกตุการณ์เตรียมการแข่งขันโดยบังเอิญ และได้เห็นภาพเด็ก ๆ คร่ำเคร่งเตรียมการแข่งขันซึ่งทำให้เขารู้สึกสงสาร จากนั้นเกิดเหตุการณ์ที่ทำให้เด็ก ๆ คิดว่าเขาเป็นพระโพธิสัตว์โดยที่เขาเองก็ไม่ได้ตั้งใจ และเขาได้ช่วยเหลือตัวละครเอกหญิงโดยไม่หวังผลตอบแทน เหล่านี้แสดงให้เห็นบทบาทของพระโพธิสัตว์ที่เขาได้รับ

จากการวิเคราะห์พบว่าสามารถวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครเอกชายได้เป็น 2 แนวทาง คือ ตัวแทนของชายหนุ่มที่เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ และ ตัวแทนของพระโพธิสัตว์ ทั้งนี้ พฤติกรรมทั้งสองเป็นพฤติกรรมที่แตกต่างกัน กล่าวคือคุโรโตะโนะโฌโฌแสดงพฤติกรรมของชายหนุ่มรักสนุกทั่วไปโดยการออกค้นหาคู่รักในยามค่ำคืน ด้วยความสนใจเด็กหญิงรับใช้หน้าตาน่ารัก เขาจึงเฝ้าติดตามดูเหตุการณ์ต่างๆภายในปราสาทต่อไปเพราะหวังจะได้เห็นใบหน้าของคุณหนูของเด็กหญิงรับใช้ แต่ต่อมาเขาเกิดความสงสารเด็ก ๆ ที่ต่างเตรียมงานอย่างคร่ำเคร่ง จึงช่วยเพราะหากมองจากสภาพเหตุการณ์แล้วเขาเป็นผู้ใหญ่เพียงคนเดียว อีกทางหนึ่งโฌโฌหลบซ่อนตัวทางทิศตะวันตกซึ่งเป็นทิศที่พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรทรงสถิตอยู่ จากนั้นเหล่าเด็ก ๆ ใช้น้ำต่างพากันสวดอ้อนวอนพระโพธิสัตว์โดยหันหน้าไปยังตัวละครเอกชาย จากนั้นตัวละครเอกชายจึงให้ความช่วยเหลือเด็กหญิงในฐานะขององค์พระโพธิสัตว์ จึงอาจกล่าวได้ว่าตัวละครเอกชายเป็นตัวแทนของพระโพธิสัตว์

5.1.5 สรุป

จากการศึกษาขั้นตอนที่นำไปสู่การจบเรื่องของคะอิอะวะเซะแล้วพบว่า “คะอิอะวะเซะ” นั้นแสดงให้เห็นถึงการแข่งขันคะอิอะวะเซะที่ตัวละครเอกหญิงจะต้องเข้าร่วมแข่งขัน โดยตลอดทั้งเรื่องได้กล่าวถึงการเตรียมตัวเข้าร่วมแข่งขันแต่ในตอนจบของเรื่องผู้เล่ากลับไม่กล่าวถึงบทสรุปของการแข่งขัน เพียงแต่กล่าวถึงท่าทางของตัวละครเอกชายขณะแอบมองตัวละครเอกหญิงในตอนจบเรื่อง ในการวิจัยเกี่ยวกับกลวิธีการสร้างตัวละครพบว่าผู้อ่านสามารถจินตนาการบทสรุปของเรื่องได้หลากหลาย จากพฤติกรรมของตัวละครในตอนจบเรื่อง เช่น ผู้อ่านอาจจะย้อนกลับคาดเดาบทสรุปของการแข่งขันซึ่งผลของการแข่งขันตัวละครเอกฝ่ายหญิงอาจจะชนะหรือไม่ก็ได้ หรือผู้อ่านอาจจะจินตนาการเกี่ยวกับบทสรุปของความรักของตัวละครเอกชายหญิงซึ่งตัวละครเอกชายหญิงอาจจะได้ลงเอยกันหรือไม่ก็ได้

5.2. “ฮะนะตะโนะเนียวโงะ” (Hanadanonyougo はなだの女御)

5.2.1 ความเป็นมาของเรื่อง

แม้จะไม่พบหลักฐานการแต่งของ “ฮะนะตะโนะเนียวโงะ” แต่จากการศึกษาลักษณะตัวละครที่เป็นหญิงรับใช้ทั้งหมดในเรื่องแล้ว ยะมะงิฉิมิ โทะกุเฮะอิ(อ้างถึงใน อินะงะ เคะอิจิ, 2004: 470)จึงสรุปว่าเรื่องเล่าดังกล่าวสร้างขึ้นในปีค.ศ.1000 แต่ชิโมะโทะริ โทะโมะโยะ(Shimotori Tomoyo 下鳥朝代, 2005)อธิบายเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า เนื่องจากพบว่าชูงู (Chuuguu 中宮) ในเรื่องมีลักษณะต่างๆที่ตรงกับพระนางอิชิโจเท็นโนชูงูเทอิฉิมิ (Ichijoutennouchuuguuteishi 一条天皇中宮定子) ขณะทรงตั้งครรภ์โกะอิชิโจเท็นโนในปีค.ศ. 1008 จึงทำให้ชิโมะโทะริ โทะโมะโยะให้ความเห็นว่าเรื่องเล่าดังกล่าวควรจะสร้างขึ้นในช่วงปีค.ศ. 1008 หรือหลังจากนั้น เพราะผู้แต่งอาจจะมีชีวิตอยู่ในช่วงเวลาเดียวกันหรืออาจจะมีชีวิตอยู่หลังจากช่วงเวลาดังกล่าวก็ได้ จึงทำให้ยังไม่สามารถสรุปได้ว่าเรื่องเล่าดังกล่าวแต่งขึ้นเมื่อใด แต่จากข้อมูลดังกล่าวรวมถึงตัวเรื่องเล่าที่แสดงให้เห็นวิถีชีวิตของราชสำนักในสมัยเฮอันแล้วจึงสรุปได้ว่าเรื่องเล่าดังกล่าวแต่งขึ้นในช่วงปลายสมัยเฮอัน

5.2.2 เรื่องย่อ

ในเย็นวันหนึ่งของฤดูใบไม้ร่วงผู้หญิงต่างวัยที่เป็นพี่น้องเพื่อนฝูงกันจำนวน 21 คน ได้มีโอกาสมาพบปะกัน ทุกคนเคยรู้จักสนิทสนมกันมาก่อนบรรยากาศในการพูดคุยจึงค่อนข้างเป็นกันเอง เนื่องจากพวกนางแต่ละคนได้แยกย้ายกันไปทำงานรับใช้ในวัง หัวข้อการพูดคุยจึงเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่มีต่อนายหญิงของพวกนางแต่ละคน โดยเปรียบเทียบนายหญิงกับดอกไม้ที่พวกนางเห็นแบ่งบานอยู่ในสวน

5.2.3 ขั้นตอนที่นำไปสู่การจบเรื่อง

ผู้วิจัยจะวิเคราะห์จากข้อมูลต่างๆในเรื่องโดยเฉพาะการวิเคราะห์จากตัวละคร และจากคำบอกเล่าของผู้เล่าในตอนท้ายเรื่อง

5.2.3.1 ชื่อเรื่อง

ในอดีตสมัยที่ยังไม่มีเครื่องพิมพ์ช่วยในการเผยแพร่สื่อสิ่งพิมพ์ทั้งหลาย การทำซ้ำหนังสือหรือวรรณกรรมสามารถทำได้โดยการคัดลอกซึ่งบางครั้งตัวหนังสืออาจคลาดเคลื่อนไม่ชัดเจน เช่นเดียวกับชื่อเรื่องของเรื่องเล่าต่อไปนี้ พบว่ามีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับชื่อเรื่องโดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ “ฮะนะตะโนะเนียวโงะ”(Hanada no Nyougo 「はなだの女御」) “ฮะนะบะนะโนะเนียว

โงะ” (Hanabana no Nyougo 「花々の女御」) “ฮะนะนะดะนะโนะเนียวโงะ”(Hanabana no Nyougo 「花々の女ご」) และ “ฮะนะนะดะนะโนะเนียวโงะ”(Hanada no Nyougo 「はなだの女ご」) โดยชื่อเรื่องนี้นักวิจัยส่วนใหญ่ให้การยอมรับคือ “ฮะนะนะดะนะโนะเนียวโงะ” (Hanada no Nyougo 「はなだの女御」) ส่วนความหมายของชื่อเรื่องนี้นักวิจัยหลายท่านวิเคราะห์แตกต่างกันไปตามการตีความตัวอักษร โดยกลุ่มแรกมองว่า “ฮะนะนะดะ” นั้นเป็นเสียงที่มาจากคันจิที่มีความหมายว่าสวนดอกไม้ (Hanada 花田) ดังนั้นชื่อเรื่อง “ฮะนะนะดะนะโนะเนียวโงะ” (Hanada no Nyougo 花田の女御⁶⁶) จึงเป็นชื่อที่แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบนางในกับดอกไม้ที่เบ่งบานในสวน ต่อมาคือการเทียบเสียง “ฮะนะนะดะ” กับคันจิที่มีความหมายว่า “สีฟ้า” (Hanada 縹) ซึ่งคำดังกล่าวเป็นอีกชื่อหนึ่งของดอกทิวชู่ชู่ (Tsuyugusa 露草) ทั้งนี้อันโดะ มิชิโกะ ((Ando Mishiko 安藤享子), 1992: 137) ได้อธิบายไว้ว่าดอกทิวชู่ชู่เป็นดอกไม้ที่แฝงความหมายของความเจ็บปวดในการจากลาชื่อเรื่องดังกล่าวจึงหมายถึง “บุคคลที่รู้สึกเจ็บปวดจากการจากลา”

นอกจากนี้แล้วดอกทิวชู่ชู่ยังแสดงถึงความหมายอื่นอีก ทั้งนี้เมื่อสังเกตจากธรรมชาติของดอกทิวชู่ชู่(หรือแปลได้ว่าดอกน้ำค้าง)ซึ่งเป็นดอกไม้ที่บานในช่วงเช้ามืดที่มีน้ำค้าง และจะร่วงโรยเมื่อหมดน้ำค้าง เนื่องจากดอกทิวชู่ชู่เป็นดอกไม้ที่จะดงามเป็นชั่วคราวจึงทำให้ ดอกทิวชู่ชู่ สื่อถึงความไม่แน่นอน ไร้แก่นสารได้อีกด้วย

ดังนั้นชื่อ “ฮะนะนะดะนะโนะเนียวโงะ” จึงเป็นชื่อที่สามารถตีความได้หลากหลาย เช่น หมายถึง “บุคคลที่รู้สึกเจ็บปวดจากการจากลา” หมายถึงนางในที่มีชีวิตไม่แน่นอน แต่เนื่องจากเรื่องเล่าดังกล่าวแสดงให้เห็นชีวิตที่ไม่อาจยึดมั่นถือมั่นต่อสิ่งใดได้ของเหล่านางใน กล่าวคือพวกนางจะต้องแข่งขันเพื่อให้ได้เป็นที่รักขององค์จักรพรรดิอยู่ตลอด เพราะความรักความสนใจที่องค์จักรพรรดิมีให้ต่อพวกนางนั้นมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของพวกนาง ดังนั้นแล้วผู้วิจัยจึงคิดว่าชื่อ “ฮะนะนะดะนะโนะเนียวโงะ” นั้นสะท้อนให้เห็นถึงความไม่แน่นอนในชีวิตของเหล่านางในราชสำนัก

5.2.3.2 ตัวละคร

“ฮะนะนะดะนะโนะเนียวโงะ” ประกอบด้วยตัวละครมากมาย โดยสามารถแบ่งออกเป็น ผู้เล่า ตัวละครเอกชายหรือหนุ่มนักรัก หญิงรับใช้ 21 คน และนางในราชสำนัก 21 คน โดยตัวละครแต่ละกลุ่มมีบทบาทในเรื่องแตกต่างกันออกไป

⁶⁶ 花田 หมายถึงสวนดอกไม้ ส่วน 女御 หมายถึงนางใน

(1) ผู้เล่า

โดยทั่วไปบุคคลที่มีความสำคัญต่อวรรณกรรมประเภทเรื่องเล่าก็คือผู้เล่า กล่าวคือผู้เล่า จะทำหน้าที่เป็นผู้ส่งต่อเนื้อเรื่องจากคนสู่คน จากรุ่นสู่รุ่นทำให้เรื่องเล่าเหล่านั้นๆ แพร่ขยายออกไปจนถึงชนรุ่นหลัง นอกจากนั้นแล้วผู้เล่ายังมีอิทธิพลต่อเรื่องเล่าเป็นอย่างมากกล่าวคือในการเล่าเรื่องเป็นธรรมดาที่จะมีการตัดทอนในส่วนที่อาจทำให้ผู้ฟังรู้สึกไม่น่าสนใจ เติมแต่งในส่วนที่สะเทือนอารมณ์ หรือมีการอธิบายเพิ่มเติมในส่วนที่ยากแก่การเข้าใจ การตัดทอนและการเพิ่มเติมนี้เอง ล้วนขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้เล่าเป็นสำคัญ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ฟังติดตามฟังเรื่องราวตลอดทั้งเรื่อง อีกทั้งยังเป็นธรรมดาหากผู้เล่าจะเล่าเรื่องโดยแฝงความคิดเห็นส่วนตัวของเขาลงไปด้วย เพราะธรรมชาติของมนุษย์จะสามารถเล่าในสิ่งที่ตนเข้าใจ หรือมีความคิดเห็นร่วมกับสิ่งนั้นๆ ได้ดีที่สุด ดังนั้นผู้เล่าจึงมีอิทธิพลต่อเรื่องเล่ามาก ในวรรณกรรมประเภทเรื่องเล่าแม้จะมีการปรับเปลี่ยนบทบาทกล่าวคือจากผู้เล่าเป็นผู้แต่ง และจากผู้ฟังเป็นผู้อ่าน แต่อิทธิพลของผู้เล่าหรือผู้แต่งยังคงเดิม ดังนั้นแล้วจะเห็นว่าผู้เล่าหรือผู้แต่งวรรณกรรมประเภทเรื่องเล่าเหล่านั้นมีความสำคัญต่อตัวเรื่องดั้งเดิม

โดยมากผู้เล่าจะปรากฏในการเปิดเรื่องเพื่อแนะนำตัวละครเอกของเรื่อง บอกเล่าบรรยากาศของเรื่อง หรือข้อมูลอื่นๆ และผู้เล่ามักจะปรากฏในตอนจบเรื่องเพื่อสรุปเนื้อหาของเรื่องที่ได้เล่าไป หรือเพื่อบอกเล่าความคิดเห็นที่มีต่อเรื่อง นอกจากนั้นผู้เล่ามักจะปรากฏในเรื่องในลักษณะการเล่าเรื่องแบบบุรุษที่ 3 โดยผู้เล่าจะเล่าเหตุการณ์ต่างๆ ในเรื่อง อารมณ์ความรู้สึกของตัวละครที่ไม่ได้สื่อด้วยคำพูด ความนึกคิดของตัวละครที่แสดงให้เห็นอารมณ์เบื้องต้นของตัวละคร เป็นต้น โดยในเรื่องเล่าแต่ละเรื่องผู้เล่าจะปรากฏดังที่ได้กล่าวไป แต่ในบางเรื่องผู้เล่าอาจจะปรากฏในบางส่วน หรือในบางเรื่องผู้เล่าอาจจะไม่ปรากฏให้ผู้ผู้อ่านเห็นเลยก็ได้ แต่สำหรับ “สะนะตะโนะเนียวโงะ” ผู้เล่าจะปรากฏตัวในทุกส่วนที่ได้กล่าวไปแล้วแต่ที่แตกต่างจากเรื่องเล่าเรื่องอื่นคือการปรากฏตัวในตอนจบของเรื่อง ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าโดยทั่วไปผู้เล่าจะจบเรื่องโดยการสรุปหรือสอดแทรกความคิดเห็น แต่ใน “สะนะตะโนะเนียวโงะ” ผู้เล่ากลับบอกเล่าข้อมูลมากมายเพิ่มเติมจากเนื้อเรื่องหลังจากเรื่องเล่าจบลงแล้ว อีกทั้งยังชักชวนให้ผู้ผู้อ่านได้มีส่วนร่วมค้นหาตัวตนของตัวละครในเรื่องอีกด้วย ซึ่งคำบอกเล่าดังกล่าวยิ่งเพิ่มความสงสัยใคร่รู้เกี่ยวกับตัวละครแต่ละตัวในเรื่อง ดังจะเห็นว่ามีผลงานวิจัยหลายชิ้นที่ค้นคว้าเพื่อหาบุคคลในประวัติศาสตร์ที่มีลักษณะตรงกับตัวละครในเรื่อง จึงกล่าวได้ว่าผู้เล่า “สะนะตะโนะเนียวโงะ” มีอิทธิพลต่อผู้อ่านค่อนข้างมาก โดยเฉพาะเนื้อหาในตอนจบเรื่องซึ่งผู้วิจัยจะวิเคราะห์ต่อไปในหัวข้อการจบเรื่อง

แม้ว่าผู้เล่าจะมีอิทธิพลทั้งต่อเนื้อเรื่องและผู้อ่านสูง แต่ผู้เล่ากลับไม่กล่าวถึงข้อมูลส่วนตัวไว้แต่อย่างใด อย่างไรก็ตามจากการที่เนื้อเรื่องมีการกล่าวถึงนางในราชสำนักมากมายทำให้รู้ว่าผู้เล่าจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับทางราชสำนัก โดยผู้เล่าอาจจะเป็นข้าราชการคนหนึ่ง หรืออาจเป็นผู้มีฐานะดีคนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับผู้คนในราชสำนักก็ได้

(2) ตัวละครเอกชาย

จากคำบอกเล่าของผู้เล่าได้กล่าวไว้ว่าตัวละครเอกชายเป็นบุคคลฐานะปานกลาง กล่าวคือไม่ร่ำรวยแต่ก็ไม่ยากจน จากการที่ตัวละครเอกชายมีผู้ติดตามเป็นข้าราชการสำนักตำแหน่ง โคะโนะเอะโนะชูโจ(Konoe no Chuujou 近衛の中將 เทียบเท่ากับข้าราชการระดับ 4) หรือ โฌโฌ(Shoushou 少将 เทียบเท่ากับข้าราชการระดับ 5) จึงทำให้รู้ว่าตัวละครเอกเองก็เป็นข้าราชการสำนักด้วยเช่นกัน ผู้เล่ายังกล่าวไว้อีกว่าตัวละครเอกเป็นหนุ่มนักรบที่ผู้คนทั่วไปต่างก็รู้กันว่าเคยเข้าออกบ้านของหญิงสาวมาแล้วทุกบ้าน จึงทำให้ผู้อ่านมองว่าตัวละครดังกล่าวเป็นหนุ่มนักรบ รวยเสน่ห์ที่มีสัมพันธ์กับผู้หญิงมากหน้าหลายตา แต่มีบ่อยครั้งที่เขาเองก็ได้รับคำปฏิเสธจากฝ่ายหญิง

(3) หญิงรับใช้

กลุ่มหญิงรับใช้คือกลุ่มของผู้หญิงต่างวัยจำนวน 21 คน ที่จับกลุ่มพูดคุยกันในวันหนึ่งของฤดูใบไม้ร่วง พวกนางล้วนแล้วแต่เคยรับใช้ธิดาของข้าราชการผู้มีอำนาจ บางคนก็เคยได้รับใช้นางสนม หรือพระมเหสี จากชื่อเรียกในเรื่องเช่น โอะโอะอิจิมิ(Ooigimi 大君)หรือชื่อเรียกพี่สาวคนโต นะคะโนะกิมิ(Nakanokimi 中の君)หรือชื่อเรียกพี่สาวคนรอง ชันโนะกิมิ(Sannokimi 三の君)หรือชื่อเรียกพี่สาวคนที่สาม จนถึงจูโนะกิมิ(Juunokimi 十の君)ซึ่งเป็นชื่อเรียกของธิดาคนที่ 10 จึงทำให้รู้ว่าตัวละครในเรื่องมีความสัมพันธ์เป็นพี่สาวและน้องสาว นอกจากนี้แล้วยังพบตัวละครอื่นๆที่เป็นคุณผู้หญิงของบ้าน เช่น คิตะโนะกะตะ(Kitanokata 北の方)หรือคุณนายใหญ่ของบ้าน ฮิงะฉิมอนกะตะ(Higasjinoonkata 東の御方)หรือคุณนายรองที่อยู่ทางเรือนทิศ ตะวันออก และนิชิโนะอนกะตะ(Nishinokimi 西の御方)หรือคุณนายรองที่อยู่ทางทิศตะวันตก นอกจากนี้แล้วยังพบตัวละครที่เป็นหญิงสูงอายุเช่น ท่านป่า (Obakimi 姥君) และ แม่ชี (Amagimi 尼君) โดยที่มีผู้หญิงหลายคนในที่นี้ที่มีความสัมพันธ์กับตัวละครเอกชาย

ดังนั้นหญิงรับใช้⁶⁷จึงเป็นกลุ่มของผู้หญิง 21 คนที่เคยเป็นหญิงรับใช้ของนางในราชสำนัก พวกนางเป็นผู้หญิงต่างวัยที่มีความสัมพันธ์เป็นญาติพี่น้องกัน และหลายคนในกลุ่มของพวกนาง เคยมีความสัมพันธ์กับตัวละครเอกชาย

(4) นางในราชสำนัก

นางในราชสำนักคือกลุ่มของตัวละครที่หญิงรับใช้กล่าวถึงเพื่อเปรียบเทียบกับดอกไม้ในฤดูใบไม้ร่วง ในการวิเคราะห์ผู้วิจัยจะแบ่งกลุ่มการวิเคราะห์ตามกลุ่มของนายหญิงซึ่งมีตำแหน่งเท่าเทียมกัน ได้แก่ กลุ่มพระมเหสี กลุ่มพระสนม และ กลุ่มของนางในราชสำนักนอกเหนือจากพระมเหสีและพระสนม เพื่อให้เห็นลักษณะของนางในราชสำนักแต่ละกลุ่ม

A. กลุ่มพระมเหสี

กลุ่มของพระมเหสีประกอบด้วยผู้หญิงที่มีตำแหน่งสูงสุดในราชวงศ์ ในเรื่องประกอบด้วย หญิงชนชั้นสูง 5 คน ได้แก่ เนียวอิน(พระมเหสี หรือองค์หญิงในรัชสมัยของจักรพรรดิองค์ก่อน) องค์หญิงตำแหน่งอึปปิง(ในราชวงศ์เองก็มีการแบ่งฐานะออกเป็น 4 ตำแหน่ง เรียงจากตำแหน่งที่สูงที่สุด) ตะโงโนะมิยะหรือพระชนนี โคโงหรืออัครมเหสี และ ชุงหรืออัครมเหสี โดยหญิงรับใช้ที่เป็นผู้กล่าวเปรียบเทียบกับคือ เมียวบุโนะกิมิซึ่งเป็นผู้เริ่มคิดให้มีการเปรียบเทียบนายหญิงของแต่ละคนกับดอกไม้ และผู้หญิงอีก 4 คนที่เป็นพี่น้องกัน โดยพี่คนโตเป็นเริ่มก่อนจากนั้นจึงเป็นพี่สาวคนที่สอง และเรียงไปตามลำดับ

a. เนียวอิน (Nyoin 女院)

อันดับแรกเมียวบุโนะกิมิได้เปรียบเทียบกับเนียวอินกับดอกไม้ไว้ว่า

「かのはちすの花は、まろが女院のわたりにこそ似たてまつりたれ」

“ดอกบัวหลวงดอกนั้น ช่างละม้ายคล้ายเนียวอินนายของข้า”

โดยทั่วไปดอกบัวหลวงเป็นดอกไม้ที่แสดงถึงการยกย่องบูชา และเป็นดอกไม้ที่มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เพราะเป็นดอกไม้ที่พระพุทธเจ้าใช้เป็นอุบายในการเปรียบเทียบคน 4

⁶⁷ แม้พวกนางจะอยู่ในตำแหน่งของหญิงรับใช้ แต่ผู้หญิงที่จะเข้ารับใช้นางในราชสำนักได้นั้นจะต้องมีความรู้ความสามารถรอบด้าน ทั้งความรู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี ความสามารถทางด้านวรรณคดี ฯลฯ ซึ่งความรู้ความสามารถต่างๆที่ได้กล่าวไปนั้น ย่อมสั่งสมมาตั้งแต่เยาว์จากตระกูลที่ดีของพวกนางเอง

ประเภทและยังเป็นดอกไม้ที่นิยมบูชาให้แก่พระรัตนตรัย นอกจากนี้พระสูตรที่ได้รับความนับถือศรัทธาเป็นอย่างมากเช่นลัทธิธรรมปุทริกสูตรก็ยังนำดอกบัวใช้ในการตั้งชื่อ ดังนั้นการกล่าวเปรียบเทียบเนยวอินกับดอกบัวหลวงจึงแสดงให้เห็นว่าตัวเมียววโนะกิมีเองก็รู้สึกเคารพรักเนยวอิน นอกจากนี้เมียววโนะกิมียังกล่าวกลอนเพื่อยกย่องเนยวอินไว้อีกว่า

「はちす葉の心ひろさの思ひにはいづれとわかず露ばかりにも」
“หัวใจของพระนางนั้นกว้างใหญ่ดุจดังใบบัว ที่กว้างใหญ่หาใดเปรียบ”

จากเนื้อหาของบทกลอนให้รายละเอียดเพิ่มเติมถึงเหตุผลที่เมียววโนะกิมีเปรียบเทียบเนยวอินกับบัว ว่าเพราะบัวเป็นไม้ที่มีใบขนาดใหญ่เทียบได้กับความกว้างใหญ่ของจิตใจที่เปี่ยมเมตตาของเนยวอินนั่นเอง

ดังนั้นเนยวอินจึงเป็นบุคคลที่มีจิตใจกว้างใหญ่เปี่ยมด้วยความเมตตา และเป็นที่เคารพรักของเมียววโนะกิมี

b. องค์หญิงตำแหน่งอิปปิง (Ippinnomiya 一品の宮)

ลำดับต่อมาโองอิงมิหรือพี่สาวคนโตได้กล่าวเปรียบเทียบองค์หญิงตำแหน่งอิปปิงกับดอกไม้ไว้ว่า

「下草の竜胆は、さすがなんめり。一品の宮と聞こえむ」
“ดอกกรินโดที่อยู่ใต้เงาดอกหญ้านี้แหละ จึงเหมาะสมใช้เรียกว่าพระนางอิปปิงโนะมิยะ”

ทั้งนี้ดอกกรินโดเป็นดอกหญ้าที่ขึ้นเป็นกอขนาดเล็ก มีสีม่วงเข้ม ในวรรณกรรมเรื่องมะกุระโนะโซชิ บทที่ 67(Makuranosoushi 『枕草子』 อ้างอิงถึงใน ทัชชะฮะระ เทะทัชโอะ, 1983: 242) ได้กล่าวถึงลักษณะของดอกกรินโดไว้ว่า “ในหมู่ดอกหญ้านั้น แม้กิงรินโดจะไม่ชูช่อเด่นชัด แต่ในขณะที่ดอกไม้ชนิดอื่นถูกน้ำค้างจนขำหมด ยังมีเพียงสีของดอกกรินโดที่โดดเด่นชัดเจน ช่างน่าแปลกนัก” 「草の花は…竜胆は、枝ざしなどもむつかしけれど、異花などの皆霜枯れたるに、いと花やかなる色あひにてさし出でたる、いとをかし」 จากข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นลักษณะของดอกกรินโดว่าเป็นดอกไม้ที่มีขนาดเล็ก แต่เป็นดอกไม้ที่แข็งแรง และมีสีสันโดดเด่นสะดุดตา

ดังนั้นการเปรียบเทียบพระนางอึบึงโนะมิยะกับดอกกรีนโดจึงแสดงให้เห็นว่าพระนางเป็นผู้หญิงที่มีจิตใจเข้มแข็ง นอกจากนี้สีม่วงเข้มของดอกยังแสดงให้เห็นฐานะที่สูงส่งของพระนางด้วย เพราะสีม่วงเข้มเป็นสีของบุคคลระดับสูง เช่น องค์ชาย องค์หญิง และข้าราชการระดับ 1

c. พระนางคะอิโงโนะมิยะ (Daigounomiya 大后の宮)

นะกะโนะกิมิหรือพี่สาวคนที่สองได้กล่าวเปรียบเทียบพระนางคะอิโงโนะมิยะกับดอกไม้ว่า

「ぎぼうしは、だいわら⁶⁸の宮にもなか」

ส่วนดอกกิโบฉิก็คือพระนางคะอิโงโนะมิยะสินะ

ดอกกิโบฉิที่นะกะโนะกิมิกล่าวถึงนั้น เป็นไม้พุ่ม ออกดอกเป็นช่อที่ปลายยอด มีดอกสีม่วง และเป็นดอกไม้ประจำฤดูร้อน การที่นะกะโนะกิมิกล่าวเปรียบเทียบพระนางคะอิโงโนะมิยะกับดอกกิโบฉินั้นมิซุมิ โยอิชิ (Misumi Youichi 三角洋一, 2011: 242) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า “การที่เปรียบเทียบพระนางกับดอกกิโบฉินั้นเหตุผลหนึ่งอาจเป็นเพราะพระชนนีเป็นผู้ใฝ่ปฏิบัติธรรมก็ได้” ทั้งนี้เมื่อพิจารณาข้อความดังกล่าวร่วมกับชื่อดอกกิโบฉิ (Giboushi 擬宝珠) ซึ่งคันจิดังกล่าวสามารถแบ่งเป็น กิ (Gi 擬) และโฮจู (Houju 宝珠) โดยคำว่า กิ หมายถึงการสร้างขึ้นเพื่อเลียนแบบ หรือการจำลอง ส่วนคำว่า โฮจู แปลว่า จินตามณี หรือแก้วสารพัดนึกที่เชื่อกันว่าสามารถดลบันดาลให้ทุกความต้องการของผู้ถือครองเป็นจริง ตามความเชื่อของพุทธนิกายมหายานที่นับถือกันแพร่หลายในญี่ปุ่นสมัยเฮอัน ยังกล่าวไว้ว่าจินตามณีนั้นเป็นดวงแก้วของพระกษัตริศรอกโพธิสัตว์ และพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ดังนั้นแล้วผู้วิจัยจึงคิดว่ากิโบฉิเป็นดอกไม้ที่จำลองมาจากจินตามณีของพระโพธิสัตว์ทั้งสององค์

ทั้งนี้ตามความเชื่อของพุทธนิกายมหายานเชื่อกันว่าพระกษัตริศรอกโพธิสัตว์ เป็นพระโพธิสัตว์ที่มักมีรูปลักษณะเป็นพระภิกษุมหายาน พระนามของพระองค์หมายถึง “ขุมทรัพย์แห่งแผ่นดิน” พระองค์ถือเป็นพระโพธิสัตว์แห่งสวรรค์ทั้งปวง และเป็นเทพอุปถัมภ์ของเด็กที่เสียชีวิตและทารกที่ตายจากการทำแท้งในวัฒนธรรมญี่ปุ่น ส่วนพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรเป็นพระโพธิสัตว์ที่มักมีรูปลักษณะเป็นผู้หญิง เป็นพระโพธิสัตว์ที่คอยช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก หากมนุษย์ผู้ใดมีเรื่องเดือดเนื้อร้อนใจ เพียงกล่าวนามของพระโพธิสัตว์ ท่านก็จะให้การช่วยเหลือ แม้พระโพธิสัตว์ทั้งสองพระองค์จะเอกลักษณ์แตกต่างกัน แต่ทั้งสององค์นั้นต่างก็เป็นพระโพธิสัตว์ที่มีเมตตา และต่างก็คอยช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก

⁶⁸อินะงะ เคะอิชิอธิบายไว้ว่าที่ออกเสียงว่า คะอิโง นั้นเพี้ยนมาจาก คะอิโง (อินะงะ เคะอิชิ, 2004: 472)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงคิดว่ากรณีที่กะโนะกิมิเปรียบเทียบกับดอกไม้ที่จำลองมาจากจินตามณีนั้นสื่อให้เห็นถึงความเมตตาปราณีที่มีอยู่ในตัวของพระนางคะอิโนะมิยะ และสีม่วงของดอกไม้ยังแสดงให้เห็นฐานะที่สูงส่งของพระนางด้วย

d. โคโงงู (Kougouguu 皇后宮)

ชั้นโนะกิมิหรือบุตรสาวคนที่สามได้กล่าวเปรียบเทียบกับโคโงงูไว้ว่า

「紫苑の、はなやかなれば、皇后宮の御さまにもがな」

ความงามที่แสดงถึงความรุ่งเรืองของฉิอนั้นเทียบได้กับพระนางโคโงงู

จากข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าชั้นโนะกิมิมองว่าดอกฉิอนซึ่งเป็นดอกไม้สีม่วงนั้นนอกจากจะเป็นดอกไม้ที่งดงามและสูงศักดิ์แล้ว ยังเป็นดอกไม้ที่แสดงให้เห็นความรุ่งเรืองอีกด้วย การเปรียบเทียบกับดอกฉิอนกับพระนางโคโงงูจึงแสดงให้เห็นว่าพระนางเป็นหญิงงามและอยู่ในตำแหน่งที่สูงศักดิ์กว่าหญิงนางใดอีกด้วย

e. พระนางชูงู (Chuuguu 中宮)

ลำดับสุดท้าย ยนโนะกิมิ หรือบุตรสาวคนที่สี่ได้กล่าวเปรียบเทียบกับพระนางชูงูหรืออัครมเหสีกับดอกไม้ไว้ว่า

「中宮は、父大臣つねにぎきやうを讀ませつつ、祈りがちなめれば、それにもなどが似させたまはざらむ」

“เนื่องจากโอะโทะโตะบิดาของพระนางชูงูมักจะทำให้พระนางท่องพระสูตรมุเรียวจิเกียว⁶⁹ พระนางเองก็ท่องพระสูตรอยู่ทุกเมื่อเชิ้อวัน ดังนั้นแล้วพระนางจึงเหมือนกับดอกคิเกียว นั่นแหละ”

การเปรียบเทียบกับกล่าวเป็นการเปรียบเทียบจากชื่อของดอกไม้ และชื่อของพระสูตรที่พ้องเสียงกัน ทั้งนี้ดอกคิเกียวที่ยนโนะกิมิกล่าวถึงนั้นเป็นไม้พุ่มขนาดเล็กที่มีดอกสีม่วงเข้ม ส่วนพระสูตรมุเรียวจิเกียวหรืออมิตอรรตสุตรนั้น ชาวพุทธนิกายมหายานที่ประเทศจีนและญี่ปุ่นได้ยึดถือกันว่าพระสูตรดังกล่าวเป็นบทนำเพื่อปูความรู้เกี่ยวกับสัทธรรมปุณฑริกสูตร พระสูตรดังกล่าวเป็นบันทึกคำสนทนาของพระพุทธเจ้าและพระโพธิสัตว์ก่อนที่พระองค์จะเสด็จปรินิพพาน

⁶⁹ ในประเทศจีนละญี่ปุ่นมีการยอมรับกันว่าสัทธรรมปุณฑริกสูตรนั้นยังประกอบด้วยพระสูตร 3 สูตร ได้แก่ อมิตอรรตสุตร หรือในภาษาญี่ปุ่นคือมุเรียวจิเกียว สัทธรรมปุณฑริกสูตร และโพธิสัตว์สมันต์ภัทรยานสูตร (สุรพล เพชรศร, 2543: 18)

ใจความสำคัญของการสนทนาคือ “หลักการและความหมายมากมายหาที่สุคติได้ล้วนมีกำเนิดมาจากธรรมหนึ่งเดียว”⁷⁰ นอกจากนี้พระพุทธเจ้ายังแนะนำวิธีปฏิบัติตนเพื่อนำไปสู่การข้ามพ้นสังสารวัฏ และยังกล่าวข้อดีของการปฏิบัติตามพระสูตรดังกล่าวด้วย

ดังนั้นการที่พระนางชุงมักจะทำร้ายพระสูตรมฤเวียงจึงแสดงให้เห็นว่าพระนางมีใจฝักใฝ่ในธรรม และการเปรียบเทียบพระนางกับดอกคิเกียวที่มีสีม่วงเข้มยังแสดงให้เห็นถึงฐานะที่สูงศักดิ์ของพระนางด้วย

จากรายละเอียดการเปรียบเทียบที่ได้กล่าวไปข้างต้นสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังต่อไปนี้

พระมเหสี	ดอกไม้	สี	ความหมาย
เนียวอิน	บัวหลวง	สีขาว	ใจกว้าง เหมือนนโบบัวร์ซึ่งบัวเป็นไม้ที่มีความผูกพันกับพุทธศาสนา
พระนางอิปิงโนะมิยะ	ดอกกรีนโด	สีม่วงเข้ม	เข้มแข็ง เหมือนลักษณะดอก
พระนางคะอิจิโนะมิยะ	กิโบมิ	สีม่วง	เปรียบเทียบกับชื่อของดอกไม้ที่หมายถึงการจำลองมาจากจินตตามติของพระโพธิสัตว์จึงแสดงให้เห็นว่าพระนางมีความเมตตาปราณี
พระนางโคโจงู	ฝิ่น	สีม่วง	ความงดงาม และความสูงศักดิ์เหมือนสีของดอกไม้
พระนางชุง	คิเกียว	สีม่วงเข้ม	ชื่อของดอกไม้พ้องกับชื่อพระสูตรที่พระนางสวดมนต์อยู่เสมอ จึงแสดงให้เห็นว่าพระนางมีความฝักใฝ่ในธรรม

จากตารางดังกล่าวทำให้เห็นว่าหญิงรับใช้ที่รับใช้นางในราชสำนักกลุ่มพระมเหสีนั้นโดยส่วนใหญ่เปรียบเทียบบายหญิงของตนกับดอกไม้ที่มีสีม่วงซึ่งแสดงถึงฐานะที่สูงส่งซึ่งเป็นการเปรียบเทียบที่เหมาะสมกับตำแหน่งของพระมเหสีและองค์หญิง จะมีแต่เพียงเมียวบุโนะกิมิที่เปรียบเทียบกับเนียวอินกับดอกบัวหลวงที่มีสีขาว หรือสีชมพู แต่เนื่องจากดอกบัวเป็นดอกไม้ที่เกี่ยวพันกับพุทธศาสนา และเป็นดอกไม้ที่แสดงถึงความเคารพยกย่อง ดังนั้นการเปรียบเทียบเนียวอินด้วยดอกบัวจึงแสดงถึงวิญญูคติที่สูงส่งกล่าวคือเป็นผู้อาวุโสที่น่าเคารพยกย่อง นอกจากนี้แล้วจากตารางยังแสดงให้เห็นถึงความหมายจากดอกไม้ที่หญิงรับใช้เปรียบเทียบกับนายหญิง ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่ใช้ดอกไม้เพื่อเปรียบเทียบกับความงาม และกลุ่มที่ใช้ดอกไม้เพื่อเปรียบเทียบถึงการเป็นพุทธศาสนิกชนที่เปี่ยมด้วยความเมตตาปราณี

⁷⁰ ทั้งนี้สัทธรรมปฎนทริกสูตรเป็นพระสูตรที่กล่าวถึงยานสำคัญ 3 ยานที่จะนำสรรพสัตว์ข้ามวัฏสงสาร อันได้แก่ สวากยาน ปัจเจกพุทธยาน และโพธิสัตว์ยาน แม้ยานทั้งสามยานจะมีความโดดเด่นแตกต่างกัน แต่ยานทั้งสามก็พาผู้คนไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน (เล่ม และหน้าเดียวกัน)

จากการเปรียบเทียบนายหญิงกับดอกไม้จึงสรุปลักษณะของนางในราชสำนักกลุ่มพระมเหสีได้ว่าเป็นเป็นกลุ่มของหญิงหญิงงามสูงศักดิ์ผู้เปี่ยมด้วยความเมตตาปราณี และเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี

B. กลุ่มพระสนม

กลุ่มพระสนมคือกลุ่มภรรยาของจักรพรรดิที่เป็นธิดาของข้าราชการ หรือมาจากสามัญชนในเรื่องมีการกล่าวถึงพระสนมทั้งหมด 7 คน โดยที่ในเรื่องจะแบ่งเหตุการณ์ที่กล่าวถึงกลุ่มพระสนมออกเป็น 2 เหตุการณ์ คือ การเปรียบเทียบพระสนมกับดอกไม้ และการขับกลอนประชันความโดดเด่นของพระสนม โดยในการกล่าวเปรียบเทียบพระสนมกับดอกไม้ หญิงรับใช้จำนวน 7 คนจะเป็นผู้กล่าวเปรียบเทียบ ในกลุ่มหญิงรับใช้เหล่านั้นมี 6 คนที่เป็นพี่น้องกัน กล่าวเปรียบเทียบโดยเรียงตามลำดับ และต่อท้ายด้วยหญิงรับใช้ที่เคยเป็นนางรำอีกคนหนึ่ง(โกะเซชิโนะกิมิ) ส่วนในการขับกลอนประชันความโดดเด่นจะเป็นเหตุการณ์หลังจากที่การเปรียบเทียบจบลงแล้ว หญิงรับใช้ส่วนใหญ่แยกย้ายกันไปพักผ่อนแล้ว จะยังเหลือเพียงเมียวโนะกิมิซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มพระมเหสี พี่น้องทั้ง 6 คนที่เป็นหญิงรับใช้ของพระสนม และฮิเมะจิมิที่ร่วมในการประชันกลอน

ในหัวข้อนี้จะวิเคราะห์การเปรียบเทียบพระสนมทั้ง 7 คนกับดอกไม้ และจะวิเคราะห์การขับกลอนของพี่น้องทั้ง 6 คนโดยเริ่มจากการเปรียบเทียบดอกไม้

a. ฌิโจโนะมียะ (Shijounomiya 四条の宮)

หลังจากที่ยนโนะกิมิกล่าวเปรียบเทียบพระนางซุงแล้วโกะโนะกิมิหรือพี่สาวคนที่ห้าได้กล่าวเปรียบเทียบฌิโจโนะมียะซึ่งเป็นพระสนมคนหนึ่งกับดอกไม้ว่า

「四条の宮の女御『露草の露にうつろふ』とかや、明け暮れのたまはせしこそ、なことに見えしか」

“พระสนมฌิโจโนะมียะนั้นจะว่าไปก็เหมือน “ที่ซุงซุงที่ลบลี้นไปพร้อมกับหยาดน้ำค้าง” เพราะพระนางได้แต่รำให้ให้กับชีวิตของพระนางเองอยู่ทุกเช้าค่ำ ยิ่งดูก็ยิ่งเหมือนดอกที่ซุงซุง”

ดอกที่ซุงซุงเป็นไม้ขนาดเล็กที่มีดอกสีขาวแซมฟ้า ซึ่งสีฟ้าของดอกใกล้เคียงกับสีประจำตำแหน่งของข้าราชการระดับล่างสุดที่เพิ่งเข้ามารับใช้ในวัง ทั้งนี้ดอกที่ซุงซุงเป็นดอกไม้ที่จะบานในช่วงเช้า และร่วงโรยเมื่อถูกน้ำค้าง จึงมักมีการใช้ดอกที่ซุงซุงเพื่อสื่อถึงความไม่แน่นอน ความไม่จีรัง (Hakanashi ほかなし) การเปรียบเทียบพระนางฌิโจโนะมียะกับดอกที่ซุงซุงนั้นจึง

แสดงให้เห็นลักษณะที่พ้องกันของพระนางมิโจะมิยะที่การรำให้ทำให้นางดูหม่นหมอง กับ ดอกทซึยุงุสะที่เมื่อกลีบดอกถูกน้ำค้างแล้วจะซ้าและเฉาไป หมดความมดงาม

นอกจากนั้นโกะโนะกิมิยังกล่าวถึงพระนางมิโจะมิยะไว้อีกว่า “พระนางได้แต่รำให้ให้กับชีวิตของพระนางเองอยู่ทุกเช้าค่ำ” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพระนางมิโจะมิยะนั้นไม่มีความสุขในชีวิตนักจึงได้รำให้ทุกวันคืน ลักษณะของพระนางมิโจะมิยะที่ได้เป็นถึงพระสนมซึ่งเป็นฐานะที่สูงส่งของผู้หญิงคนหนึ่ง แต่กลับต้องมีเรื่องไม่สบายใจสอดคล้องกับความหมายของทซึยุงุสะที่แสดงถึงความไม่แน่นอน ไม่จีรัง

ดังนั้นโกะโนะกิมิจึงเปรียบเทียบพระนางมิโจะมิยะกับดอกทซึยุงุสะจากลักษณะของดอกที่ซ้าเมื่อถูกน้ำค้าง และเปรียบเทียบจากความหมายของดอกไม้ที่หมายถึงความไม่แน่นอนไม่จีรัง

b. พระสนมโตะเงียวเด็น (Sogyouden 承香殿)

โระกุโนะกิมิได้กล่าวเปรียบเทียบพระสนมโตะเงียวเด็นกับดอกไม้ว่า

「垣ほの撫子は、承香殿と聞こえまし」

ส่วนนะเดะมิโจะที่อยู่ริมรั้วนั้นข้าขอเรียกแทนพระนางโตะเงียวเด็น

ดอกนะเดะมิโจะที่โระกุโนะกิมิกล่าวถึงนั้นคือดอกผีเสื้อที่มีสีชมพูอ่อน ทั้งนี้โดยทั่วไปดอกนะเดะมิโจะเป็นดอกไม้ที่มักใช้เปรียบเทียบกับผู้หญิงที่มีความมดงามน่ารัก ในการแต่งกลอนมักจะใช้ชื่อดอกไม้ที่พ้องเสียงกับคำที่มีความหมายว่า “การลูบศรีษะของเด็ก” ด้วยความรู้สึกเอ็นดูอีกด้วย ((Matsumura Akira 松村明), 2008) ทั้งนี้นักวิจัยหลายๆท่านเช่น เทะทซึโอะ กล่าวตรงกันว่า โระกุโนะกิมิเปรียบเทียบพระสนมโตะเงียวเด็นกับดอกนะเดะมิโจะ โดยอ้างอิงบทกลอนที่ปรากฏในหนังสือรวมกลอน “โคะกินวะกะฉุ” บทที่ 695 โดยที่เนื้อหาของกลอนคือ “ทั้งคิดถึง และอยากได้เห็น แม่ดอกนะเดะมิโจะที่เบ่งบานอยู่ริมรั้วบ้านบนภู” 「あな恋し今も見てしが山がつの垣ほに咲けるやまと撫子」 ((Saeki Umetomo 佐伯梅友), 1966: 239) กลอนดังกล่าวเป็นกลอนที่ฝ่ายชายแสดงถึงความรักของตนที่มีต่อหญิงสาวที่เขาได้มีความสัมพันธ์ด้วย โดยบทกลอนแสดงให้เห็นว่าฝ่ายชายแต่งกลอนด้วยรู้สึกคิดถึงผู้หญิงคนหนึ่ง โดยผู้หญิงคนดังกล่าวในบทกลอนได้แทนด้วยชื่อดอกยะมะโตะนะเดะมิโจะ ทั้งนี้ความหมายของดอกยะมะโตะนะเดะมิโจะนั้นชะอะกิอุเมะโตะโมะ (Saeki Umetomo 佐伯梅友, เล่ม และหน้าเดียวกัน) ได้อธิบายไว้ว่าหมายถึงบุตรสาวของสามัญชนที่อาศัยอยู่บนภูเขา (อุเมะโตะโมะ, เล่ม และหน้า

เดียวกัน) นอกจากนี้แล้วดอกยะมะโตะนะเดะมิโกะยังใช้ในการเปรียบเทียบกับผู้หญิงที่งดงามตามธรรมชาติโดยไม่ได้แต่งแต้มอีกด้วย((Matsumura Akira 松村明), 2008) ดังนั้นโระกุโนะกิมิจึงเปรียบเทียบกับพระนางเซ็นโยเด็นกับดอกกะนะเดะมิโกะเพราะชื่อดอกนั้นพ้องกับความหมายว่าการดูบศรีษะด้วยความเอ็นดู จึงแสดงให้เห็นว่าพระนางเซ็นโยเด็นงดงามน่าเอ็นดูเหมือนดอกกะนะเดะมิโกะ นอกจากนี้การที่โระกุโนะกิมิเปรียบเทียบกับพระนางเซ็นโยเด็นกับดอกกะนะเดะมิโกะโดยอ้างอิงบทกลอนดังกล่าวยังแสดงให้เห็นถึงความคิดถึงที่องค์จักรพรรดิมีให้ต่อพระนางอีกด้วย

ดังนั้นพระนางเซ็นโยเด็นจึงเป็นพระสนมที่มีความงดงามอ่อนหวาน และยังเป็นผู้ที่องค์จักรพรรดิทรงคิดถึงอยากพบเจอ

c. พระสนมโคะกิเด็น (Kokiden 弘徴殿)

นะนะโนะกิมิหรือบุตรสาวคนที่เจ็ดได้เปรียบเทียบกับพระสนมโคะกิเด็นกับดอกไม้ไว้ดังนี้

「刈萱のなまめかしきさまにこそ、弘徴殿はおはしませ」

ส่วนดอกคะรุกะยะที่งดงามมีชีวิตชีวาข้าขอใช้เรียกแทนพระนางโคะกิเด็น

ดอกคะรุกะยะนั้นเป็นดอกหญ้าที่มีกอขนาดใหญ่ ออกดอกเป็นพู่สีขาว ในหนังสือรวมกลอนโคะกินวะกะฉุมนวนที่ 19 พบกลอนที่กล่าวถึงดอกคะรุกะยะไว้ว่า “การจริงจังนั้นมีอะไรดีละหรือ ดูอย่างคะรุกะยะที่ขึ้นง้วนวยอยู่นั้นก็ไม่ได้เสียหายอะไร” 「まめなれど何ぞはよけく刈萱の乱れてあれどあしけくもなし」 (เทะทซุโอะ, 1983: 99) จากบทกลอนดังกล่าวถึงดอกคะรุกะยะที่ปลิวไสวไปตามแรงลมดูไม่เป็นระเบียบ แต่ถึงอย่างไรก็ยังคงงดงาม นะนะโนะกิมิได้นำความงามในแบบดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับพระสนมโคะกิเด็นโดยกล่าวว่าดอกคะรุกะยะมีความงามแบบ นะมะเมะมิชิ (namameshiki なまめしき) (ซุสุกิ คะสุโอะ (Suzuki Kazuo 鈴木一雄), 2009: 905) ซึ่งเป็นความงามอย่างมีชีวิตชีวาของเด็กสาว

ดังนั้นนะนะโนะกิมิจึงเปรียบเทียบกับพระสนมโคะกิเด็นงดงามมีชีวิตชีวาไปกับลักษณะของดอกคะรุกะยะที่ปลิวไปตามแรงลม

d. พระสนมเซ็นโยเด็น (Senyouden 宣耀殿)

ยะชิโนะกิมิได้เปรียบเทียบกับพระสนมเซ็นโยเด็นกับดอกไม้ไว้ดังนี้

「宣耀殿は、菊と聞こえさせむ。宮の御おぼえなるべきなめり」

“พระนางเซ็นโยเด็นนั้นควรจะเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า คิกุ เพราะนางได้รับนางได้รับ

ความรักความใส่ใจจากองค์จักรพรรดิ”

ดอกคิกุที่ฮะชิโนะมิยะกล่าวถึงนั้นเป็นดอกเบญจมาศขนาดเล็กสีขาว ทั้งนี้ที่ฮุกะฮะระ เทะทซุโอะกล่าวไว้ว่าที่ฮะชิโนะมิยะกล่าวเปรียบเทียบกับพระสนมเซ็นโยะเด็นกับดอกคิกุนั้นได้อ้างอิง จากกลอนที่ปรากฏในหนังสือรวมกลอน “โคะกินวะกะฉุ” บทที่ 269 ซึ่งมีใจความว่า “เปลอมองไป ว่า คิกุที่บ้านบนท้องฟ้า นั่นคือดวงดาวที่ส่องสว่างอยู่บนสวรรค์” 「久方の雲のうへにてみる 菊はあまつほしとぞあやまたれける」 (อุเมะโตะโมะ, 1966: 154) จากบทกลอนนั้นผู้แต่ง ได้เปรียบเทียบ “บนก้อนเมฆ” (kumo no ue 雲のうへ) ไว้ว่าเหมือน “สวรรค์” (ama 天) ซึ่ง “สวรรค์” ที่ผู้แต่งกลอนกล่าวถึงนั้นสื่อถึงเขตพระราชฐานฝ่ายในซึ่งเป็นประทับขององค์จักรพรรดิ พระมเหสี และพระสนม ส่วนดอกคิกุที่เบ่งบานอยู่บนก้อนเมฆ หรือบนสวรรค์นั้นผู้แต่งได้เปรียบเทียบไว้ว่าเหมือนดวงดาว การยกกลอนดังกล่าวมาใช้เพื่อเปรียบเทียบพระนางเซ็นโยะเด็นนั้น แสดงให้เห็นว่าพระนางเป็นหญิงที่มีความงามสูงส่งเหมือนดวงดาวที่ได้ประทับอยู่ในเขต พระราชฐานฝ่ายในซึ่งเป็นสถานที่ที่สูงส่งเหมือนสวรรค์ นอกจากนี้ยังพบว่ากลอนบทที่ 270 นั้นมี เนื้อหาสอดคล้องกับการเปรียบเทียบพระนางเซ็นโยะเด็นกับดอกคิกุอีกว่า “แม้ น้ำค้าง จะหยาดหยด ปกคลุมจนทั่ว ดอกคิกุที่เบ่งบานสะพรั่งในฤดูใบไม้ผลิ จะยังคงเบ่งบานอยู่ตราบนานเท่านาน” 「露ながらおりてかささむ 菊の花おいせぬ秋のひさしかるべく」 ดังจะเห็นว่าบท กลอนกล่าวถึงความงามของดอกคิกุว่าเป็นความงามที่จะยังคงอยู่ต่อไปอีกเป็นเวลานาน เนื่องจากดอกคิกุเป็นดอกไม้ที่ถึงแม้จะถูกน้ำค้างแล้วก็ยังคงความงามต่อไปได้อีกเป็นเวลานาน ดังนั้นคิกุจึงเป็นดอกไม้ที่แสดงให้เห็นถึงความงาม และความเยาว์วัย ไม่แก่เฒ่า

จากการเปรียบเทียบพระนางเซ็นโยะเด็นกับดอกคิกุจึงเป็นการเปรียบเทียบโดยอ้างอิงจาก กลอนที่มีมาแต่เดิม โดยการเปรียบเทียบนั้นแสดงให้เห็นว่าพระนางเซ็นโยะเด็นนั้นงามสูงส่ง นาง เป็นหญิงงาม ที่ความงามและความเยาว์วัยของนางไม่เคยเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และนางได้รับความรักมากมายจากองค์จักรพรรดิ

e. พระนางเรเกเด็น (Reikeiden 麗景殿)

คุโนะกิมิได้เปรียบเทียบพระนางเรเกเด็นไว้ดังต่อไปนี้

「麗景殿は、花薄と見えたまふ御さまぞかし」

ส่วนพระนางเรเกเด็นนั้นมองดูคล้ายกับดอกสะนะซุซูกิ

ดอกสะนะซุซูกินั้นเป็นดอกไม้ประจำฤดูใบไม้ร่วง เป็นดอกหญ้าที่ขึ้นเป็นกอสูง ออกดอก เป็นพู่สีขาว และปลิวสวไปตามแรงลม ในหนังสือรวมกลอนโคะกินวะกะฉุบทที่ 243 ได้กล่าวถึง

ดอกอะซะซุซุกิไว้ว่า “ฝักดอกอะซะซุซุกินั้นคือชายแขนเสื้อของสวนดอกไม้ในฤดูใบไม้ร่วงละหรือ จึงมองดูคล้ายกับชายแขนเสื้อของหญิงสาวที่กัว๊กมือเรียกหา” 「秋の野の草のたもとか花すすき ほにいでてまねく袖とみゆらん」(อุเมะโตะโมะ, 1966: 149) ในบทกลอนดังกล่าวได้เปรียบเทียบลักษณะของดอกไม้ที่ปลิวสวไปตามแรงลมว่าเหมือนกับชายแขนเสื้อของหญิงสาวที่โบกสะบัดเพราะนางกัว๊กแขนเสื้อเชิญฝายชายให้เข้ามาเยี่ยมเยียน ทั้งนี้เนื่องจากดอกอะซะซุซุกินั้นเป็นดอกของต้นหญ้าที่มีขนาดสูง และมีฝักดอกขนาดใหญ่จึงทำให้เห็นได้ง่าย เมื่อลมพัดตัวดอกไม้ที่มีลักษณะเป็นพู่ก็จะปลิวสวไปตามแรงลม ทำให้ดูงดงามราวเรียง และเป็นผู้หญิงที่มีไมตรีจิต เพราะการโบกสะบัดของดอกไม้ที่นั่นเหมือนการเชิญเชิญให้ผู้คนได้เข้าไปเยี่ยมชม

ดังนั้นคุณะกิมิจึงเปรียบเทียบลักษณะการโบกสะบัดของดอกอะซะซุซุกิที่ดูเหมือนกำลังกัว๊กมือเรียกให้เข้ามาเยี่ยมเยียน กับความงามและไมตรีจิตของพระนางเรเกเด็น

f. พระนางฉิเกะซะ (Shigeisa 淑景舎)

คุณะกิมิได้กล่าวเปรียบเทียบพระนางฉิเกะซะกับดอกไม้ว่า

「淑景舎は『朝顔の昨日の花』となげかせたまひしこそ、ことわりと見たてまりしか」

“ส่วนพระนางฉิเกะซะนั้น มักร้องให้ด้วยความทุกข์ระทมเหมือนดัง “ดอกไม้ของวันวารอย่างอะซะซะกะโอะ” จึงทำให้ข้ามองว่านางเองก็ไม่ต่างจากดอกไม้ชนิดนั้นแล”

ดอกอะซะซะกะโอะเป็นไม้เลื้อยมีดอกสีม่วงเข้มและสีน้ำเงินเข้ม ถึงแม้ว่าดอกจะมีอายุเพียงวันเดียวแต่ก็เป็นไม้ที่ออกดอกทุกวันจึงมีดอกให้เห็นอยู่ตลอด ในหนังสือรวมกลอนโคะกินโระกุโจ (Kokirokujou 『古今六帖』) ม้วนที่ 4 พบบทกลอนที่กล่าวถึงดอกอะซะซะกะโอะไว้ว่า “แม้ว่าดอกอะซะซะกะโอะซึ่งเป็นดอกไม้ของวันวารนั้นจะยังไม่แห้งเหี่ยว แต่จะได้รับความปราณีจากใจของคนซึกเพียงใดกัน” 「朝顔のきのふの花は枯れずとも人の心をいかに頼まむ」 บทกลอนดังกล่าวนี้แฝงน้ำเสียงตัดพ้อด้วยความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจของดอกอะซะซะกะโอะที่เบ่งบานงดงาม แต่ขาดคนสนใจ ทั้งนี้คุณะกิมิได้เปรียบเทียบพระนางฉิเกะซะกับดอกอะซะซะกะโอะโดยให้เหตุผลไว้ว่าเพราะพระสนมมักจะ “ร้องให้ด้วยความทุกข์ระทม” เหมือนดอกอะซะซะกะโอะ ดังนั้นการที่คุณะกิมิเปรียบเทียบพระนางฉิเกะซะกับดอกอะซะซะกะโอะจึงทำให้เห็นว่าพระนางนั้นยังงดงามอยู่ แต่พระนางกลับร้องให้ด้วยความระทมทุกข์อยู่เสมอ

จุนะกิมิจึงเปรียบเทียบพระนางมิกุชิเกะในลักษณะที่ตรงข้ามกับลักษณะของดอกอะซะกะโอะ ทั้งนี้ดอกอะซะกะโอะเป็นดอกไม้ที่เบ่งบานและร่วงโรยในวันเดียว แต่พระนางมิกุชิเกะรำให้อยู่ทุกวัน

g. มิกุชิเกะโตะโนะ (Mikushikedono 御匣殿)

โกะเซะชิ(五節の君⁷¹)ได้กล่าวเปรียบเทียบมิกุชิเกะโตะโนะ⁷²ไว้ว่า

「御匣殿は、野辺の秋萩とも聞こえつべかんめり」

มิกุชิเกะโตะโนะนั้นก็คงเรียกได้ว่าเหมือนดอกอะซะกะโอะบานอยู่ในท้องทุ่งนั้น

แหละ

ดอกอะซะกะโอะเป็นไม้พุ่มที่มีดอกเป็นสีชมพูคล้ายกับผีเสื้อ ในหนังสือรวมกลอนฉิวะกะฉุบพที่ 839 ได้กล่าวถึงดอกอะซะกะโอะไว้ว่า “เมื่อใดก็ตามที่ลมพัดดอกอะซะกะโอะในสวนที่ไร้ผู้แสดงความเป็นเจ้าของนั้นสั้นไหวไปตามแรงลม ตัวฉันก็ได้แต่นอนกระสับกระส่ายด้วยความกังวลว่าใจของเธอจะเปลี่ยนไป” 「標結はぬ野辺の秋萩風吹けばと臥しかく臥し物をこそ思へ」 บทกลอนดังกล่าวแสดงถึงความกังวลใจในความรักที่ไม่มั่นคง เพราะต่างฝ่ายต่างคบกันโดยไม่ได้มีการแสดงความเป็นเจ้าของ จึงทำให้ผู้แต่งกลอนกังวลใจว่าความรักของตนจะมีจิตใจโลเลเหมือนดอกไม้ที่สั้นไหวไปตามแรงลม

เนื่องจากโกะเซะชิโนะกิมิได้กล่าวเปรียบเทียบพระนางมิกุชิเกะโตะโนะกับดอกอะซะกะโอะโดยยึดเอาภาพลักษณ์ของดอกไม้ที่อากาศสั้นไหวตามแรงลมซึ่งอากาศสั้นไหวตามแรงลมของดอกไม้เปรียบได้เหมือนกับจิตใจที่โลเลของชายคู่รัก ทั้งนี้ชายคนรักของพระนางมิกุชิเกะโตะโนะนั้นคือองค์จักรพรรดิ เพราะฉะนั้นผู้ชายที่อาจมีจิตใจโลเลในกรณีนี้จึงควรเป็นองค์จักรพรรดิ

ดังนั้นการที่โกะเซะชิโนะกิมิกล่าวถึงดอกอะซะกะโอะจึงหมายถึงความไม่มั่นใจในความรักที่องค์จักรพรรดิมีให้แก่มิกุชิเกะโตะโนะ

⁷¹ หญิงสาวจากตระกูลขุนนาง 5 คนที่ได้รับเลือกให้รำรำในงานเฉลิมฉลองการเก็บเกี่ยวที่จัดขึ้นทุกปี

⁷² พระสนมที่มีตำแหน่งโคอิ「更衣」จะมีฐานะต่ำกว่าเนียวโกะ กล่าวคือเคยเป็นนางในที่ดูแลองค์จักรพรรดิ ต่อมาได้เลื่อนตำแหน่งขึ้นเป็นสนม อ้างอิงจากชื่อฟูจิทซุโบะ

ในการเปรียบเทียบพระสนมกับดอกไม้จะพบว่ามีการเปรียบเทียบกับดอกไม้ที่มีลักษณะแตกต่างกันไปเพื่อแสดงถึงลักษณะของพระสนมของแต่ละพระองค์ที่ต่างกัน ตารางต่อไปนี้จะแสดงดอกไม้และความหมายที่ใช้เปรียบเทียบพระสนมทั้ง 7 พระองค์

พระสนม	ดอกไม้	เปรียบเทียบจาก	ความหมายที่ใช้ในการเปรียบเทียบ
ฉิวโฉม	ทิวชู่กะชู่	ลักษณะของดอกไม้ที่เข้าเมื่อถูกน้ำค้าง และจากความหมายของดอกไม้ที่หมายถึงความไม่แน่นอนไม่จีรัง	เป็นพระสนมที่มีเรื่องกังวลใจอยู่เสมอทั้งที่ได้เป็นถึงพระสนม
โชนะเจียวเด็น	นะตะฉะฉิโกะ	ความหมายของชื่อที่หมายถึงเด็กหญิงที่น่ารัก น่าเอ็นดู	เป็นพระสนมที่งดงามน่ารักน่าเอ็นดู ได้รับความโปรดปรานจากองค์จักรพรรดิ
โคะกิเด็น	คะรุคะยะ	ลักษณะของดอกไม้ที่พลิ้วไหวเมื่อลมพัด	งดงามมีชีวิตชีวา
เซินโยเด็น	คิกุ	ลักษณะของดอกไม้ที่มองแล้วเหมือนดวงดาว อีกทั้งยังเป็นดอกไม้ที่แข็งแรง	มีฐานะสูงส่ง และยังคงงามอ่อนเยาว์
เรเกเด็น	สะนะซุซุกิ	ลักษณะของดอกไม้ที่พลิ้วไหวตามแรงลม	งดงามน่าหลงใหล
ฉิวเกชะ	อะชะกะโอะ	ลักษณะของดอกไม้ที่เข้าเมื่อถูกน้ำค้าง	ดอกไม้มีลักษณะงดงาม แม้จะร่วงโรยรวดเร็วแต่ก็ฟื้นความงามได้รวดเร็วเช่นกัน ตรงข้ามกับพระสนมที่ร่วงโรยเพราะความเศร้าโศก ทุกวันคืนและไม่ฟื้นกลับมางดงามดังเดิม
มิกุฉิ เกะโคะโนะ	อะกิสะงิ	ลักษณะของดอกไม้ที่พลิ้วไหวไปตามแรงลม	เป็นดอกไม้ที่แสดงถึงความไม่มั่นใจในความรักขององค์จักรพรรดิ เพราะพระองค์อาจป้อนใจให้หญิงอื่น

จากตารางจะพบว่าหญิงรับใช้แต่ละคนได้เปรียบเทียบพระสนมกับลักษณะของดอกไม้ที่แตกต่างกัน ได้แก่ การเปรียบเทียบพระสนมที่มักจำให้อยู่เสมอกับดอกไม้ที่ข้าเมื่อถูกน้ำค้าง ได้แก่ พระสนมมิโตะโนะมิยะ และพระสนมมิโตะเกะ มีการเปรียบเทียบพระสนมที่ดังมากกับดอกไม้ที่มีลักษณะปลิวไหวเมื่อต้องลม ได้แก่พระสนมโคะกิเด็น และพระสนมเรเกเด็น มีการเปรียบเทียบพระสนมกับดอกไม้ที่มีลักษณะคล้ายกับดวงดาวซึ่งแสดงถึงลักษณะอันสูงส่ง ได้แก่พระนางเซ็นโยเด็น และสุดท้ายคือการเปรียบเทียบความโลเลของผู้ชายกับดอกไม้ที่มีลักษณะปลิวไหวไปตามแรงลม ในการพูดคุยถึงพระนางมิกุมิเกะโคะโนะ นอกจากนี้ยังมีการเปรียบเทียบพระสนมที่ได้รับความรักความเมตตาจากองค์จักรพรรดิกับดอกไม้ที่ความหมายของชื่อดอกไม้ เช่น พระนางโตะเกียวเด็น

ความแตกต่างหลากหลายของพระสนมแต่ละพระองค์ เช่น ความงาม การเป็นที่โปรดปรานขององค์จักรพรรดิ และจิตใจที่เศร้าหมอง ที่ผู้บันทึกถ่ายทอดออกมาผ่านทาง การเปรียบเทียบกับดอกไม้ นั้น แสดงให้เห็นว่าแม้พวกนางจะได้เป็นพระสนมอยู่ในเขตพระราชฐาน ฝ่ายใน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าพวกนางจะมีความสุขเสมอไป และแม้ว่าพวกนางจะเป็นนางในราชสำนักที่มีตำแหน่งเท่าเทียมกัน แต่ความเป็นอยู่ของพวกนางกลับแตกต่างกันออกไปบางพระองค์มีความสุข บางพระองค์มีความทุกข์ บางพระองค์ดังมาตลอด และบางพระองค์ได้เป็นที่โปรดปรานขององค์จักรพรรดิ

C. กลุ่มของนางในราชสำนักนอกเหนือจากพระมเหสีและพระสนม

หลังจากที่โตะเซชิโนะกิมิกล่าวเปรียบเทียบพระนางมิกุมิเกะโคะโนะแล้วฮิโนะมิโตะโนะอนกะตะจึงกล่าวเปรียบเทียบน้องสาวคนที่สามของพระสนมมิโตะเกะต่อ ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นในการกล่าวเปรียบเทียบนางในราชสำนักนอกเหนือจากพระมเหสีและพระสนม กล่าวคือพวกนางเป็นนางในราชสำนักที่ไม่ได้มีความสัมพันธ์ฉันท์สามีภรรยาจักรพรรดิ แต่เป็นผู้หญิงที่มีความเกี่ยวพันกับบุคคลอื่นในราชสำนัก ทั้งนี้สามารถแบ่งตัวละครในกลุ่มของนางในราชสำนักนอกเหนือจากพระมเหสีและพระสนมออกเป็น น้องสาวของพระสนมมิโตะเกะ ธิดาของดะอิจิน (Daijin 大臣)⁷³ ซะอิโ (Saiou 齋王)⁷⁴ และชายาขององค์ชาย

- a. น้องสาวคนที่สามของพระสนมมิโตะเกะ (Shigeisa no Onototo no Sannokimi 淑景舎の御おととの三の君)

⁷³ คือตำแหน่งของข้าราชการระดับ 2 มีหน้าที่ดูแลรับใช้ใกล้ชิดของจักรพรรดิ

⁷⁴ คือตำแหน่งของพระราชกุมารที่ได้ถวายตัวรับใช้ในศาลเจ้า โดยซะอิโผู้ดูแลรับใช้ศาลเจ้าอิเซจินงู (伊勢神宮) จะเรียกว่าซะอิงู (齋宮) ส่วนซะอิโที่ประจำศาลเจ้าคะโมะจินจะ (賀茂神社) จะเรียกว่าซะอิอิน (齋院)

เริ่มจากฮินงะมิโนะอนกะตะเป็นผู้กล่าวเปรียบเทียบกับน้องสาวคนที่สามของพระสนมมิเง
ซะว่า

「淑景舎の御おととの三の君、あやまりたることはなけれど、萱草に
ぞ似させたまへる」

ส่วนน้องคนที่สามของพระนางมิเงซะนั้น นางมิได้มีข้อบกพร่องประการใด
แต่นางกลับเหมือนดอกโคโซที่ถูกลืมนั่น

ดอกโคโซเป็นดอกไม้ประจำฤดูร้อน อยู่ในตระกูลลิลลี่ ตัวดอกคล้ายกับดอกลิลลี่ขนาดใหญ่มีสี
เหลืองหรือสีส้ม(อะกิระ, 2008) คำว่า “โค” ในชื่อ “โคโซ” เป็นการเล่นคำกับคำว่า “โค” (kou 過)
ที่ตรงกับคำว่า “ข้อบกพร่อง” (ayamaru あやまる) ที่กล่าวถึงในบทกลอน” (ฮินงะ คะเอจิ,
2004: 474)นอกจากนี้ดอกโคโซยังสามารถเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “วะซุระงุซะ” (wasuregusa 忘れ
草) (อะกิระ, 2008) ก็ได้ โดยคำว่า “วะซุระ” นั้นหมายถึงการลืมนั่น ในการประพันธ์กลอน
ผู้ประพันธ์จึงมักใช้ชื่อดอกวะซุระงุซะเพื่อสื่อถึงการถูกคนรักลืมนั่น ไม่ใช่ไม่แวะเวียนมาหา
หรือไม่ส่งข่าวคราวใดๆมาให้ การที่ฮินงะมิโนะอนกะตะกล่าวเปรียบเทียบกับน้องสาวคนที่สามของ
พระนางมิเงซะโดยใช้ชื่อดอกไม้ที่ฟังเสียงกับคำว่า “ข้อบกพร่อง” และยังฟังเสียงกับคำว่า “การ
ลืมนั่น” โดยกล่าวกำกับว่านายหญิงของนางไม่ได้มีข้อบกพร่อง จึงตีความหมายของกลอนได้ว่า
น้องสาวคนที่สามของพระนางมิเงซะนั้นแม้ไม่มีข้อบกพร่องประการใด แต่คนรักของนางก็ยังลื
มนาง

b. น้องสาวคนที่สี่ของพระนางมิเงซะ (Onototome no Shinokimi 御おととの四の
君)

อิโตะโกะโนะกิมิได้กล่าวเปรียบเทียบกับน้องสาวคนที่สี่ของพระนางมิเงซะว่า

「その御おととの四の君は、くさのかうと、いざ聞こえむ」

“ส่วนน้องสาวคนที่สี่ของพระนางนั้น มาเรียกว่าคุซะโนะโกเอะ”

ดอกคุซะโนะโกเอะหรือดอกไม้ที่มีอีกชื่อหนึ่งว่าอุนโก⁷⁵ (芸香) (ฮินงะ คะเอจิ, 2004: 474)เป็นไม้
พุ่มที่มีความสูงระหว่าง 50 เซนติเมตร ถึง 1 เมตร อยู่ในตระกูลส้ม ออกดอกสีเหลืองช่วงต้นฤดูร้อน
ดอกมีกลิ่นหอมแรง ในการเปรียบเทียบกับน้องสาวคนที่ 4 ของพระนางมิเงซะกับดอกคุซะโนะโกเอะนั้น

⁷⁵ ดอกไม้ตระกูลส้มมีกลิ่นหอมแรง ออกดอกสีเหลืองซึ่งบานในฤดูร้อน (มะทซึมุระ อะกิระ(Matsumura Akira 松村明),2008)

มีนักวิจัยหลายท่าน เช่น ทศุกะฮะระ เทะทศุโอะ ได้กล่าวไว้ว่าเป็นการเปรียบเทียบที่อ้างอิง ความหมายของดอกไม้จากกลอนในหนังสือรวมกลอน “โคะกินวะกะงุโรกุโจ” ว่า “แม้จะคอย ระวังระมัดระวังไม่ให้เกิดน้ำค้างพร่างพรายมาทำให้สีของคุซะโนะโกเปลี่ยนแปลงไป แต่ถึงอย่างนั้นก็ ยังรู้สึกกังวลใจอยู่ดี” 「草のかう色変わりぬる白露はこころおきても思ふべきかな」 เนื่องจากดอกไม้ส่วนใหญ่ที่ถูกกล่าวถึงในเรื่องจะซ้ำเมื่อถูกน้ำค้าง และการซ้ำของดอกไม้แสดง ถึงความเศร้าโศกเสียใจของพวกนาง ดังนั้นเมื่อกล่าวถึง “แม้จะคอยระวังระมัดระวังไม่ให้เกิดน้ำค้าง ...ทำให้สีของคุซะโนะโกเปลี่ยนแปลงไป” จึงหมายความว่า แม้จะระวังระมัดระวังไม่ให้ผู้หญิงที่ถูก เปรียบเทียบกับดอกไม้คุซะโนะโกต้องพบกับความทุกข์ ความเศร้าหมองแต่ก็ยังกังวลใจอยู่นั่นเองว่า สีของดอกคงจะเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งแสดงถึงความห่วงใยที่ผู้พู่มีต่อดอกไม้ ทั้งนี้การเปรียบเทียบ ดังกล่าวเป็นการถ่ายทอดความรู้สึกของอิโตโกะโนะกิที่มีต่อน้องสาวคนที่สี่ของพระนางฉิมิเกะซะ จึงแสดงให้เห็นว่าอิโตโกะโนะกิมีดูแลรับใช้น้องสาวคนที่สี่ของพระนางฉิมิเกะซะด้วยความรักความ ห่วงใย

- c. ธิดาคนที่สองของอุตะอิจิน (Udaijindono no Naka no Kimi 右大臣殿の中の君) อิเมะกิได้กล่าวเปรียบเทียบธิดาคนที่สองของอุตะอิจินกับดอกไม้ไว้ว่า

「右大臣殿の中の君は、見れどもあかぬ女郎花のけはひこそしたまひつれ」
ธิดาคนที่สองของท่าอุตะอิจินนั้นก็เหมือนกับดอกไม้โอะมินะเอะฉิมิที่มองได้ไม่รู้เบื่อ”

ดอกไม้โอะมินะเอะฉิมิเป็นดอกไม้ที่ขึ้นเป็นช่อสีเหลือง ในการเปรียบเทียบธิดาของอุตะอิจิน กับดอกไม้ที่พบว่ามีนักวิจัยหลายท่าน เช่น ทศุกะฮะระ เทะทศุโอะ อธิบายว่า เป็นการ เปรียบเทียบที่สอดคล้องกับบทกลอนในหนังสือรวมกลอนฉิมิวะกะงุ บทที่ 161 ในการศึกษา เพิ่มเติมพบว่าบทกลอนมีใจความว่า “เจ้าดอกไม้โอะมินะเอะฉิมิที่มองทั้งวันก็ไม่รู้เบื่อเอ๋ย ข้าจะขอ แวะไปนอนกับเจ้าทั้งคืนได้ไหมหนอ” 「日暮らしに見れども飽かぬ女郎花野辺にや今宵旅寝しなまし」 (โคะมะชิยะ เทะรุอิโกะ(Komachiya Teruhiko 小町谷照彦), 1990: 147) กลอนดังกล่าวเป็นกลอนที่ฝ่ายชายกล่าวเปรียบเทียบความงามของหญิงคนรักว่าเหมือนกับ ดอกไม้โอะมินะเอะฉิมิที่มองได้ทั้งวันก็ไม่รู้เบื่อจนผู้ที่ได้เฝ้ามองยังต้องติดตามมองต่อไปในช่วงค่ำคืน ด้วยดังนั้นการที่อิเมะกิกล่าวเปรียบเทียบความงามของธิดาของอุตะอิจินว่าเหมือนกับความงาม ของดอกไม้โอะมินะเอะฉิมิที่มองอย่างไรก็ไม่รู้เบื่อ

- d. ธิดาของชะคะอิจิน

ต่อมาโอะบะโนะกิมีได้กล่าวเปรียบเทียบธิดาของชะตะอิจินดับดอกไม้ไว้ว่า

「左大臣殿の姫君はわれもかうに劣らじ顔にぞおはします」
 ส่วนธิดาของชะตะอิจินนั้นก็เทียบได้กับดอกวะระโอะโกที่มีใบหน้างดงามไม่
 แพ้ใคร

ดอกวะระโอะโกเป็นดอกไม้ที่ขึ้นเป็นกอ มีดอกสีแดง ไม่มีกลิ่น และมีดอกแข็งแรง ทั้งนี้ที่ชู
 กะชะระเทะที่ชูโอะ และนักวิจัยหลายๆท่านได้กล่าวไว้ว่าการกล่าวถึงดอกวะระโอะโกในเรื่องเล่านี้
 เป็นการอ้างอิงจากดอกวะระโอะโกในเรื่องกั้นจิโอะโนะงะตะริ ตอนนิโอะอุมิยะ 「勾宮」 ที่ได้
 กล่าวถึงดอกวะระโอะโกว่า “เจ้าดอกวะระโอะโกที่ไม่งามโดดเด่นนั้น แม้จะถูกน้ำค้างแข็งปกคลุม
 ทั่วจนมองไม่เห็น แต่เมื่อรู้สึกตัวอีกครั้ง ก็หลงไหลไปกับกลิ่นที่หอมหวลของเจ้าเสียแล้ว” 「も
 げなきわれもかうなどは、いとすまじき霜枯れのころほひまでおぼして捨て
 ずなど、わざとめきて、香にめづる思ひをなむ、(中略)」(ที่ชูกะชะระ เทะที่ชู
 โอะ, 1983: 101) จากคำกล่าวข้างต้นจะเห็นว่าดอกวะระโอะโกเป็นดอกไม้ที่ไม่งดงามนัก แต่เป็น
 ดอกไม้ที่แข็งแรงทนทานแม้จะถูกน้ำค้างแข็งปกคลุมแต่ดอกไม้ก็ยังคงสภาพเดิมไม่เหี่ยวเฉา ความ
 ทนทานนี้เองเป็นคุณสมบัติที่ทำให้ดอกวะระโอะโกนำหลงไหล ทั้งนี้ดอกวะระโอะโกเป็นดอกไม้ที่
 ไม่มีกลิ่นหอม แต่คำว่า “โก” (kou 香) ในชื่อดอกไม้นั้นแปลว่ากลิ่นหอม ดังนั้น “หลงไหลไปกับ
 กลิ่นที่หอมหวลของเจ้าเสียแล้ว” จึงหมายถึงหลงไหลดอกวะระโอะโกที่ยังคงทนอยู่ได้แม้จะพบกับ
 น้ำค้างแข็งนั่นเอง ทั้งนี้เมื่อดอกไม้ชนิดอื่นๆได้พบกับน้ำค้างแข็งแล้วก็จะช้ำและเหี่ยวเฉาไป แต่
 ดอกวะระโอะโกจะยังคงงดงามอยู่เช่นเดิม ทำให้แม้ว่าดอกวะระโอะโกจะงดงามเทียบกับดอกไม้
 ชนิดอื่นไม่ได้ แต่ความคงทนนี้ก็ทำให้ผู้ที่ได้มองรู้สึกชื่นชมขึ้นหัวใจเหมือนได้กลิ่นที่นำหลงไหลจาก
 วะระโอะโก แม้ว่าแท้จริงแล้วดอกไม้ดังกล่าวจะไม่มีกลิ่นก็ตาม ดังนั้นดอกวะระโอะโกจึงเป็น
 ดอกไม้ที่ไม่งดงามนัก แต่ก็เป็นดอกไม้ที่มีความแข็งแรงคงทนเหนือกว่าดอกไม้ชนิดอื่น ความ
 แข็งแรงคงทนนั้นจึงเป็นเสน่ห์เฉพาะตัวของดอกวะระโอะโก ส่วนธิดาของชะตะอิจินเองก็มี
 ลักษณะเช่นเดียวกับดอกวะระโอะโกคือเป็นผู้หญิงที่แม้ไม่งดงามนัก แต่ก็เป็นผู้หญิงที่มีจิตใจ
 เข้มแข็ง ไม่ปล่อยให้ตนเองมีจิตใจเศร้าหมอง

e. พระนางชะอิอิน (Saiin 齋院)

ต่อมาคือพระนางชะอิอิน ตำแหน่งชะอิอินนั้นเป็นตำแหน่งของพระราชกุมารีที่ได้รับ
 ตำแหน่งมิโกะประจำศาลเจ้าคะโอะจินจะ (Kamojinja 賀茂神社) ในการกล่าวเปรียบเทียบ
 พระนางกับดอกไม้โอะมะกิมีได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

「齋院、五葉と聞こえはべらむ。かはらせたまはざんめればよ。」
ส่วนพระนางชะอิอินนั้นควรเรียกว่าโกะโย เพราะนางเป็นผู้มีความมั่นคง ไม่
เปลี่ยนแปลง

ทั้งนี้โกะโยหรือสนห้าใบ เป็นไม้ยืนต้น มีกิ่งก้านสาขาแผ่ขยายออกด้านข้าง เป็นไม้ขนาด
ใหญ่มีอายุยืน ในการเปรียบเทียบนั้นอะมะกิมิได้กล่าวถึงเหตุผลที่นางเปรียบเทียบไว้ว่าเป็นเพราะ
พระนางชะอิอินเป็นผู้มีความมั่นคงไม่เปลี่ยนแปลง ดังนั้นในการเปรียบเทียบพระนางชะอิอินจึง
เป็นการเปรียบเทียบลักษณะนิสัยของพระนางชะอิอิน กับลักษณะของสนห้าใบ

f. พระนางชะอิงู (Saiguu 斎宮)

ต่อมาโคะเมียวบุโนะกิมิได้กล่าวเปรียบเทียบพระนางชะอิงู และโตะทซุโนะมิยะว่า

「をかしきは、みな取られたてまつりぬれば、さんばれ、軒端の山菅
に聞こえむ。まことや、まろが見たてまつる帥の宮の上をば、芭蕉葉
と聞こえむ」
ดอกไม้ที่น่าสนใจ ทุกคนก็ได้เลือกไปกันหมดแล้ว ถ้าเช่นนั้นก็มาเรียกว่าอะ
มะซุเงะก็แล้วกัน และนอกจากนั้นแล้ว พระนางโตะทซุโนะมิยะที่เข้ารับใช้อุยกั
เรียกว่าอะโฌบะเออะ

จากข้อความดังกล่าวจะพบว่าโคะเมียวบุโนะกิมิได้กล่าวเปรียบเทียบนางในราชสำนักสอง
พระองค์คือ พระนางชะอิงูซึ่งเป็นพระราชกุมารีที่ได้รับตำแหน่งมิโกะประจำศาลเจ้าอิเซจินงู (Isejinguu 伊勢神宮) และโตะทซุโนะมิยะซึ่งเป็นภรรยาของข้าราชการระดับ 3 ผู้มีหน้าที่รวม
เกาะอิกิ (Iki 壱岐) และเกาะทซุชิมะ (Tsushima 対馬) ที่อยู่ในพื้นที่ของเขตคิวชูไว้ด้วยกัน
โดยทำหน้าที่เป็นทูต และดูแลกองทัพ ผู้ที่จะมารับตำแหน่งดังกล่าวจะต้องเป็นองค์ชาย (ซุซูกิ คะสุ
โอะ, 2009: 1416) โดยนางได้กล่าวเปรียบเทียบพระนางชะอิงูกับดอกอะมะซุเงะ และได้
เปรียบเทียบพระนางโตะทซุโนะมิยะกับอะโฌบะเออะ

อะมะซุเงะเป็นไม้ที่ขึ้นเป็นกอ ออกดอกเป็นช่อสีม่วงอ่อน โดยที่ซุกะฮะระได้กล่าวไว้ว่าการ
เปรียบเทียบพระนางชะอิงูกับดอกอะมะซุเงะนั้นได้เปรียบเทียบโดยอ้างอิงจากกลอนในหนังสือรวม
กลอนโคะกินโระกุเอะซึ่งบทกลอนมีใจความว่า “เจ้าดอกอะมะซุเงะนั้นเปรียบเหมือนดังความรู้สึก
ว่าวุ่นใจด้วยความรักที่ไม่อาจกล่าวออกมาเป็นคำพูดได้ ที่รักของข้าแม้เวลาจะผ่านมานั้นนาน
หลายปี” 「山菅の乱れ恋のみせさせつつ言はぬ妹かも年は経つつも」 ดังจะเห็นว่า

บทกลอนดังกล่าวเป็นคำรำพึงรำพันของบุคคลที่มีความรักแต่ก็ไม่อาจเอ่ยคำบอกความในใจแก่ผู้เป็นที่รักได้ โดยบทกลอนได้เปรียบเทียบดอกยะมะซุเงะกับความวุ่นใจด้วยความรักที่ต้องเก็บซ่อนไว้ในใจ ทั้งนี้พระนางซะอิซึนั้นคือเจ้าหญิงที่ได้รับเลือกให้ทำหน้าที่รับใช้ดูแลเทพเจ้าในศาลเจ้า โดยนางจะไม่ได้รับอนุญาตให้อภิเษกสมรสในขณะที่เข้ารับตำแหน่ง รวมถึงการมีความรักด้วย ดังนั้นหากพิจารณาถึงบทกลอนที่ยกมาจะพบว่าลักษณะของพระนางซะอิซึนั้นตรงกับความหมายของดอกไม้ตามบทกลอน เพราะแม้จะมีความรักมั่นคงให้นาง แต่นางก็ไม่อาจรับความรักนั้นได้

g. โชะทซุโนะมียะ(Sotsu no Miya 艸の宮)

นอกจากนี้แล้วโคะเมียวบุโนะกิมิ ยังได้เปรียบเทียบพระนางโชะทซุโนะมียะกับอะโอะบะโอะว่า

「まろが見たてまつる艸の宮の上をば、芭蕉葉と聞こえむ」
พระนางโชะทซุโนะมียะที่เข้ารับใช้ก็เรียกว่าอะโอะบะโอะ

อะโอะบะโอะที่เปรียบเทียบกับโชะทซุโนะมียะนั้นคือต้นกล้วย เป็นไม้ล้มลุกที่โคนล้มได้ง่ายเมื่อถูกลมพัด ในทางพุทธศาสนาอะโอะบะโอะจึงเป็นไม้ที่แสดงให้เห็นถึงความไม่แน่นอน ไม่จริงยั่งยืน แสดงให้เห็นถึงการแตกดับ การเปรียบเทียบดังกล่าวทซุกะฮะระ เทะทซุโอะได้กล่าวไว้ว่า เป็นการเปรียบเทียบที่แสดงให้เห็นถึงอารมณ์ที่อ่อนไหวของเพศหญิง(ทซุกะฮะระ เทะทซุโอะ, 1983: 102) ดังนั้นโชะทซุโนะมียะจึงเป็นผู้หญิงที่มีอารมณ์อ่อนไหว ไม่มั่นคง

h. นะกะทซุกะซะโนะมียะ(Nakatsukasa no Miya 中務の宮)

สุดท้ายคือนะกะทซุกะซะโนะมียะซึ่งเป็นภรรยาของข้าราชการระดับ 4 เขาทำงานบริหารของรัฐบาล โดยมีหน้าที่ดูแลเอกสารทางราชการหรือราชโองการของจักรพรรดิ (ซุสุกิ คะสุโอะ, 2009: 1416) โยะเมะโนะกิมิได้กล่าวเปรียบเทียบนะกะทซุกะซะโนะมียะกับดอกไม้ไว้ดังต่อไปนี้

「中務の宮の上をば、招く尾花と聞こえむ」
ในส่วนของพระนางนะกะทซุกะซะโนะมียะนั้นควรจะเรียกว่าดอกไม้อะโอะบะโอะที่เชิญชวนให้ผู้คนมาเยี่ยมชม”

ในการเปรียบเทียบนั้นพบว่านักวิจัยส่วนใหญ่ เช่น ทัชกุระสวะระกล่าวไว้ว่าเป็นการเปรียบเทียบที่อ้างอิงมาจากกลอนในหนังสือรวมกลอนโคะกินวะกะโระกุโจ โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้ “เจ้าดอกโอบะบะนะที่แตกกอจนเต็มบ้าน ฉันก็ได้แต่นั่งมองเจ้าดอกไม้ที่ปลิวสไวะเหมือนแขนเสื้อที่กวักเรียก จะมีใครเข้ามาพักด้วยตามคำชวนไหมหนอ” 「宿もせに植ゑなめつつぞ我は見る招尾花に人やとまると」 ทั้งนี้ดอกโอบะบะนะนั้นเป็นไม้ที่ขึ้นเป็นกอขนาดใหญ่ ออกดอกเป็นฝัก ลักษณะของดอกเป็นรูปสี่เหลี่ยม คล้ายกับดอกสะนะซุซุกิ และดอกคะรุะยะยะ ที่ได้มีการกล่าวไปแล้วในเรื่องว่าลักษณะของการปลิวสไวะอย่างรำเริงของดอกสะนะซุซุกิและดอกคะรุะยะยะนั้นใช้ในการเปรียบเทียบกับงาม รำเริง สดใสของพระสนม แต่สำหรับดอกโอบะบะนะที่มีลักษณะไม่แตกต่างจากสะนะซุซุกิ และคะรุะยะยะนั้น กลับใช้ในบทกลอนที่ให้ความรู้สึกเหงาหงอย⁷⁶ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าผู้แต่งกลอนน่าจะแต่งกลอนเกี่ยวกับดอกโอบะบะนะในตอนที่กำลังรู้สึกเจ็บเหงา โดยบทกลอนยังมีน้ำเสียงตัดพ้อว่า “จะมีใครเข้ามาพักด้วยตามคำชวนไหมหนอ” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในขณะที่ผู้แต่งกลอนรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจที่ปราศจากผู้คนใส่ใจเยียมเยียน

ดังนั้นการเปรียบเทียบพระนางนะกะทัชกุระชะกับดอกโอบะบะนะนั้นจึงเป็นการเปรียบเทียบโดยอ้างอิงจากความหมายของบทกลอนที่มีมาก่อนหน้า จึงทำให้เห็นลักษณะของพระนางนะกะทัชกุระชะว่าพระนางกำลังรู้สึกเหงาหงอย

จากการเปรียบเทียบกลุ่มของนางในราชสำนักนอกเหนือจากพระมเหสีและพระสนมกับดอกไม้แล้วจะพบว่าตัวละครในกลุ่มดังกล่าวมีความแตกต่างหลากหลาย โดยสรุปได้ตามตารางต่อไปนี้

นางในราชสำนัก	ดอกไม้	ความหมายที่ใช้ในการเปรียบเทียบ
น้องสาวคนที่สามของพระนางฉิกะซะ	ดอกโคโซ	เนื่องจากชื่อของดอกพ้องเสียงกับคำว่า “ข้อบกพร่อง” และ “การลืมนั่น” การเปรียบเทียบนางกับดอกโคโซจึงแสดงให้เห็นว่า แม้นางจะไม่ได้มีข้อบกพร่องประการใด แต่คนรักของนางก็ยังลืมนางไป
น้องสาวคนที่สี่ของพระนางฉิกะซะ	ดอกคุซะโนะโก	เนื่องจากบทกลอนที่มีมาก่อนหน้าแสดงให้เห็นถึงความห่วงใยใส่ใจที่มีต่อดอกไม้ การเปรียบเทียบ

⁷⁶ทัชกุระสวะระ เทะทัชโอะได้แสดงความคิดเห็นว่าบทกลอนดังกล่าวน่าจะแสดงให้เห็นถึงความเหงาของผู้แต่งกลอน(ทัชกุระสวะระ เทะทัชโอะ, 1983: 102)

		น้องสาวคนที่สี่กับดอกคะชะโนะโกจึงแสดงให้เห็นถึงความห่วงใยของอิโตะโกะโนะกิที่มีต่อน้องสาวคนที่สี่ของพระนางฉีกะชะ
ธิดาของท่านอุตะอิ จิน	โอะมินะอะเอะฉิ	งดงามเหมือนดอกโอะมินะอะเอะฉิ
ธิดาของท่านชะตะอิ จิน	วะระมะโมะโก	แม้ไม่งดงามแต่มีจิตใจเข้มแข็งเหมือนลักษณะของดอกวะระมะโมะโก
ชะอิอิน	โกะโย	พระนางเป็นผู้ที่มีความมั่นคงไม่เปลี่ยนแปลง เหมือนต้นสนห้าใบที่เป็นไม้ยืนต้น แผ่กิ่งก้านไปทั่ว
ชะอิงู	ยะมะซุเงะ	จากบทกลอนที่มีมาก่อนหน้าแสดงให้เห็นว่าด้วยหน้าที่จึงทำให้พระนางไม่สามารถมีความรักได้
โตะทซุโนะมิยะ	บะโฌบะ	เนื่องจากลักษณะของบะโฌบะที่โคนล้มได้ง่ายเมื่อถูกลมพัดจึงสื่อให้เห็นถึงความเป็นคนอ่อนไหวของโตะทซุโนะมิยะ
นะกะทซุกะชะ	โอะบะนะ	จากบทกลอนที่มีมาก่อนหน้าจึงทำให้รู้ว่าพระนางนะกะทซุกะชะกำลังรู้สึกเหงาหงอย

จากตารางดังกล่าวจะพบว่ามีกรเปรียบเทียบนางในราชสำนักกลุ่มที่นอกเหนือจากพระมเหสีและพระสนมด้วยกลวิธีที่หลากหลาย ทั้งการเปรียบเทียบจากคำพ้องเสียงของชื่อดอก การเปรียบเทียบจากความหมายของดอกไม้ที่ปรากฏในบทกลอนที่มีมาก่อนหน้า และการเปรียบเทียบตามลักษณะของต้นไม้ ซึ่งจากการเปรียบเทียบที่ได้กล่าวไปแล้วนั้นแสดงให้เห็นลักษณะที่แตกต่างหลากหลายของกลุ่มนางในราชสำนักนอกเหนือจากพระมเหสีและพระสนมอันเนื่องมาจากอายุและฐานะหน้าที่ที่แตกต่างกันของพวกนาง อย่างไรก็ตามจากการเปรียบเทียบดังกล่าวทำให้ภาพของตัวละครในกลุ่มนี้ชัดเจนขึ้น

ดังนั้นนางในราชสำนักที่ปรากฏในเรื่องมีทั้งหมด 20 คน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มของพระมเหสี กลุ่มของพระสนม และกลุ่มของนางในราชสำนักนอกเหนือจากพระสนมและพระมเหสี โดยการเปรียบเทียบดอกไม้กับนางในราชสำนักแสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของนางในราชสำนักแต่ละกลุ่ม กล่าวคือการเปรียบเทียบดอกไม้กับนางในราชสำนักกลุ่มพระมเหสี มักจะใช้ดอกไม้ที่มีสีม่วงซึ่งเป็นสีที่แสดงให้เห็นฐานะที่สูงส่งของพระนาง และความหมายของดอกไม้ที่ใช้จะแสดงให้เห็นถึงฐานะที่สูงส่งของพวกนาง และแสดงให้เห็นถึงความยึดมั่นในหลัก

ศาสนาของพวกนาง ต่อมากลุ่มของพระสนม หญิงรับใช้ในกลุ่มดังกล่าวโดยส่วนใหญ่ได้เปรียบเทียบนายหญิงของตนกับลักษณะของดอกไม้ นอกจากนั้นยังมีการเปรียบเทียบกับคำพ้องเสียงของดอกไม้ จากการวิเคราะห์การเปรียบเทียบนางในราชสำนักกลุ่มพระสนมกับดอกไม้ทำให้เห็นว่าแม่เหล่านางจะอยู่ในตำแหน่งเดียวกัน แต่พวกนางกลับมีชีวิตที่แตกต่างกัน กล่าวคือ บางพระองค์มีความสุข แต่บางพระองค์กลับมีแต่ความทุกข์ใจ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความไม่แน่นอน และสุดท้ายคือกลุ่มของนางในราชสำนักนอกเหนือจากพระมเหสีและพระสนม ในกลุ่มนี้จะมีการเปรียบเทียบกับดอกไม้ที่มีลักษณะแตกต่างหลากหลาย โดยมีทั้งการเปรียบเทียบกับดอกไม้และใบไม้ ทั้งนี้โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการเปรียบเทียบโดยอ้างอิงความหมายของดอกไม้จากบทกลอนที่มีมาก่อนหน้า อย่างไรก็ตามในการเปรียบเทียบนั้นแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของนางในราชสำนักกลุ่มดังกล่าวอันเนื่องมาจากอายุและฐานะหน้าที่ที่แตกต่างกันไปของพวกนาง

5.2.3.3 การจบเรื่อง

เนื้อหาของเรื่องสามารถแบ่งออกเป็นส่วนของเรื่องเล่า และส่วนที่ผู้เล่ากล่าวเพิ่มเติม ในส่วนของเรื่องเล่านั้นจบลงโดยที่ตัวละครเอกชายต้องกลับบ้านไปเพราะไม่มีผู้หญิงคนใดตอบกลับกลอนของเขา และในส่วนที่ผู้เล่ากล่าวเพิ่มเติมนั้นเนื้อหาจบลงโดยที่ผู้เล่าตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับตัวละครหญิง และตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับตัวละครชายไว้ว่า

「殿上には、ただ今、これをぞ「あやしく、をかし」と言はれたまふなる。

かの女たちは、ここには、親族多くて、かく日とりつつ参りつつ、心々にまかせて逢ひて、かくをかしく、殿のこと言ひでたるこそ、をかしけれ。

それも、このわたり、いと近くぞあんなるも、知りたまへる人あらば、その人々書きつけたまふべし。」

“ตอนนี่ที่ในปราสาทต่างก็เล่าขานเกี่ยวกับเรื่องเล่าเรื่องนี้ว่า “เป็นเรื่องของใครกัน สนุกจริงๆ”

ส่วนพวกผู้หญิงเหล่านั้น ยังมีครอบครัวของพวกนางหลายคนอยู่ที่นี้ นางก็จะเลือกวันที่สบายๆแบบนี้ก็กลับมาเยี่ยมเยียน พบปะพูดคุยกันอย่างเปิดใจที่น่าสนใจคือพวกนางพูดคุยกันถึงเรื่องในวัง น่าสนใจเหลือเกิน

เล่ากันว่าคฤหาสน์ที่พวกนางรวมตัวกันนั้นก็น่าจะอยู่ใกล้ๆนี่เอง หากใครรู้จักตัวละครเหล่านั้นล่ะก็ ช่วยเขียนเพิ่มเติมที่ว่าตัวละครในเรื่องเป็นใครกันบ้าง”

“สะนะตะโนะเนียวโงะ” จึงเป็นเรื่องเล่าที่จบแบบไม่มีข้อยุติเนื่องจากไม่สามารถสรุปได้ว่าตัวละครในเรื่องนั้นเป็นใคร และการจบเรื่องที่ผู้วิจัยจะกล่าวต่อจากนี้เป็นการจบในส่วนที่ผู้เล่ากล่าวเพิ่มเติม

ทั้งนี้การที่ผู้เล่าได้เน้นไว้ในตอนเปิดเรื่องว่าเรื่องที่เขากำลังจะเล่าเป็นเรื่องจริงนั้นมีส่วนสำคัญในการเพิ่มความสนใจของผู้ฟังหรือผู้อ่านที่มีต่อเนื้อเรื่อง และมีส่วนสำคัญในการทำให้ผู้อ่านติดตามเนื้อเรื่องต่อไป

โดยทั่วไปงานวรรณกรรมในสมัยเฮอันจะแต่งขึ้นโดยชนชั้นสูงเพื่อสร้างความสนุกสนานในหมู่คนกันเอง ดังนั้นการเริ่มเรื่องโดยการกล่าวว่าเรื่องเล่าดังกล่าวนี้เป็นเรื่องจริงจึงยังเพิ่มความสนใจให้แก่ผู้อ่านเพราะบุคคลในสมัยนั้นย่อมต้องรู้ว่าผู้ที่ถูกกล่าวถึงในเรื่องนั้นเป็นใคร ในระหว่างการอ่านหรือฟังเรื่องราวผู้อ่านหรือผู้ฟังจึงย่อมต้องคิดตามเนื้อเรื่องว่าตัวละครในเรื่องจะเป็นใครได้บ้าง

จนเมื่อถึงส่วนสุดท้ายของเรื่องผู้เล่าได้แสดงความสงสัยต่อตัวละครในเรื่องว่าเขาต้องการให้ผู้รู้ช่วยบันทึกเพิ่มเติม การที่ผู้เล่าชวนให้ผู้อ่านที่น่าจะรู้เรื่องราวเหล่านี้ช่วยกันเขียนเพิ่มเติมเนื้อหาให้กระจ่างนั้น เป็นการชี้ชวนให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเรื่องราวได้ร่วมกันตั้งข้อสงสัย และตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับตัวละครในเรื่อง จึงเป็นเรื่องธรรมดาหากผู้คนในสมัยนั้นจะต่างพากันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่มีต่อตัวละครในเรื่อง ดังนั้นแม้เรื่องเล่าจะจบลง แต่ตัวละครในเรื่อง รวมถึงเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นในเรื่องก็ยังคงเป็นที่กล่าวขานกันอยู่ในชีวิตจริง ทั้งนี้เมื่อเรื่องเล่าตกทอดมาสู่ปัจจุบันความสนใจที่มีต่อตัวละครในเรื่องก็ยังคงไม่เสื่อมคลาย ดังจะเห็นได้จากผลงานวิจัยหลายๆเรื่องที่ค้นคว้าเปรียบเทียบตัวละครในเรื่องเล่ากับบุคคลทางประวัติศาสตร์

ดังนั้นการจบเรื่องแบบไม่มีข้อยุติของ “สะนะตะโนะเนียวโงะ” จึงมีส่วนทำให้เรื่องเล่าน่าสนใจมากยิ่งขึ้น โดยมุ่งความสนใจไปยังตัวละครชายและตัวละครหญิงในเรื่อง

5.2.4. ข้อมูลชี้ให้เห็นว่าผู้อ่านได้ขบคิด

จากการจบเรื่องด้วยประโยคคำถามเกี่ยวกับตัวละครชายและตัวละครหญิงในเรื่องทำให้ผู้วิจัยมองว่าตัวละครทั้ง 2 กลุ่มนี้เป็นที่น่าจับตามองเป็นพิเศษ

ทั้งนี้หากพิจารณาจากประโยคในตอนต้นเรื่องของผู้บันทึกได้เล่าความคิดของหนุ่มนักรักว่า

やむごとなきところにて、物言ひ懸想せし人は、このごろ里にまかり出でてあなれば、まことかと行ってけしき見むと思ひて、

“ที่ในเขตพระราชฐานนั้น มีผู้หญิงที่เคยตกลงผูกสัมพันธ์อยู่ ได้ยินว่าไม่นานมานี้ นางได้กลับมาบ้านเดิมของนาง ข้าจะต้องไปดูให้เห็นกับตาเสียหน่อย”
เขาคิด

เนื่องจากเรื่องเล่าเปิดเรื่องโดยการแนะนำตัวละครเอกชายอีกทั้งยังบอกเล่าถึงความตั้งใจของตัวละครเอกชายที่จะไปเยี่ยมเยียนคนรักเก่า จึงทำให้ผู้วิจัยมองว่า “สะนะตะโนะเนียวโกะ” เป็นเรื่องราวความรักของหนุ่มนักรักกับผู้หญิงที่เขาเคยมีความสัมพันธ์ด้วย

แต่เมื่อตัวละครเอกชายเดินทางไปถึงบ้านของหญิงคนรักแล้วเขาก็กลับไม่เข้าไปหาหญิงคนรักในทันที แต่กลับแอบดูผู้หญิงกลุ่มหนึ่งที่ทำงานเป็นข้ารับใช้ในวังเปรียบเทียบนายหญิงของพวกนางกับดอกไม้ จากนั้นเวลาที่ดีกลงทุกทีแต่ตัวละครเอกชายยังคงแอบดูการประชันกลอนเพื่อแข่งขันกันว่านายหญิงของใครโดดเด่นกว่ากันต่อไป แล้วจากนั้นเรื่องจึงจบลงเมื่อตัวละครเอกชายกล่าวกลอนทักทาย แต่ไม่มีหญิงคนใดตอบกลับตัวละครเอกชายจึงจากไป

ดังจะเห็นว่า “สะนะตะโนะเนียวโกะ” ควรจะเป็นเรื่องราวความรักของหนุ่มนักรักกับหญิงรับใช้ในวังที่เขาเคยมีความสัมพันธ์ด้วย แต่เนื้อหาส่วนใหญ่กลับเป็นการเปรียบเทียบนางในราชสำนักกับดอกไม้ และการประชันกลอนกัน ซึ่งอาจทำให้เกิดความไขว้เขวว่าเรื่องเล่าดังกล่าวมีจุดประสงค์อย่างไรในการเล่าเรื่อง กล่าวคือเป็นเรื่องเล่าที่มุ่งบอกเล่าเรื่องราวความรักของตัวละครเอกชาย หรือเป็นเรื่องเล่าที่มุ่งบอกเล่าลักษณะของนางในราชสำนักแต่ละคน

ทั้งนี้จากหมายเหตุเกี่ยวกับเรื่องเล่าที่ผู้บันทึกเขียนเพิ่มเติมขึ้น ซึ่งมีเนื้อหาว่า

「その女御の宮とて、のどかには」「かの君こそ、かたちをかしかんなれ」など、心に思ふこと、歌など書きつつ手習にしたりけるを、また人の取りて書きうつしたれば、あやしくもあるかな。

ทั้งนี้ในเรื่องข้าได้เสริมความคิดเห็น เช่น “แม้แต่พระสนมเองก็ไม่สามารถสงบ

เยือกเย็นได้” หรือ “พวกนางล้วนมีรูปโฉมสะคราญ” และข้ายังได้คิดบท

กลอนต่างๆลงไปด้วย หากมีใครได้คัดลอกเนื้อหาในส่วนนี้ด้วย คงแปลก

ประหลาดนัก

จากข้อความดังกล่าวจะพบว่าเนื้อหาในส่วนที่ผู้บันทึกเขียนเพิ่มเติมขึ้นนั้น ได้แก่ ความคิดเห็นของผู้บันทึก และบทกลอน เป็นต้น ทั้งนี้จากตัวอย่างของความคิดเห็นที่ผู้บันทึกยกขึ้นมานั้นเป็นความคิดเห็นที่ผู้บันทึกมีต่อนางในราชสำนัก และบทกลอนส่วนใหญ่ที่พบในเรื่องคือบทกลอนที่หญิงรับใช้ประชันกัน จึงทำให้ผู้วิจัยมองว่า รายละเอียดการเปรียบเทียบนางในราชสำนักกับดอกไม้ และ

การประชันกลอน คือเนื้อหาส่วนที่ผู้บันทึกเขียนเพิ่มเติมขึ้นตามความคิดเห็นของผู้บันทึกที่มีต่อ นางในราชสำนักและเนื้อหาดั้งเดิมของเรื่องคือเรื่องเล่าของหนุ่มนักรักที่ไปเยียมเยียนหญิงคนรัก แต่พวกนางกลับนิ่งเงียบ

ดังนั้นหนุ่มนักรักจาก “สะนะตะโนะเนียวโกะ” จึงเป็นที่น่าจับตามองเพราะเป็นตัวละคร ออกจากเรื่องเล่าที่ผู้บันทึกได้ยืมมา ส่วนนางในราชสำนักนั้นน่าจับตามองเพราะรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับพวกนางเป็นสิ่งที่ผู้บันทึกเขียนเพิ่มเติมขึ้นมาเป็นพิเศษ

ทั้งนี้ในเนื้อหาของความคิดเห็น ผู้บันทึกได้แสดงความเห็นใจที่เขามีต่อผู้หญิงในราช สำนัก โดยจากข้อความต่อไปนี้ชี้ถึงกลุ่มผู้หญิงที่เขาต้องการพูดถึงเป็นพิเศษ

「女御たちの御許に、ひとりづつ参らせたるなりけり。同じはらから
とも言はせで、異人の子になしつつぞありける。」

“การดูแลเหล่าพระสนม จะให้บอกว่าเป็นพี่น้องท้องเดียวกันก็ได้ จะต้อง
แสวงทำเป็นว่าไม่ใช่พี่น้องกัน”

จากข้อความดังกล่าวจะเห็นว่าผู้บันทึกเห็นใจจิตตาของข้าราชการที่เป็นพี่น้องกัน แล้วต้อง ถูกแยกจากกันเพื่อเข้ามาเป็นหญิงรับใช้ในวัง ทั้งนี้ในเรื่องปรากฏหญิงรับใช้ที่เป็นพี่น้องกันจำนวน 10 คน โดยคนที่ 1 ถึงคนที่ 4 ดูแลรับใช้นางในราชสำนักกลุ่มพระมเหสี จากนั้นพี่น้องคนที่ 5 ถึงคน ที่ 10 ดูแลรับใช้พระสนม ทั้งนี้หากพิจารณาร่วมกับคำว่า “เนียวโกะ” จากชื่อเรื่อง “สะนะ ตะโนะเนียวโกะ” ซึ่งแปลว่าพระสนม อีกทั้งจำนวนผู้เข้าร่วมประชันกลอนโดยผู้เข้าร่วม 6 คนจาก 8 คน เป็นหญิงรับใช้ของพระสนม จึงทำให้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าผู้หญิงที่ผู้บันทึกต้องการให้จับ ตามองเป็นพิเศษคือหญิงรับใช้ในกลุ่มพระสนม และพระสนม

“สะนะตะโนะเนียวโกะ” จึงเป็นเรื่องเล่าที่มุ่งบอกเล่าเรื่องราวความรักของหนุ่มนักรักคน หนึ่ง โดยที่ผู้บันทึกได้แฝงความคิดเห็นต่างๆ ที่เขามีต่อตัวละครในกลุ่มพระสนม และหญิงรับใช้ ของพวกนางลงไปด้วย

เนื่องจาก “สะนะตะโนะเนียวโกะ” เป็นเรื่องเล่าที่โดดเด่นในเรื่องราวความรักของหนุ่มนักรักที่เป็นตัวละครเอก อีกทั้งยังโดดเด่นในด้านการแข่งขันของหญิงรับใช้กลุ่มพระสนม ในการ วิเคราะห์ข้อคิดเห็นจาก “สะนะตะโนะเนียวโกะ” จึงแบ่งหัวข้อในการวิจัยออกเป็น ข้อคิดเห็น เกี่ยวกับหนุ่มนักรักซึ่งเป็นตัวละครเอกของเรื่อง และข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการแข่งขันความโดดเด่น ของพระสนมโดยหญิงรับใช้

5.2.4.1 พฤติกรรมเกี่ยวกับเรื่องราวความรักของหนุ่มนักรักซึ่งเป็นตัวละครเอก ของเรื่อง

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าหนุ่มนักรักเป็นผู้ชายที่ได้ผูกสัมพันธ์กับผู้หญิงมาแล้วมากมาย แต่เมื่อเขากล่าวทักหญิงรับใช้ 8 คนที่ยังคงพูดคุยกันอยู่ ทั้งที่ผู้หญิงหลายคนในหมู่พวกนางเคยมีความสัมพันธ์กับหนุ่มนักรัก แต่พวกนางกลับทำเป็นนิ่งเฉย จึงทำให้เกิดข้อกังขาว่า หากผู้หญิงส่วนใหญ่นิยมชมชอบตัวละครเอกชายแล้ว เหตุใดพวกนางจึงมีท่าทีเย็นชาต่อเขา ทั้งนี้ในสวนความคิดเห็นที่ผู้บันทึกเขียนเพิ่มเติมขึ้นมาได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตัวละครเอกชายกับหญิงรับใช้ 9 คนในเรื่อง ซึ่งสรุปได้ตามตารางต่อไปนี้

ลำดับ	หญิงรับใช้	ข้อมูลความสัมพันธ์	ระดับความสัมพันธ์	ระดับความพึงพอใจ
1	อิเมะงิมิ ผู้ดูแลธิดาคนที่สองของอุตะอิจิน	かの女郎花の御かたこと言ひし人は、声ばかりを聞きし。志深く思ひし人なり、 เพียงแค่นี้ได้ยินเสียงของผู้หญิงที่เอ่ยถึงดอกโอะมินะอะเอะมิ หนุ่มนักรักก็รู้สึกปรารถนาในตัวนางอย่างรุนแรง	ไม่เคยได้พบปะหรือมีความสัมพันธ์กันมาก่อน	แม้ไม่เคยได้พบหน้าพูดคุย แต่ตัวละครเอกชายก็พึงพอใจในเสียงของนางมากจนเขาต้องการสานสัมพันธ์กับนางต่อไป
2	โระกุโนะกิมิ ผู้ดูแลโตะเงียวเด็น	撫子の御人といひし人は、むつましくもありしを、いかなるにか、「見つとも言ふな」と誓はせて、またも見ずなりにし。 ส่วนหญิงรับใช้ที่กล่าวถึงดอกนะอะเอะมิโกะนั้นก็เคยสนิทสนมกันมา แต่เพราะสาเหตุอันใดนางจึงให้สัญญาว่า “จะไม่บอกใครว่าได้พบกัน” จากนั้นก็ไม่ได้พบกับนางอีกเลย	เคยสนิทสนมกัน แต่เลิกรักกันไปแล้ว	ไม่ได้กล่าวถึงความพึงพอใจ แต่สาเหตุการเลิกไม่ชัดเจน
3	นะนะโนะกิมิ ผู้ดูแลโคะกิเด็น	刈萱の御人は、いみじくけしきだちて、物言ふいらへをのみして、からうじてとらへつべき折は、いみじくすかし謀る折のみあれば、いみじくねたしと思ふなりけり。	เคยพูดคุย และเกือบได้มีสัมพันธ์ลึกซึ้ง	ตัวละครเอกชายไม่พึงพอใจในตัวนางเพราะนางแกล้งให้เขาเจ็บปวดมาก

		ส่วนคนที่กล่าวถึงดอกคะระยะนั้น นางมีท่าทีเปิดเผยและคอยตอบจดหมาย แต่เมื่อได้โอกาสที่จะได้ตัวนางมาไว้ในกำมือ นางก็แก้มองให้เขาหลงเชื่อเขาจึงรู้สึกเจ็บปวดแสนสาหัสเพราะนาง		
4	อะชิโนะกิมิ ผู้ดูแลเซ็นโย เด็น	菊の御人は、言ひなどはせしかど、ことにまほにはあらで、 「誰そまやまを」とばかり、ほのかに言ひて、いざり入りしけはひなむ、いみじかりし。 ส่วนคนที่กล่าวถึงดอกคิกุโน้น ก็พูดคุยกันดีแต่เมื่อได้พบหน้ากัน นางกลับถามแต่เพียงว่า “ท่านเป็นใครกัน” จากนั้นนางจึงหลบเข้าไปข้างใน ช่างใจดำนัก	เคยพูดคุยสนทนา สนม แต่ไม่ได้มี สัมพันธลึกซึ้ง	ตัวละครเอกชายไม่ พึงพอใจในตัวนาง เพราะนางใจดำ แสร้งทำเป็นไม่รู้รัก เขา
5	คุโนะกิมิ ผู้ดูแลเรเกเด็น	花薄の人は、思ふ人もまたありしかば、いみじくつつみて、ただ夢のやうなりし宿世のほども、あはれにおぼゆ。 ส่วนคนที่กล่าวถึงดอกอะนะซุซุกิโน้น มีคนรักคนอื่นอีก จึงต้องแอบซ่อน ความสัมพันธ์ที่มีกับหนุ่มนักรัก ความสัมพันธ์ในครั้งนี้จึงเหมือน ภาพฝัน นี่คงเป็นพรหมลิขิตจากภพ ก่อน ที่เมื่อคิดถึงคราใดก็ให้ รู้สึกหวนระลึกถึงเมื่อใดก็ตื่นตันใจ ทุกครา	เคยมีสัมพันธลึกซึ้ง แต่เลิกกันไปแล้ว	เป็นความสัมพันธ์ที่ ตัวละครเอกรู้สึกพึง พอใจ เพราะเขารู้สึก ตื่นตันใจเมื่อหวน ระลึกถึงนาง
6	เมียวบุโนะกิมิ ผู้ดูแลเนียวอิน	はちすの御人は、いみじくし頼めて、さらば契りしに、騒がしきことのありしかば、引き放ちて入りしを、いみじと思ひながら許してき。 ส่วนผู้หญิงที่กล่าวถึงดอกบัวนั้น หนุ่มนักรักก็คิดว่าเป็นผู้หญิงที่เขา จะฝากหัวใจไว้ได้ แต่ทั้งที่เขากำลัง จะผูกสัมพันธ์ลึกซึ้งก็เกิดเหตุการณ์	เคยพูดคุยกัน และ เกือบได้มี ความสัมพันธ์ลึกซึ้ง	ไม่ได้กล่าวถึงความ พึงพอใจ แต่ถึงทั้งคู่ จะไม่ได้ผูกสัมพันธ์ ลึกซึ้งตัวละครเอก ชายก็ไม่ถือโทษแต่ อย่างใด

		วุ่นวายขึ้น ฝ่ายหญิงจึงทิ้งเขาไว้แล้ว หลบเข้าที่พัก เนื่องจากเป็นเหตุ สุดวิสัยหนุ่มนักรักจึงยอมอมก๋อยให้		
7	ชั้นโนะกิมิ ผู้ดูแล โคโงงู	紫苑の御人は、いみじく語らひ て、今にむつまじかるべし。 กับผู้หญิงที่กล่าวถึงดอกผิอนนั้น ได้ผูกสัมพันธ์ลึกซึ้ง ถึงทุกวันนี้ก็ยัง มีสัมพันธ์อันดีต่อกันแน่นอน	มีสัมพันธ์ลึกซึ้งกัน อยู่	พึงพอใจดี เพราะทั้ง คู่มีความสัมพันธ์ที่ดี ต่อกัน
8	จูนะกิมิ ผู้ดูแลมิเกซะ	朝顔の人は、若う、にほひやか に、愛敬づきて、常に遊びがた きにてはあれど、名残なくこ そ。 ส่วนผู้หญิงที่กล่าวถึงดอกอะซะ กะโอะนั้นยังอ่อนวัย และเปี่ยม เสน่ห์ เป็นคู่หูที่ยอดเยี่ยม แต่เมื่อ แยกจากกันแล้ว เขากลับไม่หวนหา นางอีกเลย	เคยมี ความสัมพันธ์ ลึกซึ้ง แต่เลิกลา กันไปแล้ว	พึงพอใจดี แต่เมื่อ เลิกลาไปเขาก็ลืม เลือนนางไปด้วย
9	ยอนโนะกิมิ ผู้ดูแลพระนาง ซุงู	桔梗は、常に恨むれば、「騒が ぬ水ぞ」と言ひたりしかば、 「澄まぬに見ゆる」と言ひし、 にくからず。 ส่วนผู้หญิงที่กล่าวถึงดอกคิเกียวนั้น ทำให้หนุ่มนักรักเจ็บปวดมากที่สุด เพราะเมื่อหนุ่มนักรักกล่าวกับนาง ว่า “บนพื้นน้ำที่นิ่งสงบจะยังคง สะท้อนเงาของฉันสินะ” นางก็ตอบ กลับว่า “บนพื้นน้ำที่ไม่เรียบสงบมี หรือจะสะท้อนให้เห็นเงา” นางพูด	เคยมีความสัมพันธ์ ลึกซึ้ง แต่เลิกรากัน ไปแล้ว	ไม่พึงพอใจ เพราะ เมื่อเลิกรากัน ฝ่าย หญิงต่างกลอนต่อ ว่าเขาอย่างเจ็บแสบ

⁷⁷ 「騒がぬ水ぞ」 หรือที่แปลไว้ว่า “บนพื้นน้ำที่นิ่งสงบจะยังคงสะท้อนเงาของฉันสินะ” ที่ตัวละครเอกชายกล่าวถึงมีความหมาย
ว่า ที่บ้านของผู้หญิงที่เฝ้ารออย่างสงบเงียบ ไม่ทุกข์ร้อน ผู้ชายจึงจะปรากฏกายให้เห็น (มิซึมิ โยชิชิ, 2011: 269) ส่วน 「澄まぬに
見ゆる」 หรือที่แปลได้ว่า “บนพื้นน้ำที่ไม่เรียบสงบมีหรือจะสะท้อนให้เห็นเงา” ที่ผู้หญิงกล่าวถึงนั้นอินะงะ เคะอิจิได้อธิบาย
ความหมายไว้ว่า หมายถึงการที่ฝ่ายหญิงตัดพ้อว่าฝ่ายชายไม่ได้มีใจให้นาง นางจึงถือว่าฝ่ายชายไม่มีตัวตน (อินะงะ เคะอิจิ, 2004:
482)

		ประโยคดังกล่าวโดยไม่แสดงความเจ็บปวด		
--	--	-------------------------------------	--	--

จากตารางดังกล่าวจะพบว่าผู้หญิงที่ตัวละครเอกชายเคยได้พูดคุย หรือมีความสัมพันธ์ลึกซึ้งด้วยนั้นเป็นหญิงรับใช้ของพระมเหสี และหญิงรับใช้ของพระสนม ซึ่งถือว่าเป็นหญิงรับใช้รับดับสูงเพราะพวกนางจะต้องมีความรู้ความสามารถรอบด้านและยังต้องเชี่ยวชาญด้วยจึงจะสามารถรับใช้พระมเหสีและพระสนมได้ เพราะฉะนั้นตัวละครเอกชายเองจึงต้องเป็นคนมีฐานะพอสมควรจึงจะเหมาะสมกับฝ่ายหญิง

ทั้งนี้เขาได้มีความสัมพันธ์กับหญิงรับใช้ของพระมเหสีจำนวน 3 คน และมีความสัมพันธ์กับหญิงรับใช้ของพระสนม 5 คน ในผู้หญิงจำนวน 8 คนนี้ตัวละครเอกชายได้เคยผูกสัมพันธ์ด้วย 5 คน แต่สุดท้ายก็ค่อยๆ เลิกรากันไปจนเหลือเพียงชั้นโนะกิมิที่ยังคงคบหากันมาโดยตลอด ส่วนผู้หญิงอีก 3 คนที่เหลือนั้นเคยได้พูดคุยสนิทสนมกับตัวละครเอกชาย ถึงขั้นที่เกือบได้มีความสัมพันธ์ลึกซึ้ง แต่ส่วนใหญ่เมื่อฝ่ายชายเข้าหาแล้วผู้หญิงกลับทำหมางเมิน สุดท้ายตัวละครเอกชายและผู้หญิงในกลุ่มนี้จึงไม่ได้ลงเอยกัน อย่างไรก็ตามในความสัมพันธ์นั้นย่อมมีทั้งความสัมพันธ์ที่ทำให้ตัวละครเอกชายรู้สึกพึงพอใจ แต่ก็มีผู้หญิงที่ทำให้ตัวละครเอกชายรู้สึกไม่พึงพอใจอยู่เช่นกัน

ทั้งนี้ในตอนเปิดเรื่องผู้บันทึกได้อธิบายถึงลักษณะของตัวละครเอกชายว่า เขาเป็นหนุ่มนักรักที่ผู้คนต่างให้การยอมรับว่าเคยผูกสัมพันธ์กับผู้หญิงมาแล้วทุกบ้านนั้น จากคำบอกเล่าดังกล่าวทำให้มองว่าตัวละครดังกล่าวเป็นชายหนุ่มที่น่าหลงใหล เขาจึงได้มีความสัมพันธ์กับผู้หญิงมาแฉะมากมายหลายคน แต่จากตารางดังกล่าวทำให้เห็นภาพความเป็นหนุ่มนักรักของตัวละครเอกชายชัดเจนขึ้น กล่าวคือคำอธิบายเพิ่มเติมที่ผู้บันทึกเขียนขึ้นทำให้รู้ว่าตัวละครเอกชายได้มีความสัมพันธ์กับผู้หญิงมามายจริง แต่ผู้หญิงบางคนก็เพียงแค่แก้มักพูดคุยทำตัวสนิทสนมด้วย แต่ไม่ยอมมีความสัมพันธ์กับเขา ในขณะที่ผู้หญิงบางคนได้ผูกสัมพันธ์กันลึกซึ้งแต่ก็เลิกรากันไป และก็ยังผู้หญิงเพียงไม่กี่คนที่ยังติดต่อกันต่อไป ในความสัมพันธ์ต่างๆ เหล่านั้นบางครั้งก็ทำให้ตัวละครเอกชายรู้สึกพึงพอใจ แต่ผู้หญิงบางคนกลับทำให้ตัวละครเอกชายเจ็บปวดแสบสาหัส จากข้อมูลที่ผู้บันทึกเขียนเพิ่มเติมขึ้นมาจึงสะท้อนถึงข้อคิดเห็นที่ว่าแม้ผู้ชายที่ขึ้นชื่อว่าเป็นหนุ่มนักรักนั้นไม่ได้สุขสมหวังในความรักเสมอไป แต่กลับมีหลายครั้งที่เขาต้องเจ็บปวดเพราะความรัก

5.2.4.2 พฤติกรรมเกี่ยวกับการแข่งขันความโดดเด่นของพระสนมโดยหญิงรับใช้

นอกจาก “ฮะนะตะโนะเนียวโงะ” จะบอกเล่าเรื่องราวความรักของตัวละครเอกชายแล้วยังแฝงความคิดเห็นของผู้เล่าที่มีต่อผู้หญิงในราชสำนัก ดังข้อความที่เขาได้บันทึกไว้ดังต่อไปนี้

この女たちの親、いやしからぬ人なれど、いかに思ふにか宮仕に出だし立てて、殿ばら、宮ばら、女御たちの御許に、ひとりづつ参らせたるなりけり。同じはらからとも言はせで、異人の子になしつぞありける。この殿ばらの女御たちは、みな挑ませたまふ御中に、同じはらからの、分れて候ふぞあやしきや。みな思して候ふは、知らせたまはぬにやあらむ。

บิดามารดาของพวกนางก็ไม่ใช่คนฐานะยำแยอะไร แต่พวกเขาคิดอะไรกันอยู่นอถึงได้ส่งตัวพวกนางแต่ละคนให้แยกย้ายกันไปเป็นเข้ารับใช้ในจวนของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่บ้าง ในเขตพระราชฐานบ้าง จนถึงการดูแลเหล่าพระสนม จะให้บอกว่าเป็นพี่น้องท้องเดียวกันก็ได้ จะต้องแสร้งทำเป็นว่าไม่ใช่พี่น้องกันในเหล่าพระสนมที่แข่งขันกันอยู่ก็มีผู้ที่พี่น้องท้องเดียวกัน แล้วแยกย้ายกันเข้ามารับใช้องค์จักรพรรดิ จะว่าไปแล้วก็แปลกดี และทั้งที่พวกนางดูแลรับใช้องค์จักรพรรดิด้วยความรู้สึกดังที่ได้กล่าวไป แต่ดูเหมือนว่าพระองค์จะไม่รู้เลย

ดังจะเห็นว่าผู้บันทึกเขียนข้อความดังกล่าวโดยแฝงความเห็นใจหญิงรับใช้ที่ได้เข้ามาทำงานในวัง ซึ่งสิ่งที่ทำให้ผู้บันทึกเห็นใจพวกหญิงรับใช้มากที่สุดคือทั้งที่พวกนางเป็นพี่น้องท้องเดียวกันแต่พวกนางจะต้องแสร้งว่าไม่ได้เป็นพี่น้องกัน และแข่งขันกันเพื่อให้นายหญิงของตนโดดเด่นกว่าใคร ส่วนความเห็นใจที่ผู้บันทึกมีต่อนางในราชสำนักก็คล้ายคลึงกัน กล่าวคือเขาเห็นใจพวกนางที่เป็นพี่น้องกัน แต่ก็ต้องแข่งขันเพื่อให้ได้เป็นที่รักขององค์จักรพรรดิ โดยไม่สนใจความเป็นพี่น้อง แต่ทำที่สุดองค์จักรพรรดิกลับไม่รู้ว่พวกนางแข่งขันกันเพราะองค์จักรพรรดิเอง

ทั้งนี้ในเรื่องได้มีจากการเปรียบเทียบนางในราชสำนักกับดอกไม้แต่ละชนิดที่เบ่งบานอยู่ในสวน ซึ่งการเปรียบเทียบนี้ทำให้เห็นลักษณะที่โดดเด่นของนางในราชสำนักแต่ละคน และหลังจากที่การเปรียบเทียบจบลงแล้วจึงเป็นการประชันกลอนเพื่อแข่งขันกันว่านายหญิงของใครโดดเด่นกว่าใคร โดยผู้ที่เข้าร่วมการแข่งขันส่วนใหญ่คือหญิงรับใช้ของพระสนม โดยเนื้อหาของกลอนมีดังต่อไปนี้

ลำดับที่	นางในราชสำนัก และการเปรียบเทียบพระนางกับดอกไม้	บทกลอน	คำอธิบาย
----------	--	--------	----------

1	<p>โชะเงียวเด็น นางอุก เปรียบเทียบกับ ดอกนะเดะฉิ โกะ เพราะชื่อ ดอกสื่อถึง เด็กหญิงที่ น่ารักน่าเอ็นดู</p>	<p>常夏に 思ひしげしと み な人は 言ふ撫子と 人は 知らなむ อย่างที่ทุกคนรู้กันว่า โทะโกะนะทซุหมายถึงรักนิ รันดร์ แต่ก็อยากให้ทุกคนได้รู้ไว้ ว่านะเดะฉิโกะก็คือโทะโกะ นะทซุ</p>	<p>เนื่องจากดอกนะเดะฉิโกะนั้น สามารถเรียกได้อีกชื่อหนึ่งว่า “โทะโกะนะทซุ” ซึ่งคำว่า “โทะโกะ” (常) นั้นแปลว่าตลอดไปไม่ เปลี่ยนแปลง โระกุโนะกิมีจึง เปรียบเทียบกับพระนางโชะเงียวเด็นกับ ดอกนะเดะฉิโกะโดยแฝง ความหมายว่าพระนางจะได้รับความ รักจากองค์จักรพรรดิเหมือนเดิม ตลอดไป ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าโระกุโนะกิมีใช้ ความรู้ทางด้านวรรณในการแข่งขัน ประชันกลอน</p>
2	<p>โคะกิเด็น นาง ถูกเปรียบเทียบกับดอกคะรุ กะยะที่ปลิวสไ ไปตามแรงลม เพราะนาง งดงามมี ชีวิตชีวา</p>	<p>七の君、「したり顔にも、 刈萱の なまめかしさの 姿には その撫子も 劣 るとぞ聞く とのたまへば、みな人々も 笑ふ。 นะนะโนะกิมีกล่าวว่า “ดูเจ้า ช่างมันใจเสียจริงนะ อันรูปร่างหน้าตาของ คะรุกะยะที่สดใสงดงามนั้น ได้ ยินมาว่างดงามไม่แพ้ะเดะฉิ โกะหรอก เมื่อกล่าวจบทุกคนก็หัวเราะ</p>	<p>เนื่องจากโระกุโนะกิมีใช้อวดว่านาย หญิงของนางได้รับความรักนิรันดร์ จากองค์จักรพรรดิ นะนะโนะกิมีจึง พยายามเอาชนะโดยการกล่าวว่า นายหญิงของนางหรือพระนางโคะกิ เด็นนั้นงดงามกว่าพระนางโชะเงียว เด็น นอกจากนี้ในบทกลอนโระกุ โนะกิมีได้กล่าวว่า “อยากให้ทุกคนรู้” ว่าพระนางโชะเงียวเด็นได้รับความ รักนิรันดร์ ซึ่งหมายความว่าหลายคน ยังไม่ทราบ นะนะโนะกิมีจึงพยายาม เอาชนะโดยกล่าวว่า “ได้ยินมาว่า” คะรุกะยะงดงามไม่แพ้ะเดะฉิโกะ ซึ่งหมายความว่า นะนะโนะกิมีได้ยิน มาจากผู้คนมากมายพูดกัน ดังนั้น</p>

			<p>ผู้คนจึงต่างรู้กันว่าพระนางโคะกิเด็น เป็นหญิงที่งดงามรำเริง</p> <p>ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่านะนะโอะกิมี ประชันกลอนโดยกล่าวถึงความงาม ซึ่งเป็นจุดเด่นของพระนางโคะกิเด็น ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้คนทั่วไปรู้</p>
3	<p>เซ็นโยเด็น</p> <p>นางถูกเปรียบเทียบกับดอกคิคุเพราะเป็นดอกไม้ที่เหมือนดวงดาวและเป็นดอกไม้ที่แข็งแรงเหมือนกับพระนางที่มีฐานะสูงส่งและงดงามอ่อนเยาว์</p>	<p>「まろが菊の御方こそ、ともかくも人に言はれたまはぬ。植ゑしより しげりましにし 菊の花 人に劣らで 咲きぬべきかな」</p> <p>“ส่วนนายหญิงของข้าที่เหมือนกับดอกเบญจมาศนั้น ยังไม่เคยมีใครพูดถึงว่าอะไร</p> <p>ตั้งแต่วันที่ปลูกเบญจมาศลงดิน ต้นเบญจมาศนั้นก็เติบโตแพร่ขยายไปจนเต็มสวน บุคคลที่เปรียบเหมือนดอกเบญจมาศเองนั้น ก็ต้องบานงดงามไม่แพ้ใครเช่นกัน</p>	<p>ทั้งนี้คำว่าดอกคิคุ 菊 ที่กล่าวถึงในกลอนนั้นเป็นคำพ้องเสียงกับคำว่า “ไต้ยีน” ซึ่งเป็นคำเดียวกับในบทกลอนที่นะนะโอะกิมีกล่าวไว้ในส่วนของบทกลอนสะชิโอะกิมีได้ตั้งเอาการเจริญเติบโตของดอกคิคุมาเปรียบเทียบกับข้อได้เปรียบเทียบกับภารกิจที่นางเป็นที่โปรดปรานขององค์จักรพรรดิ</p>
4	<p>เรเกเด็น นางถูกเปรียบเทียบกับดอกฮะนะซุซูกิเพราะการปลิวไปตามแรงลมของดอกไม้ดูน่าหลงใหลเหมือนกับพระนางที่งดงามน่า</p>	<p>「うらやましくも仰すなるかな。秋の野の みだれてまねく 花すすき 思はむかたに なびかざらめや</p> <p>“คำพูดคำจาของเจ้าฟังแล้วน่าอิจฉาเสียจริงนะ</p> <p>แม้ว่าดอกฮะนะซุซูกิในสวนฤดูใบไม้ร่วงที่ผู้คนเริ่มเบือนห่าง จะโบกสะบัดเหมือนมีที่กวั๊กเรียก แต่หากมีใครมาบั่นใจให้ นางก็คงไม่เอนไหวไปตาม</p>	<p>เนื่องจากสะชิโอะกิมีได้กล่าวไต่ถอดไว้ว่า พระนางเซ็นโยเด็นซึ่งเป็นนายหญิงของนางเป็นคนโปรดขององค์จักรพรรดิคุโอะกิมีจึงขับกลอนด้วยความรู้สึกอิจฉาดังที่นางได้กล่าวไว้จากเนื้อหาของกลอนได้กล่าวไว้ว่า ดอกฮะนะซุซูกิซึ่งเปรียบไว้กับพระนางเซ็นโยเด็นนั้นโบกสะบัดอยู่ในสวนฤดูใบไม้ร่วง ซึ่งคำว่า “ฤดูใบไม้ร่วง” หรือ อะกิ (秋) เป็นคำพ้อง</p>

	หลงไหล	ลมปากของใคร	<p>เสียงกับคำว่า “เปื้อนหน้า” (飽き) ซึ่งหมายความว่าองค์จักรพรรดิเริ่มเปื้อนหน้าพระนางเซ็นโยเดินแล้ว จึงไม่ค่อยได้แวะเวียนไปหานางจึงอาจทำให้นางมีสัมพันธ์ลับกับชายอื่นก็ได้ แต่จากบทกลอนแสดงให้เห็นว่าพระนางจงรักภักดีต่อองค์จักรพรรดิ เพราะถึงมีชายอื่นมาผูกสัมพันธ์ด้วยนางก็ไม่ได้บั่นใจให้</p> <p>จากการประชันกลอนคุโนะกิมิจึงได้กล่าวถึงลักษณะเด่นคือความงามที่น่าหลงไหลของพระนางเรเกเดินขึ้นมากล่าวถึง อีกทั้งยังได้กล่าวถึงความซื่อสัตย์ของพระนางไว้ในบทกลอนด้วย</p>
5	<p>ฉิมเงชะ นางถูกเปรียบเทียบกับในลักษณะที่ตรงข้ามกับดอกอะชะกะโอะ เพราะดอกอะชะกะโอะแม้จะร่วงโรยภายในวันเดียว แต่ก็แบ่งบานขึ้นใหม่ทุกว่า แต่พระนางกลับรับมาให้ทุกวัน</p>	<p>「まろか御前こそ、あやしきことにて、くらされて。など、いとはかなくて。 朝顔の とくしほみぬる 花なれど あすも咲くはと たのまるるかな “ส่วนนายหญิงของข้ามันสีแปลก นางเศร้าหมองได้ทุกเมื่อ เชื้อวัน ชีวิตช่างไม่มีอะไรแน่นอนเลย ดอกอะชะกะโอะนั้นเป็นดอกไม้ที่ร่วงโรยไปอย่างรวดเร็ว แต่ก็ยังวางใจเพราะจะมีดอกไม้ใหม่แบ่งบานในเช้าวันรุ่งขึ้น</p>	<p>(มองในมุมมองคำศัพท์) คำว่า “ช่างไม่มีอะไรแน่นอน” (はかなく) ที่คุโนะกิมิได้กล่าวไว้ในที่นี้น่าจะให้ความหมายว่าความไม่แน่นอน ไม่จริงจังทุกสิ่งย่อมมีความเปลี่ยนแปลง แต่สำหรับตัวละครในที่นี่คือไม่แน่นอนว่าได้ขึ้นเป็นพระสนมแล้วจะต้องมีความสุขเสมอไป</p> <p>ดังนั้นจากความคิดเห็นของคุโนะกิมิว่า “ชีวิตนั้นไม่มีอะไรแน่นอน” สะท้อนให้เห็นว่าแม้จะได้เป็นพระสนม ได้มีชีวิตที่สุขสบาย แต่ก็ไม่อาจคาดหวังได้ว่าจะมีความสุขเสมอไป จากนั้นนางจึงขับกลอนเกี่ยวกับ</p>

			ดอกอะชะกะโอะโอะที่แสดงถึงความไม่จีรังยั่งยืน เพราะดอกอะชะกะโอะโอะนั้นเบ่งบานตอนเช้าและร่วงโรยในตอนเย็น แต่ถึงอย่างไรก็กลับมาเบ่งบานงดงามในตอนเช้า
6	<p>มิโจโนะมิมะ นางถูกเปรียบเทียบกับดอกทิวลิปที่ช้ำเมื่อถูกน้ำค้าง จึงทำให้เป็นดอกไม้ที่งดงามเพียงวันเดียว เหมือนกับพระนางที่รำไห่ด้วยความกังวลใจ อยู่เสมอ</p>	<p>「うち臥したれば、はや寝入りにけり。何事のたまへるぞ。まろは、はなやかなるところにし候はねば、よろづ心細くもおぼゆるかな。</p> <p>たのむ人 露草ことに 見ゆめれば 消えかへりつつ なげかるるかな</p> <p>ถ้าหากช้ำเข้านอน ป่านนี้คงได้หลับไปแล้ว นี่ พุดคุยถึงเรื่องอะไรกันอยู่ล่ะ เพราะพวกเจ้าไม่ได้รับใช้อยู่ในปราสาทที่หรูหราของนายข้าแหละนะ ถึงได้ทุกข์ระทมขนาดนี้</p> <p>เมื่อได้เห็นนายหญิงที่ช้ำพื้พิง อับจนลงเหมือนดอกทิวลิปที่ร่วงโรยเมื่อถูกน้ำค้าง ข้าก็ได้แต่ทอดถอนใจ</p>	<p>จากบทกลอนที่โกะโนะกิมิ ประพันธ์ไว้จะเห็นว่านางได้เปรียบเทียบกับลักษณะของดอกทิวลิปที่แม้จะเคยงดงาม แต่ก็ร่วงโรยอย่างรวดเร็วเพราะน้ำค้าง โดยนางได้เปรียบเทียบกับลักษณะดังกล่าวของดอกไม้กับฐานะของพระนางมิโจโนะมิมะที่ “อับจนลง” ทั้งนี้ก่อนที่โกะโนะกิมิจะกล่าวกลอนนั้น นางได้กล่าวว่า “เพราะพวกเจ้าไม่ได้รับใช้อยู่ในปราสาทที่หรูหราของนายข้าแหละนะ ถึงได้ทุกข์ระทมขนาดนี้” ซึ่งอาจมองได้ว่าข้อความดังกล่าวนั้น โกะโนะกิมิกล่าวขึ้นเพื่อประชดประชันดูโนะกิมิที่แสดงความเศร้าเสียใจต่อความทุกข์ระทมของพระนางมิเกะ การประชดประชันนี้เอง ทำให้อาจตีความได้ว่าพระนางมิเกะเป็นพระสนมที่มีชีวิตความเป็นอยู่ ย่ำแย่ที่สุดในหมู่พระสนม</p>

จากบทกลอนดังกล่าวจะพบว่าหญิงรับใช้โดยส่วนใหญ่ แข่งขันกันว่านายหญิงของใครโดดเด่นกว่ากัน ซึ่งโดยส่วนใหญ่พวกนางจะแข่งขันกันว่านายหญิงของใครงดงามกว่ากัน และนายหญิงของใครเป็นที่โปรดปรานมากกว่ากัน โดยพวกนางใช้ความรู้ทางด้านวรรณศิลป์ในการชิงชัย

อย่างไรก็ตามในหมู่พระสนมที่ดังงาม และเป็นที่โปรดปรานนั้น ก็มีพระสนมบางคนที่มีชีวิตอยู่อย่างเศร้าโศกเสียใจ เช่นพระนางฉิมเกาะ และพระนางฉิมโงะมิยะ หญิงรับใช้ของพวกนางจึงกล่าวกลอนถึงพวกนางด้วยความเสียใจ

ดังที่ผู้บันทึกได้กล่าวไปว่าเขารู้สึกเห็นใจเหล่าธิดาของข้าราชการที่ต้องแยกย้ายกันเข้าไปรับใช้ในวัง และจำเป็นต้องแข่งขันกันเพื่อให้นายหญิงของตนโดดเด่นกว่า โดยไม่เว้นแม้แต่ในวันที่พวกนางได้กลับมาพักผ่อนที่บ้าน ถึงอย่างนั้นในการแข่งขันก็ยังแสดงให้เห็นความรู้ความสามารถทางด้านวรรณศิลป์ที่พวกนางแต่ละคนมี

5.2.5. สรุป

จากการศึกษาขั้นตอนที่นำไปสู่การจบของ “สะนะตะโนะเนียวโงะ” พบว่าเรื่องเล่าดังกล่าวเป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับหนุ่มรักที่แอบดูนางกำนันในราชสำนัก 21 คนพูดคุยกันที่บ้านของพวกนาง จากนั้นผู้เล่าจบเรื่องโดยชี้ชวนให้ผู้อ่านเขียนเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวละครในเรื่องที่ผู้อ่านรู้ ทั้งนี้ในเรื่องผู้เล่าไม่ได้ให้รายละเอียดชัดเจนว่าตัวละครในเรื่องเป็นใคร แต่มีการอธิบายถึงตัวละครในเรื่องโดยการใช้ชื่อตำแหน่ง การเปรียบเทียบนางในราชสำนักกับดอกไม้ การประชันกลอนและคำบอกเล่าของผู้เล่าเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตัวละครเอกชายกับผู้หญิงในเรื่อง จากประโยคจบของผู้เล่าจึงมีผลให้ผู้อ่านได้ขบคิดเกี่ยวกับตัวละครในเรื่องได้หลากหลายแตกต่างกันไป

5.3. สรุป

ในการศึกษาวิจัยขั้นตอนที่นำไปสู่การจบของเรื่องและพฤติกรรมของตัวละครที่ผู้เล่ากล่าวถึงเป็นพิเศษของ “คะอิอะวะเซะ” และ “สะนะตะโนะเนียวโงะ” พบว่า เรื่องเล่าทั้ง 2 เรื่องมีการจบแบบไม่มีข้อสรุป ทั้งนี้ในตอนจบของเรื่องผู้เล่าได้ชี้ชวนให้ผู้อ่านได้ย้อนกลับไปขบคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละครในเรื่องเล่าดังกล่าว โดยพิจารณาร่วมกับพฤติกรรมต่างๆที่ปรากฏในเรื่อง ซึ่งจากการศึกษาพบว่าสามารถตีความพฤติกรรมของตัวละครในเรื่องได้หลากหลายขึ้นอยู่กับวิจารณญาณของผู้อ่านเองด้วย เช่น ในการจบของ “คะอิอะวะเซะ” ผู้เล่าเพียงแต่กล่าวถึงท่าทางของตัวละครเอกชายขณะแอบมองตัวละครเอกหญิงในตอนจบเรื่องจึงทำให้ผู้อ่านอาจย้อนกลับคาดเดาบทสรุปของการแข่งขันซึ่งผลของการแข่งขันตัวละครเอกฝ่ายหญิงอาจจะชนะหรือไม่ก็ได้ หรือผู้อ่านอาจจะคิดจินตนาการเกี่ยวกับบทสรุปของความรักของตัวละครเอกชายหญิงซึ่งตัวละครเอกชายหญิงอาจจะได้ลงเอยกันหรือไม่ก็ได้ ในขณะที่ตอนจบของ “สะนะตะโนะเนียวโงะ” ผู้ได้ชี้ชวนให้ผู้อ่านได้เขียนรายละเอียดเกี่ยวกับตัวละครในเรื่องเพิ่มเติมลงไป จึงทำให้ผู้อ่านย้อนกลับไปขบคิดเกี่ยวกับตัวละครในเรื่อง

จะเห็นได้ว่าเรื่องเล่าในกลุ่มการจบแบบชี้หน้าให้ผู้อ่านคาดเดาบทสรุปอย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้อ่านจะไม่กล่าวถึงบทสรุปของเรื่อง แต่ผู้อ่านจะกล่าวเพื่อชี้หน้าให้ผู้อ่านขบคิดถึงบทสรุปของเรื่อง โดยพิจารณาจากรายละเอียดต่างๆในเรื่อง โดยในการจบของเรื่องผู้อ่านได้ชี้หน้าวิธีการจบ 2 แบบ

ส่วนกลุ่มการจบที่ชี้หน้าให้ผู้อ่านขบคิดถึงบทสรุปที่หลากหลายประกอบด้วย “คะฉิอะวะเซะ” และ “ฮะนะตะโนะเนียวโงะ”

1). “คะฉิอะวะเซะ” เป็นเรื่องเล่าของคุโรโตะโนะโมโตะที่ยื่นมือเข้าไปช่วยเด็กผู้หญิงคนหนึ่งในการแข่งขันคะฉิอะวะเซะ โดยเด็กผู้หญิงคิดว่าผู้ที่ให้ความช่วยเหลือมาโดยตลอดคือ พระโพธิสัตว์ จากนั้นเรื่องจึงจบลงโดยที่ผู้อ่านไม่ได้กล่าวถึงบทสรุปของการแข่งขัน แต่พูดถึงพฤติกรรมของตัวละครเอกชายที่แอบมองเด็กผู้หญิงจึงทำให้อ่านต้องย้อนกลับไป

พิจารณาวิเคราะห์ต่อเองว่าบทสรุปของเรื่องจะเป็นอย่างไรต่อไป อย่างไรก็ตามการจบเรื่องด้วยวิธีดังกล่าวทำให้อ่านวิเคราะห์บทสรุปได้หลากหลายมากเกินกว่า 2 แบบขึ้นไป กล่าวคือผู้อ่านอาจจะย้อนกลับคาดเดาบทสรุปของการแข่งขันซึ่งผลของการแข่งขันตัวละครเอกฝ่ายหญิงอาจจะชนะหรือไม่ก็ได้ หรือผู้อ่านอาจจะจินตนาการเกี่ยวกับบทสรุปของความรักของตัวละครเอกชายหญิงซึ่งตัวละครเอกชายหญิงอาจจะได้ลงเอยกันหรือไม่ก็ได้ หรือผู้อ่านอาจจะจินตนาการเกี่ยวกับบทสรุปของเรื่องเกินกว่าที่ผู้วิจัยวิเคราะห์ไว้ก็ได้

2). “ฮะนะตะโนะเนียวโงะ” เป็นเรื่องราวของหนุ่มนักรักที่ได้แอบดูนางกำนัง 21 คนพูดคุยกันอยู่ในบ้านของพวกนาง เนื้อเรื่องโดยส่วนใหญ่จะเป็นเหตุการณ์ที่นางกำนังพูดคุยเปรียบเทียบกับนางในราชสำนักกับดอกไม้ แต่ในตอนจบเรื่องผู้อ่านกลับชี้ชวนว่าหากผู้ใดรู้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวละครในเรื่องก็ขอให้ช่วยเขียนเพิ่มเติมลงไปด้วย จึงทำให้อ่านต้องย้อนกลับไปพิจารณาพฤติกรรมของตัวละครในเรื่องเล่า และจินตนาการถึงบทสรุปเอง ซึ่งบทสรุปเหล่านั้นอาจมีได้หลากหลายมากเกินกว่า 2 แบบขึ้นไป เช่น ผู้อ่านอาจจะจินตนาการผลสรุปของเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวละครในกลุ่มพระมเหสี หรือจะจินตนาการผลสรุปของเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวละครในกลุ่มพระสนม หรืออาจจะจินตนาการผลสรุปของเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของตัวละครเอกชายและหญิงรับใช้ก็ได้

จะเห็นได้ว่าเรื่องเล่า 2 เรื่องนี้เป็นเรื่องเล่าที่ชี้หน้าให้ผู้อ่านได้ขบคิดถึงพฤติกรรมของตัวละครในเรื่อง โดยพิจารณาจากพฤติกรรมของตัวละครนั้นๆในเรื่อง ซึ่งสามารถโยงไปสู่บทสรุปที่หลากหลาย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องเล่าในวรรณกรรมชุดที่ชุดมิชุนะงนโมะโนะงะตะริ พบว่ายังมีประเด็นอื่นที่น่าสนใจศึกษาต่อไปอีกมากมาย โดยเฉพาะการศึกษาภาพรวมของเรื่องเล่าทั้ง 10 เรื่อง ในแง่อื่นๆ นอกเหนือจากประเด็นการจบเรื่องที่ผู้วิจัยได้หยิบยกมาทำแล้ว ดังนั้นผู้วิจัยจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าต่อยอดเกี่ยวกับวรรณกรรมชุดที่ชุดมิชุนะงนโมะโนะงะตะริในแง่อื่นๆต่อไป

รายการอ้างอิง

2552. พจนานุกรมไทย ฉบับทันสมัยและสมบูรณ์. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น,
- กอบกุล อิงคุทานนท์. ศัพท์วรรณกรรม. สำนักพิมพ์รักอักษร,
 ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์. 2554. ศัพท์รวมปจนทริกสูตร. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : บริษัท ส่องสยาม,
 จุฬารัตน์ เดชะโชะวิวัฒน์, นพวรรณ บุญสม, ประภา แสงทองสุข, วันชัย สีสพัทธ์กุล, วิภา งามฉันทกร, สร้อยสุดา ณ ระนอง. 2554. พจนานุกรม ญี่ปุ่น-ไทย. พิมพ์ครั้งที่ 11. สำนักพิมพ์
 ภาษาและวัฒนธรรม,
- เถกิง พันธุ์เถกิงอมร. 2541. นวนิยายและเรื่องสั้น การศึกษาเชิงวิเคราะห์และวิจารณ์. สงขลา:
 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา,
 พิพาดา ยังเจริญ. 2546. จักรพรรดิ ขุนนาง นักรบ และพ่อค้า ในสังคมญี่ปุ่นก่อนสมัยใหม่.
 กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
- สมเกียรติ โสฬ์เพชรรัตน์. 2545. ฉบับพิเศษรวมเรื่องพระโศภิตสัตว์อวโลกิเตศวร กวนอิมพ่อสัก.
 กรุงเทพฯ : สยามอินเตอร์เนชั่นแนลบุ๊คส์,
- เสาวลักษณ์ สุริยะวงศ์ไพศาล. 2551. ตำรารายวิชา 2223617 ภาษาญี่ปุ่นในวรรณคดีคลาสสิก ภาค
 หนึ่ง ภาษาญี่ปุ่นโบราณ,
- สุรพล เพชรสร. 2543. สาระสำคัญแห่งศัพท์รวมปจนทริกสูตร. กรุงเทพฯ : กลุ่มศึกษาศาสตร์
 ปจนทริกสูตร,
- อรรถยา สุวรรณระดา. 2555. เรียนรู้ 100 บทกวีญี่ปุ่นโบราณ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย,
- 二〇〇四年度『堤中納言物語』ゼミ、2006、「『花桜折る少将』を読む」、
 『青山語文』、
 安藤亨子、1992、「『源氏物語』から『枕草子』へ—『はなだの女御』の一
 読解」、『源氏物語とその前後 巻号3』:33-47、
 安藤幸輔、1983、「短篇小説の形態と方法 —原型としての『堤中納言物
 語』から近代的短篇小説へ—」、『駒沢短大國文』13:52-62.
 伊井春樹、1972、「『このついで』の構想□作者論と読者論のころみ
 一」、『平安文学研究 巻号49』:33-47、
 市古貞次、1988、『日本文学全史 中古』、学燈社、

- 石田穰二、1983、『源氏物語』、7、新潮日本古典集成（第六二回）、新潮社、
- 井上新子、1995、「『花桜折る少将』の語りと引用—物語にみる〈幻想〉—」、『広島大学国語国文学会 1995/03』:17-29、
- 井上新子、2003、「場の文学としての『思はぬ方にとまりする少将』—平安後期短編物語論」、『国語と国文学』2003/02:16-28、
- 井上新子、2006、「『堤中納言物語』所収作品の享受」、『古代中世文学論考 巻号18』:296-323、
- 岩瀬和子、1967、「堤中納言物語の編纂者意識について」、『香椎潟 福岡好大学 13』:34-45、
- 小沢洋子、2005、「「はなだの女御」の秘められた執筆意図—花の比喻の配列とその順列」、『古代中世文学論考 号16』:283-303、
- 川村裕子、2005、『古典のなかの女性たち—王朝生活の基礎知識』、角川選書、
- 北川真理、1995、「物語の文末についての一考察—『有明の別れ』の「べし」文末を中心として—」、『物語 〈女と男〉』、有精堂出版、
- 清水泰、1936、「堤中納言物語の鑑賞—逢坂越えぬ権中納言の構想—」、『国文学解釈と鑑賞 号1-7』:52-56、
- 清水泰、1959、「堤中納言における笑い」、『国文学 巻号5-1』:33-36、
- 久保田淳、室伏信助、2001、『角川全訳古語辞典』、角川学芸出版、
- 小町谷照彦、1990、『拾遺和歌集』、新日本古典文学大系7、東京:岩波書店、
- 後藤康文、1992、「『このついで』試論—第二話の読解を手がかりとして」、『国語と国文学』1992/08:14-26、
- 後藤康文、1999、「観音霊験譚としての『貝あはせ』—観音の化身、そして亡き母となった男」、『歌物語と和歌説話 1999/08』:91-120、
- 佐伯梅友、1966、『古今和歌集』第8刷発行、日本古典文学大系8、岩波書店、
- 坂口由美子、2009、『堤中納言物語』、角川学芸出版、
- 下鳥朝代、1992、「「はなだの女御」論—「読者」参加の物語」、『国語国文研究 1992/03』:24-42、

- 下鳥朝代、1995、「このついで」論 — 「巡る」物語」、『国語国文研究 1995/03』: 11-22、
- 下鳥朝代、2005、「はなだの女御」という謎 — 好色者をめぐって」、『古典文学注釈と批評 2005/12』: 1-14、
- 鈴木一雄、1956、「堤中納言物語の作風とその成因をめぐって」、『東京教育大学文学部紀要：国文学漢文学論叢 号2』: 41-94、
- 鈴木一雄、外山映次、伊藤博、小池清治、2009、『全訳読解古語辞典 第3版』、三省堂、
- 鈴木日出男、1991、「〈人物造型〉色好みの成立 実例『伊勢物語』」、『国文学 36 - 10号』、
- 陣野英則、2007、「『堤中納言物語』「逢坂越えぬ権中納言」論□生成・享受の「場」との関係」、『早稲田大学大学院文学研究科紀要（第3分冊）号52』: 3-18、
- 立石和弘、1996、「虫めづる姫君論序説 — 性と身体をめぐる表現から一」、『王朝文学史稿 号21』: 267-276、
- 塚原鉄雄、1983、『堤中納言物語』、新潮日本古典集成（第五六回）、新潮社、
- 土岐武治、1956、堤中納言「花桜折る少将」題名考、国語国文 1956/08: 40-47、
- 土岐武治、1957、「堤中納言「蟲めづる姫君」考 — 平安朝成立説の再検討一」、『論究日本文学 号7』: 41-50、
- 土岐武治、1963、「「逢坂越えぬ権中納言」の作者について」、『立命館文学 1963/07』: 605-615、
- 土岐武治、1979、「堤中納言物語「貝合」の典拠について」、『立命館文学 1979/07』: 483-499、
- 鳥居明雄、1989、「（読む）王朝末期の奇談 — 「花桜折る少将」」、『日本文学 1989/02』: 82、
- 野村倫子、1984、「「思はぬ方にとまりする少将」 — 短編物語の手法一」、『論究日本文学 1984/05』: 33-45、
- 日向一雅、1991、「作り物語における「語り」の構造」、『解釈と鑑賞 56 - 10号』、

- 保科恵、1994、「貝合物語の形象方法□蔵人少将の言語映像」、『二松学舎
大学人文論叢 1994/10』:50-63、
- 松村明、2008、『デジタル大辞泉 バージョン 15.1.3』、HMDT 株式会社、
- 三谷邦明、1986、「物語文学の極北—堤中納言物語『よしなしごと』の方法
あるいは終焉の祝祭」、『横浜市立大学論叢（人文科学系列） 号 37-
3』:85-112、
- 三谷栄一、三谷邦明、稲賀敬二、2004、『落窪物語・堤中納言物語』、第2
刷発行、新編日本古典文学全集 17、小学館、
- 三角洋一、2011、『堤中納言物語』、第29刷発行、講談社、
- 山下道代、1991、『王朝歌人 伊勢』、第2刷発行、積信堂、
- 尹恵淑、1985、「『堤中納言物語』の一考察 —『花桜折る少将』『はいず
み』の結末手法の妙—」、『日本学報 1985/11』:293-312、
- 吉田美枝、1965、「堤中納言物語研究 —「思はぬ方にとまりする少将」の
特質とその位置—」、『日本文学 1965/11』:33-47、

บรรณานุกรม

- 青木玲子、1936、「堤中納言物語」、『国文学解釈と鑑賞巻号 1-7』：54-56、
- 赤塚雅己あかつか、1984、「「はなだの女御」試論—恋愛諸態の物語—」、
『源氏物語とその受容 』
- 伊藤博、1985、「堤中納言物語『はいずみ』の形成」、『大妻国文 巻号
16』、
- 井上新子、1997、「『はいずみ』追考—二人妻説話の系譜の中の小さな反
乱」、『古代中世国文学 巻号 9』、
- 井上新子 いのうえしんこ、2007、「「冬ごもる」断章と『堤中納言物語』—
四季の「月」の配置と『狭衣物語』の影をめぐって」、『古代中世国
文学 通巻 23』：31-34、
- 小田由紀江 おだ、1996、「平安文学の中の小舎人童—堤中納言物語「はい
ずみ」を読むための」、『中古文学論攷 巻号 17』、
- 北川真理、1995「物語の文末についての一考察—『有明の別れ』の「べし」
文末を中心として—」、『物語 〈女と男〉』、有精堂出版、
- 小島雪子、1993、「「ほどほどの懸想」論—物語に言及する物語」、『宮城
教育大学国語国文 巻号 21』、
- 小島雪子こじま、2002、「物語史の中の「はいずみ」—化粧を焦点化する物
語」、『講座平安文学論究 2002・05』：161-187
- 小島雪子、2005、「物語史における「虫めづる姫君」（上）—笑われる姫君
の物語とのかかわり」、『文芸研究（東北大学） 通巻 159』：1-
11、
- 小森潔、1993、「ゲーム—言語ゲームとしての『堤中納言物語』「よしな
しごと」」、『物語とメディア（新物語研究）号 1』、
- 下鳥朝代しもとり、2001、「短編物語の末尾表現に関する一考察—「はいず
み」と「思はぬ方にとまりする少将」」、『古典文学注釈と批評 通
巻 1』：27-29、
- 下鳥朝代 しもとりともよ、2008、「虫めづる姫君の生活と意見—『堤中納言
物語』「虫めづる姫君」をよむ」、『狭衣物語が拓く言語文化の世
界 』：302-325、

- 陣野英則 じんのひでのり、2005、「『堤中納言物語』「ほどほどの懸想」論
—「ほどほどの」読者たち」、『国文学研究 通巻 146』：24-35、
- 陣野英則 じんのひでのり、2007、「『堤中納言物語』「よしなしごと」と
「冬ごもる……」— その形態・享受に関する試論」、『古代中世文
学論考 2007・10 』：212-237
- 土岐武治、1949、「「昔物語」考—堤中納言物語 - 思はぬ方にとまりする少
将—」、『平安文学研究 通巻 2』
- 土岐武治、1956、「堤中納言「花桜折る少将」題名考」、『国語国文 巻号
25-8』、
- 土岐武治、1963、「「逢坂越えぬ権中納言」の作者について」、『立命館文
学 巻号 217』、
- 土岐武治、「花桜折る少将」と源氏末摘花の巻との交渉」、『国文学 巻号
6-14』、
- 土岐武治、1973、「堤中納言と狭衣との典拠関係—逢坂越えぬ権中納言・花
桜折る少将を取上げて—」、『立命館文学 通巻 8・9』、
- 木村史亜きむら、1997、「『堤中納言物語』研究—「はいずみ」を中心
に」、『日本文学ノート 巻号 32』、
- 近藤一一こんどうかずいち、1979、「「はいずみ」の方法」、『愛知淑徳大
学国語国文 巻号 2』、
- 西田恵理にしだ、2007、「『堤中納言物語』「虫めづる姫君」論—孤高の価
値観と象徴性」、『筑紫語文 巻号 16』：1-18、
- 日向一雅、1991、「作り物語における「語り」の構造」、『解釈と鑑賞 56-
10号 』、
- 藤井貞和ふじい、1991、「モノガタリとは何か」、『解釈と鑑賞 巻号 56-
10』、
- 保科恵ほしな、2002、「作品貝合の表現構成—堤中納言物語構文論」、『講
座平安文学論究 通巻 16』：117-137、
- 米田新子 よねだ、1994、「人に『すみつく』かほのけしきは—平中の妻
と『はいずみ』の女」、『国文学攷 巻号 142』、
- 鷲山茂雄わしやま、1980、「『花桜折る少将』新見」、『物語・日記文学と

その周辺 』 : 397- 415、

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาว วิมลวรรณ สุนทรญาณกิจ เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2528 เข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีที่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ในช่วงปี พ.ศ. 2548-2551 จากนั้นจึงเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโทที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะอักษรศาสตร์ วิชาเอกภาษาญี่ปุ่น ในปี พ.ศ. 2553-2556